

Lasten ja lapsiperheiden elinolot Helsingissä

Verkossa
ISSN 1796-721X

Painettu
ISSN 1455-7231

LISÄTIETOJA
Sanna Ranto
p. (09) 310 36408
Sini Askelo
p. (09) 310 36394

Sisällys

Esipuhe	5
Förord	6
Tiivistelmä	7
Sammandrag	10
1. Lapset ja perheet	13
1.1 Lapset	13
1.2 Lasten perheet	17
2. Lapsiperheiden asuminen	21
3. Lasten päivähoito	25
4. Lasten ja nuorten koulutus	29
5. Nuoret ja lapsiperheet työelämässä	38
5.1 Nuoret työelämässä	38
5.2 Lapsiperheiden vanhempien työllisyys	41
6. Lapsiperheiden toimeentulo ja varallisuus	46
7. Lapsiperheiden sosiaaliturva	54
7.1 Sosiaalietuudet ja sosiaalipalvelut	54
7.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden toimeentulotuki	58
7.3 Lastensuojelu	60
8. Lasten ja nuorten elintavat	65
8.1 Lasten liikunnan harrastaminen – liikunta elämäntapana	65
8.2 Nuorten tupakointi ja päihteiden käyttö	69
9. Terveys	75
10. Turvallisuus	82
10.1 Lasten ja nuorten liikenneturvallisuus	82
10.2 Lapset ja nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina	87
Kuvaluettelo	92
Taulukkuuettelo	95

Esipuhe

Helsingissä asuu noin 232 000 aikuista, nuorta ja lasta, jotka elävät lapsiperheissä. Kaikkiaan heidän osuutensa on runsas 40 prosenttia kaupungin asukkaista. Keskivertoperheeseen kuuluu vanhempien lisäksi 1,7 lasta. Muita vaihtoehtoja todennäköisemmin perhe asuu omistusasunnossa esikaupunkialueella, jonne on muutettu noin neljä vuotta sitten. Vanhemmat ovat mukana työelämässä ja työsäkenty on sitä yleisempää mitä isompia lapset ovat. Valtaosa helsinkiläisistä perheistä on hyvä- tai keskituloisia ja perheillä on varallisuutta hieman enemmän kuin velkaa.

Kuvitteellinen keskivertoperhe ei kuitenkaan kerro lapsiperheiden elinolojen moninaisuudesta, joka on pikemminkin lisääntynyt kuin vähentynyt. Tätä kuvaa vaikkapa se, että muihin suomalaisiin perheisiin verrattuna helsinkiläisissä perheissä on tuntuvasti useammin vain yksi huoltaja tai että Helsingissä pieni- ja suurituloisuus ovat yleisempiä kuin maassa keskimäärin. Helsingin sadalle tuhannelle lapselle ja nuorelle luonteenomaista on myös monikulttuurisen taustan yleisyys ja nuorten taustan aikuisväestöä nopeampi kansainvälistyminen. Kouluissa ja päiväkodeissa se näkyy lukuisina äidinkielinä suomen ja ruotsin rinnalla.

Tässä muutamia poimintoja tilastojulkaisusta Lasten ja lapsiperheiden elinolot Helsingissä. Julkaisun tavoitteena on kertoa lasten ja nuorten arjen muutoksista, elinolojen nykytilanteesta ja perheiden elinolojen erilaisuudesta. Oleellista on myös verrata helsinkiläisperheiden tilannetta pääkaupunkiseudun, Helsingin seudun ja koko maan keskiarvoihin.

Julkaisu on laadittu tietokeskuksen tilasto- ja tietopalveluyksikössä ja sen toimituskuntaan ovat kuuluneet projektipäällikkö Sini Askelo, projektisihteeri Sanna Ranto sekä ohjausryhmän puheenjohtaja Leila Lankinen. Artikkelien kirjoittajat ovat tietokeskuksen eri teemojen asiantuntijoita ja heidän yhteystietonsa löytyvät julkaisun esittelysivulta.

Kiitokset kaikille julkaisun tekemiseen osallistuneille.

Va. tietohuoltopäällikkö Leila Lankinen
Helsingin kaupungin tietokeskus, tilasto- ja tietopalveluyksikkö

Förord

I Helsingfors bor det ca. 232 000 vuxna, unga eller barn som lever i barnfamilj. De utgör drygt 40 procent av stadens invånare. Till en genomsnittsfamilj hör föräldrarna och 1,7 barn. Sannolikare än andra alternativ bor de i ägarbostad i ett förortsområde, dit man flyttat för ca. fyra år sedan. Föräldrarna är övervägande med i arbetslivet, och desto sannolikare ju större barnen är. Flertalet familjer i Helsingfors har goda eller medelgoda inkomster och något mer förmögenhet än skuld.

Men en dylik fiktiv genomsnittsfamilj säger ingenting om barnfamiljernas skiftande levnadsförhållanden, som snarare blivit allt mer olika än lika. Som exempel är ensamförsörjarfamiljer klart vanligare i Helsingfors än i Finland överlag. I Helsingfors är det också vanligare med antingen låga eller höga inkomster i familjen. Ett kännetecknande drag bland de hundratusen barnen och ungdomarna är den stora andelen som har mångkulturell bakgrund och att utländsk bakgrund ökar snabbare bland unga än vuxna. I skolor och daghem tar sig detta uttryck i en mångfald modersmål förutom finska och svenska.

Detta var några plock ur vår statistikpublikation Barns och barnfamiljers levnadsförhållanden i Helsingfors. Ändamålet med publikationen är att påvisa hur barnens och ungdomarnas vardag förändrats, hurdana deras levnadsförhållanden är idag, och hur olika levnadsförhållanden olika familjer har. Västenligt är också att jämföra familjernas situation i Helsingfors med läget i Huvudstadsregionen, Helsingforsregionen och hela landet.

Publikationen är uppgjord vid Faktacentralens enhet för statistik och informationstjänst, och redaktionen har bestått av projektchefen Sini Askelo, projektsekreteraren Sanna Ranto och vägledningsgruppens ordförande Leila Lankinen. Artikelskribenterna är Faktacentralens sakkunniga i respektive teman, och deras kontaktuppgifter finns på publikationens presentationssida.

Stort tack till alla som varit med och gjort publikationen.

Stf. informationsförsörjningschef Leila Lankinen
Helsingfors stads factacentral, Statistik och informationstjänst

Lasten ja lapsiperheiden elinolot Helsingissä

TIIVISTELMÄ

Joka kuudes helsinkiläinen on lapsi tai nuori

Helsingissä asuu lähes satatuhatta alle 18-vuotiasta eli kaupungin asukkaista joka kuudes on lapsi. Lasten ja nuorten määrä on ollut muutaman viime vuoden hienoisessa laskussa. Tulevaisuudessa kaupunkilaisista yhä harvempi on lapsi, sillä lasten väestösuuden ennakoidaan laskevan edelleen.

Helsingiläisissä lapsiperheissä on keskimäärin 1,7 lasta. Lapsiperheistä 70 prosentissa on kaksi huoltajaa ja 30 prosentissa vain yksi. Koko maahan verrattuna yksinhuoltajaperheet ovat Helsingissä selvästi yleisimpiä. Alle vuodenikäisistä lapsista 87 prosenttia asui molempien vanhempien kanssa, kouluikäisistä 70 prosenttia.

Joka kymmenes alle 18-vuotias puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia. Useampi lapsi on vieraskielinen kuin aikuinen. Lapsiperheetkin kansainvälistyvät vauhdilla, 15 prosentissa lapsiperheistä ainakin toinen vanhemmista puhui äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia.

Lapset asuvat yleisesti esikaupunkialueilla ja muuttavat lähikuntiin

Helsingiläiset lapset muuttavat vilkkaasti, etenkin pienet lapset vaihtavat usein asuinpaikkaa – alle kouluikäisistä vuosittain joka neljäs. Muuttosuuntana ovat useimmiten lähialueet Helsingin sisällä. Kaupungin rajan ylittävistä muutoista suurin osa suuntautuu muihin pääkaupunkiseudun kuntiin ja Helsingin seudulle. Muuttovoittoa Helsinki saa ulkomailta muuttavista lapsista. Lapset asuvat eniten Helsingin esikaupunkialueilla.

Puolet lapsiperheistä asuu omistusasunnossa

Yli puolet Helsingin lapsiperheistä asuu omistusasunnossa eli yleisemmin kuin muut asutokunnat. Lapsiperheiden asuminen muuttuu lasten kasvaessa. Alle kouluikäisten lasten perheistä vuokra- ja omistusasuminen on yhtä yleistä. Lasten siirtyessä kouluikään omistusasuminen alkaa yleistyä. Myös perhemuoto ja asumismuoto ovat liitoksissa keskenään – yk-

sinhuoltajaperheet ja avoparien muodostamat lapsiperheet asuvat aviopareja useammin vuokralla ja yleisesti aravalainoitettussa asunnossa. Asumisen kalleus on helsinkiläisillä lapsiperheiden ongelma, joka heijastuu asumisen arkeen muuta maata ahtaampana asumisena.

Pienten lasten arkipäivässä on kokopäiväinen päivähoito yleisin

Yli puolet alle kouluikäisistä lapsista on kunnallisessa päivähoitossa. Suurin osa lapsista on hoidossa kokopäiväisesti. Erityisesti pienten lasten vanhempien käyttämän kotihoidon tuen suosio on laskusuunnassa, ja kaksivuotiaistakin jo puolet hoidetaan kunnallisessa päivähoitossa. Esiopetukseen osallistuvat lähes kaikki kuusivuotiaat helsinkiläislapsat.

Helsingin peruskouluissa lähes 50 000 oppilasta

Helsingin peruskouluissa on lähes 50 000 oppilasta. Peruskoululaisista vajaa 7 prosenttia on ruotsinkielisiä. Koululaisista runsas kymmenen prosenttia on maahanmuuttajataustaisia, ja suomen ja ruotsin lisäksi oman äidinkielen opetusta annetaankin lähes 40 eri kielessä. Erityisopetusta annettiin kahdeksalle prosentille. Erityisopetuksen tarve on ollut viime vuosina kasvusuunnassa.

Kouluterveyskyselyn mukaan peruskoulun yläastelaiset pitävät aiempaa enemmän koulunkäynnistä. Lintsaaminen oli vähentynyt, mutta työmäärän monet kokivat edelleen liian suureksi. Myös lukiolaisten mukaan kouluolot ovat parantuneet 2000-luvulla Helsingissä.

Kilpailu jatkokoulutuspaikoista kireää

Helsingissä peruskoulun päättäneet eivät jatka tutkintoon tähtäävään koulutukseen samassa määrin kuin koko maassa. Vuonna 2005 peruskoulunsa päättäneistä 87 prosenttia jatkoi saman vuoden aikana tutkintoon johtavassa koulutuksessa, koko maassa osuus oli 94 prosenttia. Kilpailu jatkokoulutuksesta on Helsingissä kireää ja helsinkiläiset jatkokoulutushaluiset nuoret jatkavat muuta maata useammin peruskoulun lisäopetukseen ns. kymppiluokalla. Helsingin 16–18-vuotiaista 60 prosenttia opiskeli lukiossa ja 22 prosenttia ammatillisella toisella asteella.

Nuorten työ usein määrä- tai osa-aikaista

Helsingiläisistä 15–24-vuotiaista vajaa puolet kuului työvoimaan – työvoimaan kuuluviksi lasketaan myös osa-aikaisesti työssä käyvät opiskelijat. Helsingissä nuorten työllisyystilanne on muuta maata selvästi valoisampi, ja nuorisotyöttömyys on vähentynyt vauhdilla Helsingissä viime vuosina.

Nuorilla epätyölliset työsuhteet ovat yleisiä, sillä alle 25-vuotiaista puolet teki työtä osa-aikaisesti ja kolmannes työskenteli määräaikaisessa työsuhteessa vuonna 2005. Työsuhteiden määräaikaisuus on vähentynyt viime vuosina positiivisen työllisyyskehityksen myötä. Osa-aikatyö on taas lisääntynyt voimakkaasti viime vuosina. Helsingiläisistä tulonsaajista joka viides on alle 25-vuotias. Viime vuosina nuorten tulot ovat olleet alhaiset ja tulokehitys tasaista.

Lapsiperheiden vanhempien työssäkäynti yleistyy lasten iän karttuessa

Myös lasten vanhempien työllisyys on parantunut työllisyyskehityksen parannettua viime vuosina. Vuoden 2004 lopussa kahden vanhemman lapsiperheistä 71 prosentissa molemmat vanhemmat kuuluivat työllisiin ja ainakin toinen vanhemmista oli työllinen 94 prosentissa lapsiperheistä. Molemmat vanhemmat olivat töttöminä vain alle prosentissa perheistä. Työttömyys on yleisintä monilapsisissa perheissä.

Pienten lasten vanhempien työhön osallistuvuus on vähäisempää kuin varttuneempien lasten vanhemmilla. Alle kouluikäisten lasten perheistä 64 prosentissa molemmat vanhemmat kävivät töissä, 7–17-vuotiaiden lasten perheistä 80 prosenttia. Työllisyyden kasvu johtuu lähes kokonaan työvoimaan kuulumattomien – usein vanhempainlomalla tai kotihoidon tuella olleiden – siirtymisestä työllisiksi.

Lapsiperheiden tulot kasvaneet maltillisesti

Helsingin tulokehitys oli viime vuosikymmenen lopulla nousujohteista, mikä näkyi myös lapsiperheiden tulotulossa. Tämän vuosikymmenen alun tulokehitys on ollut huomattavasti maltillisempaa ja kasvuprosentit ovat jääneet alhaisiksi. Helsingissä tulotasojen ääripäät ovat korostuneet, sillä sekä pieni- että suurituloisiin lukeutuu enemmän lapsiperheitä kuin koko maassa.

Kahden huoltajan lapsiperheiden vuotuiset keskimääräiset tulot olivat lähes 74 000 euroa vuonna 2005.

Joka toinen kahden huoltajan lapsiperheistä kuului yli 60 000 euroa vuodessa ansainneeseen tuloryhmään. Tähän tuloryhmään kohdistui valtaosa perheiden pääomatuloista, yhteensä 92 prosenttia. Yksinhuoltajaperheiden keskimääräiset tulot olivat runsaat 24 000 euroa vuonna 2005. Joka neljännellä yksinhuoltajalla tulot olivat alle 10 000 euroa. Lapsiperheistä sosiaaliturvaetuksia saaneita oli runsas 36 000. Pienituloisille lapsiperheille työttömyysturva on merkittävä toimeentulon lähde.

Helsingiläisillä lapsiperheillä sekä varallisuutta että velkaa muuta maata enemmän

Helsingiläisillä lapsiperheillä on sekä varallisuutta että velkoja koko maata enemmän. Kahden huoltajan lapsiperheissä varoja oli runsas 60 000 euroa niitä omaavilla henkilöillä vuonna 2005. Velkojen määrä velallista kohti oli vähän yli 51 000 euroa samana vuonna. Keskimääräinen yksinhuoltajien velkasumma oli lähes 35 000 euroa ja verotettava varallisuus oli arvoltaan runsas 57 000 euroa.

Yksinhuoltajaperheillä toimeentulotuen tarvetta muita perhetyypejä useammin

Helsingin lapsiperheestä yhdeksän prosenttia sai toimeentulotukea vuonna 2006. Perhetyypeittäin toimeentulotuki kohdentuu yksinhuoltajaperheisiin, joiden osuus toimeentulotukea saavista lapsiperheistä oli 65 prosenttia. Alle 20-vuotiaiden perheettömien nuorten toimeentulotukea saaneiden määrä on ollut kasvusuunnassa, kaikista alle 20-vuotiaista vain vajaa kaksi prosenttia kuului tähän ryhmään.

Lapsiperheiden sosiaalipalvelut vaihtelevat elämäntilanteen mukaan

Lapsille ja lapsiperheille kohdentuu varsin monenlaisia sosiaalietuuksia ja palveluja, joista suuri osa on kuitenkin rajattu johonkin tiettyyn elämäntilanteeseen tai ikävaiheeseen. Vanhempainrahaa sai Helsingissä vuonna 2006 noin 14 000 vanhempaa, näistä isiä oli 29 prosenttia. Helsingissä isät käyttävät koko maata vähemmän vanhempainvapaata. Helsingin alle kolmi-vuotiaista noin 60 prosenttia hoidetaan vanhempainvapaan jälkeen kotihoidontuella. Elatustukea saaneiden lasten osuus alle 18-vuotiaista on viime vuosina ollut Helsingissä noin 12 prosenttia. Lapseneläkettä sai alle hieman yli kaksi prosenttia 18-vuotiaista lapsista.

Lastensuojelun asiakkuudet kasvusuunnassa

Helsingin lastensuojelun asiakkaana oli vuoden 2006 aikana kaikkiaan 7 750 lasta. Lastensuojelun asiakkaiden vuosittainen kokonaismäärä on viime kymmenen vuoden aikana kasvanut 20 prosenttia. Vanhempien päihteet yleisin syy lastensuojeluun. Lukumääräisesti suurin asiakasryhmä ovat 7-12-vuotiaat Lastensuojelun asiakkuudet ovat yleisimmin melko lyhytkestoisia, alle 2 vuotta kestäneitä.

Elintavat muuttuneet terveellisempään suuntaan

Nuorten elintavat ovat muuttuneet terveellisempään suuntaan etenkin päihteiden käytön vähentymisen myötä. Nuorten tupakointi on vähentynyt, vaikka edelleen yläasteen opiskelijoista 14 prosenttia ja lukiolaisista 13 kertoo tupakoivansa päivittäin. Raittiiden nuorten osuus on selkeässä kasvusuunnassa, mutta toisaalta humalahakuinen juominen on yleistynyt. Huumeiden käyttöä on kokeillut alle kymmenesosa yläasteisista ja alle viidennes lukiolaisista. Huumeiden hankintaa nuoret pitävät vaikeampana kuin vuosikymmenen alussa.

Suurin osa lapsista ja nuorista harrastaa liikuntaa useita kertoja viikossa

Liikuntaa helsinkiläisistä lapsista harrastivat useimmat ja suurin osa useammin kuin kerran viikossa. Myös liikunnan harrastuksen suhteen ääripäät korostuvat, yli viidennes lapsista ja nuorista harrastaa liikuntaa yli kuusi kertaa viikossa. Pojat harrastavat liikuntaa tyttöjä useammin, ja eri lajeja monipuolisemmin. Liikuntaseurat ovat myös kasvattaneet suosiotaan Helsingissä, sillä puolet lapsista ja nuorista osallistuu niiden järjestämään liikuntaan.

Helsinkiläinen vastasyntynyt elää keskimäärin 78 vuotta

Helsinkiläislasten terveys on koko maata parempi erityiskorvattavien lääkkeiden käytöllä mitattuna. Yleisimmät erikoiskorvattavilla lääkkeillä hoidettavat lasten sairaudet ovat astma, diabetes, epilepsiaa ja sydämen vajaatoiminta. Sairaalahoittoa vaativia tapaturmia alle 16-vuotiaille helsinkiläislapsille sattuu likimain saman verran kuin koko maassa. Sen sijaan mielenterveyden häiriöihin helsinkiläislapset saavat sairaalahoittoa huomattavasti koko maata useammin.

Alle kouluikäisten ja 7-15-vuotiaiden kuolleisuus on erittäin vähäistä. Helsingissä kuoli vuosina 2000–2006

keskimäärin 41 alle 20-vuotiasta. Lasten kuolleisuus keskittyy ikäryhmiin alle 1-vuotiaat ja 15–19-vuotiaat. Vuosina 2001–2005 syntyneen helsinkiläisen tytön elinajanodote on 81 vuotta ja pojan 74 vuotta.

Nuorten ylipaino yleistynyt

Lähes viidennes nuorista arvioi itse terveydentilansa huonoksi tai keskinkertaiseksi vuoden 2006 kouluterveyskyselyssä. Yleisimmin mainitut oireet olivat viikoittaiset niska- ja hartiakivut sekä päänsäryt. Lähes päivittäinen väsymys vaivasi 16 prosenttia koululaisista. Ylipainoisten määrä on noussut nuorten keskuudessa 2000-luvulla. Vuonna 2006 ylipainoisia oli Helsingin peruskoululaisista 13 prosenttia ja lukiolaisista 12 prosenttia.

Liikenne on kaupunkilaislapsen suuri uhka

Liikenne on yksi suurimmista uhkista helsinkiläislapsille. Vuosina 1990–2005 on Helsingissä kuollut liikenteessä yhteensä 10 lasta. Suurin osa, 40 prosenttia lapsista joutuu liikenneonnettomuuteen jalankulkijana. Pyöräilijänä onnettomuuteen lapsi joutui yli viidenneksessä onnettomuuksia. Lapset joutuvat liikenneonnettomuuksiin useimmiten suojaattilä.

Puolet nuorten rikoksista näpistyksiä ja vahingontekoja

Puolet kaikista nuorten rikoslakirikoksista koostuu näpistyksistä ja vahingonteosta. Kolmanneksi yleisin rikos on pahoinpitely, ja varkaudet ja ajokorttita ajaminen ovat lähes yhtä yleisiä. Vuosien 1995–2005 varkausrikokset ovat selkeästi vähentyneet nuorilla Helsingissä.

Nuoruusvuodet ovat keskimäärin rikosaktiivisinta aikaa ihmisen elämässä. Rikolliset teot eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti kaikkien tietyn ikäisten kesken. 16-vuotiaista rikoksista epäillyistä jo melkein puolet esiintyy rikosilmoitusrekisterissä useammin kuin keran vuoden 2000 aikana. Suurin osa ikäluokasta ei taas tule vuoden aikana kertaakaan poliisin tietoon rikoksesta epäiltynä.

Nuoret ovat vähemmän rikosten uhrina kuin rikosten tekijöinä. Tämä tarkoittaa, että nuorten tekemien rikosten uhreina on myös heitä itseään vanhempia aikuisia. Tyypillisiä tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi varkaudet ja ajoneuvojen luvattomat käytöt.

Barns och ungas levnadsförhållanden i Helsingfors

Sammandrag

I Helsingfors bor det nästan hundratusen under 18-åringar, så nästan en sjättedel av stadens invånare är barn. De senaste åren har antalet minskat något, och i framtiden väntas barnandelen fortsätta minska.

Barnfamiljerna i Helsingfors har i genomsnitt 1,7 barn. I 70 procent av barnfamiljerna finns två vårdnadshavare, i 30 procent bara en. Ensamförsörjarfamiljer är klart vanligare i Helsingfors än i Finland i övrigt. Andelen barn som bodde med båda föräldrarna var 87 procent i spädbarnsåldern (under ett år) och 70 procent i skolåldern.

Var tionde under 18-åring har ett annat modersmål än finska eller svenska. Andelen personer med främmande modersmål är större bland barn än vuxna. Barnfamiljerna blir också raskt allt internationellare: i 15 procent av dem har åtminstone någondera föräldern ett annat modersmål än finska eller svenska.

Barnen bor ofta i förstäder och flyttar till närkommunerna

Barnen i Helsingfors, i synnerhet de små, byter adress ganska ofta: före skolåldern flyttar vart fjärde årligen. Oftast flyttar familjen till ett närliggande område i Helsingfors. Ut från Helsingfors flyttar man oftast till övriga Huvudstadsregionen eller längre bort i Helsingforsregionen. Flyttningsöverskott får Helsingfors genom barn som flyttar in från utlandet. Barnen bor mest i Helsingfors förstadsområden.

Hälften av barnfamiljerna bor i ägarbostad

Över hälften av barnfamiljerna i Helsingfors bor i ägarbostad, dvs. än större andel än bland övriga hushåll. Barnfamiljernas boende förändras med barnens ålder. Före skolåldern bor en lika stor andel barn i hyres- som i ägarbostad. Men i skolåldern bor en större andel barn i ägarbostad. Också familjestrukturen har ett samband med upplåtelseformen: ensamförsörjare och ogifta par bor oftare på hyra, och ofta i allmännyttig hyresbostad. De höga boendekostnaderna i Helsingfors är ett prob-

lem för barnfamiljerna, och tar sig uttryck i att man bor trängre än i övriga Finland.

Heldagsvård vanligast för småbarnen

Före skolåldern får över hälften av helsingforsbarnen kommunal dagvård, största delen heldagsvård. Att lyfta hemvårdsstöd, dvs. stöd för vård av barn i hemmet – som varit vanligt bland småbarnsföräldrar – har blivit mindre populärt och redan bland tvååringar går hälften på kommunalt dagis. I förskola går nästan alla sexåringar i Helsingfors.

Nästan 50 000 elever i grundskolorna i Helsingfors

I grundskolorna i Helsingfors går nästan 50 000 elever. Nästan 7 procent av grundskolebarnen är svenskspråkiga. Drygt tio procent av skolbarnen har invandrarbakgrund, och modersmålsundervisning ges förutom på finska och svenska även på nästan 40 andra språk. Specialundervisning gavs åt åtta procent, och behovet har vuxit de senaste åren.

Enligt en enkät om hälsa i skolorna har högstadiellevorna börjat tycka bättre om att gå i skola. Skolkandet hade minskat, men många tyckte fortfarande arbetsmängden var för stor. Också bland gymnasister har man börjat trivas bättre i skolan under 2000-talet i Helsingfors.

Hård konkurrens om studieplatser

I Helsingfors fortsätter en mindre andel än i hela Finland att gå i skola efter avslutad grundskola. År 2005 var andelen som fortsatte samma år med examensinriktade studier 87 procent i Helsingfors, mot 94 procent i hela landet. Konkurrensen om studieplats är hård i Helsingfors, och följaktligen är det vanligare i Helsingfors än annanstans att gå ett tionde år i grundskolan. Bland 16-18-åringarna i Helsingfors läste 60 procent vid gymnasium och 22 procent vid yrkesutbildning på andra stadiet.

De unga har ofta visstids- eller deltidjobb

Bland 15-24-åringarna i Helsingfors hörde nästan hälften till arbetskraften – som arbetskraft räknas också studerande som har deltidarbete. I Helsingfors är arbetsläget klart bättre än i övriga Finland, och ungdomsarbetslösheten har minskat raskt i Helsingfors de senaste åren.

Bland unga är atypiska anställningar vanliga: bland under 25-åringarna jobbade hälften på deltid och en tredjedel på viss tid år 2005. Visstidsanställningarna har minskat de senaste åren tack vare fördelaktig sysselsättningsutveckling. I gengäld har deltidarbetet ökat starkt på senare år. Bland inkomsttagarna i Helsingfors är var femte under 25 år gammal. De senaste åren har de ungas inkomster varit låga och inkomstutvecklingen jämn.

Barnfamiljsföräldrarnas förvärvsfrekvens stiger med barnets ålder

Även föräldrarnas sysselsättning har de senaste åren förbättrats i takt med sysselsättningsläget. År 2004 var läget bland tvåförälderfamiljerna det att bägge föräldrarna var sysselsatta (med förvärvsarbete) i 71 procent och åtminstone endera föräldern i 94 procent av fallen. I mindre än en procent av tvåföräldrarsfamiljerna var bägge föräldrarna arbetslösa. Arbetslöshet är vanligast i flerbarnsfamiljer.

Förvärvsfrekvensen är lägre bland småbarnsföräldrar än bland större barns föräldrar. Av de familjer där barnen ännu var under skolåldern jobbade bägge föräldrarna i 64 procent, av dem där barnen var 7-17 år gamla 80 procent. Denna ökning i sysselsättning beror nästan enbart på att personer som inte tillhört arbetskraften – ofta föräldrar på föräldraledighet eller på hemvårdsstöd – övergått till arbetskraften.

Barnfamiljernas inkomster har ökat måttligt

Mot slutet av 1990-talet steg inkomsterna i Helsingfors, vilket också märktes i barnfamiljernas inkomster. I början av 2000-talets första årtionde var inkomstutvecklingen betydligt måttligare, och ökningsprocenten var mindre. I Helsingfors har inkomstfördelningens ytteligheter framträtt, i och med att andelen hög- liksom låginkomsttagare bland barnfamiljerna är större än i hela landet.

De genomsnittliga årliga inkomsterna i familjer med två försörjare var nästan 74 000 euro år 2005. Varannan familj med två försörjare tjänade över 60 000 euro om året. Den inkomstgruppen stod för största delen av familjernas kapitalinkomster, sammanlagt 92 procent. Ensamförsörjarnas genomsnittliga inkomster var dryga 24 000 euro år 2005. Var fjärde ensamförsörjare hade under 10 000 euro i årsinkomst. Antalet barnfamiljer som fick sociala trygghetsförmåner var drygt 36 000. För barnfamiljer med låga inkomster är arbetslöshetsunderstöd en betydande inkomstkälla.

Barnfamiljerna i Helsingfors: mera förmögenhet och skulder än genomsnittet

I Helsingfors har barnfamiljerna både mera förmögenhet och skulder än i hela landet. I tvåförsörjarfamiljerna uppgick tillgångarna till drygt 60 000 euro bland dem som hade sådana år 2005. Samma år var skulderna per skuldsatt lite på 51 000 euro. Bland ensamförsörjarna var skuldsättningen i medeltal nästan 35 000 euro, och värdet av den beskattningsbara förmögenheten drygt 57 000 euro.

Ensamförsörjarna oftare utkomststödtagare än övriga familjer

År 2006 fick nio procent av barnfamiljerna i Helsingfors utkomststöd. Enligt familjetyp går utkomststödet främst till ensamförsörjarfamiljerna: av de barnfamiljer som fick utkomststöd var 65 procent ensamförsörjare. Andelen unga under 20 år utan familj som fått utkomststöd har vuxit, till nästan två procent av denna kategori.

Barnfamiljernas servicebehov växlar med livssituationen

Barn och barnfamiljer åtnjuter många slag av sociala förmåner och tjänster, som till största delen gäller något särskilt läge eller skede i livet. Föräldrapenning fick 14 000 föräldrar i Helsingfors år 2006, och därav var 29 procent fäder. Föräldraledigheten utnyttjas i lägre grad av fäderna i Helsingfors än i hela landet. I Helsingfors sköts ca. 60 procent av under treåringarna med hemvårdsstöd efter föräldraledigheten. Andelen barn under 18 som fått underhållsstöd har de senaste åren legat kring 12 procent i Helsingfors. Barnpension fick lite under två procent av under 18-åringarna.

Barnskyddets klienter ökar

År 2006 hade barnskyddet i Helsingfors sammanlagt 7 750 barn som klienter. De tio senaste åren har det årliga antalet klienter vuxit med 20 procent. Sprit- och drogmissbruk bland föräldrarna är vanligaste orsaken till att barnskyddet ingriper. Största antalet klienter finns i åldersgruppen 7-12 år. Mest typiskt varar klientförhållandet relativt kort tid, mindre än två år.

Levnadsvanorna börjat bli sundare

De ungas levnadsvanor har vänt mot ett sundare håll i synnerhet tack vare minskat bruk av berusningsmedel. Men fortfarande uppgår 14 procent av högstadieläverna och 13 procent av gymnasieeleverna att de röker tobak dagligen. Andelen unga som är helt nyktra håller på att växa, men samtidigt har fylleinriktat drickande också blivit vanligare. Droger har mindre än en tiondel av högstadieläverna och mindre än en femtedel av gymnasisterna prövat på. Av ungdomarnas vittnesmål att döma är det svårare idag än i början av årtiondet att få tag på narkotika.

Flertalet barn och unga motionerar flera gånger i veckan

De flesta barn i Helsingfors motionerar, och största delen mera än en gång i veckan. Även beträffande motionen betonas ytterligheterna: en dryg femtedel av barnen och ungdomarna motionerar över sex gånger i veckan. Pojkar motionerar oftare och inom flera grenar än flickor. Olika föreningar för idrott och motion har också blivit populärare i Helsingfors: hälften av barnen och ungdomarna deltar i den motion och idrott de ordnar.

Nyfödda i Helsingfors har i snitt 78 år framför sig

Mätt med nyttjande av specialersatta läkemedel har barnen bättre hälsa i Helsingfors än i övriga Finland. De vanligaste sjukdomarna som barn får sådan medicin för är astma, diabetes, epilepsi och nedsatt hjärtverksamhet. Olyckor som kräver sjukhusvård bland under 16-åringar sker ungefär lika ofta i Helsingfors som i hela landet. Men för mentala hälsoproblem får helsingforsbarnen betydligt oftare sjukhusvård än finländska barn överlag.

Dödlighet bland 06- och 7-15-åringar är mycket låg i Helsingfors. År 2000-2006 dog årligen i snitt 41 under

20-åringar. Barndödligheten koncentreras till under 1-åringarna och till 15-19-åringarna. Den sannolika livslängden för nyfödda åren 2001-2005 var 81 år för flickor och 74 år för pojkar.

Övervikt allt vanligare bland unga

Vid en enkät om hälsa bland skolbarn 2006 bedömde nästan en femtedel av de unga sitt eget hälsotillstånd som dåligt eller medelmåttigt. De vanligaste symptomen var varje vecka förekommande nack- och axelsmärtor samt huvudvärk. 16 procent uppgav att de var trötta nästan varje dag. Under 2000-talet har andelen överviktiga vuxit bland barn och unga. År 2006 var 13 procent av grundskoleleverna och 12 procent av gymnasisterna i Helsingfors överviktiga.

Trafiken största hotet för stadsbarn

Även i Helsingfors är trafiken största hotet mot barnens liv. Åren 1990-2005 dog sammanlagt 10 barn i trafiken i Helsingfors. I största delen, 40 procent, av trafikolyckorna rör sig barnet till fots. En femtedel cyklar. Vanligaste olycksstället är en skyddsväg.

Hälften av ungdomarnas brott snatteri eller överkan

Hälften av all de strafflagsbrott som barnen begår är snatteri eller skadegörelse. Tredje vanligaste orsaken är misshandel, tätt följd av stöld och körning utan körkort. Åren 1995-2005 minskade stölderna klart bland unga i Helsingfors.

Ungdomen är i genomsnitt den mest brottsaktiva delen av folks liv. Men brotten fördelas givetvis inte jämnt bland alla i en viss åldersgrupp. Som exempel kommer största delen av 16-åringarna inte en enda gång per år till polisens kännedom som misstänkt för brott, medan nästan hälften av dem som gör det har mer än en brottsregisteranteckning per år.

Ungdomar är oftare förövare av än offer för brott. Det innebär att även vuxna faller offer för de brott som begås av ungdomarna. Typiska brott av det här slaget är till exempel stöld och olovlig användning av fordon.

1. Lapset ja perheet

Tea Tikkanen

1.1 Lapset

Runas kuudennes helsinkiläisistä on lapsi

Helsinkiläisiä oli 564 521 vuodenvaihteessa 2006/2007. Heistä 0–17-vuotiaita oli 96 112 eli runsas kuudennes helsinkiläisistä oli lapsi. 1990-luvun ripeiden kasvuvuosien jälkeen lasten määrä oli korkeimmillaan vuonna 2000, jonka jälkeen lapsien määrä on laskenut.

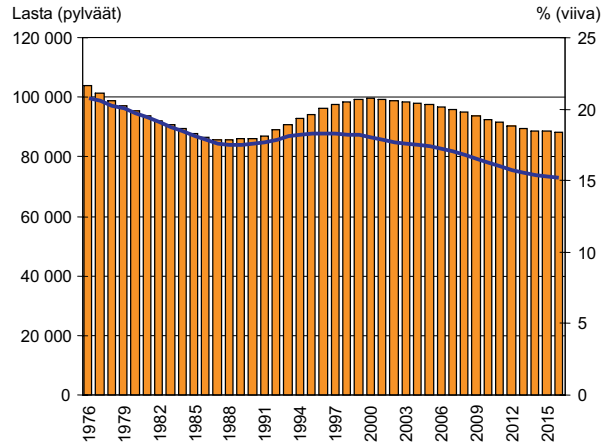
Lasten määrän on vähentynyt erityisesti alle kouluikäisten joukossa. 0–6-vuotiaiden määrä saavutti huippunsa vuonna 1997, jonka jälkeen alle kouluikäisten määrä on vähentynyt 6 126 lapsella. Myös kouluikäisten lasten määrä on vähentynyt kolmen viime vuoden aikana 2 060 koululaisella. 16–17-vuotiaiden määrä puolestaan on kasvanut kolmen kuluneen vuoden aikana.

Väestöennusteissa arvioidaan, että alle kouluikäisten määrän väheneminen on pysähtymässä, jonka jälkeen määrän ennakoitaan kääntyvän uudelleen hienoiseen kasvuun. Kouluikäisten määrä vähenee huomattavasti aina vuoteen 2015 asti, jonka jälkeen määrän ennustetaan kääntyvän uudelleen nousuun. Sen sijaan 16–18-vuotiaiden määrä kasvaa väestöennusteen mukaan vielä vuoteen 2010 asti, jonka jälkeen määrän ennakoitaan kääntyvän laskuun.

Vaikka lasten määrä jatkoi vielä 1990-luvun puolen välin jälkeen kasvua, alkoi lasten suhteellinen osuus koko väestöstä laskea. Tulevaisuudessa lasten osuus jatkaa alkanutta vähentymistä samaan aikaan kun ikääntyneiden osuus väestöstä kasvaa. Vuoden 2007 alussa alle kouluikäisten osuus oli 7 prosenttia ja kouluikäisten 9 prosenttia Helsingissä.

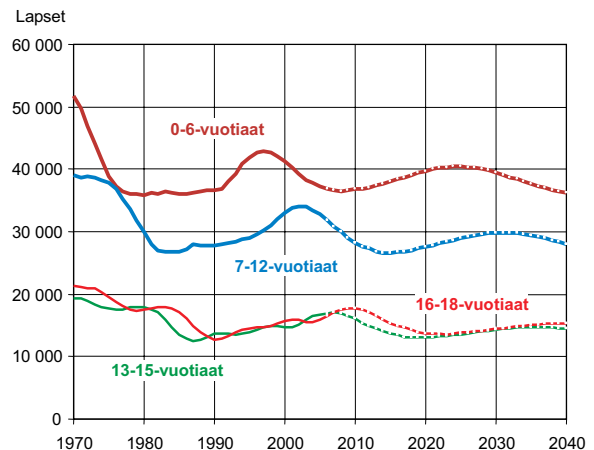
Lähikuntiin verrattuna lasten ja koululaisten osuus väestöstä on selvästi matalin Helsingissä. Pääkaupunkiseudulla oli alle kouluikäisiä 8 prosenttia ja kouluikäisiä 10 prosenttia koko väestöstä. Vastaavasti Helsingin seudulla alle kouluikäisiä oli 8 prosenttia ja kouluikäisiä 11 prosenttia.

Kuva 1.1 0–17-vuotiaiden määrä ja osuus koko väestöstä Helsingissä vuosina 1976–2006 ja väestöennuste vuoteen 2016

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus

Kuva 1.2 Helsingin lapset ja nuoret ikäryhmittäin 1970–2006 ja väestöennusteen perusvaihtoehto 2007–2040

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus

Taulukko 1.1 Lapset ikäryhmittäin Helsingissä vuonna 2000 ja 2007

	2000	2007
0-2-vuotiaat	17 684	17 001
3-6-vuotiaat	23 569	19 853
7-15-vuotiaat	47 661	47 839
16-17-vuotiaat	10 549	11 419
Yhteensä 0-17-vuotiaat	99 463	96 112

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.2 Lapset iän mukaan pääkaupunkiseudulla ja Helsingin seudulla vuonna 2007

	Väestö yhteensä	Ikä, vuotta		
		0-6	7-15	16-17
Helsinki	564 521	6,5	8,5	2,0
Espoo	235 019	9,7	11,8	2,5
Vantaa	189 711	9,0	11,4	2,6
Kauniainen	8 469	7,6	14,4	3,7
Hyvinkää	44 310	8,1	11,4	2,7
Järvenpää	37 629	8,6	12,3	2,9
Kerava	32 305	8,0	11,4	2,5
Kirkkonummi	34 389	11,3	13,6	2,7
Mäntsälä	18 650	10,3	14,2	2,7
Nurmijärvi	38 006	11,0	15,1	2,9
Pornainen	4 851	13,0	16,5	2,9
Sipoo	19 060	9,6	15,1	2,9
Tuusula	35 434	10,1	14,5	2,8
Vihti	26 427	9,5	13,3	2,7
Pääkaupunkiseutu	997 720	7,8	9,9	2,3
Helsingin seutu	1 288 781	8,2	10,6	2,4

Lähde: Tilastokeskus

Lapset asuvat esikaupunkialueilla

Lasten osuus on yleensä korkeampi Helsingin esikaupunkialueilla kuin kantakaupungissa. Erityisesti Pohjoisessa, Itäisessä, Kaakkoisessa ja Koillisessa suurpiireissä asuu paljon lapsia. Alle kouluikäisiä asuu suhteellisesti eniten Latokartanossa, Veräjälaksossa, Kivikossa, Falkullassa ja Viikinmäessä. Näillä alueilla alle kouluikäisten osuus ylittää 12 prosenttia. Erityisesti uusilla asuinalueilla ja pientaloalueilla kouluikäisten määrä on suuri. Peruskouluikäisiä on suhteellisesti eniten Tuomarinkartanossa, Jollaksessa, Heikinlaaksossa, Ruoholahdessa, Paloheinässä ja Torpparinmäessä. Kouluikäisten osuus ylittää 16 prosenttia näillä alueilla.

Joka kymmenes lapsi on vieraskielinen

Muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia oli yhteensä 46 498 Helsingissä vuodenvaihteessa 2006/2007, mikä on 8,2 prosenttia helsinkiläisistä. Helsingin vieraskielisten väestörakenne on nuorempi kuin koko kaupungin väestön; joka kymmenes helsinkiläinen lapsi puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea tai ruotsia.

Lasten puhutuimmat vieraat kielet ovat somali, venäjä, arabia ja viro. Vieraskielisten alle kouluikäisten joukossa puhutuimmat äidinkieliyryhmät ovat somali, venäjä ja arabia. Vastaavasti kouluikäisillä yleisimmät vieraat kielet ovat somali, venäjä ja viro. Nuorten 16–18-vuotiaiden selvästi yleisimmät vieraat kielet ovat venäjä, so-

Taulukko 1.3 Lasten yleisimmät äidinkielet iän mukaan Helsingissä vuonna 2007

Äidinkieli	Ikä, vuotta			
	0-6	7-15	16-18	Yli 18
Yhteensä joista %	36 854	47 839	17 116	462 712
Suomi	82,1	83,9	84,6	86,1
Ruotsi	6,4	6,1	5,7	6,1
Muu	11,5	10,0	9,7	7,7
Muun kielisistä, %				
Somali	25,0	28,3	17,8	6,6
Venäjä	18,7	20,2	29,1	24,7
Arabia	7,9	3,6	2,9	4,5
Viro	6,3	9,1	11,5	11,5
Kurdi	4,6	4,0	5,0	2,3
Englanti	3,6	3,8	2,9	8,1
Albania	2,6	2,5	1,9	1,2
Bengali	2,3	0,8	-	1,1
Turkki	2,2	1,2	1,0	2,5
Kiina	2,1	3,0	3,0	3,7

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.4 Helsinkiläiset 0-17-vuotiaat lapset äidinkielen mukaan vuosina 1997 ja 2007

	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Muu kieli
Väestö yhteensä				
1997	532 053	472 564	36 596	22 893
2007	564 521	483 328	34 695	46 498
Muutos				
1997-2007, %	6,1	2,3	-5,2	103,1
0-17-vuotiaat				
1997	97 511	86 217	5 768	5 526
2007	96 112	80 106	5 918	10 088
Muutos				
1997-2007, %	-1,4	-7,1	2,6	82,6
0-6-vuotiaat				
1997	42 980	38 184	2 579	2 217
2007	36 854	30 255	2 363	4 236
Muutos				
1997-2007, %	-14,3	-20,8	-8,4	91,1
7-15-vuotiaat				
1997	44 933	39 528	2 612	2 793
2007	47 839	40 147	2 910	4 782
Muutos				
1997-2007, %	6,5	1,6	11,4	71,2

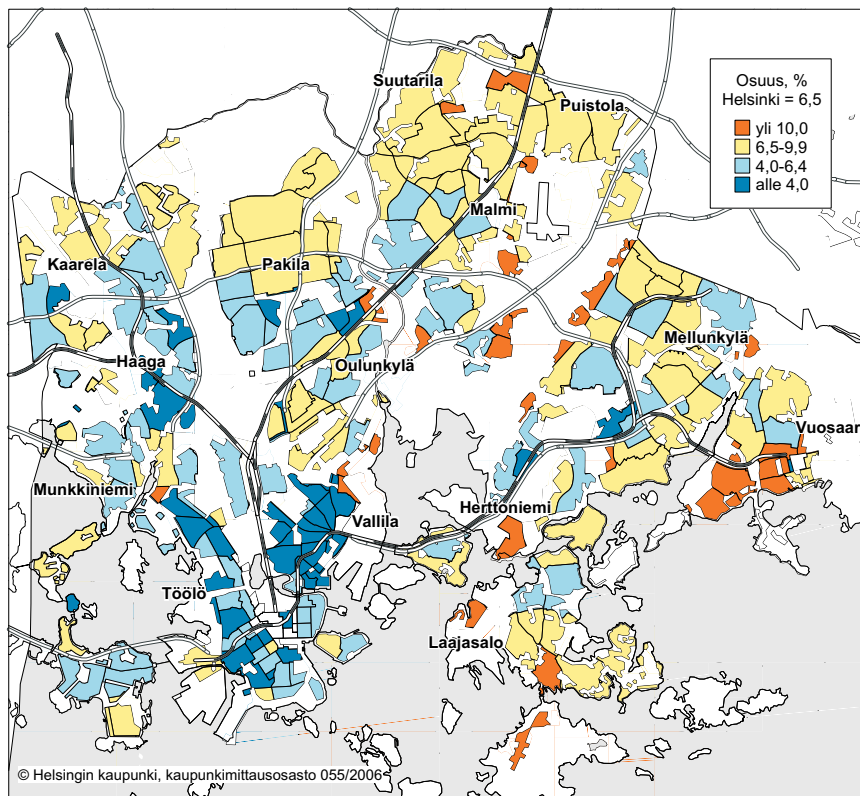
Lähde: Tilastokeskus

mali ja viro. Lasten äidinkieliyryhmät poikkeavat aikuisväestön kielijakaumasta, jossa yleisimmin puhutut vieraat kielet ovat venäjä ja viro sekä englanti.

Vieraskielisten määrän kasvu liittyy ulkomaan kansalaisten määrän kasvuun. 1990-luvulla ulkomaalaisten määrä viisinkertaistui Helsingissä. 1990-luvun loppu-

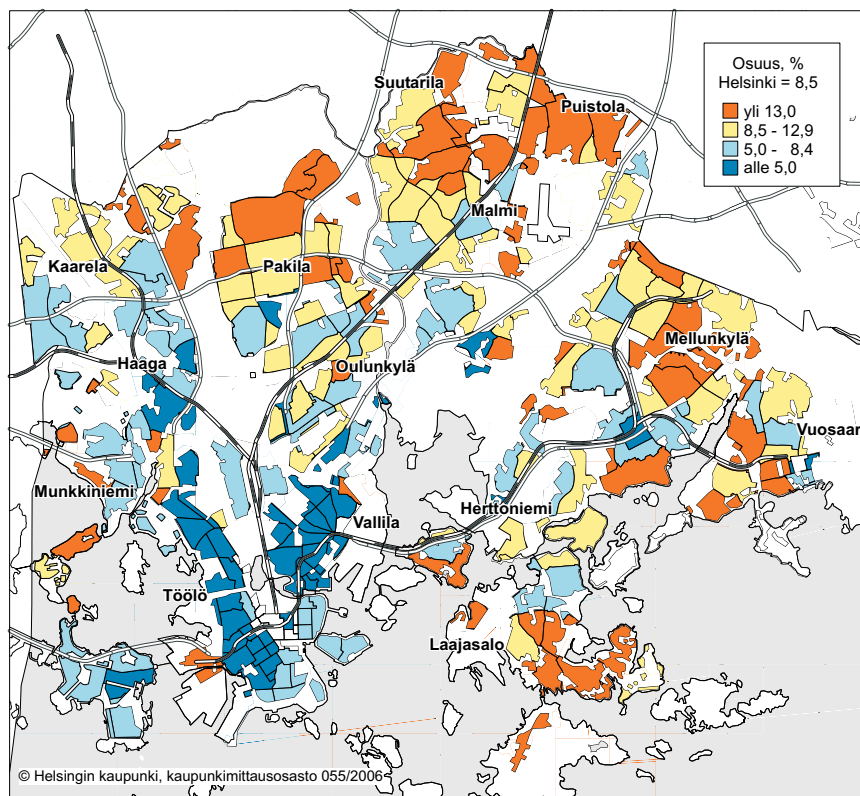

Kuva 1.3 0-6-vuotiaiden osuus alueen väestöstä pienalueittain vuonna 2007

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 1.4 7-15-vuotiaiden osuus alueen väestöstä pienalueittain vuonna 2007

Lähde: Tilastokeskus

puolella kasvu hidastui, mikä osittain on seurausta siitä, että Suomeen muuttaneet ulkomaan kansalaiset ovat saaneet Suomen kansalaisuuksia. Vuodenvaihteessa 2006/2007 helsinkiläisistä 5,9 prosenttia oli ulkomaan kansalaisia. Ulkomaan kansalaisia oli yhteensä 33 196 ja alle kouluikäisten osuus heistä oli seitsemän prosenttia ja kouluikäisten kahdeksan prosenttia. Eri kansalaisuusryhmissä lapsimäärät vaihtelevat paljon. Afrikkalaisten ikärakenne on huomattavasti nuorempi kuin muiden kansalaisuusryhmien.

Pienten lasten muuttovoittoa vain ulkomailta

Helsingissä muuttoliike on vilkasta niin kaupungin rajojen yli kuin kaupungin sisällä. Kaikista muutoista sisäisten muuttojen osuus on lähes kolme neljäsosaa. Keskimäärin vuosina 2002–2006 helsinkiläisistä yhteensä viidesosa muutti vuosittain, 0–6-vuotiaista lapsista joka neljännes. Ikärakenteeltaan Helsinkiin muuttajat ovat nuorempia kuin lähtijät ja Helsingistä lähtijöiden muuttomatka on lyhyempi kuin Helsinkiin tulijoiden. Vuonna 2006 Helsinkiin muuttaneista 43 prosenttia tuli Uudeltamaalta ja lähtijöistä 59 prosenttia jäi Uudellemaalle.

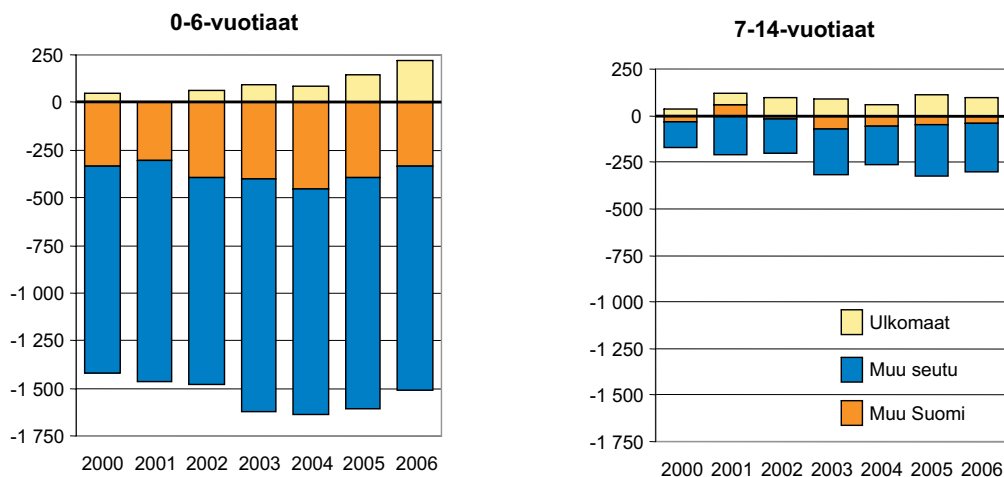
Vuonna 2006 Helsingin sisällä kotiaan vaihtoi 12 354 alle 18-vuotiaasta lasta. Näistä muutoista puolet oli pienten, alle kouluikäisten, muuttoja. Lapset ja heidän perheensä muuttavat vilkkaasti myös kunnasta toiseen. Muuttajien ikärakenteesta voidaan tulkita, että

Helsingistä pois muuttajat ovat tulomuuttajia useammin perheitä, joissa on pieniä lapsia. Muualle Helsingin seudulle muuttotappiollisemmat ikäluokat olivat alle 10-vuotiaat ja 25–39-vuotiaat eli vanhemmat lapsineen. Pienten lasten lapsiperheiden muuttovilkkautta on selitetty sopivien perheasuntojen puutteella ja kalleudella Helsingissä. Myös taloudellinen kehitys ja työpaikkojen määrä kasvu on saanut monet perheet vaihtamaan kotikuntansa naapurikuntaan.

Alle kouluikäisten lasten muuttotappio vuonna 2006 seudun muihin kuntiin oli 1 800 henkeä eli lähes viisi prosenttia ikäluokasta. Määrä ja osuus ovat kasvaneet tasaisesti vuosikymmenen alkupuoliskolla. Helsinki saakin pienten lasten muuttovoittoa vain ulkomailta. Vuosituhannen alussa Helsinki sai muuttovoittoa pienistä lapsista 50 henkeä kun vuonna 2006 muuttovoitto oli kasvanut jo 220 alle kouluikäiseen. Vuonna 2006 Helsinkiin muutti yhteensä 511 alle kouluikäistä lasta ulkomailta.

Helsingiläisten lapsiperheiden muuttotappio naapurikuntaan näkyy myös siinä, että neljä viidesosaa lapsista on syntyperäisiä helsinkiläisiä. Vuonna 2005 Helsingissä syntyneistä lapsista 16 prosenttia asuu Espoossa ja Vantaalla. Ulkomailta saatu lasten muuttovoitto heijastuu siihen, että 4,3 prosenttia alle kouluikäisistä ja kouluikäisistä on syntynyt ulkomailla.

Kuva 1.5 Helsingin alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten muuttotappio ja -voitto muuttosuunnan mukaan vuosina 2000–2006

Lähde: Tilastokeskus

1.2 Lasten perheet

Lapsiperheiden määrä on vähentynyt 2000-luvulla

Tilastoissa perheisiin katsotaan kuuluvaksi yhdessä asuvat avio- tai avoliitossa tai rekisteröidyssä parisuhteessa olevat henkilöt ja heidän naimattomat lapsensa, jompikumpi vanhemmista naimattomine lapsineen sekä lapsettomat avio- tai avoparit. Tässä luvussa lapsiperheeksi on määritelty sellainen perhe, joissa vähintään yksi 0–17-vuotias lapsi asuu kotona.

Yhteensä perheitä Helsingissä oli 138 151 vuodenvaihteessa 2006/2007. Näistä kaikista helsinkiläisistä perheistä puolet oli lapsettomia pareja. Lapsettomien parien määrä on kasvanut Helsingissä, mikä selittyy väestön ikärakenteen muuttumisesta vanhempiin ikäluokkiin painottuvaksi. Alle 18-vuotiaiden lasten perheitä Helsingissä oli 54 990 lapsiperhettä vuodenvaihteessa 2006/2007. Vuodesta 2000 lähtien Helsingin lapsiperheiden määrä on laskenut 2 074. Samaan aikaan myös lasten määrä lapsiperheissä on vähentynyt. Lapsiperheissä oli yhteensä 92 299 alle 18-vuotiaasta lasta ja heistä alle 7-vuotiaita oli 39 prosenttia. Näissä lapsiperheissä vanhempia sisaruksia eli 18 vuotta täyttäneitä oli yhteensä 6 198. Helsinkiläisissä lapsiperheissä on keskimäärin 1,7 lasta ja alle 7-vuotiaita lapsia on 0,7.

Puolet lapsiperheistä yksilapsisia

Lapsiperheistä yleisin perhemuoto oli avioparin muodostama perhe, heitä oli 54 prosenttia lapsiperheistä. Avoparien muodostamia lapsiperheitä oli 16 prosenttia ja yksinhuoltajaperheiden osuus oli 30 prosenttia. Lapsiperheissä, joissa vanhemmat ovat vieraskielisiä, yleisin perhemuoto on avioparien muodostamat lapsiperheet. Avoparien muodostamat lapsiperheet harvinaisia, yksinhuoltajuus on sen sijaan yleistä.

Yksinhuoltajaperheistä selvästi enemmistö oli perheet, joissa äiti oli huoltajana. Avoparien ja yksinhuoltajien lapsiperheiden osuus on kasvanut kuluneen kymmenen

vuoden aikana Helsingissä. Koko maahan verrattuna yksinhuoltajaperheet ovat selvästi yleisimpiä Helsingissä. Koko maassa vuonna 2006 avioparien lapsiperheitä oli 62 prosenttia, avoparien lapsiperheitä 18 prosenttia ja yksinhuoltajaperheitä 20 prosenttia.

Lapsiperheistä puolet oli yksilapsisia perheitä. Yksilapsisuus on yleisempää helsinkiläisissä lapsiperheissä kuin muualla pääkaupunkiseudulla. Alle yksivuotiaista helsinkiläisistä 53 prosenttia oli ainoita lapsia perheissä vuonna 2006. Myöhemmin perheisiin syntyy lisää lapsia ja suurimmalle osalle näille perheensä ainoille lapsille syntyy sisaruksia myöhemmin. Lapsen saavutuksessa kouluään sisaruksia on jo syntynyt ja toisaalta vanhimmat sisarukset eivät ole vielä täysi-ikäisiä. Kaksilapsisia perheitä oli 36 prosenttia ja vähintään kolmilapsisia perheitä oli 13 prosenttia. Vieraskielisissä perheissä monilapsisemmat perheet ovat yleisempiä. Viidennes lapsiperheistä oli sellaisia, joissa oli 3 tai enemmän alle 18 -vuotiaista lasta. Lähes puolet vieraskielisistä perheistä oli yksilapsia.

Alle vuodenikäisistä lapsista 87 prosenttia asui molempien vanhempien kanssa. Alle kouluikäisistä 80 prosenttia asui kahden vanhemman kanssa ja kouluikäisistä 70 prosenttia. 16–17-vuotiaista 35 prosenttia asui yksinhuoltajaäidin tai -isän kanssa. Lapsen läheystyössä aikuisikää yksinhuoltajaperheiden osuus kasvaa. Tämä selittyy sillä, että sen lisäksi että osa lapsista on jo syntynyt yksinhuoltajaperheeseen, ovat vanhemmat jo ennättäneet erota tai jäädä leskeksi.

Väestörakenteen kansainvälistymisen myötä myös lapsiperheet ovat monikulttuurisempia. Perhe- ja väestörakenteiden muutoksesta kertoo se, että kahden huoltajan lapsiperheissä, vajaan kymmenessä prosentissa lapsiperheistä jompikumpi tai molemmat vanhemmat ovat ulkomaan kansalaisia. Lapsiperheiden, joissa molemmat vanhemmat tai yksinhuoltaja isä tai äiti puhuu muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään osuus kaikista lapsiperheistä oli 9,5 prosenttia. Lapsiperheistä 80 prosenttia on sellaisia, joissa molempien huoltajien tai huoltajan äidinkieli on suomi tai ruotsi.

Taulukko 1.2.1 Lapsiperheet ja lapset vuonna 2000 ja 2007

Vuosi	Lapsiperheitä, joissa alle 18-vuotiaita lapsia	0-6-vuotiaita		0-17-vuotiaita	
		Yhteensä	Keskimäärin /lapsiperhe	Yhteensä	Keskimäärin /lapsiperhe
2000	57 282	40 113	0,7	95 636	1,7
2007	54 990	35 915	0,7	92 299	1,7

Lähde: Tilastokeskus

Talukukko 1.2.2 Helsinkiläiset lapsiperheet ja lapset perhetyypin ja iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/07

Perhetyyppi	Lapsiperheitä yhteensä	Lapsia		
		0-6-v.	7-17-v.	0-17-v.
Kaikki lapsiperheet	54 990	35 915	56 384	92 299
Aviopari* ja lapsia	29 937	21 903	32 210	54 113
Avopari ja lapsia	8 832	6 975	6 699	13 674
Äiti/isä ja lapsia	16 221	7 037	17 475	24 512
Osuus, %				
Aviopari* ja lapsia	54,4	61,0	57,1	58,6
Avopari ja lapsia	16,1	19,4	11,9	14,8
Äiti/isä ja lapsia	29,5	19,6	31,0	26,6

* Ml. rekisteröity parisuhde

Lähde: Tilastokeskus

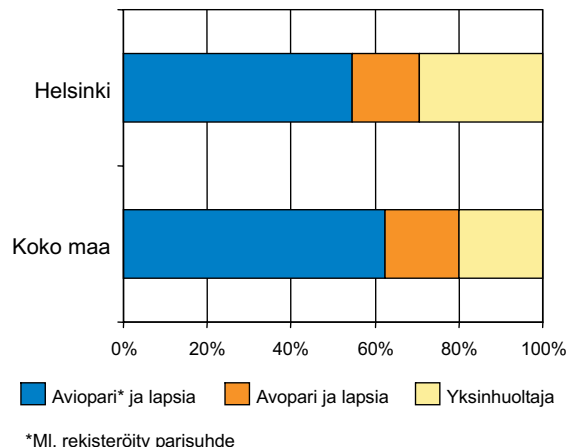
Eniten lapsia 40–49-vuotiailla

Lapsiperheen lasten määrä ja lasten ikä luonnollisesti riippuu vanhempien iästä; nuorilla vanhemmilla lasten määrä on pienempi ja lapset ovat nuorempia. Vartuneempien huoltajien perheissä vanhimmat sisarusket ovat jo muuttaneet kotoa pois, mikä näkyy perheessä asuvien lapsien lukumäärässä. Määrällisesti selvästi eniten alle 18-vuotiaita lapsia on 40–49-vuotiailla huoltajilla, tämän ikäisen huoltajan kanssa elää vajaa puolet alle 18-vuotiaista lapsista.

Alle kouluikäisistä lapsista yli puolella huoltaja oli 30–39-vuotias. Kouluikäisistä reilusti yli puolella vanhemmat olivat 40–49-vuotiaita. Vanhempien ikäännyessä myös perheen lapset ovat vanhempia. Yli 50-vuotiaiden vanhempien kaikista lapsista lähes 60 prosenttia ovat aikuisia.

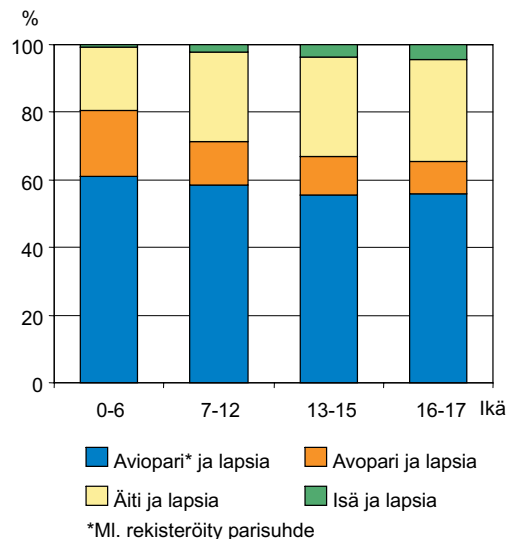
Yksilapsiset perheet, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, ovat yleisimpiä lähes kaikissa huoltajien ikäryhmässä. Vain 35–39-vuotiailla vanhemmilla on yleisimmin useamman kotona asuvan lapsen perheitä. Vanhempien 50 ikävuodesta lähtien yksilapsiset perheet alkavat taas yleistyä.

Kuva 1.2.1 Lapsiperheet perhetyypin mukaan Helsingissä vuonna 2007 ja koko maassa vuonna 2006

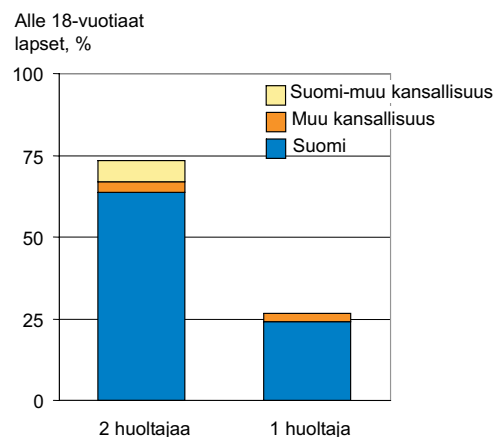
*Ml. rekisteröity parisuhde
Lähde: Tilastokeskus

Kuva 1.2.2 Helsinkiläiset lapset iän ja perhetyypin mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 1.2.3 Helsinkiläiset lapset perhetyypin ja vanhempien kansallisuuden mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.2.3 Helsingin lapsiperheet ja lapset huoltajan iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007

Naisen/ miehen ikä	Lapsi- perheitä yhteensä ¹	Lapsia yhteensä	0-6- vuotiaita	7-17- vuotiaita	18-vuotiaita ja vanhempia
Yhteensä	68 772	114 284	35 915	56 384	21 985
-19	71	72	72	-	-
20-24	1 071	1 302	1 282	20	-
25-29	3 252	4 661	4 097	564	-
30-34	7 098	11 160	8 613	2 543	4
35-39	10 579	19 526	10 354	8 937	235
40-49	26 042	48 899	10 509	32 797	5 593
50-64	17 506	25 230	978	11 311	12 941
65+	3 153	3 434	10	212	3 212
Osuus, %					
-19	0,1	0,1	0,2	0,0	0,0
20-24	1,6	1,1	3,6	0,0	0,0
25-29	4,7	4,1	11,4	1,0	0,0
30-34	10,3	9,8	24,0	4,5	0,0
35-39	15,4	17,1	28,8	15,9	1,1
40-49	37,9	42,8	29,3	58,2	25,4
50-64	25,5	22,1	2,7	20,1	58,9
65+	4,6	3,0	0,0	0,4	14,6

Ikä on ensisijaisesti äidin mukaan; jos perheessä ei ole äitiä, ikä on isän mukaan.

¹ Lapsen iästä riippumatta

Lähde: Tilastokeskus

Yhä useampi lapsi syntyy vieraskieliselle äidille

Vuosittain Helsingissä syntyy hieman yli 6 000 lasta. Syntyvyys on laskenut jo kolmen vuosikymmenen ajan. Vuonna 2006 yleinen syntyvyysluku oli 10,9 promillea. Synnyttäneistä äideistä 81 prosenttia on suomenkielisiä ja 5 prosenttia ruotsinkielisiä. Yhä useampi helsinkiläinen lapsi syntyy vieraskieliselle äidille. Heidän osuutensa synnyttäjistä oli 14 prosenttia vuonna 2006. Tuhatta 15–49-vuotiasta naista kohden vieraskielisille syntyy selvästi enemmän lapsia kuin suomen- tai ruotsinkielisille. Vuonna 2006 tuhatta 15–49-vuotiasta vieraskielistä naista kohden syntyi 63 lasta, kun samaan aikaan suomenkielisiä kohden syntyi 39 lasta. Vieraskielisten kokonaishedelmällisyys on laskenut 1990-loppupuolelta lähtien. Vaikka kokonaishedelmällisyys onkin laskenut, on vieraskielisten äitien synnyttämien lasten määrä tasaisesti kasvanut.

Vuoden 2006 aikana syntyi 6 156 uutta helsinkiläistä. Heistä 84 prosentille ilmoitettiin äidinkieleksi suomi ja ruotsi 6,4 prosentille. Äidinkieleksi ilmoitettiin muu kuin suomen tai ruotsin kieli 9,7 prosentille vastasyntyneistä.

Taulukko 1.2.4 Lapsiperheet lasten lukumäärän ja huoltajan iän mukaan Helsingissä vuodenvaihteessa 2006/2007

Naisen/ miehen ikä	Perheitä, joissa 0-17vuotiaiden lasten määrä on		
	1	2	3+
-19	98,6	1,4	-
20-24	81,7	15,3	3,0
25-29	66,7	26,0	7,3
30-34	56,7	33,2	10,1
35-39	40,8	41,6	17,7
40-49	42,0	41,4	16,6
50-64	68,4	25,5	6,2
65+	77,9	18,0	4,1

Ikä ensisijaisesti äidin mukaan; jos perheessä ei ole äitiä, ikä isän mukaan.

Lähde: Tilastokeskus

Yhä useampi synnyttävä äiti on 30 vuotta täyttänyt

Lapsista hieman yli puolet on vanhempiensa ensimmäisiä. Toisena syntyneitä on kolmannes. Lasten synnyttäminen on siirtynyt myöhäisemmälle iälle: 1970-luvun äidit synnyttivät esikoisensa keskimäärin neljä vuotta nuorempina kuin äidit 2000-luvulla. Alle 25-vuotiaat äidit ovatkin yhä harvinaisempia. Synnyttämistä on lykkäty ja 30 vuotta täyttäneet synnyttävät entistä

useammin. Perheen ensimmäinen lapsi syntyy keskimäärin 29-vuotiaalle äidille. Toinen lapsi perheeseen syntyy äidin ollessa keskimäärin 32-vuotias ja perheen kolmas lapsi 34-vuotiaalle äidille. Avioliitossa olevat äidit synnyttävät keskimäärin vanhempina kuin aviottomat äidit.

Avoliittojen yleistymisen myötä myös avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten osuus on kasvanut. Vuonna 2006 syntyneistä lapsista 40 prosenttia syntyi avioliiton ulkopuolella. Vieraskielisistä lapsilla tämä on harvinaisempaa. Lähes 80 prosenttia vieraskielisistä lapsista syntyy avioliitossa oleville vanhemmille. Avioparien esikoinen syntyy keskimäärin kahden vuoden kuluttua

vihkimisestä. Ensimmäisen sisaruksen syntyminen ajoittuu keskimäärin kolmanteen avioliittovuoteen. Toinen sisarus hankitaan kuuden vuoden kuluttua. Kolmannen ja sitä useamman sisarusten hankkiminen on nopeutunut. Neljäs ja sitä useampi lapsi hankitaan keskimäärin kahdeksan avioliittovuoden jälkeen.

Lähteet:

Helsingin väestöennuste 2007-2040. Helsingin kaupungin tietokeskus, Tilastoja 17:2006.

Marjut Pietiläinen, The only or the last child – the sole children of Helsinki families in the light of statistics, Helsingin kaupungin tietokeskus, Quarterly 2007.

Talukko 1.2.5 Helsingiläiset vieraskieliset (molemmat vanhemmat vieraskielisiä) lapsiperheet ja lapset perhetyypin, lasten lukumäärän ja iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/07

Perhetyyppi	Lapsiperheitä	Perheitä, joissa 0-17-vuotiaiden lasten määrä on			Lapset iän mukaan		
		1	2	3+	0-6-v.	7-17-v.	0-17-v.
Kaikki lapsiperheet	5 211	2 559	1 572	1 080	4 477	5 590	10 067
Aviopari* ja lapsia	2 840	1 136	960	744	2 957	3 141	6 098
Avopari ja lapsia	261	159	70	32	223	205	428
Äiti/isä ja lapsia	2 110	1 264	542	304	1 297	2 244	3 541
Osuus, %	100	100	100	100	100	100	100
Aviopari* ja lapsia	54,5	44,4	61,1	68,9	66,0	56,2	60,6
Avopari ja lapsia	5,0	6,2	4,5	3,0	5,0	3,7	4,3
Äiti/isä ja lapsia	40,5	49,4	34,5	28,1	29,0	40,1	35,2

* Ml. rekisteröity parisuhde

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.2.6 Elävänä syntyneet äidin iän ja äidin äidinkielen mukaan 1995–2006

Vuosi	Syntyneiden lukumäärä				Syntyneitä/1000 15-49-v. naista			
	Yhteensä	Äidin äidinkieli			Yhteensä	Äidin äidinkieli		
		Suomi	Ruotsi	Muu		Suomi	Ruotsi	Muu
1995	6 659	5 864	318	477	45,0	43,8	41,1	76,7
2000	6 282	5 335	329	618	41,3	39,5	43,1	66,3
2001	6 167	5 226	296	645	40,4	38,7	38,9	65,0
2002	6 064	5 097	293	674	39,8	38,0	38,6	63,4
2003	6 297	5 259	308	730	41,6	39,7	40,8	64,3
2004	6 180	5 157	286	737	41,1	39,4	38,2	61,2
2005	6 103	4 972	318	813	40,7	38,4	42,6	63,4
2006	6 156	4 975	308	873	40,9	38,6	41,0	62,5

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 1.2.7 Lapsiperheet ja lasten määrä vanhempien äidinkielen mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007

	Lapsiperheitä	0-17-vuotiaita lapsia	Lapsiperheitä %	0-17-vuotiaita %
Suomenkielinen perhe	42 780	70 380	77,8	76,3
Ruotsinkielinen perhe	1 476	2 496	2,8	2,7
Suomen ja ruotsinkielinen perhe	2 222	3 781	4,0	4,1
Suomen/ruotsinkielinen ja vieraskielinen perhe	3 301	5 575	6,0	6,0
Vieraskielinen perhe	5 211	10 067	9,5	10,9

Lähde: Tilastokeskus

2. Lapsiperheiden asuminen

Maija Vihavainen

Puolet lapsiperheistä asuu omistusasunnossa

Helsingiläiset lapsiperheet asuvat muita helsinkiläisiä useammin omistusasunnossa. Samoin sosiaalisen asuntotuotannon vuokra-asunnot ovat perheellisille muita helsinkiläisiä yleisempi asumismuoto. Lapsiperheet eivät ole kuitenkaan asumismuodon suhteen homogeeninen ryhmä, vaan etenkin perhetyyppi ja lasten ikä vaikuttavat asumisen hallintamuodon valintaan.

Omistusasunnossa asui Helsingin lapsiperheistä 53 prosenttia vuonna 2005 ja muista asutokunnista 47 prosenttia. Vaikka lapsiperheet asuvatkin muita asutokuntia harvemmin vuokra-asunnoissa ovat arava-vuokra-asunnot perheellisten asuntomuoto muita talouksia useammin; lapsiperheistä asui aravavuokra-asunnossa 25 prosenttia ja muista talouksista 17 prosenttia (kuva 2.1).

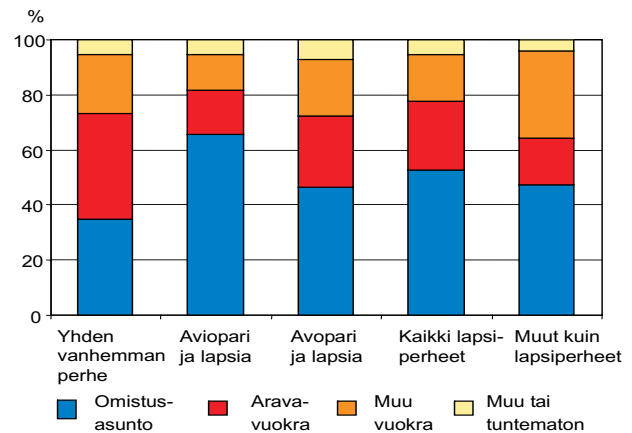
Lapsiperheiden asumismuoto muuttuu lasten iän myötä. Perheissä, joissa oli alle kouluikäisiä lapsia, oli vuokra- ja omistusasuminen yhtä yleistä eli 47 % näistä perheistä asui vuokra-asunnossa ja saman verran omistusasunnossa. (kuva 2.2). Lasten siirtyessä kouluun omistusasuminen alkaa yleistyä. Perheen nuorimman lapsen ollessa 7–12-vuotiaita, omistusasunnossa asui perheistä 51 prosenttia ja vuokralla asuvia oli 43 prosenttia. Perheen nuorimpien ollessa 13–17-vuotiaita omistusasunnossa asuvien osuus kohosi jo 56 prosenttiin ja vastaavasti vuokra-asunnossa asuvien osuus laski 39 prosenttiin.

Avoparit ja yksinhuoltajat asuvat yleisimmin vuokralla

Yksinhuoltajaperheet asuvat muita perheitä yleisemmin vuokralla – 60 prosenttia yksinhuoltajaperheistä asui vuokra-asunnossa vuonna 2005. Erityisesti arava-vuokra-asunnot ovat yksinhuoltajaperheillä yleinen asumismuoto, sillä kaikista yksinhuoltajaperheistä asui aravavuokra-asunnossa vajaa kaksi viidennestä (taulukko 2.1). Mitä nuorempia yksinhuoltajaperheen lapset ovat, sitä yleisemmin he asuvat vuokra-asunnossa. Yksinhuoltajaperheistä, joissa nuorin lapsi oli alle 3-vuotias, asui vuokra-asunnossa 82 prosenttia ja omistusasunnossa vain 15 prosenttia.

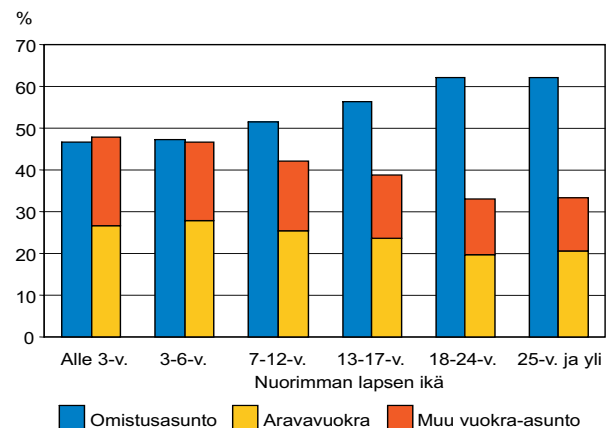
Avoparien muodostamilla lapsiperheillä on omistusasuminen yhtä yleistä kuin vuokralla asuminen.

Kuva 2.1 Asutokunnat perhetyyppin ja hallintaperusteen mukaan Helsingissä 31.12.2005

Lähde: Tilastokeskus.

Kuva 2.2 Lapsiperheiden asunnon hallinta perheen nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2005

Lähde: Tilastokeskus.

Näistä perheistä asui 46,5 prosenttia omistusasunnossa ja 46,6 prosenttia vuokra-asunnossa. Avopariperheissä, joissa lapset olivat alle kouluikäisiä, oli vuokralla asuminen selvästi yleisempää kuin omistusasuminen – 50 prosenttia näistä perheistä asui vuokralla. Lasten iän myötä omistusasuminen yleistyy ja avopariperheistä, joissa lapset olivat 13–17-vuotiaita, asui vuokralla 42 prosenttia ja omistusasunnossa 49 prosenttia.

Aviopari ja lapsia -perheissä omistusasujat ovat selvänä enemmistönä. Näistä perheistä kaksi kolmannesta asui vuonna 2005 omistusasunnossa. Omistusasuminen on yleisin asumisen hallintamuoto avioparien muo-

Taulukko 2.1 Asutokunnat perhetyypeittäin asunnon hallintaperusteen ja nuorimman lapsen iän mukaan 31.12.2005

Perhetyyppi Nuorimman lapsen ikä	Kaikki asunto- kunnat lkm	Hallintaperuste, %				Muu tai tuntematon
		Omistus asunto	Vuokra- asunto yhteensä	Arava- vuokra	Muu vuokra- asunto	
Kaikki asutokunnat	291 177	48,5	47,1	19,0	28,2	4,4
Kaikki lapsiperheet	66 143	52,9	41,6	24,7	16,9	5,5
Alle 7	25 179	47,1	47,4	27,2	20,2	5,5
7-12	14 824	51,0	42,6	25,8	16,8	6,4
13-17	13 306	55,8	38,9	23,6	15,3	5,3
Yli 18	13 480	62,2	33,0	20,1	13,0	4,8
Yhden vanhemman perhe	21 720	34,7	59,9	38,6	21,4	5,4
Alle 7	5 248	18,6	76,8	49,9	26,9	4,6
7-12	5 214	29,5	63,8	41,6	22,2	6,7
13-17	4 873	36,0	58,8	37,9	20,9	5,2
Yli 18	6 385	51,1	43,8	27,4	16,4	5,1
Aviopari ja lapsia	35 326	65,7	29,0	15,9	13,2	5,2
Alle 7	14 664	58,5	35,9	19,4	16,6	5,5
7-12	7 814	66,6	27,4	14,9	12,5	6,0
13-17	6 379	73,0	22,6	12,3	10,3	4,4
Yli 18	6 469	73,9	21,8	12,6	9,2	4,3
Avopari ja lapsia	9 097	46,5	46,6	25,7	20,9	6,9
Alle 7	5 267	43,6	50,0	26,3	23,7	6,4
7-12	1 796	45,7	46,9	27,1	19,8	7,4
13-17	2 054	49,3	42,5	24,8	17,6	8,3
Yli 18	626	53,7	39,6	22,8	16,8	6,7
Muut kuin lapsiperheet	225 034	47,2	48,8	17,3	31,5	4,0

Lähde: Tilastokeskus.

dostamissa perheissä lasten iästä riippumatta, vaikka lasten iän myötä omistusasuminen yleistyykin. Perheistä, joissa nuorin lapsi oli alle 7-vuotias, asui 59 prosenttia omistusasunnossa, mutta perheistä, joiden nuorin lapsi oli 13–17-vuotias, asui omistusasunnossa jo 73 prosenttia. Sosiaalisen asukasvalinnan piiriin kuuluvissa aravavuokra-asunnoissa asui kaikista avioparien lapsiperheistä vain 16 prosenttia.

Lapsiperheiden omistusasuminen on jälleen yleistymässä

Vuokra-asuminen alkoi yleistyä Helsingissä 1990-luvun alussa, mutta nyttemmin on tapahtunut käänne ja muutamana viime vuonna on omistusasuminen taas yleistynyt. Tämä suuntaus on myös nähtävissä lapsiperheiden asumisessa. Vuonna 1996 oli vuokralla asuvia lapsiperheistä 44 prosenttia, vuonna 2005 heitä oli 42 prosenttia, mutta vielä vuonna 2002 kaikista lapsiperheistä asui vuokralla 46 prosenttia. Vastaavasti omistusasunnossa asuvia kaikista lapsiperheistä oli vuonna 1996 yli puolet eli 52 prosenttia, vuonna 2002 osuus oli laskenut 49 prosenttiin ja vuonna 2005 puo-

lestaan omistusasunnossa asuvia oli helsinkiläisistä lapsiperheistä jo 53 prosenttia.

Pienten lasten perheet asuvat ahtaaimmin

Helsingin asutokannassa on enää hyvin vähän puutteellisesti varustettuja asuntoja, joten asumistasoa koskevat kysymykset liittyvät lähinnä asumisen ahtauteen. Helsingin kaikista asutokunnista oli vuonna 2005 ahtaasti asuvia 9 prosenttia (ahtaasti asuvaksi lasketaan asutokunta, jossa on enemmän kuin 1 henkilö huonetta kohti keittiötä huoneeksi laskematta). Ahtaasti asuvista asutokunnista lapsiperheitä oli 63 prosenttia.

Kaikista lapsiperheistä asui ahtaasti 26 prosenttia. Yleisintä ahtaasti asuminen on avoparien tai avioparien lapsiperheissä. Avoparilapsiperheistä 39 prosenttia oli ahtaasti asuvia ja avioparilapsiperheistä 33 prosenttia. Yhden huoltajan perheissä asumisahtaus koskee vain 9 prosenttia perheistä (kuva 2.4). Yksinhuoltajaperheissä ahtaasti asuminen on harvinaisempaa johtuen siitä, että asumisahtaus on sitä yleisempää mitä enemmän

asuntokuntaan kuuluu henkilöitä ja yksinhuoltajaperheet ovat pääsääntöisesti pienempiä kuin parien muodostamat perheet.

Ahtaasti asuminen on yleisintä lapsiperheissä, joissa on alle 3-vuotiaita lapsia - puolet näistä perheistä asui ahtaasti. Lasten tultua kouluikään perheiden asumisahtaus alkaa vähentyä. Lapsiperheistä, joissa nuorin lapsi oli 7-12-vuotias, ahtaasti asuvia oli enää neljännes ja perheistä, joissa nuorin lapsi oli 13-17-vuotias, ahtaasti asui enää 15 prosenttia (kuva 2.3).

Ahtaasti asuminen on vuokralla asuvilla perheillä yleisempää kuin omistusasunnossa asuvilla. Vuokra-asunnossa asuvista lapsiperheistä oli vuonna 2005 ahtaasti asuvia kolmannes ja omistusasunnossa asuvista neljännes. Vuokralla asuvat pienten lasten perheet asuvat hyvin usein ahtaasti. Jos perheen nuorin lapsi oli alle 3-vuotias, yli puolet vuokralla asuvista lapsiperheistä asui ahtaasti. Lasten iän myötä myös vuokra-asunnossa asuvien perheiden asumistilanne korjaantuu. Vuokra-asunnossa asuvista perheistä, joissa nuorin lapsi oli 7-12-vuotias, asui ahtaasti enää 28 prosenttia. Kaikkein yleisintä ahtaasti asuminen oli aravavuokra-asunnossa asuvilla aviopari-perheillä, kun nuorin lapsi oli alle 3-vuotias; näistä perheistä oli ahtaasti asuvia 72 prosenttia.

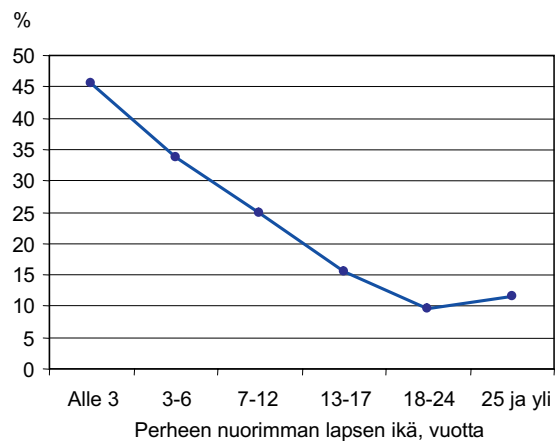
Ahtaus on erityisesti monilapsisten perheiden ongelma. Kun ahtaaksi katsotaan ne asunnot, joissa on enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti (keittiötä huoneeksi laskematta) asui vuonna 2005 kaikista viiden hengen talouksista 69 prosenttia ja kuuden hengen talouksista jo 88 prosenttia ahtaasti. Myös muualla pääkaupunkiseudulla isoista asuntokunnista reippaasti yli puolet asuu ahtaasti. Viiden hengen ja sitä suuremmista talouksista oli Helsingissä ahtaasti asuvia 75 prosenttia, Vantaalla 71 prosenttia ja Espoossa 60 prosenttia.

Ahtaasti asuminen Helsingissä on hieman vähentynyt vuodesta 1996 lähtien. Kaikista helsinkiläisistä asuntokunnista oli tuolloin ahtaasti asuvia 13 prosenttia (9 % vuonna 2005) ja kaikista lapsiperheistä 31 prosenttia (26 % vuonna 2005).

Lapsuuskodista irtaudutaan parikymppisenä

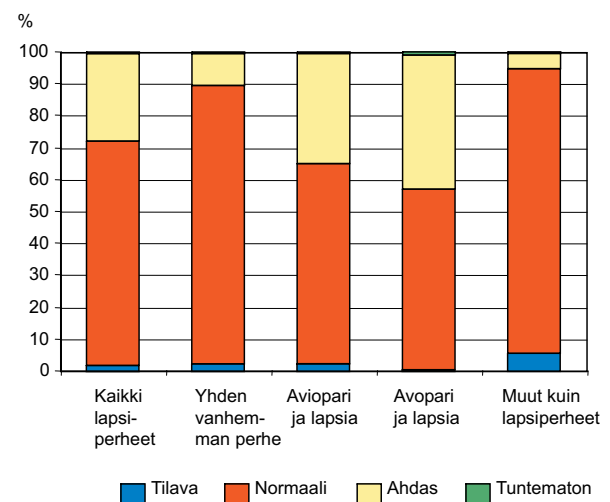
Helsingiläisnuorten itsenäistyminen vanhempien kotoa muuton muodossa alkaa laajemmin 20 ikävuoden tienoilla. Helsinkiläisistä 15-19-vuotiaista nuorista asui vuonna 2005 valtaosa (85 %) yhdessä vanhempiensa kanssa, mutta 20 ikävuoden tienoilla lapsuuden kodista

Kuva 2.3 Ahtaasti asuvien lapsiperheiden osuus perheen nuorimman lapsen iän mukaan 31.12.2005

Lähde: Tilastokeskus.

Kuva 2.4 Asuntokunnat perhetyypin ja asumisväljyyden mukaan 31.12.2005

Lähde: Tilastokeskus.

Asumisväljyytluokitus:

- Tilavasti asuva: 1-5 henkilön asuntokunta, jonka käytössä on vähintään kolme asuinhuonetta enemmän kuin asuntokunnan henkilömäärä
  - Ahtaasti asuva: enemmän kuin yksi henkilö huonetta kohti
  - Normaali: asuntokunnat, jotka eivät kuulu em. luokkiin
- Luokituksessa ei lasketa keittiötä huoneeksi.

muutto alkaa nopeasti yleistyä - vuonna 2005 kaikista 20-24-vuotiaista helsinkiläisnuorista asui vanhempien kanssa enää vain viidennes. Nuorten kotoa muuton yleistymisvaihe on pysynyt 1990-luvun puolivälistä lähtien jokseenkin samana. Vuonna 1997 asui 15-19-vuotiaista nuorista vanhempiensa kotona 85 prosenttia ja 20-24-vuotiaista nuorista 21 prosenttia (kuva 2.5).

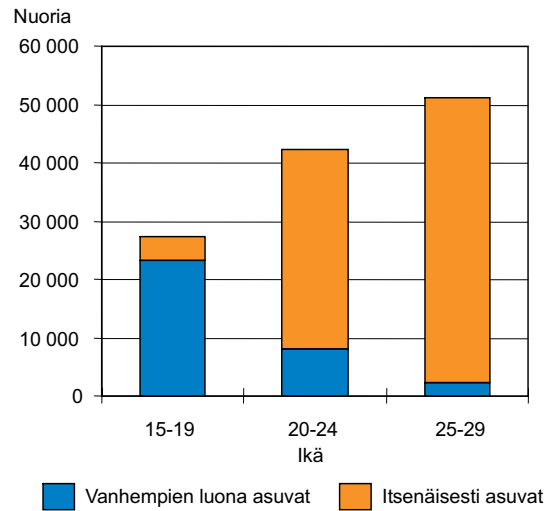
Itsenäisesti asuvat alle 20-vuotiaat nuoret asuvat lähes aina vuokra-asunnossa - yli neljä viidennestä 15-19-vuotiaista nuorista asui vuonna 2005 vuokra-asunnossa. Itsenäisesti asuvien nuorten yhteisasuminen ystävien tai tuttavien kanssa on varsin yleistä; lähes puolet alle 20-vuotiaista itsenäisesti asuvista nuorista asui yhteisasunnoissa. Vähän vanhempien, 20-24-vuotiaiden, nuorten asumismuotona yhteisasuminen ei ole enää yhtä suosittua, vähän yli kolmannes heistä asui niissä.

Asuminen on kallista helsinkiläisille lapsiperheille

Helsingiläisten lapsiperheiden asumisongelmista keskeisimpiä on asumisen kalleus. Asuntojen hinnat ovat Helsingissä selvästi kalliimmat kuin muualla maassa tai muualla pääkaupunkiseudulla. Helsingiläinen lapsiperhe pystyy hankkimaan samalla hinnalla Helsingistä huomattavasti pienemmän asunnon kuin muualta maasta tai edes pääkaupunkiseudulta. Vuonna 2006 oli vanhojen kerrostalo-osake-asuntojen keskimyyntihinta Helsingissä 3 073 €/m², Espoo-Kauniainen alueella 2 310 ja Vantaalla 1 851. Muualla Suomessa pääkaupunkiseudun ulkopuolella keskihinta oli 1 368 euroa neliöltä.

Perheasuntojen keskihintojen erot ovat vielä suuremmat. Vuonna 2006 kolmioiden ja suurempien perheasuntojen keskineliöhinta kerrostaloissa oli Helsingissä 3 031 euroa, Espoo-Kauniainen alueella 2 231 ja Vantaalla 1 769 euroa. Muualla Suomessa keskihinta oli 1 339 euroa neliöltä. Keskihintainen 75 neliön kolmio maksoi Helsingissä 227 300 euroa vuonna 2006.

Kuva 2.5 Vanhempiensa luona ja itsenäisesti asuvien nuorten määrät Helsingissä vuonna 2005

Lähde: Tilastokeskus

Samalla hinnalla olisi ollut mahdollista saada Espoosta 102 neliön asunto, Vantaalta 129 neliön ja pääkaupunkiseudun ulkopuolelta 170 neliön keskihintainen kerrostaloasunto.

Asuntojen vuokrat ovat Helsingissä myös selvästi korkeammat kuin muualla maassa, mutta keskimääräisen asuntojen vuokratason suhteen pääkaupunkiseutu näyttää muodostavan oman vyöhykkeensä, jossa kaupunkien keskivuokratason erot ovat varsin pienet. Vuonna 2006 oli Helsingissä kolmioiden ja sitä suurempien asuntojen keskivuokra 9,31 €/m²/kk, mikä merkitsee 75 m² kokoisen kolmion keskikuukausivuokrana 700 euroa. Merkittävästi halvemmän vuokra-asunnon hankkimiseksi lapsiperheiden tulisikin muuttaa pääkaupunkiseudulta kehyskuntiin, jossa keskivuokrataso oli viidenneksen Helsinkiä edullisempi. Pienituloisille helsinkiläisille lapsiperheille Helsingin muuta pääkaupunkiseutua hieman edullisemmat aravavuokra-asunnot tarjoavat kuitenkin oman väylänsä asunnon hankkimiseksi, sillä vuonna 2006 aravan keskivuokralla sai Helsingistä 75 m² asunnon 630 eurolla kuukaudessa.

Taulukko 2.2 Itsenäisesti asuvien nuorien asunnon hallintaperuste Helsingissä 31.12.2005

Ikä	Henkilöä	Hallintaperuste, %				Muu hallintaperuste	
		Omistus-asunto	Vuokra-asunto		Yhteensä	Asumisoikeus-asunto	
			Yhteensä	Arava	Korkotuki		
15-19	4 101	10,5	83,8	37,6	6,5	5,7	0,7
20-24	34 327	12,0	84,5	31,1	6,6	3,5	0,7
25-29	48 823	29,0	66,9	19,2	5,2	4,0	1,3

Lähde: Tilastokeskus.

3. Lasten päivähoito

Sini Askelo

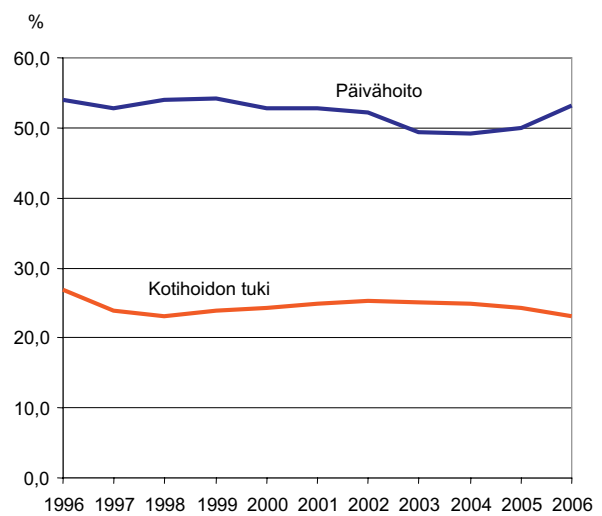
Lasten päivähoito on asiakasmäärältään kattavin lapsiperheiden sosiaalipalvelu. Vuoden 2006 lopussa Helsingissä oli jonkin päivähoitomuodon piirissä kaikkiaan noin 33 000 lasta. Päivähoidossa olevista lapsista noin 19 800 oli kunnan kustantamassa päivähoitossa (kunnalliset ja ostosopimuspäiväkodit ja perhepäivähoito), noin 2 200 oli yksityisesti tuotetussa päivähoitossa ja noin 1 300 lasta sai yksityisen hoidon tukea. Noin 8 300 lasta tuli hoidetuksi kotihoidon tuen avulla.

Lasten päivähoiton suurimmat asiakasmäärät ovat kunnan kustantamassa päivähoitossa sekä kotihoidon tuessa. Kunnallisessa päivähoitossa olevien lasten määrä on vähentynyt ikäluokkien pienenemisen myötä, mutta päivähoitossa olevien osuus ikäluokasta on pysynyt melko samana viimeisten 11 vuoden aikana ja oli noin 53 prosenttia 0-6-vuotiaista vuonna 2006. Lasten kotihoidon tuen saajissa lasten määrän väheneminen on vastaavalla ajalla ollut selvästi suurempi. Kotihoidon tuen avulla hoidettujen lasten osuus ikäryhmästä on pienentynyt ja oli 23 prosenttia 0-6-vuotiaista vuonna 2006.

Kunnan kustantamalla päivähoitopaikalla hoidettujen lasten osuus 1-6-vuotiaista oli Helsingissä muita suuria kaupunkeja ja koko maata korkeampi vuonna 2000. Vuoteen 2005 tultaessa Helsingin kustantamilla päivä-

hoitopaikoilla hoidettujen lasten osuus oli pienentynyt ja osuus oli osassa muita suuria kaupunkeja kasvanut, joten nyt Vantaalla hoidettiin suhteellisesti korkein osuus 1-6 vuotiaista kunnan kustantamilla päivähoitopaikoilla.

Kuva 3.1 Kunnan kustantamassa päivähoitossa ja kotihoidon tuella hoidettujen lasten osuus 0-6-vuotiaista Helsingissä 1996–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Taulukko 3.1 Kunnan kustantamassa päivähoitossa olevien 1-6 -vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä 2000-2005

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Oulu	Tampere	Turku	Koko maa
2000	61,0	57,2	59,4	54,3	57,1	57,8	52,9
2001	60,3	60,7	61,0	57,9	58,0	57,2	53,2
2002	60,3	60,7	61,0	57,9	58,0	57,2	53,2
2003	58,9	58,2	61,5	58,4	57,4	57,6	53,3
2004	59,1	57,2	61,6	55,1	57,8	59,2	53,2
2005	59,5	55,6	62,1	55,0	58,6	59,5	53,3

Lähde: Stakes, Indikaattoripankki SOTKANet 2005 - 2006

Helsingin monipuoliset päivähoitopalvelut

Helsingissä on tarjolla laaja kirjo erilaisia päivähoiton muotoja perheiden valittavaksi. Kunnan tuottamana palveluna on tarjolla päiväkotien ja perhepäivähoiton koko- tai osapäivähoitoa, leikkipuistotoimintaa ja kerhotoimintaa. Kunnan järjestämänä toimintana on tarjolla ostosopimuspäiväkotien koko- tai osapäivähoitoa ja maksusitoumuksin järjestettyä päivähoitoa. Kaupunki valvoo yksityisesti järjestettyjä päiväkotipalveluja ja perhepäivähoitoa. Yksityisesti hoidettua on myös puistotätitoimintaa ja joukko kerhoja. Kunnan kustantaman päivähoitopalvelun sijaan on mahdollista valita kotihoidon tuki, jolloin lasta yleensä hoidetaan omassa kodissa. Yksityisen hoidon tukea voi saada, jos lasta hoitaa yksityinen palvelun tuottaja. Molempia tukia maksaa Kela, josta myös saa tarkemmat tiedot tukien maksamisen ehdoista.

Päivähoiton palvelut ovat erilaisia toimintaperiaatteiltaan ja palveluiden päällekkäiskäyttöä esiintyy ainakin kotihoidon tuen, leikkipuiston ja kerhotoiminnan kesken. Yksityisen hoidon tuki on päällekkäinen yksityisten hoitopalvelujen kanssa, joten sitä saavat 1 272 lasta on jätetty laskelman ulkopuolelle. Erilaisia päivähoitopalveluja sai noin 31 700 lasta, mikä oli noin 85 prosenttia 0-6-vuotiaista helsinkiläislapsista vuoden 2006 lopussa. Luvuissa on jonkin verran arviota sillä kaikissa hoitomuodoissa lapsen ikä ei ole tarkasti tiedossa.

Päivähoidossa 11 prosenttia vieraskielisiä lapsia

Helsinkiläisten päivähoitoa saaneiden lasten äidinkieli on tiedossa kunnallisten päiväkotien ja perhepäivähoiton sekä lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen osalta. Näillä hoitomuodoilla hoidetuista lapsista 83 prosenttia oli suomenkielisiä, 6 prosenttia ruotsinkielisiä ja 11 prosenttia muunkielisiä.

Taulukko 3.4 Lapset iän mukaan päivähoiton eri palveluissa Helsingissä 2006

Eri toimintamuotoihin osallistuvat lapset yhteensä, osuus väestöstä, %	Lapsen ikä, vuotta							
	0	1	2	3	4	5	6	Yht.
Kunnalliset päiväkodit	0,3	17,8	39,4	59,5	65,7	71,2	80,0	45,7
Kunnallinen perhepäivähoito	0,1	4,9	8,4	7,5	6,3	3,9	0,3	4,4
Ostosopimuspäiväkodit	0,0	0,8	2,0	3,5	4,5	4,6	5,5	2,8
Maksusitoumuksin järjestetty päivähoito	0,0	0,0	0,0	0,1	0,2	0,5	2,5	0,5
Lasten kotihoidon tuki	14,5	67,0	38,0	13,0	8,5	5,7	4,8	22,4
Yksityisen hoidon tuki	0,1	1,3	2,9	4,9	5,6	5,8	4,7	3,5
Kerhotoiminta	0,0	0,1	1,8	2,9	2,0	1,2	0,4	1,2

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Taulukko 3.2 Lasten päivähoiton eri toiminnot Helsingissä vuonna 2006

	Lapsia 31.12. 0-6-v.	Osuus ikäryhmästä %
Kunnalliset päiväkodit	16 834	45,7
Kunnallinen perhepäivähoito	1 632	4,4
Ostosopimuspäiväkodit	1 047	2,8
Maksusitoumuksin järjestetty päivähoito	167	0,5
Leikkipuistot	1 111	3,0
Lasten kotihoidon tuki	8 271	22,4
Yksityinen valvottu perhepäivähoito ¹	222	0,6
Täysin yksityiset päiväkodit ¹	1 576	4,3
Kerhotoiminta	414	1,1
Yksityiset puistotädit ¹	440	
Yhteensä	31 714	84,9

¹Lasten ikä ei tarkasti tiedossa

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Taulukko 3.3 Päivähoiton piirissä olevat lapset äidinkielen mukaan 2006

Lapsen äidinkieli	Osuus päivähoiton piirissä olevista, %			
	Suomi	Ruotsi	Muu	Yht.
Päiväkodit	59,9	64,8	58,6	60,0
Perhepäivähoito	6,5	6,2	2,0	6,0
Kotihoidon tuki	29,0	25,4	34,2	29,4
Yksityisen hoidon tuki	4,5	3,6	5,2	4,5
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0
Lapsia yhteensä	23 298	1 603	3 223	28 124

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Hoitomuotojen käyttö painottuu jonkin verran lapsen äidinkielen mukaan siten, että ruotsinkielisiä lapsia on kunnallisissa päiväkodeissa muita suhteellisesti enemmän ja muunkielisiä lapsia hoidetaan kotihoidon tuella ja yksityisen hoidon tuella suomen- ja ruotsinkielisiä suhteellisesti enemmän.

Kaksivuotiaasta päivähoitoon

Alle kouluikäisiä koskeva subjektiivinen oikeus päivähoitoon tuli voimaan vuonna 1996. Subjektiivisen oikeuden mukaan perheellä on oikeus valita lapselle ja perheelle sopiva päivähoitomuoto tietyin rajoituksin. Perheiden tarpeet, mutta myös palvelun luonne rajaa palvelun käyttöä. Lasten kotihoidon tuki koskee alle 3-vuotiaita lapsia, joiden kotona tai yksityisesti hoidetuista sisaruksista saa tukeen korotuksen. Yksityisen hoidon tuki koskee alle kouluikäisiä lapsia. Päiväkotien ja perhepäivähoidon kokopäiväpaikkaan on oikeus kaikilla alle kouluikäisillä ja leikkipuistot ovat avoimia kaikenikäisille.

Lapsen ikä on yksi vahvasti perheiden valintoihin vaikuttava tekijä. Osin tietysti järjestelmästä johtuen kun vanhemmille tarjolla oleva hoitovapaa ja kotihoidon tuki on suunnattu pienille lapsille ja kaikille 6-vuotiaille tarjotaan mahdollisuus esikouluun lähinnä päiväkodeissa.

Kun kaikista helsinkiläisistä alle kouluikäisistä 85 prosenttia oli jonkin päivähoitomuodon piirissä, niin jo ensimmäisestä ikävuodesta lähtien yli 90 prosenttia lapsista oli jonkin päivähoitoon palvelun piirissä vuoden 2006 lopussa. Palvelun piirissä olevien osuus ikäluokasta nousee 6-vuotiaille jo 98 prosenttiin.

Perheiden valinnat painottuivat lapsen iän mukaan vuonna 2006 siten, että alle 2-vuotiaita hoidettiin pääosin kotihoidon tuen avulla. Kaksivuotiaista jo puolet hoidettiin kunnan kustantamilla hoitopaikoilla ja 3-vuotiaista lähtien vähintään 70 prosenttia ikäluokasta hoidettiin kunnan kustantamilla päivähoitopaikoilla.

Vanhemmat suosivat kokopäivähoitoa

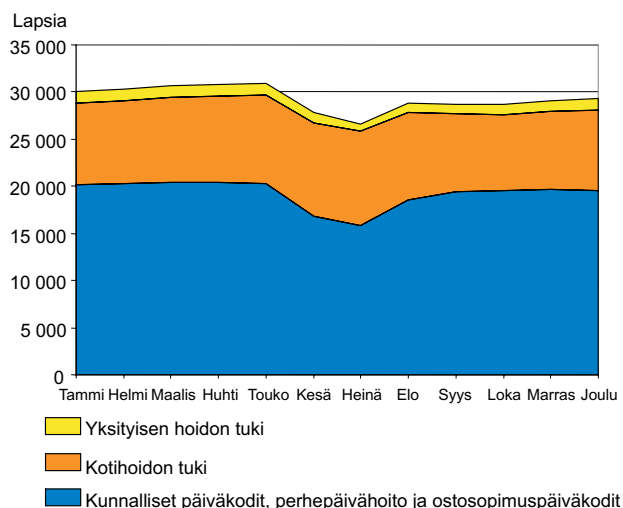
Hoitoaika päivähoitossa tai lasten oleskeluaika palvelussa kuten myös hoidon luonne vaihtelee palvelujen välillä suuresti. Pisin hoitopaikka voi olla ympärivuorokautisessa päivähoitossa. Lyhyehköjä hoitopaikkoja on mm. osapäivähoitossa ja kerhoissa. Leikkipuistossa oleskeluajat vaihtelevat, mutta ovat harvemmin kokonaispäiviä.

Taulukko 3.5 Kunnallisessa päivähoitossa ja ostosopimuspäiväkodeissa hoidetut lapset hoitoajan ja iän mukaan 2006

	Kokopäivä	Osapäivä	Yhteensä
Alle 3-vuotiaat	3 912	116	4 028
3-6-vuotiaat	14 243	1 242	15 485
Yhteensä	18 155	1 358	19 513
	%		
Alle 3-vuotiaat	97,1	2,9	100,0
3-6-vuotiaat	92,0	8,0	100,0
Yhteensä	93,0	7,0	100,0

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Kuva 3.2 Päivähoitossa hoidetut lapset kuukausittain 2005

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto.

Kunnallinen päivähoito ja ostosopimuspäiväkotien hoito on pääosin kokopäivähoitoa ja vain 7 prosenttia lapsista on päivähoitossa osapäiväisesti. Erityisesti alle 3-vuotiaiden päivähoito painottuu kokopäivähoitoon. Helsinkiläiset lapsiperheet näyttävät valitsevan pienten lasten hoidon joko kotona tai päivähoitossa melko suoraan ja yksipuolisesti eikä osapäivätyön ja osapäiväisen lasten päivähoitoon yhdistelmiä juuri käytetä.

Helsinkiläisten lasten hoito kunnallisessa päivähoitossa, ostosopimuspäiväkodeissa, kotihoidon tuella ja yksityisen hoidon tuella vaihtelee myös kuukausittain. Päivähoitossa on eniten lapsia tammi- ja toukokuun välisenä aikana, jolloin yli 80 prosenttia 0-6-vuotiaista lapsista on näiden hoitomuotojen piirissä. Kesällä päivähoitoon piirissä päivähoitoon piirissä olevien lasten osuus putoaa noin 70 prosenttiin ikäryhmästä.

Päivähoitomuotojen kesken päivähoitopaikkojen käyttö vähenee kesällä ja kotihoidon tuen käyttö vuorostaan lisääntyy. Syksyllä päivähoitopaikkojen suosio taas nousee, muttei yllä vielä ihan kevätkauden tasolle.

Lapsi voi aloittaa kunnallisessa päivähoidossa koska tahansa vuoden aikana, mutta uusia lapsia päivähoidon tuelle ylivoimaisesti eniten elokuussa. Seuraavaksi suosituin kuukausi on syyskuu ja sen jälkeen tammikuu.

Yleisin hoitomaksu 200 euroa kuukaudessa

Kunnallisten päivähoitomaksujen perusteella voidaan päätellä jotain perheiden toimeentulosta. Yleisin hoitomaksu kunnallisessa päivähoidossa vuonna 2006 oli 200 euroa kuukaudessa, jota maksettiin 28,5 prosentista hoidettavista lapsista. Maksu on samalla ylin hoitomaksu kunnallisessa päivähoidossa eli reilu neljäsosa hoidetuista lapsista tulee melko hyvin toimeentulevista kodeista.

Kokonaan maksutta hoidettiin 3 170 lasta eli 17 prosenttia lapsista. Maksun perimättä jättäminen edellyttää vähävaraisuutta, käytännössä erilaisten sosiaalietuuksien varassa elämistä. Vajaa viidesosa päivähoidossa hoidetuista lapsista tulee siis hyvin pienituloisista kodeista.

Keskimääräinen hoitomaksu kunnallisessa päivähoidossa vuonna 2006 oli 123 euroa kuukaudessa. Päiväkodeissa keskimääräinen maksu oli 120 euroa kuukaudessa ja perhepäivähoidossa 149 euroa. Hoitomaksut

vaihtelevat paitsi perheen tulojen, myös hoitoajan mukaan.

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien lasten päivähoito

Erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevien 0-6-vuotiaiden lasten lukumäärä on 2000-luvun aikana vaihdellut 1 100 ja 1 200 välillä ja osuus ikäryhmästä on pysytellyt kolmen prosentin tuntumassa. Yleisimmät syyt erityispäivähoitoon olivat puheen ja kielen kehityksen häiriöt sekä todetut ongelmat ja viivästymät kokonaiskehityksessä.

Lasten päivähoiton laatu

Vanhempien tyytyväisyys Helsingin kunnalliseen päivähoitoon on pysynyt melko samanlaisena vuodesta 1997 vuoteen 2005. Vanhemmat olivat tyytyväisimpiä päivähoiton toimintaan lasten kanssa, tyytymättömmimpiä päivähoiton tilojen kuntoon ja varusteisiin. Vaikeuksia saada sopivaa päivähoitopaikkaa oli ollut 21 prosentilla vuonna 2005 (Keskinen, 2006).

Lähde:

Keskinen Vesa: Helsingiläisten tyytyväisyys kuntapalveluihin. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2006:3.

Taulukko 3.6 Kunnallisten päiväkotien ja perhepäivähoidon erityistä tukea saavat lapset iän mukaan Helsingissä 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
0-6 vuotiaat	1 215	1 239	1 251	1 093	1 239	1 130	1 161
Osuus ikäryhmästä, %	3,0	3,2	3,3	2,9	3,3	3,1	3,2

Lähde: Sosiaalivirasto, Lasten päivähoiton tilastotietoja.

4. Lasten ja nuorten koulutus

Timo Äikäs, Sanna Ranto

Suurin osa kuusivuotiaista osallistuu esiopetukseen

Esiopetuksella tarkoitetaan järjestelmällistä kasvatusta ja opetusta, jota annetaan lapsille koulun aloitusta edeltävänä vuonna, ja sen tavoitteena on vahvistaa lasten oppimisedellytyksiä. Helsingissä esiopetusta järjestetään sekä päiväkodeissa että kouluissa. Vuonna 2006 jo lähes sata prosenttia 6-vuotiaista osallistui esiopetukseen (taulukko 4.1).

Helsingissä esikouluikäisten eli 6-vuotiaiden määrä on 2000-luvulla vähentynyt 17 prosenttia, ja myös esiopetuksessa olevien lasten määrä on vähentynyt samassa suhteessa. Opetustoimen järjestämässä esiopetuksessa olevien lasten määrä on kuitenkin jonkin verran kasvanut, vaikka määrissä on ollut paljon vuosittaista vaihtelua.

Peruskoulussa noin 50 000 oppilasta

Helsingin peruskouluissa oli vuonna 2006 yhteensä 48 854 oppilasta, heistä 3 349 oli ruotsinkielisiä. Peruskoulujen oppilaista 39 470 kävi kaupungin ylläpitämää peruskoulua, 2 214 valtion peruskoulua ja 7 170 yksityistä peruskoulua. Kaupungin peruskouluissa ulkopuolisten osuus oli 0,6 prosenttia.

Helsingissä peruskoulujen oppilasmäärä on 2000-luvulla pysynyt tasaisena 50 000, mutta vuonna 2006 määrä laski alle 49 000 oppilaan (kuva 4.1). Peruskouluikäisten määrän ennustetaan laskevan vuoteen 2010 mennessä noin 5 000 hengellä. Peruskoulussa olevien oppilaiden osuus koko väestöstä on Helsingissä 9 prosenttia. Vantaalla ja Espoossa peruskoululaisten väestöosuus on 12 prosenttia ja koko maassa 11 prosenttia.

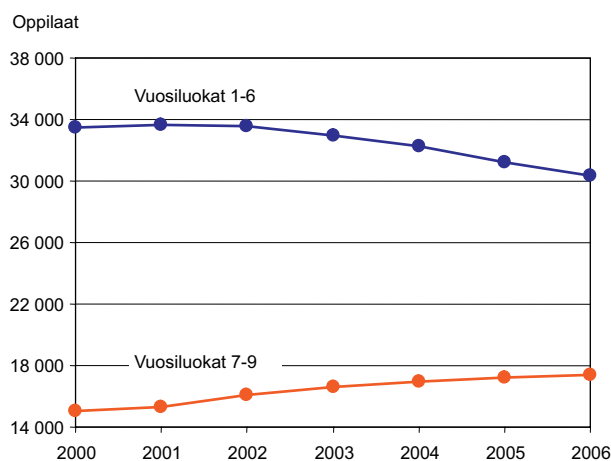
Helsingin kaupunki ylläpitää 131 peruskoulua, näistä 22 on ruotsinkielisiä kouluja. Kaupungin ylläpitämien peruskoulujen lisäksi Helsingissä on 14 yksityistä ns. sopimuskoulua, 6 valtion koulua ja 6 yksityistä peruskoulua. Peruskouluista 11 on erikoiskoulua, jotka painottavat erityistä kasvatuksellista suuntausta tai joissa opetus annetaan pääosin vieraalla kielellä. Koulut ottavat oppilaat koko kaupungin alueelta. Erikoiskoulujen koko oppilasmäärä oli noin 8,5 prosenttia koko perusteen oppilasmäärästä.

Taulukko 4.1 Esiopetuksen oppilaat päiväkodeissa ja kouluissa Helsingissä 2000–2006

Vuosi	Esiopetuksessa			Esiopetuksessa olevat 6-v., %
	Yhteensä	Päiväkodeissa	Kouluissa	
2000	5 431	4 897	534	91,3
2001	5 326	4 783	543	90,6
2002	5 280	4 669	611	94,0
2003	5 051	4 462	589	94,4
2004	4 869	4 245	624	92,9
2005	4 590	3 987	603	91,9
2006	4 895	4 255	640	98,9

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto ja sosiaalivirasto

Kuva 4.1 Peruskoulun oppilasmäärät Helsingissä 2000–2006

Lähde: Tilastokeskus

Vuonna 2006 Helsingin kaupungin ylläpitämien peruskoulujen ensimmäisen luokan oppilaista 72 prosenttia valitsi oman oppilaaksiottoalueensa koulun. Kaupungin ylläpitämien peruskoulujen seitsemännen luokan oppilaista 50 prosenttia ja yksityisten sopimuskoulujen seitsemännen luokan oppilaista 56 prosenttia valitsi oman oppilaaksiottoalueensa koulun. Kaikki halukkaat saivat paikan oman oppilaaksiottoalueensa koulussa.

Suomessa vakinaisesti asuvat maahanmuuttajataustaiset lapset ovat oppivelvollisia. Maahanmuuttajataustaisia, suomea toisena kielenä opiskelevia oli kaupungin ylläpitämässä peruskouluissa 4 340 eli 12 prosenttia oppilaista ja yksityisissä sopimuskouluissa 314 eli 6 prosenttia oppilaista. Runtas 10 prosenttia kaikista pe-

Taulukko 4.2 Oppivelvollisuuden suorittaminen Helsingissä lukuvuosina 2001/02–2005/6

	2001/ 2002	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006
Oppilaita kevätlukukauden päättyessä	49 089	48 692	48 378	48 419	48 708
Oppivelvollisuuden kokonaan laiminlyöneitä	12	12	13	12	7
Erotodistuksen saaneita	14	21	19	17	20
Ilman erotodistusta ohittaneita	18	13	11	29	18
Luokalle jääneitä	314	336	250	230	318

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto

ruskoulun oppilaita on maahanmuuttujataustaisia. Äidinkielenään somalia puhuu oppilaita yli 2 %, venäjää yli 2 % ja viroa noin prosentin verran oppilaita. Oman äidinkielen opetusta annetaan lähes 40 eri kielessä.

Helsingissä lukuvuonna 2005/2006 vain seitsemän oppilasta löi kokonaan laimin oppivelvollisuutensa. Erotodistuksen peruskoulusta sai 20 oppivelvollisuusiän ohittanutta, joiden lisäksi ilman erotodistusta erosi 18 oppivelvollisuusiän ohittanutta. Oppivelvollisuus päättyi 16-vuotiaana. Luokalle jäi 318 oppilasta eli runsas puoli prosenttia oppilasmäärästä (taulukko 4.2).

Erityisopetuksessa olevien oppilaiden määrä on kasvanut

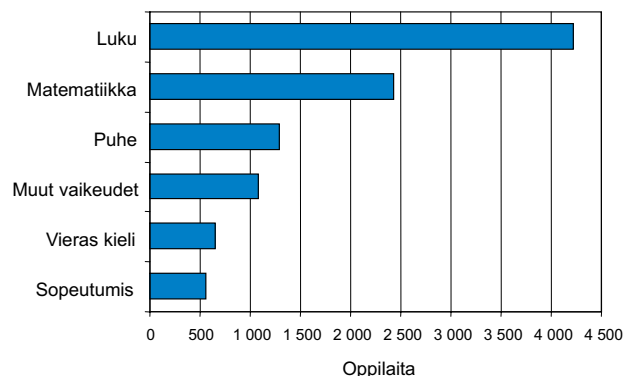
Erityisopetuksen tavoitteena on auttaa oppilasta peruskoulun suorittamisessa. Erityisopetusta voi saada osa-aikaisena tavallisessa luokassa. Jatkuvaa erityisopetusta voi saada tavallisessa luokassa, erityisluokilla tai Helsingin 13 erityiskouluissa.

Vuonna 2006 jatkuvaan erityisopetukseen otettiin tai siirrettiin Helsingissä yli 3 900 oppilasta eli 8 prosenttia perusopetuksen kokonaisoppilasmäärästä (taulukko 4.3). Erityisoppilaiden osuus kaikista oppilaita on suunnilleen sama kuin koko maassa. Erityisopetuksessa olevien oppilaiden osuus kokonaisoppilasmäärästä

on kasvanut; 2000-luvun alussa erityisoppilaiden osuus oli neljän prosentin paikkeilla.

Joka neljäs Helsingin kaupungin perusasteen oppilaitoksissa käyvistä oppilaita sai osa-aikaista erityisopetusta lukuvuonna 2004/2005. Osa-aikaisessa erityisopetuksessa oli yhteensä 10 250 oppilasta, heistä 42 prosenttia oli tyttöjä. Eniten oppilaat saivat tukea lukemiseen, 41 prosenttia kaikista erityisopetuksen oppilaita. Sopeutumisvaikeuksien vuoksi erityisopetusta sai 5,5 prosenttia (kuva 4.2).

Kuva 4.2 Osa-aikainen erityisopetus Helsingin kaupungin ylläpitämissä perusasteen oppilaitoksissa lukuvuonna 2004/2005

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto

Taulukko 4.3 Jatkuvan erityisopetuksen oppilaat Helsingissä 2006

	Yhteensä	Esiopetus	1-6 luokat	7-9 luokat	Lisäopetus
Peruskoulun 9-vuotinen erityisopetus	3 192	46	1 884	1 233	29
Peruskoulun 11-vuotisen opetuksen vaikeimmin kehitysvammaiset	78	8	44	22	4
Peruskoulun 11-vuotisen opetuksen muut vammaisoppilaat	646	65	360	196	25
9- ja 11-vuotinen erityisopetus yhteensä	3 916	119	2 288	1 451	58

Oppilas otetaan tai siirretään erityisopetukseen, jos hän ei vammaisuuden, sairauden, kehityksessä viivästyksen tai tunne-elämän häiriön takia voida antaa opetusta muuten. Jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa, oppivelvollisuus kestää yksitoista vuotta.

Lähde: Helsingin kaupungin opetusvirasto

Koulunkäynnistä pidetään aiempaa enemmän yläasteella

Valtakunnallisen Kouluterveyskyselyn mukaan Helsingin peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden kouluolot ovat parantuneet 2000-luvulla useiden indikaattoreiden mukaan. Koulunkäynnistä pidetään aiempaa enemmän: vuonna 2006 koulunkäynnistä ei pitänyt lainkaan viisi prosenttia oppilaista, osuus on laskenut vuoden 2000 yhdeksästä prosentista. Tytöt pitävät koulunkäynnistä poikia enemmän (kuva 4.3).

Myös lintsaminen on vähentynyt, mutta helsinkiläiset oppilaat lintsavat edelleen enemmän kuin muut pääkaupunkiseudun ja Etelä-Suomen oppilaat. Muuten helsinkiläisten yläastealaisten kouluolot eivät poikenneet merkittävästi muihin Etelä-Suomen koululaisiin verrattuna. Helsinkiläiset koululaiset tunsivat tulevasa kuulluksi koulussa muita eteläsuomalaisia koululaisia paremmin, mutta koulutyöhön liittyvän työmäärän Helsingin koululaiset kokivat hieman useammin liian suureksi.

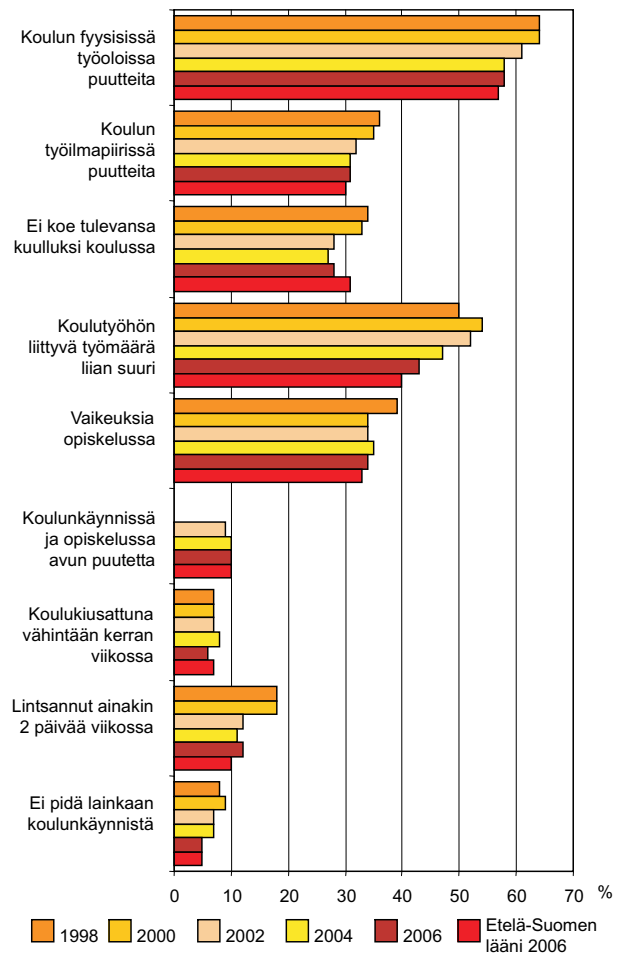
Opiskeluun liittyvää työmäärää pidetään Helsingissä sopivampana aiempaa useammin, mutta liian suurena sen koki edelleen 43 prosenttia. Tytöt kokivat poikia useammin työmäärää liian suurena. Kolmanneksella oppilasta on vaikeuksia opiskelussa ja joka kymmenes ei saanut tarpeeksi apua opiskeluihinsa koulussa tai kotona.

Kolmanneksen mielestä koulujen ilmapiirissä on ongelmia – ilmapiiriä on kartoitettu mm. kysymyksillä yhteistyöstä oppilaiden ja opettajien välillä sekä työympäristön rauhallisuudella. Lähes kolmannes koki, ettei tule kuulluksi koulussa eli opettajat olisivat kiinnostuneita hänen mielipiteestään tai mielipiteiden sanomista rohkaistaisiin koulussa. Pojat kokivat tyttöjä useammin, etteivät he tule kuulluksi koulussa, ja heillä on hieman tyttöjä useammin opiskeluvaikeuksia. Koulun fyysisiä työoloja piti puutteellisena 58 prosenttia.

Helsingissä peruskoulun päättäneistä harvempi jatkokoulutukseen

Vuonna 2005 Helsingin peruskoulun päättäneistä 5 338 oppilaasta 87 prosenttia aloitti tutkintoon johtavan koulutuksen saman vuoden aikana. Koko maan peruskoulun päättäneistä opintojaan jatkoi välittömästi suurempi osuus, 94 prosenttia (kuva 4.4). Tutkintoa opiskelevien määrä kasvaa vuosi peruskoulun päättämisen jälkeen, esimerkiksi vuonna 2004 Helsingissä peruskoulun päättäneistä 88 prosenttia oli saman vuoden lo-

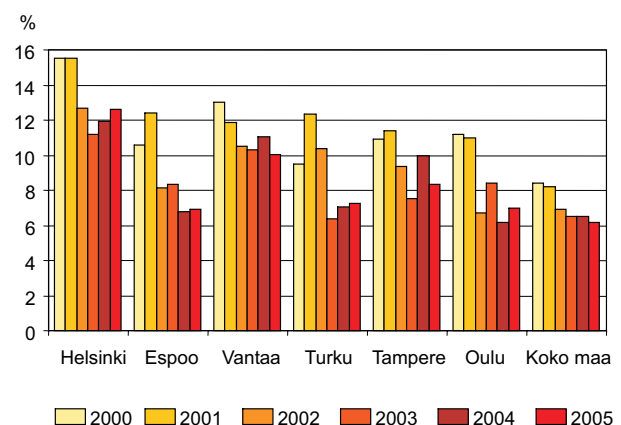
Kuva 4.3 Helsingin peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden kouluoloja kuvaavia indikaattoreita

Luokka-aste ja sukupuoliavakoidut prosenttiosuudet.

Lähde: Kouluterveyskysely, Stakes

Kuva 4.4 Peruskoulun vuosina 2000–2005 päättäneet, jotka eivät jatkaneet tutkintoon johtavaan koulutukseen peruskoulun päättämivuonna

Lähde: Sijoittumispalvelu, Tilastokeskus

pussa tutkintoon johtavassa koulutuksessa ja vuoden kuluttua jo 92 prosenttia.

Helsingissä vähäisempi peruskoulusta välittömästi jatkavien osuus johtuu pääasiassa siitä, että peruskoulun jälkeen jatketaan useammin lyhytkestoiseen, ei tutkintoon johtavaan koulutukseen kuten peruskoulun lisäkoulutukseen eli 10-luokille, talouskouluun, vapaan sivistystyön oppilaitoksiin, työpajatoimintaan tai maahanmuuttajien valmentavaan koulutukseen. Etenkin 10-luokille Helsingissä jatketaan muuta maata runsaammin (kuva 4.5).

Työelämään siirtyy vain hyvin pieni määrä peruskoulun päättäneitä. Vuosina 2000–2005 valmistuneista oli työllisinä peruskoulun päättämisen lopussa 2,3 prosenttia kaikista peruskoulun päättäneistä. Työttömänä oli tilastointihetkellä 0,3 prosenttia kaikista peruskoulun päättäneistä. Tytöt ovat jonkin verran enemmän työllisinä peruskoulun jälkeen ja pojat hieman enemmän työttöminä.

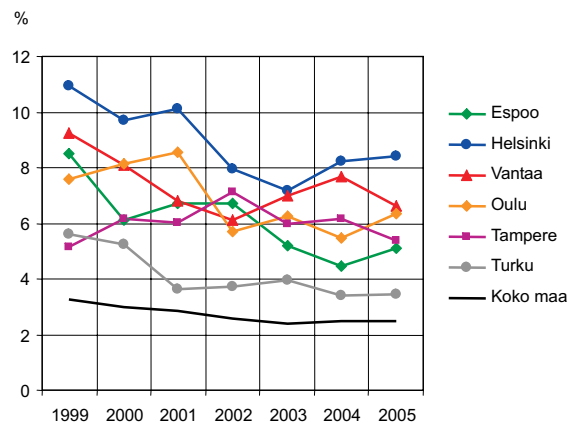
Yhteishaussa helsinkiläiset peruskoululaiset hakevat vähemmän kuin koko maan peruskoululaiset, osittain tämä voi johtua monipuolisemmasta koulutustarjonnasta yhteishaun ulkopuolella. Vuonna 2005 peruskoulun lopettaneista 860 ei hakenut yhteishaussa jatko-opintopaikkaa, heistä kuitenkin lähes puolet jatkoi opiskeluaan. Lukiokoulutuksen aloitti 11 % yhteishaun ulkopuolella, ammatillisen koulutuksen 3 % ja 10-luokan 31 % (taulukko 4.4). Yhteishaussa hakematta jättäneistä suurempi osuus aloitti haun ulkopuolisessa koulutuksessa, haussa ilman paikkaa jääneet aloittivat taas useammin 10-luokalla.

Taulukko 4.4 Yhteishaun ulkopuolelle jääneet peruskoulun keväällä 2005 päättäneet helsinkiläiset

	Yhteishaun ulkopuolella yht.	Hakematta jättäneet	Hakeneet jotka eivät saaneet paikkaa
Yhteensä, henkilöä	859	282	577
Toiminta %			
Opiskelijat yhteensä	44,7	50	42,1
Lukiokoulutuksessa	10,9	29,8	1,7
Ammatillisessa koulutuksessa	2,9	2,8	2,9
10-luokalla	30,8	17,4	37,4
Työlliset	3,0	2,5	3,3
Työttömät	2,0	3,2	1,4
Eläkeläiset	0,3	1,1	0
Muut	49,9	43,3	53,2

Lähde: Tilastokeskus.

Kuva 4.5 Lisäopetuksessa eli 10-luokalla olevien määrä suhteessa edellisen vuoden peruskoulun päättäneisiin 1999–2005

Oppilaiden määrät 20.9.

Lähde: Wera -web-raportointipalvelu, opetushallitus

Noin kahdeksan prosenttia peruskoulun päättäneistä kymppiluokalle

Peruskoulunsa päättäneillä nuorilla on mahdollisuus vielä yhden vuoden lisäkoulutukseen, kymppiluokkaan. Kymppiluokan tarkoituksena on parantaa nuorten jatkokoulutusmahdollisuuksia antamalla tietoja työelämästä ja koulutuksesta. Joillakin kymppiluokilla osa opiskelusta suoritetaan ammattioppilaitoksessa tai tutustumalla työelämään työpaikoilla. Maahanmuuttaja-taustaiset oppilaat voivat parantaa suomen kielen taitoa ja tutustua suomalaiseen yhteiskuntaan ja kulttuuriin. Etenkin pääkaupunkiseudulla maahanmuuttaja-taustaisten 10-luokkien osuus on korostunut.

Lisäopetukseen otettiin vuoden 2007 alussa vajaa 450 oppilasta, mikä vastaa viime vuosien oppilasmääriä. Reilu 8 prosenttia peruskoulun päättäneistä on jatkanut 10-luokalle Helsingissä 2000-luvun alkuvuosina. Osuus on suurempi kuin muissa suurissa kaupungeissa, ja etenkin koko maan osuutta korkeampi (kuva 4.5).

Peruskoulun lisäkoulutuksen Helsingissä vuosina 2000–2005 suorittaneista neljä viidestä jatkoi samana vuonna tutkintoon johtavaan koulutukseen. Seuraavana vuonna koulutuksessa oli kuitenkin enää 76 % ja kahden vuoden kuluttua 70 % samasta 10-luokan käyneestä joukosta (kuva 4.6). Etenkin lukiokoulutuksessa olleiden määrä väheni, ammatillisessa koulutuksessa olevat jatkoivat koulutustaan paremmin. Työllisten ja työttömien osuus 10-luokan päättäneistä taas kasvoi. Työllisinä oli keskimäärin vajaa 7 % kymppiluokan vuo-

sina 2000–2005 päättäneistä lisäkoulutuksen lopetusvuotena, työttöminä kaksi prosenttia.

Aloituspaikkamäärä suhteessa nuoriin on laskenut viime vuosina

Nuorten aloituspaikkamäärä lukiossa ja ammatillisella toisella asteella suhteessa nuorten ikäluokkiin nousi 2000-luvun alussa, mutta on laskenut viime vuosina 1990-luvun lopun tasolle nuorisoikäluokkien kasvaessa (kuva 4.7). 16–18-vuotiaiden määrä kasvoi 10 prosenttia välillä 2004–2007. Samana aikana lukion nuorten koulutuksen aloituspaikkamäärä kasvoi kolme prosenttia ja ammatillisen peruskoulutuksen aloituspaikkamäärä nuorten koulutuksessa laski yhden prosentin verran. Nuorisoikäluokalle on siis tarjolla edelleen yhtä paljon aloituspaiikkoja kuin kymmenen vuotta sitten – 1,47 aloituspaiikkaa 16–18-vuotiaiden ikäluokkaa kohti.

Vuoteen 2008 aloituspaiikkojen suunnitellaan kasvavan sekä lukio että ammatillisessa koulutuksessa, ja aloituspaiikkoja olisi tuolloin 1,5 nuorisoikäluokkaa kohti. Helsingin 16–18-vuotiaan ikäluokan arvioidaan väestöennusteen mukaan kasvavan vielä vuoteen 2010 asti. Koulutuksen aloituspaiikkoja Helsingissä käyttävät runsaasti myös ulkopaikkakuntalaiset nuoret, vuonna 2005 lukion Helsingissä aloittaneista alle 20-vuotiaista neljänneksen kotipaikka oli Helsingin ulkopuolella ja ammatillisen aloittaneista 38 prosentilla.

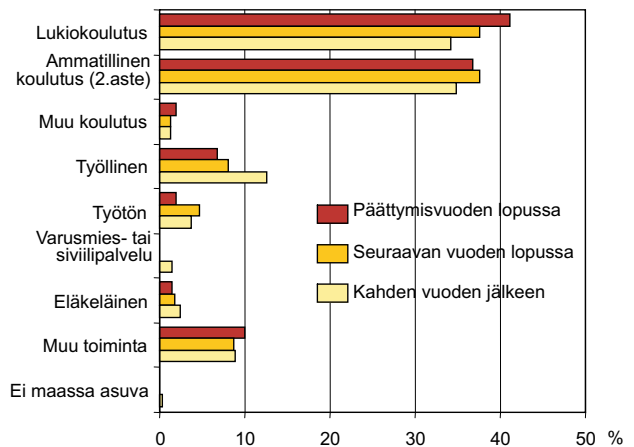
Helsingin 16–18-vuotiaista 60 prosenttia opiskeli lukioissa ja 22 prosenttia ammatillisella toisella asteella vuonna 2005 (taulukko 4.5). Lukiossa ja ammatillisessa opiskelevien osuus nuorisoikäluokasta on Helsingissä pienempi kuin muissa suurissa kaupungeissa.

Tytöt jatkavat enemmän lukioon

Sukupuolella ei ole merkitystä opiskelemaan lähtemisessä - sekä tytöt että pojat aloittavat samassa määrin tutkintoon johtavan koulutuksen heti peruskoulun päättämisen jälkeen ja osuudet pysyvät tasaisena vuodenkin päästä, kun tutkintoa opiskelevien määrä kasvaa.

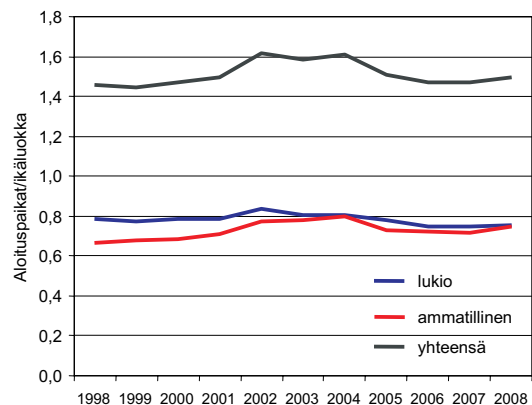
Lukio on suosittu Helsingissä peruskoulun päättäneille, vuosina 2003–2005 peruskoulun päättäneistä 73 prosenttia lähti lukioon opiskelemaan, koko maassa vastaavalla ajalla valmistuneista vain 57 prosentista tuli lukiolaisia (kuva 4.8). Tytöt jatkavat selvästi enemmän lukioon ja pojat ammatilliseen koulutukseen. Vuosina

Kuva 4.6 10-luokan vuosina 2000–2005 Helsingissä päättäneiden pääasiallinen toiminta koulutuksen loppumisen jälkeen

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 4.7 Nuorten koulutuksen aloituspaikkamäärä lukioissa ja ammatillisella toisella asteella 16–18-vuotiaiden keskimääräistä ikäluokkaa kohti Helsingissä 1998–2008

Vuoden 2008 väestötieto väestöennusteen mukaan.

Lähde: Helsingin kaupungin tietokeskus, Wera -web-raportointipalvelu, Opetushallitus

Taulukko 4.5 Lukioissa ja toisen asteen ammatillisessa opiskelevien 16–18-vuotiaiden osuus ikäluokastaan vuonna 2005

Kotikunta	16-18-v. yhteensä	Heistä %		yhteensä
		Lukio-laisia	ammatillinen 2. asteella	
Helsinki	16 553	60,4	21,8	82,2
Espoo	8 308	66,4	22,0	88,3
Vantaa	7 017	51,6	34,6	86,2
Muu Helsingin seutu (11 kuntaa)	11 357	55,1	35,9	91,0
Koko maa	191 538	52,3	39,0	91,3

Lähde: Tilastokeskus

2003–2005 peruskoulun päättäneistä tytöistä 80 prosenttia opiskeli lukiossa ja 20 prosenttia ammatillisessa vuonna 2005. Pojista 67 prosenttia oli lähtenyt lukioon ja 33 prosenttia ammatilliseen koulutukseen. Helsingissä peruskoulun päättäneistä ja lukioon jatko-opiskelmaan lähteneistä 97 prosenttia opiskeli Helsingin lukioissa, ammatilliseen koulutukseen jatkaneista 88 prosenttia opiskelukunta oli Helsinki.

Lukionkäynti on pidentynyt

Helsingin 39 lukiosta 22 on yleislukiota, 10 erityistehtävän saanutta lukiota ja 7 erikoiskoulun lukiota. Lukioista 30 on suomenkielisiä, neljä ruotsinkielistä. Helsingin neljästä ruotsinkielisestä lukiosta kolme on yleis- ja yksi erityistehtävän saanut lukio. Kuudessa lukiossa opetus annetaan kokonaan tai osittain vieraalla kielellä. Viidessä helsinkiläisessä yleislukiossa toimii painotettu linja ja viidessä erityistehtävän saaneessa lukiossa yleislukiolinja (Opetusvirasto, Helsingin kaupunki).

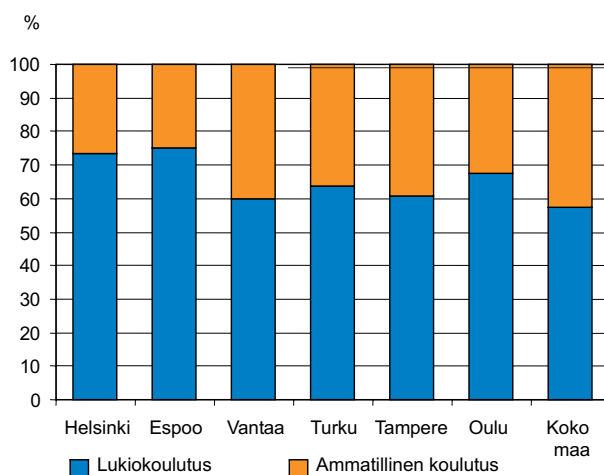
Syksyllä 2006 Helsingin lukioissa opiskeli 14 050 nuorta, heistä 8 566 opiskeli kaupungin ylläpitämässä lukiossa (Opetusvirasto, Helsingin kaupunki). Helsingissä opiskelevien lukiolaisten määrä on ajanjaksona 2000–2006 kasvanut yli 5,5 prosenttia. Eniten opiskelijoita on yleislukioissa, erityistehtävän saaneissa lukioissa opiskelee reilu kolmannes. Opiskelijoiden enemmistö oli tyttöjä (57 %) vuonna 2005. Helsingin lukiolaisista 86 prosenttia oli suomenkielisiä ja 7 prosenttia ruotsinkielisiä. Muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä oli hieman alle 7 prosenttia opiskelijoista. Ulkopaikkakuntalaisten osuus Helsingin lukioissa on viime vuosina hieman vähentynyt, vuonna 2005 heidän osuutensa oli vajaa 23 prosenttia.

Alle 18-vuotiaita opiskelee myös Helsingin aikuislukioissa. Aikuislukioissa annetaan sekä lukio- että peruskouluopetusta. Vuonna 2005 aikuislukioiden lukiotutkintoa opiskelevista oli 16–18-vuotiaita 18 prosenttia eli noin 470 opiskelijaa.

Helsingin lukiopaikat mitoitetaan vähintään 60 prosentille helsinkiläisistä peruskoulun päättävistä. Lukiopaikkoja voivat hakea myös muut kuin helsinkiläiset. Vuonna 2005 Helsingissä nuorten lukiokoulutuksen aloitti 54,1 prosenttia 16-vuotiaista helsinkiläisistä. Lukiopaikan sai vuonna 2006 kaikkiaan 4 225 opiskelijaa eli 84 prosenttia yhteishaussa hakeneista.

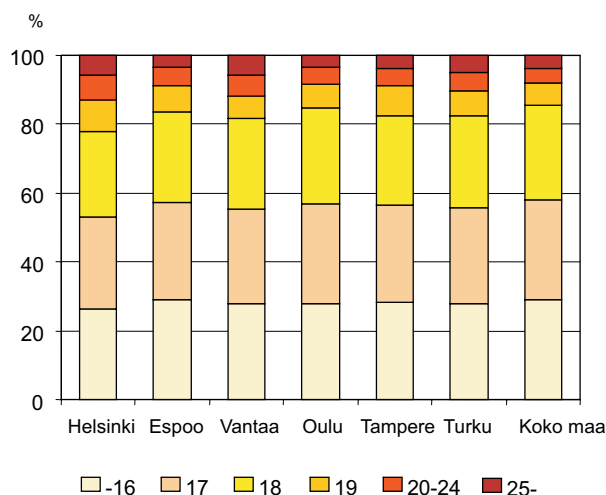
Lukion oppimäärä on mahdollista suorittaa 2–4 vuodessa. Viime vuosina lukio-opiskelun kesto on pidentynyt. Helsingin nuorten koulutuksen lukiolaisista noin 10

Kuva 4.8 Peruskoulun vuosina 2003–2005 päättäneet tutkintoon johtavien jatko-opintojen mukaan vuonna 2005

Lähde: Sijoittumispalvelu, Tilastokeskus

Kuva 4.9 Lukiolaisten ikä vuonna 2005 suurimmissa kaupungeissa

Sisältää sekä nuorten että aikuisten opetussuunnitelman mukaisesti opiskelevat.

Lähde: Tilastokeskus

prosenttia opiskelee yli kolmatta vuotta lukiossa. Helsingissä nuorten lukiokoulutuksessa yli 18-vuotiaiden osuus vuonna 2005 oli 12,5 prosenttia, koko maassa vastaava osuus oli 7,6 prosenttia. Helsingin kaikista lukiolaista (ml. aikuislukiot) yli 22 prosenttia oli yli 18-vuotiaita, koko maassa osuus oli 14,5 prosenttia (kuva 4.9). Nuorten lukiokoulutuksen keskeytti kokonaan 3,4 prosenttia Helsingissä 2005. Osa jatkoi opintojaan muussa koulutuksessa ja 2,2 prosenttia keskeytti opintonsa kokonaan.

Vuoden 2006 ylioppilaskirjoitusten Helsingissä kirjoittaneista 88,0 prosenttia hyväksyttiin, koko maassa vastaava osuus oli hieman korkeampi, 88,3 prosenttia.

Vuosina 2002–2004 hyväksytyjen prosenttiosuus oli Helsingissä korkeampi kuin koko maassa (taulukko 4.6).

Lähes puolet lukiolaisista pitää edelleen koulutyön määrää liian suurena

Lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoille tehdyn Kouluterveyskyselyn mukaan kouluolot ovat parantuneet 2000-luvulla Helsingin lukioissa (kuva 4.10). Alle puolet vastanneista piti koulujen fyysisiä työoloja puutteellisenä, ja enää 13 prosenttia näki koulujen työilmapiirissä ongelmia. Joka viides vastanneista koki, ettei tule kuulluksi koulussa. Kolme prosenttia ei pitänyt koulunkäynnistä ollenkaan.

Koulutyön määrää liian suurena pitävien osuus on laskenut selvästi 2000-luvulla, mutta liian suurena työmäärää piti edelleen 47 prosenttia lukiolaisista vuonna 2006. Tytöt pitävät työmäärää selkeästi useammin liian suurena kuin pojat. Opiskeluvaikeudet ovat edelleen yleisiä, 41 prosentilla oli vaikeuksia opiskelussa ja 11 prosentilla oli avun puutetta opiskeluissaan. Pojilla oli useammin vaikeuksia opiskelussa ja he kokivat tyttöjä useammin, etteivät he tule kuulluksi koulussa. Melkein joka viides lukiolainen on lintsannut ainakin kaksi päivää edellisen kuukauden aikana.

Muuhun Etelä-Suomeen verrattuna lukiolaisten kouluolot eivät poikenneet paljoakaan. Helsingiläiset lukiolaiset kokevat tulevansa vähän paremmin kuulluksi koulussa kuin muut eteläsuomalaiset lukiolaiset, helsingiläisillä lukiolaisilla oli taas hieman enemmän vaikeuksia opiskeluissaan ja he lintsasivat enemmän.

Nuorten osuus on vähentynyt ammatillisessa koulutuksessa

Helsingin ammatillisella toisella asteella oli 30 400 opiskelijaa vuonna 2005. Heistä 45 % opiskeli ammatillisessa peruskoulutuksessa ja 24 % lisäkoulutuksessa, oppisopimuskoulutuksella perustutkintoa opiskeli 13 % opiskelijoista ja ammatti- tai erikoisammattitutkintoa 18 %.

Vuonna 2005 ammatillisella toisella asteella Helsingissä aloittaneista vain 40 % oli alle 25-vuotiaita (kuva 4.11). Aikuisopiskelijoiden määrää Helsingissä kasvatetaan runsas lisäkoulutustarjonta sekä oppisopimuskoulutus. Peruskoulutuksessa nuorten osuus on kuitenkin edelleen vahva, vuonna 2005 aloittaneista vajaa 70 % oli alle 25-vuotiaita.

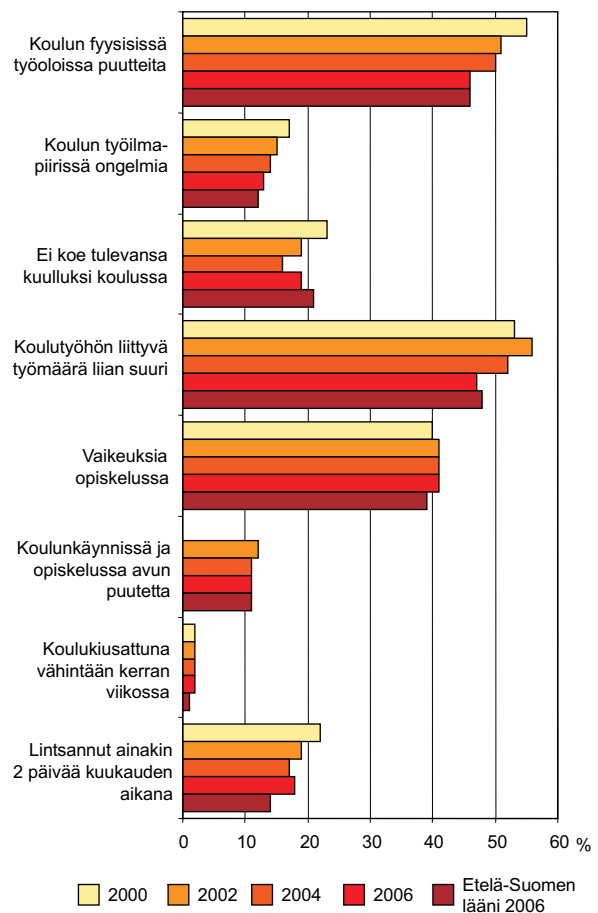
Pojat ovat enemmistönä ammatillisessa koulutuksessa; alle 20-vuotiaista opiskelijoista 67 prosenttia oli poikia, koko maassa osuus on vastaava. Äidinkieleltään muun kuin suomen- tai ruotsinkielisiä on ammatillisen opiskelijoista enemmän kuin ruotsinkielisiä; suomenkielisiä on opiskelijoista 88 %, ruotsinkielisiä 4 % ja muun kielisiä 7 %.

Taulukko 4.6 Ylioppilaskirjoituksissa vuosina 2001–2006 hyväksytyjen osuus kaikista ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuneista, %

Vuosi	Helsinki	Koko maa
2001	90,2	90,6
2002	91,5	90,5
2003	91,4	90,2
2004	90,4	89,6
2005	88,2	89,0
2006	88,0	88,3

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 4.10 Helsingin lukioiden lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kouluoloja kuvaavia indikaattoreita

Luokka-aste ja sukupuoli- ja sukupuolivakioidut prosenttiosuudet.
Lähde: Kouluterveyskysely, Stakes

Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on edelleen varsin yleistä, lukuvuonna 2004/2005 koulutuksen keskeytti 16 prosenttia opiskelijoista. Heistä osa jatkoi kuitenkin muussa koulutuksessa, mutta edelleen 11 prosenttia ei jatkanut opiskelua saman lukuvuoden aikana missään koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen keskeyttäminen on yleistä koko maassa ja Helsingin keskeyttämisosuudet ovat vain hieman keskimääräistä isommat.

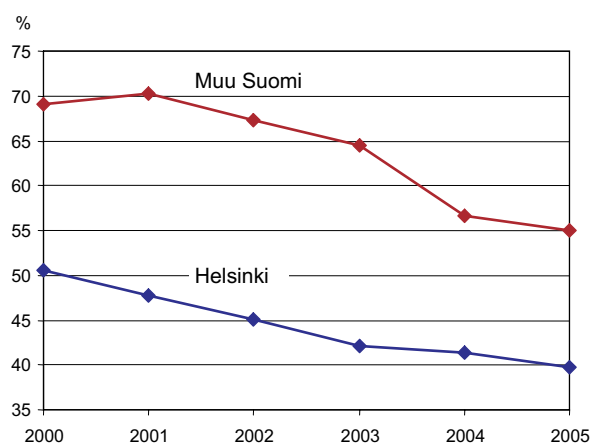
Ilman tutkintoa jääneet

Vuoden 2005 lopussa Helsingin 15–19-vuotiaasta väestöstä 13 prosenttia oli jo ehtinyt hankkia peruskoulun jälkeisen tutkinnon, useimmat heistä ylioppilastutkinnon. 20–24-vuotiaista 57 prosentilla oli ylioppilastutkinto, 18 prosentilla ammatilliselta toiselta asteelta hankittu tutkinto ja neljällä prosentilla keskias-tetta korkeampi tutkinto (kuva 4.13). Viidenneksellä 20–24-vuotiaista ei ollut perusasteen jälkeistä koulu-tusta, 25–29-vuotiaista se uupui edelleen 16 prosenttil-la. Naiset kouluttautuvat miehiä enemmän ja nuorempina, 20–24-vuotiaista naisista 83 prosenttia oli jo peruskoulun jälkeinen tutkinto, miehillä vain 73 prosent-tia.

Pääkaupunkiseutu menestyy huonosti verrattaessa pe-ruskoulun jälkeisen tutkinnon suorittaneiden osuutta nuorisoiäluokista. Vantaalla, Helsingissä ja useimmilla ikäluokilla Espoossa nuoret ovat hankkineet vähem-män peruskoulun jälkeistä koulutusta kuin muualla Suomessa ja muissa isoissa kaupungeissa.

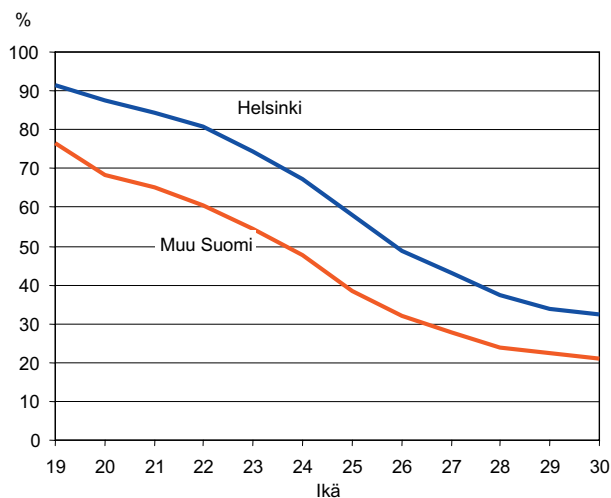
Helsingin nuorten koulutustasolle on tyypillistä amma-tillisen koulutuksen suorittaneiden pieni osuus ja yliop-pilaiden suuri määrä sekä myöhemmissä ikäluokissa korkeakoulutettujen muuta maata korkeampi osuus. Huomattava osa jää kuitenkin pelkän yleissivistävän koulutuksen varaan (kuva 4.12). Helsingin 20–29-vuo-tiaasta nuorista 19 prosentilla oli ammatillinen toisen asteen koulutus, ja 41 prosentilla pelkkä ylioppilastut-kinto oli korkein suoritettu tutkinto. Muussa maassa sa-man ikäisistä 38 prosentilla oli ammatillinen tutkinto ja 28 prosentilla pelkästään ylioppilastutkinto.

Kuva 4.11 Alle 25-vuotiaat ammatillisen toisen asteen koulutuksen aloittaneista vuosina 2000–2005

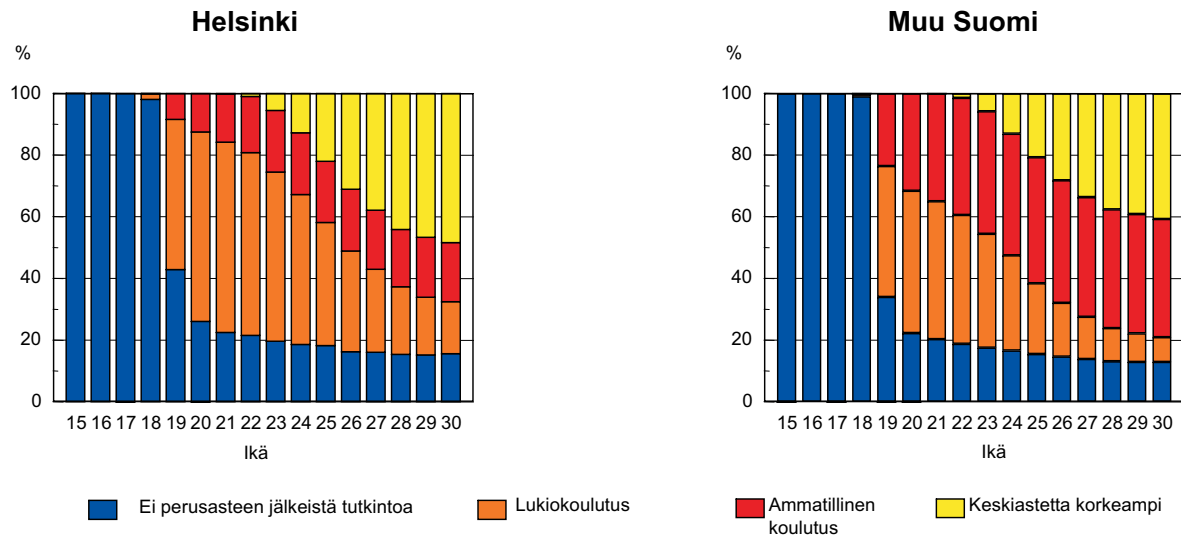
Lähde: Tilastokeskus

Kuva 4.12 Pelkästään yleissivistävän koulutuksen (peruskoulu ja lukio) suorittaneet ikäluokastaan Helsingissä ja muussa maassa vuonna 2005

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 4.13 Tutkinnon suorittaneiden osuudet ikäluokastaan Helsingissä ja muussa maassa 2005

Lähde: Tilastokeskus

Lähteet:

Jokela J., Luopa P., Pietikäinen M., Puusniekka R., Sinkkonen A., Kouluterveys 2006: Helsingin kuntaraportti & Pääkaupunkiseudun raportti & Helsingin peruskoulujen 8. ja 9. luokkien ja lukioiden 1. ja 2. vuosikurssien jakaumataulukot, Stakes, Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunki

5. Nuoret ja lapsiperheet työelämässä

Minna Salorinne

5.1 Nuoret työelämässä

Nuorista puolet kuuluu työvoimaan

Vuoden 2004 lopussa helsinkiläistä 15–24-vuotiaista nuorista työvoimaan kuului vajaa puolet ja työvoiman ulkopuolella oli reilu puolet ikäryhmästä. Suurin osa tämän ikäisistä nuorista opiskelee päätoimisesti, mutta opiskelijat tekevät myös paljon osa-aikaisesti työtä. Tilastokeskuksen työssäkäyntitilaston tiedoissa opiskelijat luokitellaan työllisiin, mikäli he ovat vuoden viimeisenä viikkona olleet työssä. Niinpä osa opiskelijoista näkyy tilastoissa työllisinä. Työttömänä nuoria oli vain runsas kolme prosenttia ikäryhmästä. Määrällisesti työllisiä oli noin 32 200 ja työttömiä 2 200. Valtaosa työllistä ja työttömistä oli 20–24-vuotiaita; alle 20-vuotiaita oli viidenosa.

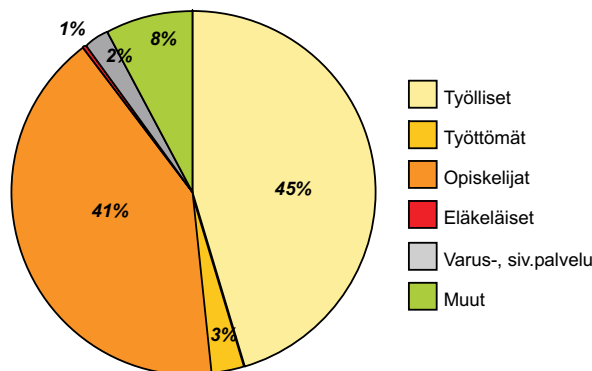
Määrä- ja osa-aikaiset työsuhteet yleisiä

Nuorilla epätyypilliset työsuhteet ovat huomattavasti yleisempiä kuin vanhemmilla ikäluokilla. Tilastokeskuksen otospohjaisen työvoimatutkimuksen tietojen mukaan vuonna 2005 helsinkiläisistä alle 25-vuotiaista työllisistä kolmasosa oli määräaikaisessa työsuhteessa; vastaavasti kaikista työikäisistä joka kahdeksannelle oli määräaikainen työsuhte. Jos tarkastelu rajoitetaan vain uusiin, alle vuoden kestäviin työsuhteisiin, nuorten määräaikaisten työsuhteiden osuus nousi lähes puoleen kaikista työsuhteista. Tosin kaikilla uusissa työsuhteissa olevilla työllisillä määräaikaisten työsuhteiden osuus oli reilut 40 prosenttia. Verrattuna koko maahan helsinkiläisillä oli hieman vähemmän määräaikaisia työsuhteita.

Vaikka epätyypillisistä työsuhteista puhutaan yhä kasvavana ilmiönä, on määräaikaisten työsuhteiden yleisyys alentunut jonkin verran viime vuosina positiivisen työllisyyskehityksen myötä. Toisaalta määräaikaiset työsuhteet painottuvat voimakkaasti julkisen sektorin aloille, eikä niitä ole onnistuttu vähentämään työlainsäädännön velvoittamalla tavalla.

Toisen epätyypillisen työsuhteen muodostavat osa-aikaiset työsuhteet. Osa-aikatyöllä tarkoitetaan keskimäärin alle 30 tunnin viikkotyöaikaa. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksessa osa-aikatyön tekeminen pe-

Kuva 5.1.1 Nuoret, 15–24-vuotiaat, pääasiallisen toiminnan mukaan 31.12.2004

Lähde: Tilastokeskus

rustuu vastaajan omaan käsitykseen työajastaan. Vuonna 2005 puolet nuorista teki töitä osa-aikaisesti, kaikilla työllisillä osuus oli noin 15 prosenttia. Osa-aikatyö on lisääntynyt Helsingissä voimakkaasti viime vuosikymmenen lopusta. Tämä pätee sekä kaikkiin työllisiin että erityisesti nuoriin työntekijöihin. Osa-aikatyötä tehdään Helsingissä koko maata enemmän.

Helsingin työpaikkarakenne on yhä palveluvaltaisempi ja osa-aikatyön lisääntyminen liittyyneekin osittain kauppan ja muiden palvelualojen kasvuun. Nuorille osa-aikatyö merkitsee usein työskentelyä opiskelun ohessa ja tällöin osa-aikatyö sopii heidän elämäntilanteeseensa. Työnantajat käyttävät usein osa-aikatyöläisiä kausivaihtelun ja ruuhkahuippujen säätelyyn. Erilaisten henkilöstön vuokrausyritysten palveluksessa työskentelevien määrä on myös voimakkaassa kasvussa. Yhä useampi nuori työskentelee vuokratyöläisenä mitä erilaisimmilla työsopimuksilla ja -ajoilla. Tarkkaa tilastotietoa vuokratyövoiman määrästä ei ole käytettävissä.

Naisten työhön osallistuvuus on nuorilla korkeampi

15–24-vuotiaiden nuorten miesten ja naisten työssäkäynnissä on eroja. Naisista 49 prosenttia kuului työllisiin ja miehistä 41 prosenttia. Työttömyys on nuorilla miehillä naisia yleisempää; työttöminä miehiä oli neljä prosenttia ikäluokasta ja naisia 2,5 prosenttia. Työvoiman ulkopuolella oleviin kuuluvat mm. päätoimiset opiskelijat ja varusmies- tai siviilipalvelustaan suorittavat. Jälkimmäinen selittää osan miesten pienemmästä työhön osallistumisesta (taulukko 5.1.1).

Äidinkieleltään ruotsinkielisten nuorten työttömien osuus ikäluokasta on selkeästi pienempi kuin suomenkielisten. Äidinkieleltään muuta kuin suomea tai ruotsia puhuvilla työhön osallistuvien osuus on paljon vähäisempää.

Myös sukupuolten välinen ero on muunkielisillä päinvastainen kuin suomea ja ruotsia äidinkielenään puhuvilla. Miehistä 34 prosenttia ja naisista 30 prosenttia kuului työllisiin. Kuitenkin myös työttömissä miesten osuus oli naisten osuutta korkeampi. Yhteensä muuta kuin suomea tai ruotsia äidinkielenään puhuvia nuoria oli työttömänä seitsemän prosenttia 15–24 -vuotiasta.

Pitkällä aikavälillä nuorten työssäkäynti on vähentynyt työssäkäyntitilastojen mukaan. 1980-luvun lopussa 15–24-vuotiaista oli työllisenä noin 60 prosenttia, eikä työllisyysaste ole noussut enää samoihin osuuksiin 1990-luvun alun laman jälkeen. Nuorten työllisyys reagoi herkästi työllisyystilanteen yleisiin vaihteluihin, lammakaudella nuorille tyypilliset määräaikaiset ja uudet työpaikat ovat supistuksen kohteena, nousukaudella uusia työtekijöitä taas saadaan nuorista (kuva 5.1.2.). Nuorista naiset ovat viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana osallistuneet työhön jatkuvasti miehiä enemmän.

Työttömistä nuorista puolella perusasteen koulutus

15–24-vuotiaiden ikäluokasta reilulla puolella oli keskiasteen koulutus, eli ylioppilastutkinto tai ammatillinen perustutkinto vuoden 2004 lopussa.

Taulukko 5.1.1 15–24-vuotiaiden nuorten pääasiallinen toiminta äidinkielen ja sukupuolen mukaan vuoden 2004 lopussa

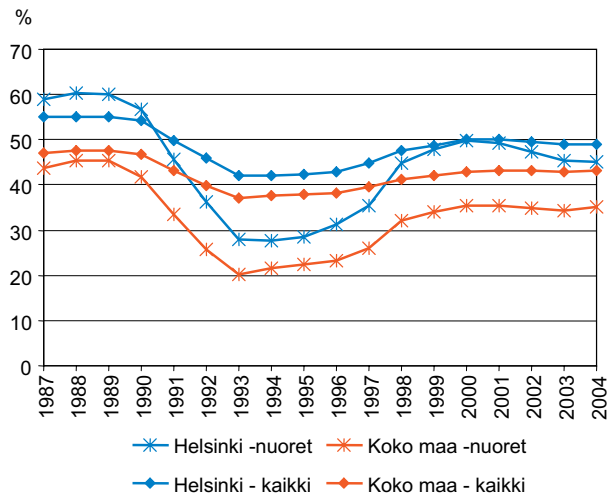
	Lkm		Osuus koko ikäryhmästä,%	
	Työlliset	Työttömät	Työlliset	Työttömät
Kaikki yhteensä				
Yhteensä	32 191	2 222	45,2	3,1
Miehet	13 625	1 295	40,6	3,9
Naiset	18 566	927	49,2	2,5
Äidinkieli suomi				
Yhteensä	28 468	1 800	46,4	2,9
Miehet	11 845	1 059	41,2	3,7
Naiset	16 623	741	51	2,3
Äidinkieli ruotsi				
Yhteensä	1 884	29	45,4	0,7
Miehet	807	16	40,8	0,8
Naiset	1 077	13	49,5	0,6
Äidinkieli muu				
Yhteensä	1 839	393	31,6	6,8
Miehet	973	220	33,8	7,6
Naiset	866	173	29,5	5,9

Lähde: Tilastokeskus

nen perustutkinto vuoden 2004 lopussa. Vain peruskoulun suorittaneita oli 47 prosenttia. Korkeakoulututkinnon suorittaneita on 15–24 -vuotiasta vähän, vajaa kolme prosenttia, sillä tämän ikäisistä useimmat eivät vielä ole ehtineet valmistua korkeakoulusta.

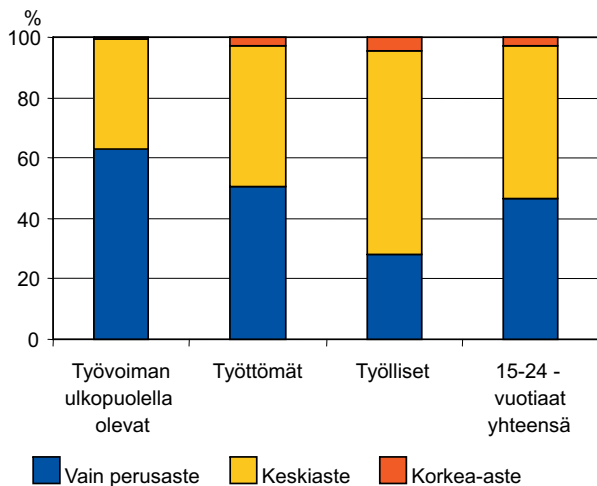
Vähintään keskiasteen koulutuksen hankkineet nuoret työllistyvät huomattavasti paremmin kuin vain peruskoulun käyneet. Toisaalta moni vain peruskoulun suorittaneista on päätoiminen opiskelija, eikä sen vuoksi käy vielä työssä. Työttömistä 51 prosentilla oli vain peruskoulutodistus ja 46 prosentilla keskiasteen koulutus. Korkea-asteen koulutuksen omaavia oli työttömistä kolme prosenttia. Keskiasteen koulutuksen omaavien ja vain perusasteen koulutuksen omaavien työttömyydessä on yllättävän pieni ero.

Kuva 5.1.2 15–24-vuotiaiden ja koko väestön työllisyysaste vuosina 1987–2004

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 5.1.3 15–24-vuotiaiden jakauma koulutustason mukaan Helsingissä vuoden 2004 lopussa

Lähde: Tilastokeskus

Nuorisotyöttömyys pienenee vauhdilla

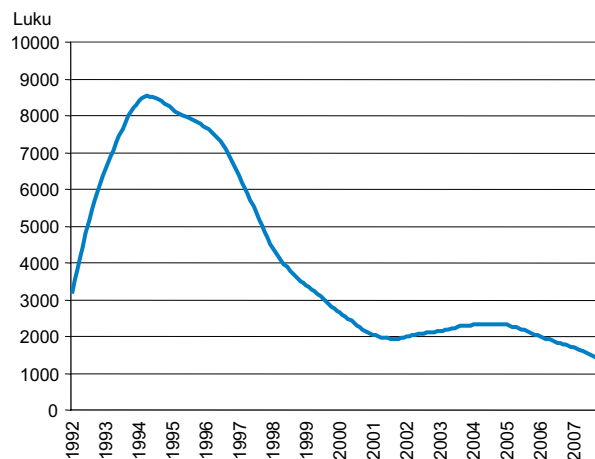
Helsingiläisten nuorten työttömyys on vähentynyt vauhdilla vuosina 2005–2007. Taloudellinen noususuhdanne on kasvattanut avointen työpaikkojen määrää useimmilla toimialoilla. Avointen työpaikkojen määrän kasvu erityisesti kaupallisessa ja palvelutyössä on lisännyt entisestään nuorten työllistymismahdollisuuksia. Myös alle 25-vuotiaita työttömiä koskeva nuorten yhteiskuntatakuu on katkaissut tehokkaasti työttömyysjaksoja joko väliaikaisesti tai helpottanut nuoria työllistymään pysyviin työsuhteisiin.

Vuoden 2006 lopussa helsinkiläisiä alle 25 -vuotiaita työttömiä oli 1 460 ja työttömyysaste, eli työttömien osuus työvoimasta, oli 4,4 prosenttia. Reilu viidesosa nuorisotyöttömistä kuului ikäryhmään 15–19 -vuotiaat. Alle 25 -vuotiaiden työttömien määrä pieneni 15 prosentilla, eli 265 henkilöllä, vuoden 2005 lopusta. Vuoden 2007 aikana nuorten työttömien määrä on vähentynyt kuukausittain keskimäärin yli 20 prosentilla edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Nuorten yhteiskuntatakuun myötä pitkäaikaistyöttömyys on nuorten kohdalla katoamassa, koska työvoimaviranomaisten tulee takuun mukaan tarjota alle 25-vuotiaille työttömille työtä, koulutusta tai työvoimapolitiittisia toimenpiteitä kolmen kuukauden työttömyysjakson jälkeen. Pitkäaikaistyöttömyys onkin vähentynyt nuorten kohdalla merkittävästi vuosi vuodelta. Vuoden 2006 lopussa pitkäaikaistyöttömiä nuoria oli 18, ja vuotta aiemmin heitä oli ollut 35.

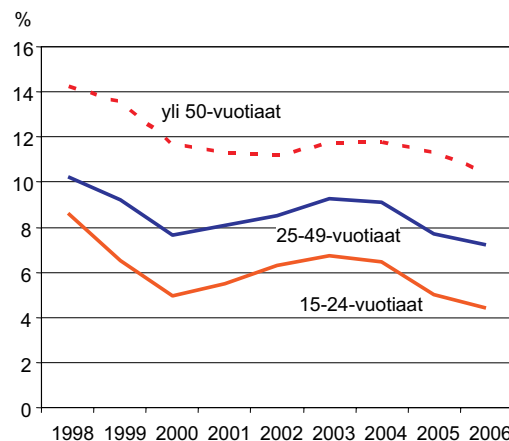
Verrattuna koko maahan Helsingin ja pääkaupunkiseudun nuorisotyöttömyys ei ole suhteellisesti kovin suuri ongelma. Helsingin työpaikkarakenne on koko maata palveluvaltaisempaa ja esimerkiksi osa-aikatyön osuus työsuhteista on koko maata korkeampi. Helsingin sisällä nuorten työttömyys on suurempi itäisissä ja pohjoisissa kaupunginosissa kuin eteläisissä ja läntisissä.

Kuva 5.1.4 Nuorisotyöttömyyden kehitys Helsingissä vuosina 1992–2007 syyskuu (liukuva vuosikeskiarvo)

Lähde: Työministeriö, työnvälitystilasto

Kuva 5.1.5 Helsingiläisten työttömyysaste ikäryhmittäin 1998–2006

Lähde: Tilastokeskus/työssäkäyntitilasto, v. 2005-06 Työministeriö, työnvälitystilasto

Taulukko 5.1.2 Alle 25-vuotiaat työttömät ja nuorisotyöttömyysaste vuoden 2004 lopussa

	Työttömät, henkilöä	Työttömyysaste, %
Helsinki	2 222	6,5
Espoo	682	5,4
Vantaa	786	7,2
Turku	1 505	12,7
Tampere	1 840	13,5
Oulu	1 599	17,9
Koko maa	36 010	13,6

Lähde: Tilastokeskus

5.2 Lapsiperheiden vanhempien työllisyys

Vähintään toinen vanhemmista työllinen 94 prosentissa lapsiperheistä

Vuoden 2004 lopussa Helsingissä oli reilut 55 500 lapsiperhettä, joissa oli alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsiperheistä kahden vanhemman perheitä oli 70 prosenttia ja yhden vanhemman perheitä 30 prosenttia. Kahden vanhemman lapsiperheistä 71 prosentissa molemmat vanhemmat kuuluivat työllisiin ja ainakin toinen vanhemmista oli työllinen 94 prosentissa lapsiperheistä.

Työttömyys kosketti joka kymmenettä kahden vanhemman perheistä; yleisimmin toinen vanhemmista oli työssä ja toinen työtön. Molemmat vanhemmat olivat työttöminä vain alle prosentissa perheistä (kuva 5.2.1).

Jompikumpi tai molemmat vanhemmat olivat työvoiman ulkopuolella 22 prosentissa lapsiperheistä, yleisimmin toinen oli työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolella. Yksinhuoltajista työllisinä oli 70 prosenttia ja työttöminä 12 prosenttia. Ainoa vanhempi oli työvoiman ulkopuolella lähes viidennessä yksinhuoltajaperheistä.

Helsingiläisten lapsiperheiden vanhempien pääasiallista toiminnan tiedot on saatu Tilastokeskuksen työssäkäyntitilastoista. Pääasiallinen toiminta kuvaa henkilön taloudellisen toiminnan laatua tilastoitavan vuoden lopussa; henkilö on joko työvoimaan kuuluva työllinen tai

työtön, tai työvoiman ulkopuolella. Pienten lasten perheissä työvoimaan kuulumattomat ovat usein äitiys-, isyys-, vanhempain- tai hoitovapailta. Toisaalta vanhempi voi joissain tapauksissa jäädä työvoiman ulkopuolelle myös vaihtoehtona työttömyydelle.

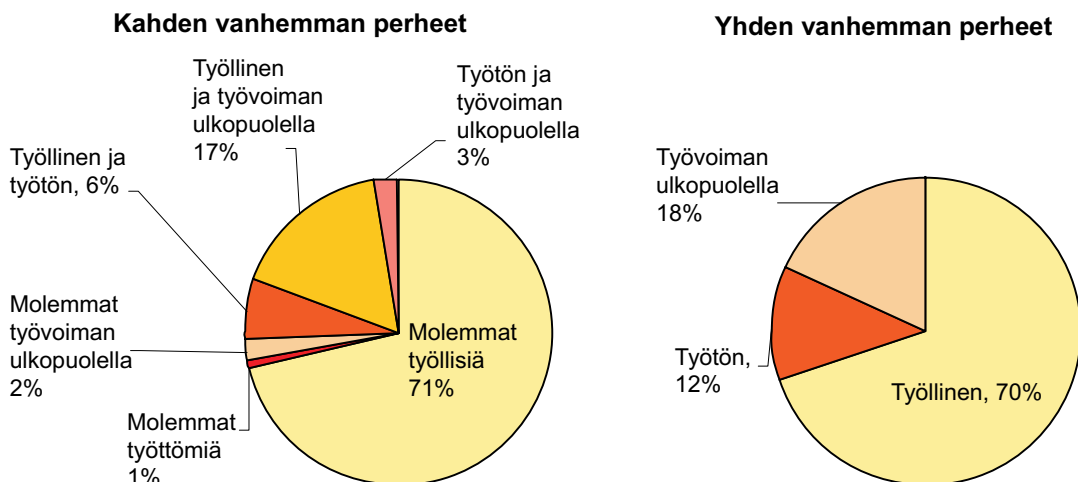
Työttömyys yleisempää monilapsisessa perheessä

Perheen molemmat vanhemmat olivat suhteellisesti yleisimmin työllisiä, kun perheessä oli kaksi lasta. Yksilapsisissa perheistä 71 prosentissa molemmat vanhemmat olivat työllisiä ja kaksilapsisissa 75 prosentissa. Lasten määrän kasvaessa neljään tai sitä suuremmaksi molempien vanhempien työssäkäynti väheni huomattavasti. Tuolloin enää 42 prosentissa perheistä molemmat vanhemmat olivat työssä (kuva 5.2.2).

Molempien vanhempien työttömyys näyttää kasvavan monilapsisissa perheissä. Yhden lapsen perheistä molemmat vanhemmat olivat työttöminä vain 0,8 prosentissa perheistä, neljän tai useamman lapsen perheistä 3,7 prosentissa. Ainakin toinen vanhemmista oli työtön yhden ja kahden lapsen perheistä alle 10 prosentissa, kolmen lapsen perheistä 11 prosentissa ja neljän tai sitä useamman lapsen perheistä peräti 23 prosentissa.

Lastenhoito rajaa usein toisen vanhemmista työvoiman ulkopuolelle. Tilanne, jossa toinen vanhemmista on työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolinen on toiseksi yleisin vanhempien pääasiallisen toiminnan muoto. Noin viidenneksessä alle neljän lapsen perheistä ainakin toinen vanhemmista on työvoiman ulkopuolella. Työvoiman ulkopuolella ollaan eniten monilapsisissa

Kuva 5.2.1 Helsingiläisten lapsiperheiden vanhempien pääasiallinen toiminta 31.12.2004

Lähde: Tilastokeskus

perheissä, yli kolmilapsisissa perheistä 40 prosentissa toinen vanhemmista oli työvoiman ulkopuolella. Monilapsisuudella on yhteyttä myös molempien vanhempien työllisyyteen; yli kolmilapsisista perheistä 7,5 prosentissa molemmat vanhemmat olivat työvoiman ulkopuolella.

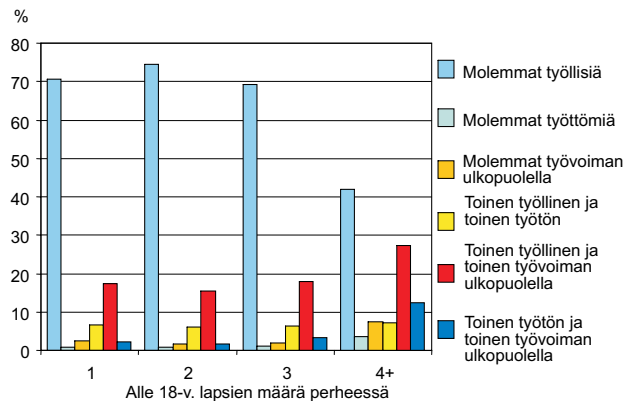
Yksinhuoltajista runsas 70 prosenttia oli työssä yhden ja kahden lapsen perheissä (kuva 5.2.3). Kolmilapsisen perheen yksinhuoltajista työllisinä oli 60 prosenttia ja neljän tai useamman lapsen huoltajista enää 40 prosenttia. Työttöminä yhden ja kahden lapsen yksinhuoltajista oli 12 prosenttia. Lapsiluvun myötä työttömyys kasvoi ja yli kolmen lapsen yksinhuoltajista jopa viidenes oli työttömänä. Myös työvoimaan kuulumattomien määrä kasvoi lasten määrän mukaan. Jos yksinhuoltajaperheessä oli enemmän kuin kolme lasta, huoltaja oli useammin työvoiman ulkopuolella kuin työllinen.

Pienten lasten yksinhuoltajista kolmannes työvoiman ulkopuolella

Vuoden 2004 lopussa lapsiperheistä lähes puolessa, eli 26 800 perheessä, oli alle 7-vuotiaita lapsia. Alle kouluikäisten perheistä 78 prosenttia oli kahden vanhemman ja 22 prosenttia yhden vanhemman perheitä. Näihin perheisiin voi kuulua myös yli 7-vuotiaita lapsia, joiden määriä ei tässä ole tilastoitu. Suomessa vanhemmillä on oikeus kotihoidontukeen toisen vanhemman jäädessään hoitamaan kotiin alle 3-vuotiasta lasta. Alle kouluikäisen lapsen vanhemmillä on vaihtoehtoisesti oikeus saada lapselleen päiväkotitai perhepäivähoitopaikka.

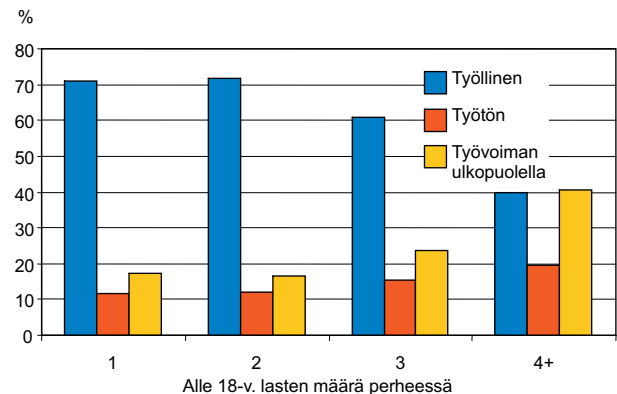
Alle 7-vuotiaiden lasten perheiden työhön osallistuvuus on odotetusti pienempää kuin vanhempien lasten per-

Kuva 5.2.2 Kahden huoltajan perheiden vanhempien pääasiallinen toiminta perheen lasten määrän mukaan

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 5.2.3 Yksinhuoltajien pääasiallinen toiminta perheen lasten määrän mukaan

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 5.2.1 Vanhempien pääasiallinen toiminta helsinkiläisissä lapsiperheissä 31.12.2004 lapsiluvun mukaan

	Alle 18-vuotiaiden lasten lukumäärä					
	Yhteensä	1 lapsi	2 lasta	3 lasta	4 lasta	5+ lasta
Kahden vanhemman perheet	39 041	17 452	15 525	4 777	895	392
Molemmat työllisiä	27 722	12 316	11 563	3 305	455	83
Molemmat työttömiä	357	142	113	55	30	17
Molemmat työvoiman ulkopuolella	871	428	252	94	49	48
Toinen työllinen ja toinen työtön	2 462	1 136	924	309	61	32
Toinen työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolella	6 630	3 026	2 397	856	234	117
Toinen työtön ja toinen työvoiman ulkopuolella	999	404	276	158	66	95
Yksinhuoltajaperheet	16 499	10 112	4 791	1 204	269	123
Ainoa vanhempi työllinen	11 503	7 175	3 440	732	128	28
Ainoa vanhempi työtön	2 005	1 175	568	185	42	35
Ainoa vanhempi työvoiman ulk.	2 991	1 762	783	287	99	60

Lähde: Tilastokeskus

heillä. Alle kouluikäisten lasten perheistä 64 prosentissa molemmat vanhemmat kävivät töissä, 7–17-vuotiaiden lasten perheistä jo 80 prosenttia (kuva 5.2.4). Työllisyyden kasvu johtuu lähes kokonaan työvoimaan kuulumattomien siirtymisestä työllisiksi. Alle kouluikäisten lasten vanhemmista ainakin toinen on työvoiman ulkopuolella 30 prosentissa perheistä, vanhempien lasten perheistä enää 13 prosentissa.

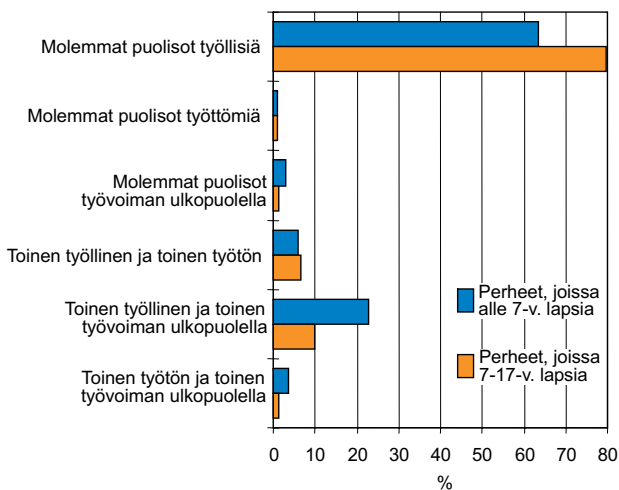
Myös yksinhuoltajien työllisyys kasvaa huomattavasti lasten varttuessa. Alle kouluikäisten lasten yksinhuoltajista vain hieman yli puolet oli työllisinä, ja työvoiman ulkopuolella oli kolmannes (kuva 5.2.5). Lasten ollessa 7–17-vuotiaita, yksinhuoltajien työllisyys kasvaa 78 prosenttia työvoiman ulkopuolisuuden vähentyessä. Yksinhuoltajien työttömyys sen sijaan on yhtä suurta, noin 12 prosenttia, olivat lapset minkä ikäisiä tahansa.

Pienten lasten määrä kasvattaa työvoiman ulkopuolisuutta

Pienten lasten lukumäärä perheessä vaikuttaa paljon vanhempien työvoimaan osallistumiseen. Yhden alle kouluikäisen lapsen perheistä 68 prosentissa molemmat vanhemmat olivat työllisiä. Kun alle 7-vuotiaita lapsia oli enemmän, molempien työllisyys laski 55 prosenttiin, ja lähes kolmanneksessa perheistä vain toinen vanhemmista oli työssä ja toinen oli työvoiman ulkopuolella (kuva 5.2.6).

Yksinhuoltajilla siirtyminen työvoiman ulkopuolella pienten lasten määrän kasvaessa oli vielä kahden huol-

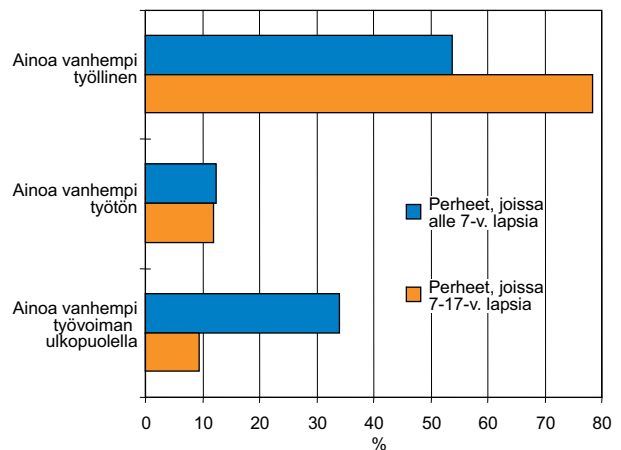
Kuva 5.2.4 Alle 7-vuotiaiden ja 7–17-vuotiaiden lasten vanhempien pääasiallinen toiminta kahden vanhemman perheissä 31.12.2004

Lähde: Tilastokeskus

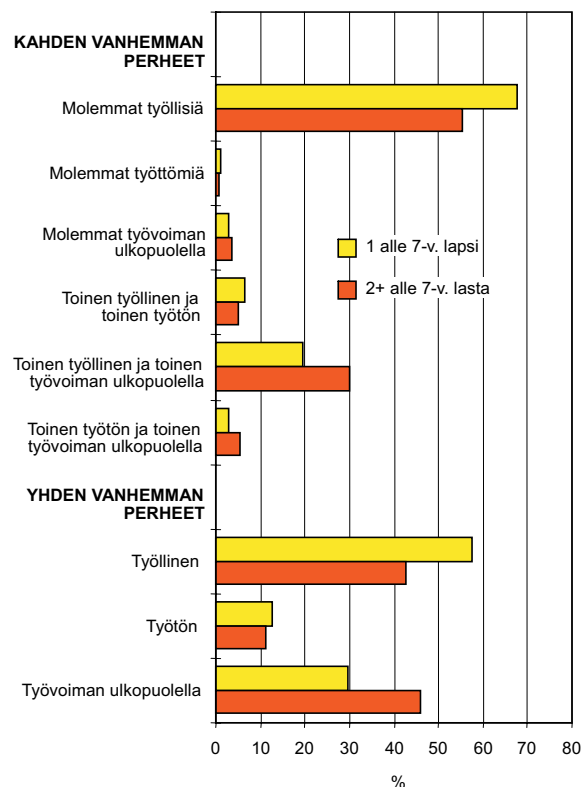
tajan perheitä voimakkaampaa. Yhden alle kouluikäisen lapsen yksinhuoltajista 58 prosenttia oli työllisiä, useamman lapsen yksinhuoltajista 43 prosenttia. Työvoimaan ulkopuolella oli lähes puolet yksinhuoltajista, joilla oli enemmän kuin yksi alle 7-vuotias lapsi.

Kuva 5.2.5 Alle 7-vuotiaiden ja 7–17-vuotiaiden lasten vanhempien pääasiallinen toiminta yhden vanhemman perheissä 31.12.2004

Lähde: Tilastokeskus

Kuva 5.2.6 Pienten lasten vanhempien pääasiallinen toiminta kahden ja yhden vanhemman perheissä 31.12.2004

Lähde: Tilastokeskus

Työvoiman ulkopuolella olevien osuus kasvoi pienten lasten vanhemmilla

Vuonna 2000 helsinkiläiset saivat nauttia korkeasuhdanteesta työllisyysmarkkinoilla ja tämä näkyi myös lapsiperheissä vanhempien korkeampana työhön osallistuvuutena. Vuosi 1995 antaa vertailukohdan 1990-luvun lama-ajasta, ero työllisyydessä vuoteen 2000 oli huomattava. Vuodesta 1995 kahden vanhemman perheiden työllisten osuus kasvoi 11 prosenttiyksikköä vuoteen 2000 ja yhden vanhemman lapsiperheissä 8 prosenttiyksikköä (taulukko 5.2.3). Muutosta selittää erityisesti työttömyyden väheneminen.

Vuoteen 2004 työllisten määrä vähentyi Helsingissä vuodesta 2000, ja myös lapsiperheiden työllisyys huononi hieman ja työttömien osuus kasvoi. Vuodet 2005–2007 ovat olleet työllisyyden kannalta varsin

suotuisia, joten lapsiperheidenkin työllisyys on parantunut.

Pienten lasten vanhempien työllisyys lisääntyi lama-ajasta samassa suunnassa kuin kaikkien lapsiperheiden. Työvoiman ulkopuolella olevien osuuden ovat kuitenkin kasvaneet hieman. Erityisesti tämä näkyi yksinhuoltajilla – yhden vanhemman pienten lasten perheissä oli ainoa vanhempi vuonna 2004 useammin työvoimaan kuulumaton kuin vuonna 1995 (taulukko 5.2.4). Syitä tähän saattaa löytyä sekä perhepoliittisen lainsäädännön ja tukien muutoksista että epätyypillisten työsuhteiden yleistymisestä työmarkkinoilla, mikä koskettaa erityisen voimakkaasti nuoria naisia ja pienten lasten äitejä. Työn ja perhe-elämän yhteensovittamista on viime vuosina peräänkuulutettu eri yhteyksissä, mm. pienten lasten vanhempien työaikojen joustavuutta toivotaan lisättävän.

Taulukko 5.2.2 Vanhempien pääasiallinen toiminta pienten lasten määrän mukaan 31.12 2004

	Alle 7-vuotiaiden lasten määrä			
	Yhteensä	1 lapsi	2 lasta	yli 2 lasta
Kahden vanhemman perheet	21 001	14 032	6 029	940
Molemmat puoliset työllisiä	13 329	9 481	3 534	314
Molemmat puoliset työttömiä	191	142	44	5
Molemmat puoliset työvoiman ulkopuolella	644	397	167	80
Toinen työllinen ja toinen työtön	1 247	899	315	33
Toinen työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolella	4 823	2 721	1 724	378
Toinen työtön ja toinen työvoiman ulkopuolella	767	392	245	130
Yhden vanhemman perheet	5 806	4 584	1 057	165
Ainoa vanhempi työllinen	3 118	2 636	450	32
Ainoa vanhempi työtön	716	582	120	14
Ainoa vanhempi työvoiman ulkopuolella	1 972	1 366	487	119
Kaikki perheet	26 807	18 616	7 086	1105

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 5.2.3 Helsinkiläisten lapsiperheiden vanhempien pääasiallinen toiminta vuosina 1995, 2000 ja 2004

	1995	2000	2004
Kahden vanhemman perheet	100	100	100
Molemmat puoliset työllisiä	62,1	73,0	71,0
Molemmat puoliset työttömiä	2,2	0,7	0,9
Molemmat puoliset työvoiman ulkopuolella	3,2	2,3	2,2
Toinen työllinen ja toinen työtön	10,4	5,0	6,3
Toinen työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolella	17,9	16,9	17,0
Toinen työtön ja toinen työvoiman ulkopuolella	4,2	2,1	2,6
Yhden vanhemman perheet	100	100	100
Ainoa vanhempi työllinen	64,4	72,1	69,7
Ainoa vanhempi työtön	17,1	10,5	12,2
Ainoa vanhempi työvoiman ulkopuolella	18,5	17,4	18,1
Kaikki alaikäisten lasten perheet (lkm)	57 073	56 867	55 540

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 5.2.4 Alle 7-vuotiaiden lasten perheiden vanhempien pääasiallinen toiminta vuosina 1995, 2000 ja 2004

	1995	2000	2004
Kahden vanhemman perheet	100	100	100
Molemmat puoliset työllisiä	55,6	66,7	63,5
Molemmat puoliset työttömiä	1,8	0,6	0,9
Molemmat puoliset työvoiman ulkopuolella	4,1	3,0	3,1
Toinen työllinen ja toinen työtön	9,9	4,6	5,9
Toinen työllinen ja toinen työvoiman ulkopuolella	22,7	22,1	23,0
Toinen työtön ja toinen työvoiman ulkopuolella	6,0	3,0	3,7
Yhden vanhemman perheet	100	100	100
Ainoa vanhempi työllinen	52,0	59,6	53,7
Ainoa vanhempi työtön	17,0	9,7	12,3
Ainoa vanhempi työvoiman ulkopuolella	31,1	30,6	34,0
Alle 7-vuotiaiden lasten perheet (lkm)	30 287	28 644	26 807

Lähde: Tilastokeskus

6. Lapsiperheiden toimeentulo ja varallisuus

Leena Hietaniemi

Helsingiläisten lasten toimeentuloa ja varallisuutta käsitellään erikseen kahden huoltajan ja yksinhuoltajaperheiden kohdalla. Syväällisemmän kuvan saamiseksi lapsiperheet on jaettu pieni-, keski- ja suurituloisiin. Tulot on jaoteltu ansio- sekä pääomatuloihin, ja niitä tarkastellaan eri tuloryhmissä. Tiedot perustuvat Verohallinnon maksuunpanotilastoihin. Alueellista tulovertailua on pääkaupunkiseudun kaupungeista. Myös lapsiperheiden varoja ja velkoja vertaillaan eri tuloryhmissä.

Aluksi tarkastellaan Tilastokeskuksen tulotilastojen kautta lapsiperheiden tulokehitystä ajallisesti. Viimeiseksi tarkastellaan nuorten tuloja ja niiden muutoskehitystä.

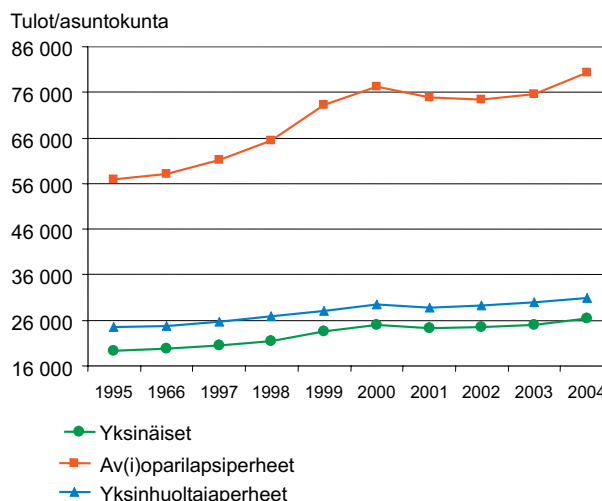
Lapsiperheiden tulovertailut ajallisesti ja alueittain

Lapsiperheiden tulot kasvoivat voimakkaasti 1990-luvun loppupuolella

Yleinen tulokehitys oli viime vuosikymmenen lopulla erittäin nousujohteista kuten talouskin. Se heijastui myös asuntokuntien tuloissa. Etenkin kahden huoltajan lapsiperheiden tulot kasvoivat voimakkaasti, noin kolmanneksen. Yksinhuoltajilla nousu ei ollut yhtä voimakasta, sillä tuloissa oli lisäystä viidennes. Tämän vuosikymmenen alun tulokehitys olikin huomattavasti maltillisempaa ja kasvuprosentit jäivät alhaisiksi. Yksinhuoltajien tulot kasvoivat neljä prosenttia ja lapsiperheiden viisi prosenttia.

Kymmenvuotiskausi 1995–2004 jakautuu kahteen täysin erityyppiseen kauteen. Vuonna 1995 Helsingissä keskimääräiset, asuntokuntaa kohti lasketut, reaaliset valtionveronalaiset tulot olivat 33 032 euroa. Vuosituhannen vaihtuessa ne olivat 43 469 euroa, joten lisäystä oli 32 prosenttia. Tulojen kasvu kuitenkin hidastui kuluvan vuosikymmenen neljän ensimmäisen vuoden aikana. Lisäystä oli vain kolme prosenttia.

Kuva 6.1 Helsingiläisten lapsiperheiden, yksinhuoltajien ja yksinasuvien henkilöiden valtionveronalaiset reaalitytulot 1995–2004, euroa

Lähde: Tilastokeskus, Asuntokuntien tulot.

Asuntokuntatyyteittäin valtionveronalaiset tulot kasvoivat viime vuosikymmenen lopulla eniten avio- ja avopareilla, joilla oli lapsia. 2000-luvun alussa kehitys muuttui: yksinasuvien ja yksinhuoltajien tulot kasvoivat enemmän kuin lapsiperheiden.

Vuonna 1995 lapsiperheiden tulot olivat 56 800 euroa, vuonna 2000 ne olivat 77 300 euroa. Näin ollen kasvua oli runsas kolmasosa. Myös yksinasuvien tulot kasvoivat samana ajanjaksona lähes yhtä paljon eli 30 prosenttia. Vuosituhannen vaihtuessa yksin asuvat saivat tuloja 25 000 euroa. Yksinhuoltajaperheissä tulot kasvoivat kyseisenä viisivuotiskautena näistä asuntokuntatyyteistä vähiten eli 20 prosenttia. Heidän valtionveronalaiset tulonsa olivat 29 400 euroa vuonna 2000.

Vuonna 2004 lapsiperheiden keskimääräiset vuositulot olivat 80 400 euroa. Yksinhuoltajien valtionveronalaiset tulot olivat 30 900 euroa ja yksinasuvien 26 400 euroa. Laskelmissa tulot on tehty vertailukelpoisiksi deflaamalla ne vuoden 2004 hintatason mukaisiksi ja ne perustuvat Tilastokeskuksen aineistoon.

Helsingissä lapsiperheiden tulot neljänneksen muuta maata korkeammat

Verohallinnon tulotilastojen mukaan Helsingissä lapsiperheiden keskimääräinen tulotaso oli 73 600 euroa vuonna 2005. Helsinkiläisperheiden tulotaso oli neljäsosan korkeampi kuin koko maassa, jossa lapsiperheiden vuositulot olivat keskimäärin 60 000 euroa.

Kauniaisissa ja Espoossa lapsiperheiden keskitulot olivat Helsinkiäkin korkeammat. Espoossa lapsiperheiden keskimääräiset valtionveronalaiset vuositulot olivat 88 200 euroa eli 47 prosenttia enemmän kuin oli koko maassa ja 20 prosenttia suuremmat kuin Helsingissä. Vantaalla lapsiperheiden keskimääräinen tulotaso jäi 14 prosenttia Helsinkiä alhaisemmaksi, mutta koko maahan verrattuna se oli 7 prosenttia korkeampi. Vantaalaiset lapsiperheet tuloja saatiin keskimäärin 64 450 euroa. Kauniaisissa lapsiperheiden tulotaso on omaa luokkaansa, 153 500 euroa, eli yli kaksinkertainen Helsingin tasoon verrattuna ja miltei 2,5-kertainen koko maahan verrattuna.

Helsingissä sekä pieni- että suurituloisia lapsiperheitä suhteellisesti enemmän kuin koko maassa

Vuonna 2005 Helsingissä oli 40 700 kahden huoltajan lapsiperhettä. Näistä noin 3 500:lla vuositulot olivat alle 20 000 euroa. Pienituloisten lapsiperheiden osuus oli Helsingissä suurempi kuin koko maassa ja muualla pääkaupunkiseudulla. Naapurikaupungeista Espoossa ja Vantaalla viidellä ja koko maassa kuudella lapsiperheellä sadasta tulot olivat samaa luokkaa. Kauniaisissa osuus oli 4 prosenttia.

Myös suurituloisia oli Helsingissä enemmän kuin koko maassa keskimäärin. Yli 80 000 euron vuosituloihin ylsi Helsingissä noin 11 000 lapsiperhettä. Helsingin kaikista kahden huoltajan, alle 17-vuotiaita lapsia omaavista perheistä siis 27:llä sadasta vuositulot olivat tätä luokkaa. Koko maassa yhtä korkea tulotaso oli 15:lla sadasta lapsiperheestä.

Espoossa 40:llä ja Vantaalla 21:llä sadasta lapsiperheestä valtionveronalaiset vuositulot olivat yli 80 000 euroa. Kauniaisissa 65:llä sadasta kahden huoltajan lapsiperheestä tulot olivat samaa luokkaa. Siellä suurin osa lapsiperheistä kuuluikin tähän ryhmään.

Taulukko 6.1 Kahden huoltajan lapsiperheiden lukumäärät, osuudet ja keskitulot eri tuloluokissa Helsingissä, muualla pääkaupunkiseudulla ja koko maassa vuonna 2005

	Tuloluokka, euroa			
	Yhteensä	1-19 999	20 000-79 999	80 000-
Koko maa				
Lapsiperheiden lukumäärä	466 614	27 441	368 088	71 085
Osuus kaikista lapsiperheistä, %		5,9	78,9	15,2
Veronalaiset tulot perhettä kohti, euroa	60 018	13 467	50 726	126 104
Helsinki				
Lapsiperheiden lukumäärä	40 708	3 466	26 166	11 076
Osuus kaikista lapsiperheistä, %		8,5	64,3	27,2
Veronalaiset tulot perhettä kohti, euroa	73 631	12 588	52 811	141 918
Espoo				
Lapsiperheiden lukumäärä	24 570	1 239	13 466	9 865
Osuus kaikista lapsiperheistä, %		5,0	54,8	40,2
Veronalaiset tulot perhettä kohti, euroa	88 239	12 610	55 692	142 166
Vantaa				
Lapsiperheiden lukumäärä	17 431	930	12 769	3 732
Osuus kaikista lapsiperheistä, %		5,3	73,3	21,4
Veronalaiset tulot perhettä kohti, euroa	64 450	13 328	54 657	110 697
Kauniainen				
Lapsiperheiden lukumäärä	903	40	279	584
Osuus kaikista lapsiperheistä, %		4,4	30,9	64,7
Veronalaiset tulot perhettä kohti, euroa	153 534	12 800	58 699	208 479

Lähde: Verohallinto, maksuunpanotilasto

Pääkaupunkiseudulla suurin osa lapsiperheistä kuului keskituloisten luokkaan Kauniaista lukuun ottamatta. Helsingiläisistä lapsiperheistä 20 000–79 999 euron vuositulot oli 26 600:lla eli 64 perheellä sadasta. Espoossa joka toinen lapsiperheistä kuului tähän ryhmään. Vantaalla 73 perhettä sadasta oli keskituloisia ja koko maassa 79 perhettä sadasta lapsiperheestä. Kainiaisissa keskituloisten osuus oli vajaa kolmannes.

Helsingin tulonsaajista 17 prosenttia on kahden huoltajan lapsiperheissä ja neljä prosenttia on yksinhuoltajia. Helsingissä tulotasojen ääripäät ovat korostuneet, sillä sekä pieni- että suurituloisissa lapsiperheissä on suhteellisesti enemmän tulonsaajia kuin koko maassa. Siellä lapsiperheen tulonsaajista kuusi sadasta oli pienituloisia, kun vastaava osuus Helsingissä oli 9 perhettä sadasta vuonna 2005. Suurituloisten osuus oli koko maassa 15 prosenttia ja Helsingissä 27 prosenttia. Sekä kahden huoltajan että yksinhuoltajien perheissä on varallisuutta ja velkaa muuta maata enemmän.

Kahden huoltajan lapsiperheiden tulot

Helsingiläisistä tulonsaajista joka viides kahden huoltajan lapsiperheissä

Vuonna 2005 Helsingissä oli noin 41 000 kahden huoltajan perhettä, joissa oli lapsia. Näin ollen kahden huoltajan lapsiperheissä oli siis vähän yli 80 000 tulonsaajaa eli lähes 17 prosenttia valtionveronalaista tuloa saaneesta helsingiläisestä verohallinnon tietojen mukaan.

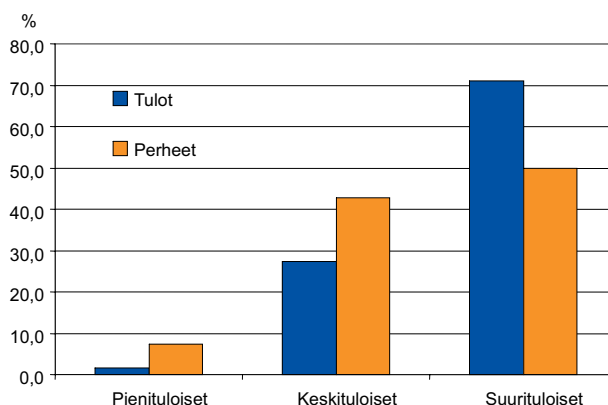
Verohallinnon tilastoissa lapsiperheet on jaoteltu tulo- luokkiin. Pienituloisiin luokiteltiin perheet, joiden tulot olivat alle 20 000 euroa. Pienituloisten osuus kaikista lapsiperheistä oli näin määritellen noin 8 prosenttia ja he saivat vähän yli prosentin kaikista helsingiläisten

lapsiperheiden valtionveronalaisista tuloista. Keskituloisten perheiden tulot olivat 20 000 ja 59 999 euron välillä. Keskituloisiin kuului 43 prosenttia lapsiperheistä. Heidän osuutensa yhteenlasketuista kahden huoltajan lapsiperheiden tuloista oli neljännes. Suurituloisiin luokiteltiin yli 60 000 euroa valtionveronalaisia tuloja saaneet. Lähes puolet lapsiperheistä kuului tähän ryhmään. Suurituloisten osuus kaikista lapsiperheiden tuloista oli noin 70 prosenttia. Sekä keski- että suurituloisissa perheissä tulonsaajia oli keskimäärin kaksi.

Lapsiperheiden keskimääräiset vuositulot 74 000 euroa

Keskimääräiset perhettä kohti lasketut valtionveronalaiset tulot ovat Helsingissä vuonna 2005 noin 73 600 euroa. Pienituloisten lapsiperheiden tulot olivat noin 12 600 euroa vuodessa. Keskituloisten lapsiperheiden tulotaso oli noin 44 000 euroa. Suurituloisilla lapsiperheillä keskimääräiset tulot olivat vähän yli 110 000 euroa kyseisenä vuotena.

Kuva 6.2 Helsingiläisten kahden huoltajan lapsiperheiden tulonjako vuonna 2005

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Taulukko 6.2 Helsingiläiset kahden huoltajan lapsiperheet veronalaisten tulojen mukaan vuonna 2005

	Pienituloiset (alle 19 999 €)	Keskituloiset (20 000- 59 999 €)	Suurituloiset (yli 60 000 €)	Kaikki
Perheitä	3 470	17 320	19 920	40 710
Osuus lapsiperheistä, %	9	43	49	100
Tulonsaajia	6 360	34 290	39 730	80 370
Osuus lapsiperheiden tulonsaajista, %	8	43	49	100
Valtioveronalaiset tulot				
perhettä kohti, €	12 590	43 940	110 070	73 630
tulonsaajaa kohti, €	6 860	22 200	55 190	37 290

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Ansiotuloista suurin osa palkkatuloja

Tulot koostuvat ansio- ja pääomatuloista sekä tulonsiirroista. Ansiotuloista suurin osa on palkkatuloja, mutta myös veronalaiset sosiaaliturvaetuudet laskeaan mukaan ansiotuloihin. Helsingissä asuntokuntien tuloista noin 69 prosenttia oli työtuloja vuonna 2005. Sosiaaliturvaetuuksien osuus tuloista oli lähes neljä prosenttia, pääomatulojen noin 9 prosenttia ja eläketulojen osuus lähes 16 prosenttia.

Kahden huoltajan lapsiperheiden ansiotulot olivat Helsingissä 34 000 euroa tulonsaajaa kohti vuonna 2005. Pienituloisissa perheissä ne olivat 7 000 euroa ja keskituloisilla 21 700 euroa. Suurituloisilla keskimääräiset ansiotulot olivat keskituloisiin verrattuna yli kaksinkertaiset eli 48 400 euroa.

Lapsiperheissä ansiotuloja saaneista puolet oli suurituloisia, keskituloisia oli 43 prosenttia ja pienituloisia seitsemän prosenttia. Kaikista lapsiperheiden ansiotuloista 71 prosenttia meni suurituloisille. Keskimääräiseen tulo-ryhmään kuuluneet saivat 27 prosenttia tuloista. Pienituloisten ansiotulo-osuus oli vain vajaat kaksi prosenttia.

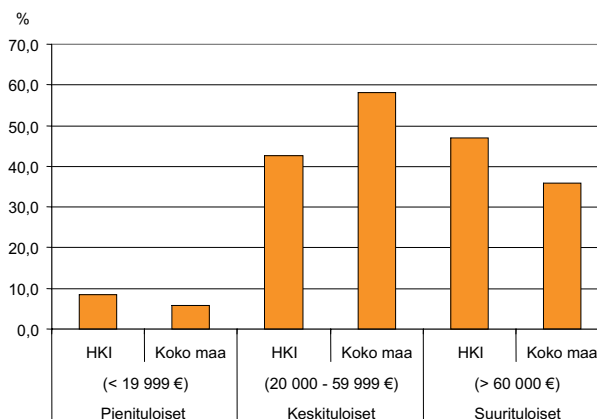
Pääomatulot suurituloisille

Myös pääomatulojen jakautuminen oli epätasaista. Pääomatuloista 92 prosenttia kohdistui perheille, joissa veronalaiset vuositulot olivat yli 60 000 euroa. Heidän osuutensa lapsiperheissä pääomatuloja saaneista henkilöistä oli 57 prosenttia. Keskituloisten osuus pääomatuloista oli noin 8 prosenttia ja osuus lapsiperheiden pääomatulojen saajista oli 38 prosenttia. Pienituloisten lapsiperheiden osuus kaikista pääomatuloista on ollut lähes olematon eli vajaa prosentti. Keskimäärin helsinkiläiset lapsiperheet saivat 5 920 euroa pääomatuloja vuonna 2005.

Sosiaalietuuksia suhteellisesti eniten pienituloisille

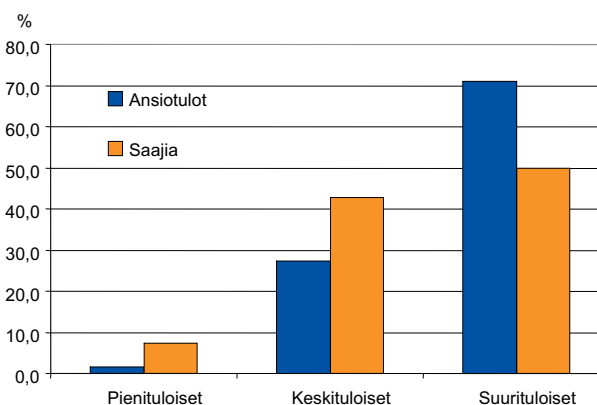
Kahden huoltajan lapsiperheissä sosiaaliturvaetuuksia saaneita oli runsas 36 000 henkilöä. Pienituloisissa lapsiperheissä sosiaaliturvaetuuden saajia oli noin 5 000. Heidän määränsä sosiaalietuuksia saaneista oli siis 14 prosenttia. Myös osuus lapsiperheille maksetuista kyseisistä etuuksista oli 14 prosenttia. Keskituloisten osuus oli noin 47 prosenttia ja sosiaalietuuksia saaneista puolet. Sosiaalietuuksia saaneista runsas kolmannes oli suurituloisten ryhmässä. Heidän osuutensa kaikista lapsiperheissä sosiaalietuuksia saaneista oli

Kuva 6.3 Kahden huoltajan lapsiperheet tuloluokittain Helsingissä ja koko maassa, osuus lapsiperheistä vuonna 2005

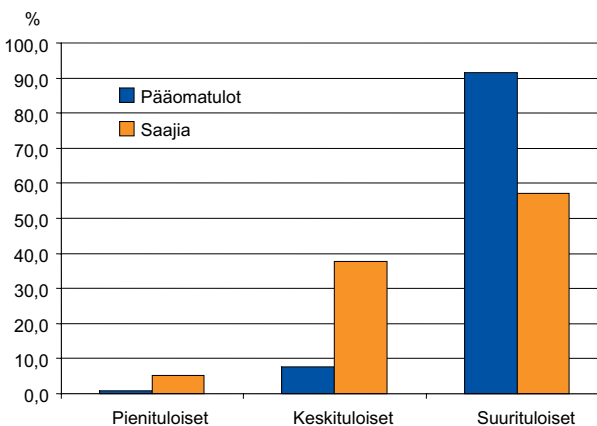
Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Kuva 6.4 Kahden huoltajan helsinkiläisten lapsiperheiden ansiotulojen jakautuminen vuonna 2005

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Kuva 6.5 Kahden huoltajan helsinkiläiset lapsiperheet pääomatulojen ja pääomatulojen saajien lukumäärän mukaan tuloryhmittäin vuonna 2005

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

myös runsas kolmasosa eli 12 600 henkilöä. Keskimäärin sosiaalietuudet olivat 5 630 euroa vuonna 2005.

Pienituloisille työttömyysturva merkittävä sosiaalituki

Työttömyysturvaetuuksien osuus kaikista lapsiperheille maksettavista sosiaalietuuksista oli koko maassa 30 prosenttia vuonna 2005. Helsingissä työttömyysturvan merkitys oli vähäisempi, sillä sen osuus oli vajaa neljäsosa. Alle 20 000 euroa ansaitsevilla työttömyysturvaetuuksien osuus sosiaaliturvasta oli kuitenkin noin puolet. Keskituloisten sosiaaliturvaetuuksista neljäsosa oli työttömyysturvaetuuksia ja yli 60 000 euron vuosituloisilla osuus oli 12 prosenttia.

Työttömyysturvaetuuksia saaneista 18 prosenttia oli suurituloisia, keskituloisten perheiden osuus oli noin puolet ja pienituloisten osuus lapsiperheille maksettua työttömyysturvaetuuksista oli noin 30 prosenttia.

Yksinhuoltajien tulot

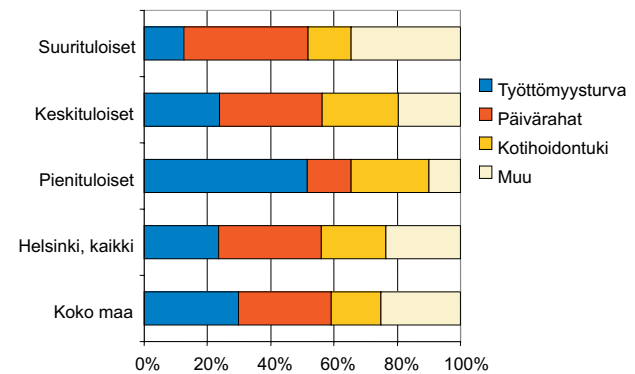
Yksinhuoltajaperheiden keskimääräiset tulot runsaat 24 000 euroa

Helsingissä yksinhuoltajaperheiden lukumäärä on ollut lähes samalla tasolla, noin 17 000, tämän vuosikymmenen alkupuolella verohallinnon tietojen mukaan. Heidän keskimääräiset valtionveronalaiset vuositulonsa olivat runsas 24 000 euroa vuonna 2005 verohallinnon tietojen mukaan. Yksinhuoltajista 95 prosenttia on naisia.

Yksinhuoltajaperheiden osuus helsinkiläisistä veronmaksajista on noin neljä prosenttia. Joka neljännellä yksinhuoltajalla tulot olivat alle 10 000 euroa, keskimääräisten tulojen ollessa runsas 24 000 euroa vuodessa. Pienituloisten helsinkiläisten yksinhuoltajien tulolähde ovat sosiaalietuudet. Yksinhuoltajista joka viides sai työttömyysturvaetuuksia ja yksi kymmenestä kotihoidon tukea vuonna 2005.

Myös yksinhuoltajat on jaoteltu pieni-, keski- ja suurituloisiin. Luokittelussa pienituloisia olivat alle 9 999 euroa ansainneet. Pienituloisten osuus kaikista yksinhuoltajista oli noin neljäsosa, joten heitä oli noin 4 400 henkilöä. Keskituloisiin määriteltiin yksinhuoltajat, joiden tulot olivat 10 000–34 999 euroa. Keskituloisia oli noin 60 prosenttia yksinhuoltajista eli noin 10 000 henkilöä. Suurituloisten valtionveronalaiset vuositulot olivat yli

Kuva 6.6 Sosiaaliturvaetuusten jakautuminen kahden huoltajan lapsiperheissä vuonna 2005

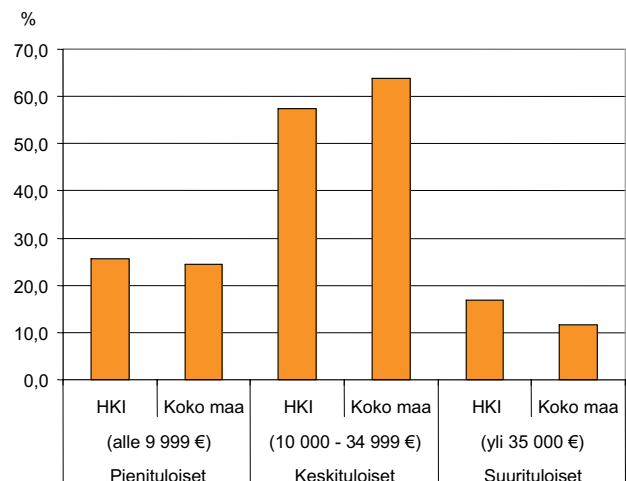
Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

35 000 euroa. Suurituloisten osuus oli 16 prosenttia yksinhuoltajista eli lähes 2 700 yksinhuoltajaa. Samoin kuin lapsiperheilläkin sekä pieni- että suurituloisiin kuuluu Helsingissä muuta maata suurempi osuus yksinhuoltajista. Keskituloisia yksinhuoltajia on koko maassa enemmän kuin Helsingissä, kun lukumääriä suhteutetaan kaikkiin alueen yksinhuoltajiin.

Runsas puolet yksinhuoltajista keskituloisia

Pienituloisissa yksinhuoltajaperheissä veronalaiset tulot ovat olleet tämän vuosikymmenen alussa vähän alle 6 000 euroa. Keskituloisten veronalaisten vuositulojen määrä on ollut runsas 20 000 euroa tulonsaajaa kohti. Suurituloisten yksinhuoltajien veronalaiset tulot tulonsaajaa kohti ovat olleet noin 57 100 euroa.

Kuva 6.7 Yksinhuoltajaperheet tuloluokittain Helsingissä ja koko maassa, osuus lapsiperheistä vuonna 2005

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Taulukko 6.3 Helsingiläisten yksinhuoltajaperhiden veronalaiset tulot vuonna 2005

	Pienituloiset (alle 9 999 €)	Keskituloiset (10 000- 34 999 €)	Suurituloiset (yli 35 000 €)	Kaikki
Yksinhuoltajia tulonsaajina	4 440	9 930	2 910	17 280
Osuus yksinhuoltajatulonsaajista, %	26	57	17	100
Valtioveronalaiset tulot yksinhuoltajaa kohti, €	5 870	22 520	57 130	24 070

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Helsingissä joka neljäs yksinhuoltajista oli pienituloinen vuonna 2005. Heidän saamansa osuus kaikista helsingiläisistä yksinhuoltajien tuloista oli noin viisi prosenttia. Yksinhuoltajista keskituloisia oli vajaa 60 prosenttia. Heidän osuutensa yksinhuoltajille maksetuista veronalaisista tuloista oli 54 prosenttia. Suurituloisten osuus kaikista yksinhuoltajista oli lähes 17 prosenttia. Vuonna 2005 heidän osuutensa yhteenlasketuista yksinhuoltajien veronalaisista tuloista Helsingissä oli 40 prosenttia.

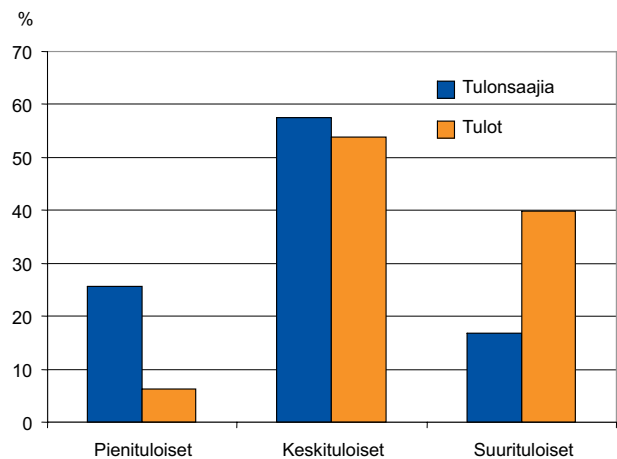
Pienituloiset yksinhuoltajat sosiaaliturvan varassa, keskituloiset palkansaajia

Pienituloisten helsingiläisten yksinhuoltajien pääasiallinen tulolähde ovat sosiaalietuudet, joista puolet olivat työttömyysturvaetuksia vuonna 2005. Lapsen kotihoidon tuki muodosti neljäsosan heidän sosiaalietuuksistaan. Kaikista yksinhuoltajista 21 prosenttia sai työttömyystukea, mutta pienituloista yksinhuoltajista vastaava osuus oli 44 prosenttia. Helsingiläisistä yksinhuoltajista yksi kymmenestä sai lapsen kotihoidon tukea. Pienituloisista vastaavaa tukea sai kaksi kymmenestä. Pienituloisista yksinhuoltajista vain kolmasosalla oli palkkatuloja.

Valtaosa, noin 60 prosenttia, yhden huoltajan perheistä oli keskituloisia. Tuloluokan 10 000–34 999 euroa yksinhuoltajista lähes kaikilla eli 93 prosentilla oli palkkatuloja tai niitä vastaavia ansiotuloja. Keskimääräiset palkkatulot olivat 22 260 euroa. Työttömyysturvaetuksia oli saanut 16 prosenttia ja kotihoidon tukea 8 prosenttia keskituloista yksinhuoltajista. Pääomatuloja oli 14 prosentilla.

Suurituloisia oli noin 17 prosenttia yksinhuoltajista eli vähän alle 3 000 henkilöä vuonna 2005. Ylimpään tuloiluokkaan kuuluvista lähes kaikilla oli palkkatuloja. Sosiaalietuuksia oli saanut joka neljäs vuonna 2005. Keskimääräiset palkkatulot olivat 46 500 euroa ja sosiaalietuudet noin 6 000 euroa vuodessa. Pääomatuloja sai 28 prosenttia ja ne olivat noin 17 000 euroa saajaa kohti.

Kuva 6.8 Helsingiläisten yksinhuoltajien tulonjako tuloryhmittäin vuonna 2005

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

Lapsiperheiden varat ja velat

Helsingissä varallisuutta ja velkaa enemmän kuin koko maassa

Helsingiläisillä lapsiperheillä on sekä varallisuutta että velkaa muuta maata enemmän. Vuonna 2005 kahden huoltajan lapsiperheissä varat olivat runsaat 60 000 euroa varallisuutta omaavaa kohti. Velkojen määrä velallista kohti oli vähän yli 51 000 euroa samana vuonna. Helsingissä kaikissa lapsiperheissä varoja ja velkoja oli noin 70 prosentilla tulonsaajista. Koko maassa keskimääräinen varallisuus oli 47 000 euroa ja velkamäärä 44 300 euroa vuonna 2005. Koko maassa tulonsaajista neljällä viidestä oli varoja. Myös velallisten osuus oli yhtä suuri.

Pienituloisten, kahden huoltajan perheiden varat olivat noin 55 100 euroa omistajaa kohti ja velkojen määrä lähes 28 000 euroa velallista kohti vuonna 2005. Pienituloisten perheiden osuus yhteenlasketuista helsingiläisten lapsiperheiden varoista oli noin kaksi prosenttia

Taulukko 6.4 Helsinkiläisten kahden huoltajan lapsiperheiden varat ja velat vuonna 2005

	Pienituloiset (alle 19 999 €)	Keskituloiset (20 000- 59 999 €)	Suurituloiset (yli 60 000 €)	Kaikki
Varat, keskimäärin €	55 130	37 020	81 640	65 580
Varallisuutta omaavat	1 480	19 270	35 220	55 970
Osuus tulonsaajista ko. tuloluokassa	23	56	89	70
Velat, keskimäärin €	27 540	35 340	64 820	51 280
Velalliset	2 190	23 510	31 510	57 200
Osuus tulonsaajista ko. tuloluokassa	34	69	79	71
Tulonsaajia	6 360	34 290	39 730	80 370

Lähde: Verohallinto, Maksuunpanotilasto

ja velkojen osuus hieman enemmän. Pienituloisissa perheissä varallisuutta oli 23 prosentilla ja velkaa kolmasosalla tulonsaajista.

Keskituloisilla varat ja velat lähes samalla tasolla

Vuonna 2005 keskituloisten lapsiperheiden keskimääräisten velkojen määrä oli noin 35 000 euroa velallista kohti. Keskimääräinen varallisuus oli samaa luokkaa. Tässä tuloryhmässä varallisuutta oli muuta maata enemmän, mutta velkoja vähemmän.

Keskituloisten varallisuuden osuus helsinkiläisten kahden huoltajan lapsiperheiden varoista on viidesosa ja osuus kaikista lapsiperheiden veloista noin 30 prosenttia. Keskituloisissa perheissä varallisuutta oli 56 prosentilla ja velkaa 69 prosentilla tulonsaajista. Koko maassa varallisuutta omaavien osuus keskituloisista lapsiperheistä oli 77 prosenttia ja velkoja omaavien osuus vastaavasti 79 prosenttia.

Suurituloisilla sekä varallisuutta että velkaa

Suurituloisissa lapsiperheissä keskimääräinen varojen määrä oli keskimäärin noin 82 000 euroa. Velkoja oli lähes 65 000 euroa velallista kohti vuonna 2005. Helsinkiläisissä suurituloisissa perheissä varallisuutta oli 89 prosentilla ja velkaa 79 prosentilla tulonsaajista. Koko maassa sekä varallisuutta että velkaa oli keskimäärin vähemmän henkeä kohti laskettuna ja useammalla kahden huoltajan lapsiperheiden tulonsaajalla. Varallisuutta oli 92 prosentilla ja velkaa 83 prosentilla koko maan lapsiperheiden tulonsaajista.

Suurituloisilla perheiden osuus kaikista helsinkiläisten lapsiperheiden yhteenlasketuista varoista on ollut lähes 80 prosenttia. Veloista osuus oli 69 prosenttia vuonna 2005.

Yksinhuoltajien velat kasvaneet

Yksinhuoltajista joka viidennellä oli varallisuutta ja velkaa noin 60 prosentilla. Koko maassa kahdella kolmasosalla oli velkaa ja varallisuutta joka viidennellä yksinhuoltajalla. Yksinhuoltajillakin varallisuutta oli keskimäärin enemmän kuin koko maassa.

Keskimääräinen yksinhuoltajien velkamäärä oli lähes 35 000 euroa. Yli 35 000 euroa vuodessa ansaitsevien osuus kaikista yksinhuoltajien veloista oli noin 44 prosenttia. Keskimääräinen varallisuus oli arvoltaan runsas 57 000 euroa vuonna 2005. Kyseisenä ajankohtana yksinhuoltajien varallisuudesta 58 prosenttia oli suurituloisilla.

Alle 10 000 euron vuosituloja saavilla yksinhuoltajilla oli varoja keskimäärin 26 000 euroa ja velkoja 10 000 euroa vähemmän. Keskituloisilla varojen ja velkojen määrä oli arvoltaan lähes samalla tasolla eli noin 30 000 euroa vuonna 2005. Suurituloisten yksinhuoltajien varat olivat lähes 128 000 euroa. Velat puolestaan olivat noin 68 000 euroa.

Helsinkiläisillä yksinhuoltajilla oli varallisuutta keskimäärin 20 000 euroa enemmän kuin koko maan yksinhuoltajilla. Koko maassa varallisuuden arvo oli 37 400 euroa varallisuutta omaavaa yksinhuoltajaa kohti. Koko maassa varallisuutta oli 23 prosentilla yksinhuoltajista ja velkaa kahdella kolmasosalla.

Sekä varallisuuden että velkojen määrä on kasvanut melko tasaisesti helsinkiläisillä yksinhuoltajilla kuluvan vuosikymmenen alkuvuosina. Vuoteen 2003 asti keskimääräisen velan määrä suhteessa varallisuuteen oli noin puolet. Sen jälkeen velkaa on ollut noin 60 prosenttia varallisuuden määrään verrattuna.

Nuoret tulonsaajina

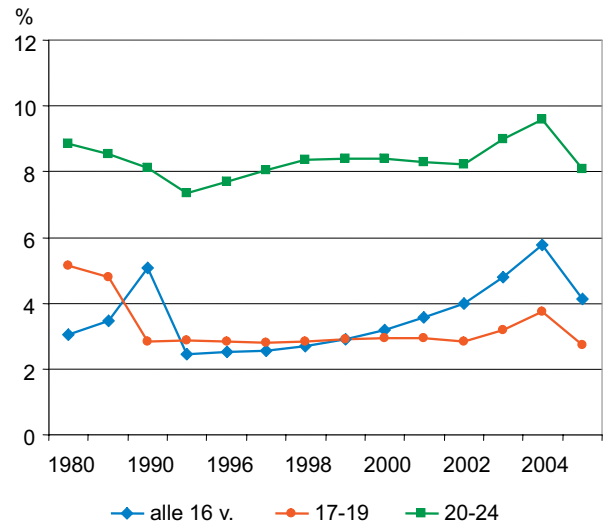
Tulonsaajista joka viides on alle 25-vuotias

Helsingissä vuonna 2004 alle 16-vuotiaiden osuus tulonsaajista oli noin kuusi prosenttia eli hieman alle 28 000 nuorta. Vuonna 1985 edellä mainittuun ryhmään kuului 15 000 nuorta, joten heidän osuutensa kaikista tulonsaajista oli lähes neljä prosenttia. Kahdessakymmenessä vuodessa 17–19-vuotiaiden osuus helsinkiläisistä tulonsaajista on vaihdellut kolmen ja viiden prosentin välillä. Vuonna 2004 heitä oli noin 18 200 eli vajaa neljä prosenttia. Varttuneita nuoria eli 20–24-vuotiaiden osuus oli alhaisimmillaan vuonna 1995, jolloin se oli lähes 32 000 tulonsaajaa. Vuonna 2004 heitä oli noin 46 500 eli lähes kymmenesosa tulonsaajista.

Nuorten alle 19-vuotiaiden tulonsaajien tulot ovat olleet alhaiset sekä tulokehitys tasaista. Alle 16-vuotias nuori ansaitsi vuodessa keskimäärin 946 euroa, 17–19-vuotiaiden tulot olivat 3 890 ja 20–24-vuotiailla 11 370 euroa vuonna 2005. Tulojen rakennetta tarkas-

teltaessa vuoden 2002 jälkeen on alle 16-vuotiaiden osuus kaikista helsinkiläisten pääomatuloista ollut noin prosentti. Ikäryhmällä 20–24-vuotiaat pääomatulojen osuus tuloista oli noin puolitoista prosenttia.

Kuva 6.9 Nuorten tulonsaajien osuus kaikista tulonsaajista vuosina 1980–2005

Lähde: Tilastokeskus, Tulo- ja varallisuustilasto

AINEISTO

Verohallinnon Maksuunpanotilastot.

Kahden huoltajan lapsiperheiden tuloiksi lasketaan avo- ja aviopuolisoiden yhteenlasketut tulot. Perheen alle 17-vuotiaiden lasten tuloja ei huomioida perheen tuloja laskettaessa.

Veronalaiset tulot jaetaan **ansio- ja pääomatuloihin**.

Ansiotuloja ovat mm. palkkatulot, joita ovat palkkatulot pää- ja sivutoimesta, luontoisedut, erilaiset palkkiot sekä veronalaiset sosiaalietuudet, eläketulot ja opintorahat.

Pääomatuloja ovat mm. vuokratulot, osinkotulojen pääomatulo-osuus, omaisuuden luovutusvoitto, metsätalouden pääomatulot, yksityisvakuutusetuudet, tuloveronalaiset korkotulot.

Sosiaalietuudet – koostuvat mm. päivä- ja äitiyspäivärahoista työttömyysturvaetuuksista ja lapsen kotihoidon tuesta.

7. Lapsiperheiden sosiaaliturva

Sini Askelo

7.1 Sosiaalietuudet ja sosiaalipalvelut

Lapsille ja lapsiperheille kohdentuu varsin monenlaisia sosiaalietuuksia ja palveluja, joista suuri osa on kuitenkin rajattu johonkin tiettyyn elämäntilanteeseen tai ikävaiheeseen. Lapsi tai perhe saattaa saada useita etuuksia samanaikaisesti. Sosiaalietuuksia maksaa pääosin Kela ja sosiaalipalveluja järjestää pääosin kaupunki.

Lapsilisä

Kattavin sosiaalietuus lapsille ja lapsiperheille on lapsilisä, jota saavat kaikki Suomessa asuvat lapset kunnes lapsi täyttää 17 vuotta. Lapsilisä maksetaan kuukausittain ja se on verotonta tuloa, mutta se otetaan huomioon muita sosiaalietuuksia, esimerkiksi toimeentulotukea myönnettäessä. Lapsilisä on tarkoitettu tukemaan lapsesta aiheutuvia kustannuksia. Lapsilisän suuruus on porrastettu perheen lapsiluvun mukaan siten, että maksettu summa lasta kohti on pienin ensimmäisestä lapsesta ja suurin viidennestä tai sitä seuraavasta lapsesta. Vuonna 2007 lapsilisän suuruus oli 100 euroa kuukaudessa ensimmäisestä lapsesta ja 151,50 euroa neljännessä lapsesta.

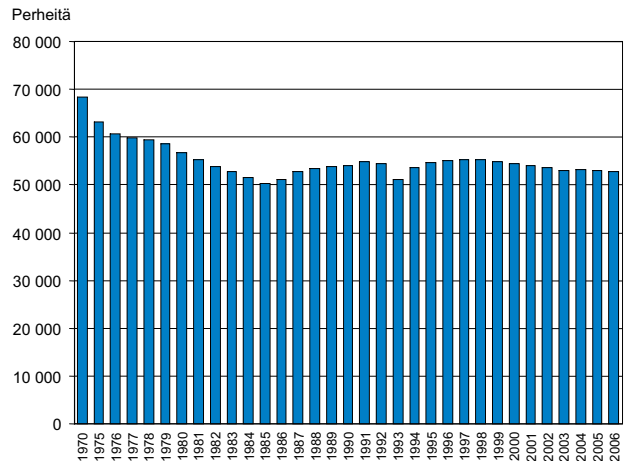
Lapsilisän tarpeellisuudesta käydään ajoittain keskustelua, mikä lähinnä perustuu sen jakamiseen kaikille lapsille, ei tarpeen mukaan. Totta on, että perheet ovat taloudellisilta resursseiltaan erilaisia ja joissakin perheissä lapsilisä voidaan säästää pesämunaksi lapsen myöhempiin tarpeisiin, kun taas toisille perheille lapsilisä merkitsee tärkeää osaa lapsen ja perheen toimeentulossa.

Helsingissä lapsilisää saavien perheiden määrä on pitkällä aikavälillä pudonnut 1970-luvun alun yli 60 000 perheestä 2000-luvun puolivälin noin 53 000 perheeseen.

Vanhempainpäivärahat

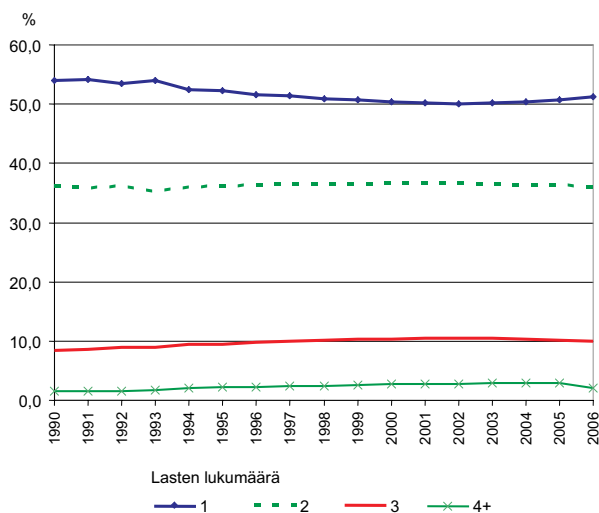
Sekä äidillä että isällä on oikeus äitiysrahakauden päätyttyä vanhempainvapaaseen ja sen ajalta maksetta-vaan vanhempainrahaan. Molemmat vanhemmat eivät voi olla yhtä aikaa vapaalla (poikkeuksena monikkoperheet). Vanhempainrahakausi kestää 158 arkipäivää.

Kuva 7.1.1 Lapsilisää saaneita perheitä Helsingissä 1970–2006

Lähde: Kela

Kuva 7.1.2 Lapsilisää saavien perheiden osuus lasten lukumäärän mukaan Helsingissä 1990–2006

Lähde: Kela

Vuoden 2006 aikana Helsingissä sai sairausvakuutuksen vanhempainpäivärahaa noin 14 000 vanhempaa. Äitejä vanhempainrahaa saavista oli lähes 10 000. Isiä vanhempainpäivärahaa saavista oli 29 prosenttia. Helsingissä isien osuus jäi koko maan 33 prosentin alapuolelle. Korvatuista vanhempainrahapäivistä isät pitivät Helsingissä 5,5 prosenttia, mikä myös jäi vähäisemmäksi kuin koko maan 5,7 prosenttia.

Taulukko 7.1.1 Vanhempainpäivärahat vuonna 2006

Kunta	Saajia			Vanhempainpäivärahapäivät	
	Äidit	Isät	Isien osuus, %	Kpl/100 16-44-v. ¹ naispuolinen väestö	Isien osuus, %
Helsinki	9 899	4 139	29,5	1 223	5,5
Espoo	5 949	2 820	32,2	1 895	5,7
Vantaa	4 435	2 152	32,7	1 796	5,7
Tampere	3 798	1 725	31,2	1 343	5,4
Turku	2 898	1 231	29,8	1 189	5,2
Oulu	3 178	1 542	32,7	1 718	5,9
Koko maa	100 151	48 830	32,8	1 669	5,7

¹ 16-44-vuotiaat naiset.

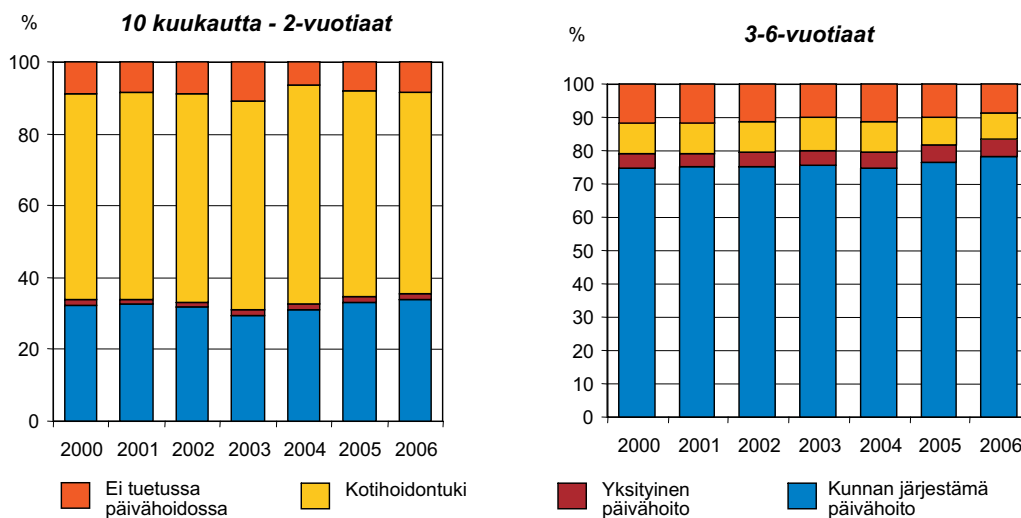
Lähde: www.kela.fi

Taulukko 7.1.2 Pienten lasten hoidon tuen saajat vuonna 2006

	Tukea saaneita perheitä vuoden aikana				Alle 3-vuotiaat, joista maksettiin tukia 31.12.	
	Yhteensä	Kotihoidon-tuki	Yksityisen hoidontuki	Osittainen hoitoraha	Lukumäärä	Osuus vastaavan-ikäisistä (9kk-2v.)
Helsinki	14 490	11 679	1 633	1 948	7 520	60,4
Espoo	9 459	6 883	2 135	1 373	4 667	61,0
Vantaa	6 393	5 197	595	974	3 323	58,6
Turku	4 023	2 970	948	445	2 072	56,4
Tampere	5 126	3 951	911	661	2 651	56,0
Oulu	4 232	3 239	892	475	2 221	56,9
Koko maa	145 524	116 473	19 312	19 052	76 908	58,8

Lähde: Kelan perhe-etuustilasto 2005, SVT, Kansaneläkelaitos

Kuva 7.1.3 Helsingin alle kolmivuotiaat ja 3-6-vuotiaat päivähoitomuodoittain vuosina 2000–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Hoitovapaa ja kotihoidon tuki

Vanhempainrahakauden päättyessä tai sen jälkeisen isyyskuukauden loputtua, isä tai äiti voi jäädä kotiin hoitamaan alle 3-vuotiasta lasta. Molemmat vanhemmat eivät voi hoitaa lasta kotona samaan aikaan. Hoitovapaan ajalta vanhemmat voivat saada Kelasta kotihoidon tukea. Lasta voi hoitaa vanhempien lisäksi joku muu hoitaja tai yksityinen päivähoiton tuottaja.

Kotihoidon tuen ehtona on, että alle 3-vuotias lapsi ei ole kunnallisessa päivähoitossa. Kotihoidon tukea maksetaan myös perheen muista alle kouluikäisistä lapsista, jotka hoidetaan samalla tavalla. Lasten kotihoidon tukeen kuuluu hoitoraha, joka maksetaan erikseen jokaisesta tukeen oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä sen sijaan maksetaan vain yhdestä lapsesta.

Helsingin alle kolmivuotiaista noin 60 prosenttia hoidetaan vanhempainvapaan jälkeen kotihoidontuella. Osuus on varsin samanlainen kuin muissa suurissa kaupungeissa ja koko maassa. Helsinkiläisistä 3–6-vuotiaista on 2000-luvulla hoidettu noin 9 prosenttia kotihoidontuella eli alle kolmivuotiaan sisaruksen kanssa.

Elatusapu ja elatustuki

Lain mukaan lapsella on oikeus riittävään elatukseen, josta vastaavat hänen vanhempansa kykynsä mukaan. Vanhemmat ovat vastuussa lapsen elatuksesta siihen saakka, kun tämä täyttää 18 vuotta. Jos vanhempi ei muulla tavoin huolehdi lapsen elatuksesta tai lapsi ei asu hänen luonaan pysyvästi, lapselle voidaan vahvistaa elatusapu. Elatussopimuksia avo- tai avioeron seurauksena tai aviottoman lapsen syntymän johdosta tehdään Helsingissä nykyisin hieman yli 3 000 vuosittain.

Elatusvelvollisia, joilta elatusapuja joudutaan perimään, oli vuoden 2006 lopussa 7 400 henkilöä ja maksettavaksi määrättyjä elatusapuja perittävänä 34,2 miljoonaa euroa. Vuoden aikana elatusapuja oli peritty 7 miljoonaa euroa.

Taulukko 7.1.4 Elatustuki Helsingissä vuonna 2000–2006

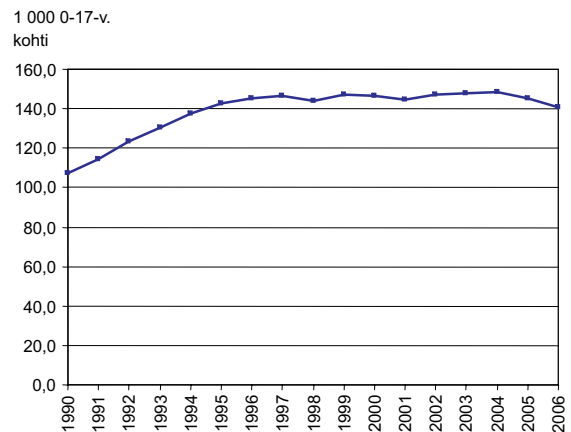
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Vahvitettuja elatussopimuksia vuoden aikana	4 059	3 720	3 792	3 728	3 707	3 266	3 002
Osuus % 0-17-vuotiaista	4,2	3,8	3,9	3,8	3,8	3,4	3,1

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Elatustukea maksetaan lapselle, jonka elatusvelvollinen vanhempi on laiminlyönyt elatusavun maksamisen tai ei pysty maksamaan sitä. Elatustukea saa myös lapsi, jolle ei ole voitu vahvistaa isää. Tukea maksetaan lisäksi silloin, kun elatusapu on määrätty pienemmäksi kuin elatustuki. Täysimääräinen elatustuki oli 129,91 euroa kuukaudessa lasta kohti vuonna 2007.

Kaupungin maksamaa elatustukea sai 13 500 lasta vuonna 2006, mikä on 14 prosenttia Helsingin alle 18-vuotiaista. Elatustuen hakemuksia jätettiin noin 1 700 samana vuonna, eli tukea haettiin vajalle kahdelle prosentille alle 18-vuotiaista.

Kuva 7.1.4 Elatusapua saaneita lapsia tuhatta 0-17-vuotiaista kohti Helsingissä 1990–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Taulukko 7.1.3 Elatustukea saaneiden lasten osuus 0-17 -vuotiaista 2000–2005, %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Helsinki	12,5	12,5	12,7	12,8	12,6	12,2
Espoo	8,6	8,6	8,6	8,4	8,2	8,0
Vantaa	11,3	11,4	11,5	11,5	12,3	12,1
Oulu	11,0	10,9	11,1	10,9	11,0	10,7
Tampere	11,7	11,7	12,2	12,3	12,3	12,2
Turku	14,1	14,0	13,9	13,9	13,9	13,7
Koko maa	9,5	9,5	9,6	9,6	9,4	9,3

Lähde: Stakes, Sotkanet

Elatustukea saaneiden määrä on 2000-luvun aikana pudonnut noin tuhannella. Samalla on korvattavan, elatusvelvolliselta takaisin perittävän elatustuen saajien osuus hieman noussut. Helsingissä elatustukea saaneiden lasten osuus alle 18-vuotiaista on viime vuosina ollut noin 12 prosenttia. Osuus on samaa luokkaa kuin Vantaalla ja Tampereella. Elatustukea saavien osuus on ollut näitä selvästi vähäisempi Espoossa ja koko maassa.

Lapseneläke ja alle 18-vuotiaat eläkkeensaajat

Lapseneläkettä vanhemman kuoleman jälkeen on viime vuosina saanut yli 2 000 helsinkiläislästä vuosittain. Vuonna 2005 lapseneläkettä sai Helsingissä 2 309 alle 18-vuotiaasta lasta, hieman yli kaksi prosenttia ikäryhmästä. Hiukan yli puolet lapseneläkettä saavista lapsista oli alle 16-vuotiaita. Lapsen eläkkeiden määrä on viime vuosina pysytellyt samalla tasolla.

Perheneuvola

Perheneuvolat tarjoavat tukea ja apua perheiden ongelmatilanteissa, lastenkasvatuksen pulmissa ja lasten eri kehitysvaiheiden ongelmissa. Perheet voivat hakea apua perheneuvolasta, mutta myös toinen viranomaisen voi ohjata perheen tai lapsen käyntymään perheneuvolan puoleen. Helsingin perheneuvoloissa hoidettiin vuoden 2006 aikana 2 031 alle 18-vuotiaasta lasta, noin 2 prosenttia ikäryhmästä.

Perheneuvolan lapsiasiakkaiden perhetaustana vuonna 2006 olivat kahden huoltajan perhe 35 prosentilla, yksinhuoltajaperhe 44 prosentilla, äiti- tai isäpuoli 12 prosentilla sekä sijais- tai adoptiovanhemmat 4 prosentilla.

Kodinhoitoapu

Lapsiperheiden kodinhoitoapua sai 1 105 kotitaloutta, 2 prosenttia Helsingin lapsiperheistä vuonna 2006. Asiakasperheiden keskimääräinen koko oli 4 henkeä ja perheet saivat kodinhoitoapua vuoden aikana keskimäärin 18 kertaa.

Kodinhoitoapua saaneiden lapsiperheiden määrä on huomattavasti vähentynyt 2000-luvun kuluessa kaupungin oman toiminnan kodinhoitoavussa. Ostopalvelut on lähes kokonaan lopetettu. Asiakkaana oleva lapsiperhe sai vuonna 2006 kuitenkin yli kaksinkertaisen määrän kodinhoitoapua vuoteen 2000 verrattuna, eli apua on keskitetty sitä eniten tarvitseville.

Taulukko 7.1.5 Perheneuvoloiden asiakkaina olleet lapset ja nuoret vuonna 2000–2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
0-17-vuotiaat	1 929	1 998	2 043	2 086	2 211	2 101	2 031
1000 0-17 v. kohti	19	20	21	23	23	23	21

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Taulukko 7.1.6 Lapsiperheiden kodinhoitoapua saadet kotitaloudet Helsingissä 2000–2006

Vuosi	Kotitaloudet
2000	1 761
2001	1 720
2002	1 464
2003	1 277
2004	1 052
2005	1 200
2006	1 105

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

7.2 Lasten, nuorten ja lapsiperheiden toimeentulotuki

Helsingin 69 000 lapsiperheestä 6 300 eli 9 prosenttia sai toimeentulotukea vuonna 2006. Toimeentulotuki kohdentuu voimakkaasti yksinhuoltajaperheisiin, joita toimeentulotukea saavista lapsiperheistä oli 65 prosenttia. Perheenjäsenet mukaan luettuna lapsiperheiden toimeentulotukea sai kaikkiaan noin 20 000 henkilöä ja lähes 12 000 lasta.

Toimeentulotukea saavien perheiden osuus kaikista vastaavanlaisista lapsiperheistä oli suurin yksinhuoltajajäitien ryhmässä. Helsingin naispuolisista yksinhuoltajista 18,5 prosenttia tarvitsi toimeentulotukea vuonna 2006. Myös yksinhuoltajaisillä tuen tarve oli keskimääräistä suurempi ja heistä 11,5 prosenttia sai toimeentulotukea. Kaksi huoltajaa tuo lapsiperheelle vakaamman toimeentulon, joten perheistä ainoastaan 5 prosenttia tarvitsi toimeentulotukea vuonna 2006.

Helsingin toimeentulotukea saavista lapsiperheistä vähän yli puolet oli yhden lapsen perheitä vuonna 2006, yksinhuoltajaperheistä 60 prosenttia ja aviopariperheitä 40 prosenttia. Kaksilapsisia perheitä on tukea saavista reilu neljäsosa kummassakin perhetyypissä. Kolmen tai useamman lapsen perheiden osuus tukea saavista lapsiperheistä on kokonaisuudessaan vähäisin, mutta monilapsisten avio- tai aviopariperheiden osuus toimeentulotukea saavista lapsiperheistä on silti huomattava.

Kaikkiin Helsingin lapsiperheisiin suhteutettuna ovat yksinhuoltajaperheet lasten lukumäärästä riippumatta useammin toimeentulotuen tarpeessa kuin avio- ja aviopariperheet. Kummassakin perhetyypissä lasten lukumäärä vaikuttaa siten, että 3 tai useampilapsisia perheitä on toimeentulotuen piirissä selvästi suurempi osuus kuin pienempiä perheitä.

Taulukko 7.2.1 Toimeentulotukea saaneet perheet lasten lukumäärän mukaan 2006

Toimeentulotukea saaneet perheet

	Lapsia			
	Yhteensä	1	2	3+
Isä/äiti ja lapsia	4 075	2 424	1 084	567
Aviopari ja lapsia	2 226	881	614	731
Yhteensä	6 301	3 305	1 698	1 298
	%			
Isä/äiti ja lapsia	100,0	59,5	26,6	13,9
Aviopari ja lapsia	100,0	39,6	27,6	32,8
Yhteensä	100,0	52,5	26,9	20,6

Toimeentulotukea saaneiden osuus Helsingin lapsiperheistä, %

	Yhteensä			
	Yhteensä	1	2	3+
Isä/äiti ja lapsia	17,7	16,0	18,2	29,0
Aviopari ja lapsia	4,8	4,2	3,4	10,0
Yhteensä	9,1	9,2	7,1	14,0

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Taulukko 7.2.2 Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet päämiehen perhetyypin ja iän mukaan 2006

Perhetyyppi	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet	Helsingin kaikki lapsiperheet 2006	Toimeentulotukea saaneiden osuus %
Mies ja lapsia yhteensä	306	2 671	11,5
Nainen ja lapsia yhteensä	3 769	20 353	18,5
Aviopari ja lapsia yhteensä	2 226	46 170	4,8
Yhteensä	6 301	69 194	9,1
	%		
Mies ja lapsia yhteensä	4,9	3,9	
Nainen ja lapsia yhteensä	59,8	29,4	
Aviopari ja lapsia yhteensä	35,3	66,7	
Yhteensä	100,0	100,0	

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Vajaa kaksi prosenttia lapsista ja nuorista saa toimeentulotukea

Toimeentulotukea sai 1 702 helsinkiläistä alle 20-vuotiaista vuonna 2006. Nuoret saavat yksinäisinä henkilöinä tai perheen päämiehinä toimeentulotukea harvemmin kuin kaupunkilaiset yleensä. Nuorten toimeentulotukea saavien osuus vastaavan ikäisestä väestöstä oli 1,6 prosenttia, kun kaikista helsinkiläisistä toimeentulotukea saaneiden päämiesten osuus oli vajaa 6,3 prosenttia.

Taulukko 7.2.3 Alle 20-vuotiaat toimeentulotuen saajat Helsingissä 2006

	Lukumäärä	Osuus ikäryhmästä, %
-15 v.	33	0,0
16-17 v.	71	0,6
18-19 v.	1 598	13,1
Yhteensä	1 702	1,6
Koko väestö	35 504	6,3

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Alle 20-vuotiaiden toimeentulotukea saavien päämiesten lukumäärä on hieman vaihdellut 2000-luvun alkuvuosien aikana, mutta osuus kaikista toimeentulotukea saavista päämiehistä on pysytellyt 5 prosentin tuntumassa.

Valtaosa nuorista alle 25-vuotiaista toimeentulotukea saaneista on yhden hengen talouksia, aivan kuten kaikista toimeentulotuen saajista. Vuonna 2006 yksinäisten henkilöiden osuus kaikista toimeentulotuen saajista oli 77 prosenttia, nuorista toimeentulotuen saajista heidän osuus oli 84 prosenttia.

Tärkein syy nuorten alle 25-vuotiaiden toimeentulotuen tarpeeseen on tulottomuus. Vuonna 2006 nuorista tuen saajista 36 prosentilla ei ollut lainkaan tuloja. Tulottomien osuus on huomattavan suuri nuorten ryhmässä.

Taulukko 7.2.4 Toimeentulotuen saajat päämiehen iän mukaan Helsingissä 2000–2006

Ikä	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
-17	272	342	344	258	240	122	104
18 - 19	1 358	1 552	1 635	1 697	1 737	1 700	1 598
Yhteensä	1 630	1 894	1 979	1 955	1 977	1 822	1 702

Alle 20-v. osuus toimeentulotuen saajista, %

4,2	4,9	5,0	4,9	5,1	5,0	4,8

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Taulukko 7.2.5 Toimeentulotukea saaneet päämiehet perheeseen mukaan 2006

	Päämiehen ikä		
	Yhteensä	-24 v.	25+ v.
Yhteensä	35 504	6 959	28 545
Yksinäinen mies	16 650	3 267	13 383
Yksinäinen nainen	10 716	2 604	8 112
Aviopari	1 837	415	1 422
Aviopari ja lapsia	2 226	209	2 017
Yksinhuoltaja	4 075	464	3 611
Osuus %			
Yhteensä	100,0	100,0	100,0
Yksinäinen mies	46,9	46,9	46,9
Yksinäinen nainen	30,2	37,4	28,4
Aviopari	5,2	6,0	5,0
Aviopari ja lapsia	6,3	3,0	7,1
Yksinhuoltaja	11,5	6,7	12,7

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

Yksinäisten osuus verrattuna kaikkiin Helsingissä toimeentulotukea vuonna 2006 saaneisiin, joista tulottomien osuus oli 18 prosenttia.

Nuorilla toimeentulotuen saajilla korostuvat pääasiallisena tulolähteenä myös asumistuki ja opintotuki. Sen sijaan työmarkkinatukea, peruspäivärahaa tai eläkettä saavien osuus on nuorilla huomattavasti pienempi kuin kaikilla toimeentulotuen saajilla. Ansiotulojen riittävä määrä oli alle 25-vuotiailla tuen saajilla yleisempää kuin yli 25-vuotiailla vuonna 2006.

Taulukko 7.2.6 Toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toimeentulon lähde iän mukaan 2006

	Osuus toimeentulotuen saajista %		
	Yhteensä	-24 v.	25+ v.
Ansiotulot	5,7	6,5	5,6
Työmarkkinatuki/ Peruspäiväraha	35,5	10,4	40,3
Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha	1,5	0,1	1,8
Koulutustuki	0,4	0,4	0,3
Asumistuki	13,2	22,5	11,4
Sairauspäiväraha	1,8	1,4	1,9
Äitiys-isyys -ja vanhempainraha	1,0	2,8	0,6
Lapsilisä	0,8	1,5	0,7
Lasten kotihoidon tuki	1,2	2,1	1,1
Eläke	16,0	1,6	18,8
Opintotuki	3,3	13,4	1,4
Muu tulo	1,3	1,2	1,3
Ei tuloja	18,3	36,0	14,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto

7.3 Lastensuojelu

Lastensuojelun asiakkaana olevilla lapsilla ja perheillä on ongelmia, jotka voivat haitata lapsen kasvua ja kehitystä. Yleisimmin lastensuojelun tarpeen taustalla ovat lasten ja nuorten kasvuolosuhteisiin ja perheen elinoloihin liittyvät ongelmat kuten vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat sekä ongelmat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Helsingin lastensuojelun asiakkaana oli vuoden 2006 aikana kaikkiaan 7 754 helsinkiläistä lasta eli 8 prosenttia kaikista alle 18-vuotiaista lapsista ja nuorista.

Lastensuojelun asiakkaana olevien lasten hyvinvoinnista ja turvallisuudesta huolehditaan lastensuojelun keinoin. Lastensuojelun työ on kuitenkin varsin usein myös työtä koko perheen kanssa. Perheenjäsenet mukaan luettuna lastensuojelu kosketti vuoden aikana arviolta lähes 25 000 helsinkiläistä.

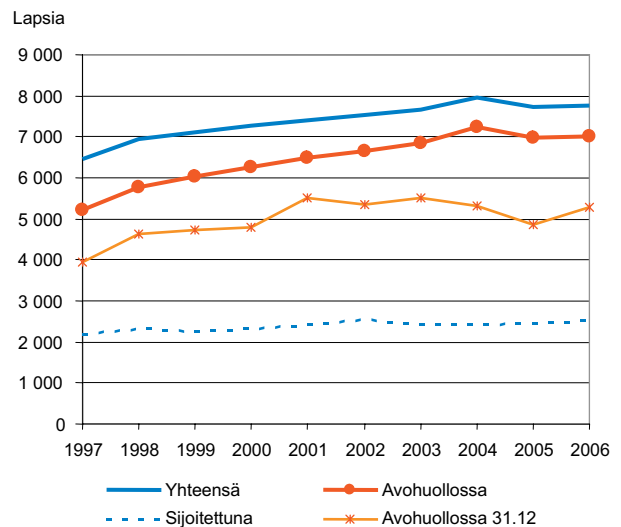
Lastensuojelun asiakkaiden vuosittainen kokonaismäärä on viime kymmenen vuoden aikana kasvanut 20 prosenttia. Kasvu jakautuu siten, että pääosin avohuollossa vuoden aikana olleiden lasten määrä on kasvanut 34 prosenttia ja sijoitettuna olleiden määrä 15 prosenttia. Jako ei ole täysin tarkka, sillä sama lapsi on vuoden aikana voinut olla sekä avohuollossa että sijoitettuna. Vuoden lopun asiakasmäärä avohuollossa, missä päällekkäisyyksiä ei ole, on kasvanut samoin kuin lastensuojelun piirissä olleiden määrä vuoden aikana.

Lastensuojelun asiakasmäärän kasvu näkyy luonnollisesti myös niiden helsinkiläislasten osuudessa, joita lastensuojelu vuosittain koskettaa. Kun kymmenen vuotta sitten lastensuojelun piirissä oli vajaat seitsemän lasta sadasta, niin vuonna 2006 lastensuojelu kosketti jo kahdeksaa lasta sadasta. Samoin kuin lukumäärän kasvu, lastensuojelun piirissä olevien osuuden kasvu on painottunut avohuoltoon.

Suurin asiakasryhmä 7-12-vuotiaat

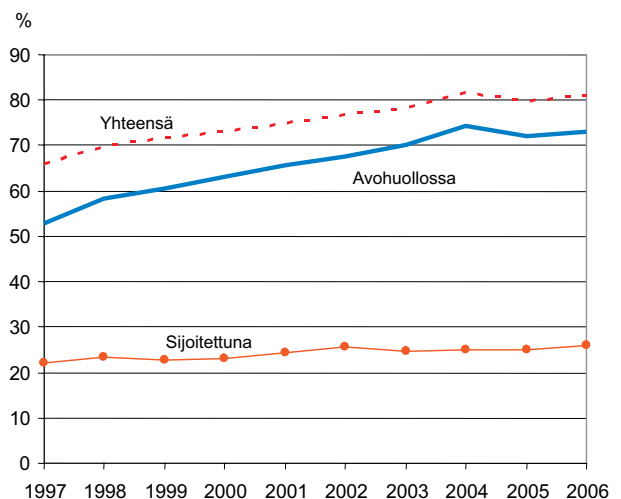
Vuosittain Helsingin lastensuojelun asiakkaana olevien lasten ikäjakauma ei 2000-luvun aikana ole paljoa muuttunut. Lukumääräisesti suurin asiakasryhmä iän mukaan ovat 7-12-vuotiaat. Alaikäisten osalta asiakasmäärän suurin kasvu on tapahtunut 13-17-vuotiaiden ikäryhmissä. Näitäkin voimakkaammin asiakasmäärä on kasvanut täysi-ikäisten yli 18-vuotiaiden ikäryhmässä, eli lastensuojelun jälkihoitoa on tarvittu aikaisempaa enemmän.

Kuva 7.3.1 Lastensuojelun piirissä olleet lapset ja nuoret Helsingissä 1997–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivisto, asiakastilastot

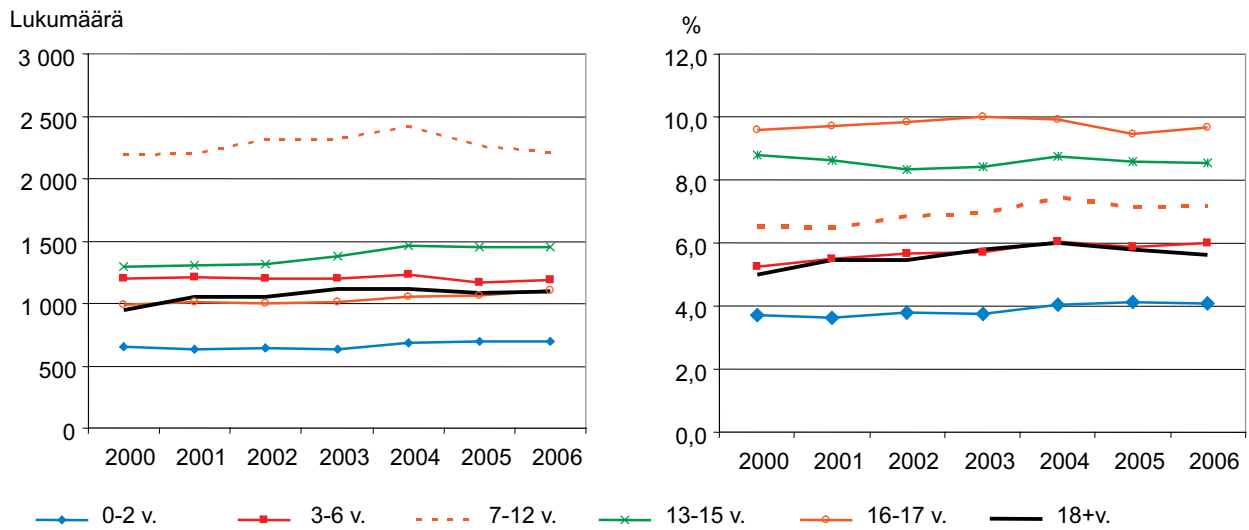
Kuva 7.3.2 Lastensuojelun piirissä olleet lapset tuhatta 0-17 vuotiasta kohden Helsingissä 1997–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivisto, asiakastilastot

Lastensuojelun piirissä olevien lasten osuus ikäryhmästä on korkeimmillaan 16-17-vuotiaista, noin 10 prosenttia ja 13-15-vuotiaista, joista liki yhdeksän prosenttia oli lastensuojelun asiakkaana. Alle 3-vuotiaista noin neljä prosenttia oli lastensuojelun asiakkaana.

Kuva 7.3.3 Lastensuojelun piirissä olleet lapset iän mukaan sekä osuus ikäryhmästä Helsingissä 2000–2006

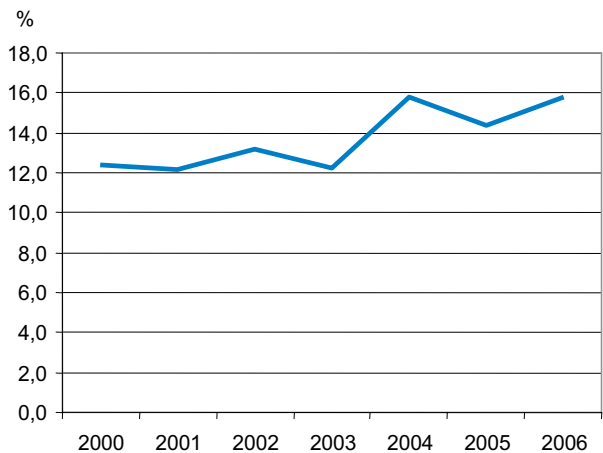
Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivisto, asiakastilastot

Lastensuojelun asiakkaaksi tulleiden määrä on kasvanut noin 300 lapsella 2000-luvun aikana. Vuonna 2006 uusia asiakkaita tuli 1 517 lasta. Valtaosa, 75 -80 prosenttia uusista asiakkaista tulee avohuoltoon. Uudet asiakkaat ovat nuorempia kuin pidempään lastensuojelun asiakkaana olleet. Vuonna 2006 alle 3-vuotiaita asiakkaita oli 24 prosenttia ja 7-15-vuotiaita 45 prosenttia.

Lastensuojelun piirissä olevista lapsista valtaosa, 84 prosenttia vuonna 2006 oli suomenkielisiä. Suomenkielisten asiakkaiden osuus on 2000-luvun aikana vähentynyt parilla prosentilla. Vastaavasti venäjänkielisten ja muiden vieraskielisten lasten osuus on kasvanut. Ruotsinkielisten lasten osuus on vaihdellut vuosittain kahden prosentin tuntumassa.

Helsingiläisiä lapsia on ikäryhmään suhteutettuna suurempi osuus lastensuojelun eri toimenpiteiden piirissä kuin muualla maassa tai muissa suurissa kaupungeis-

Kuva 7.3.4 Lastensuojelun uusien asiakkaiden osuus 0-17-vuotiaista Helsingissä 2000–2006

Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivisto

Taulukko 7.3.1 Lastensuojelulain perusteella asiakkaana olevat lapset äidinkielen mukaan Helsingissä 2000–2006

	Yhteensä	Suomi	Ruotsi	Venäjä	Muu	Tuntematon
2000	100	86,7	2,5	1,7	8,2	0,9
2001	100	87,1	1,9	1,7	8,3	1,0
2002	100	86,2	2,0	1,8	8,7	1,3
2003	100	86,4	2,2	1,8	9,0	0,6
2004	100	85,1	2,3	2,0	9,6	0,9
2005	100	84,5	2,7	2,1	9,8	0,9
2006	100	84,4	2,6	2,3	9,5	1,2

Lähde: Helsingin sosiaaliviraston asiakastilastot

Taulukko 7.3.2 Lastensuojelun 0-17-vuotiaiden asiakkaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2006, %

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu	Koko maa
Avohuollollisten tukitoimien piirissä	6,2	4,5	6,7	5,8	4,6	3,0	5,0
Huostassa olleet viimeisimmän sijoitustiedon mukaan	1,5	1,0	1,2	1,2	1,1	1,0	0,8
Kodin ulkopuolelle sijoitetut	2,3	1,1	1,5	1,9	1,4	1,7	1,2

Lähde: Stakes, SOTKA-net.

Taulukko 7.3.3 Lastensuojelun asiakkaat asiakkuuden keston ja iän mukaan 2006

Ikä	Yhteensä asiakkaita	Asiakkuuden kesto ¹							Ei tietoa
		Alle 1 v	Uudelleen vireille tulleet	1 - 2 v	3 - 5 v	6 - 9 v	10 - 12 v	13 v -	
2 006	7 754	1 496	1 289	1 502	1 172	1 045	607	537	106
%	100,0	19,3	16,6	19,4	15,1	13,5	7,8	6,9	1,4
Lapsen ikä									
0 - 2	719	381	28	283	-	-	-	-	27
3 - 6	1 193	262	175	339	345	45	-	-	27
7 - 12	2 206	379	428	372	368	470	172	-	17
13 - 15	1 465	268	261	207	187	211	189	136	6
16 - 17	1 215	158	231	211	147	171	134	156	7
18 -	956	48	166	90	125	148	112	245	22

¹Tieto perustuu arvionäytön käyttöön.

Lähde: Helsingin sosiaaliviraston asiakastilastot

sa. Vuonna 2005 oli kuitenkin avohuollollisten tukitoimenpiteiden piirissä olevien alle 18-vuotiaiden osuus Vantaalla hieman suurempi kuin Helsingissä.

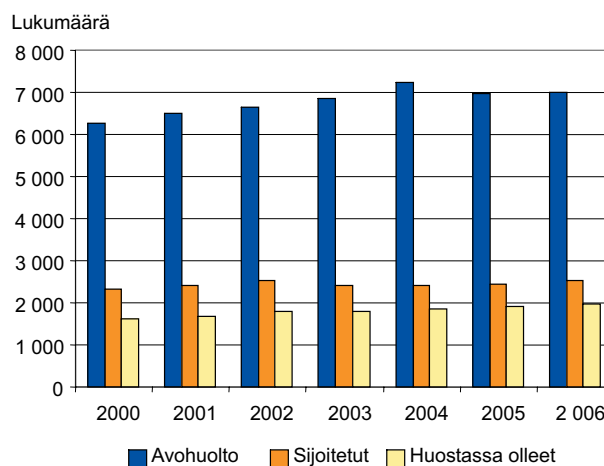
Helsingissä lastensuojelun eri toimenpiteiden piirissä olevista lapsista erityisesti huostassa olleiden määrä on kasvanut voimakkaimmin, 23 prosenttia. Avohuollossa olleiden määrä kasvoi vastaavasti 12 prosenttia ja sijoitettujen määrä 9 prosenttia.

Asiakkuuden kesto

Lastensuojelun asiakkuudet ovat yleisimmin melko lyhytkestoisia alle vuoden ja 1-2 vuotta kestäneitä. Vuonna 2006 noin 39 prosenttia Helsingin lastensuojelun asiakkuuksista oli kestänyt korkeintaan kaksi vuotta. Yli kymmenen vuotta kestäneitä asiakkuuksia oli 15 prosenttia.

Asiakkuuden toistuminen on lisääntynyt 2000-luvun alkuvuosina. Myös pitkäaikaiset, yli 10 vuotta kestävät asiakkuudet ovat lisääntyneet. Vuonna 2006 asiakkaana olleista lapsista liki 15 prosenttia oli ollut asiakkaana kauemmin kuin 10 vuotta.

Kuva 7.3.5 Helsingin lastensuojelun asiakkaat toimenpiteen mukaan 2006

Lähde: Helsingin sosiaaliviraston asiakastilastot

Pitkät asiakkuudet näkyvät selvästi myös verrattaessa lapsen ikää ja asiakkuuden kestoa vuodelta 2005. Noin 2 000 eri-ikäistä lasta, neljäsosa lastensuojelun asiakkaista, oli ollut ikäänsä nähden asiakkaana niin pitkään, että asiakkuus on voinut kestää lähes koko lapsen elämän ajan. Alle kolmivuotiaista lastensuojelun asiakkaana olevista lapsista tällä tavoin pitkiä asiakkuuksia oli lähes 40 prosentilla, 3–12-vuotiaista noin 30 prosentilla ja 13-vuotiaista sekä sitä vanhemmista lapsista noin 20 prosentilla.

Sijoitettuna olleilla lastensuojelun asiakkaila pitkät asiakkuudet olivat vielä kaikkia lastensuojelun asiakkaita yleisempiä. Sijoitettuna olleista lapsista 23 prosenttia oli ollut lastensuojelun asiakkaana yli 10 vuotta. Lähes koko ikänsä sijoitettuna olleita oli vuonna 2006 eri-ikäisistä lapsista noin 1 000 eli 40 prosenttia kaikista sijoitetuista.

Huostassa olleet

Huostaan otettujen lasten määrä on kasvanut Helsingissä 2000-luvun alkuvuosina kaikkiaan 23 prosenttia. Huostassa oli 2 prosenttia alle 18-vuotiaista vuonna 2006. Vuoden aikana otettiin kiireellisesti huostaan 324 lasta. Kiireellisten huostaanottojen määrä on kasvanut 46 prosentilla vuodesta 2000.

Alle 3-vuotiaiden ja 16–17-vuotiaiden huostaan ottaminen on vuodesta 2000 selvästi lisääntynyt. Alle kolmivuotiaita oli vuonna 2006 huostassa 84 prosenttia ja 16–17-vuotiaita 47 prosenttia enemmän kuin vuonna 2000.

Vanhempien päihteet yleisin syy lastensuojeluun

Avohuollossa olevien lasten yleisimmät syyt lastensuojelun tarpeeseen vuonna 2006 olivat vanhemman tai huoltajan päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat ja ongelmat lapsen kasvatuksessa. Nämä syyryhmää kattavat liki 40 prosenttia lastensuojelun avohuollon tarpeesta. Kaikki perheen elinoloihin ja lapsen kasvuolosuhteisiin liittyvät tekijät kattavat yli 70 prosenttia avohuollon tarpeesta. Lapsen omaan toimintaan liittyvien lastensuojelun avohuollon tarvetta aiheuttavien tekijöiden osuus on 19 prosenttia vuonna 2006.

Lapsen sijoituksen tarpeen aiheuttivat 65 prosentilla lapsista perheen elinoloihin liittyvät vaikeudet, mutta vanhempien päihteiden käyttö painottui enemmän kuin avohuollossa. Lapsen tai nuoren omat toimintaedellytysten puutteet painottuivat avohuollossa olleita lapsia vähemmän ja olivat taustalla noin 18 prosentissa sijoituksista.

Huostaanoton ja varsinkin kiireellisen huostaanoton tarvetta aiheuttavina tekijöinä painottuvat lapsen tai nuoren omien toimintaedellytysten puutteet enemmän kuin avohuollossa ja sijoituksissa. Lapsen toimintaedellytysten puutteet olivat lastensuojelua aiheuttavina tekijöinä 29 prosentissa kiireellisistä huostaanotoista ja lapsen oma päihteiden käyttö oli yksittäisistä syistä yleisin. Puutteet perheen elinoloissa muodostavat myös huostaanotoissa noin 60 prosenttia lastensuojelun tarpeesta ja vanhempien päihteiden käyttö on niistä suurin yksittäinen taustatekijä.

Taulukko 7.3.4 Huostassa olleet lapset ja nuoret Helsingissä 2000–2006

Vuosi	Huostassa olleet ¹	Tuhatta 0-17 v kohti	Niistä uudet huostaanotetut	Vuoden aikana kiireellisesti huostaanotetut		
				Lapset	Huostaanottokerrat	Huostaanottokertoja/lapsi
2000	1 603	16	308	222	233	1,05
2001	1 678	17	320	258	285	1,10
2002	1 784	18	383	307	332	1,08
2003	1 780	18	323	254	288	1,13
2004	1 846	19	358	292	327	1,12
2005	1 909	20	408	329	374	1,14
2006	1 967	20	413	324	359	1,11

¹Sisältää vuoden aikana huostassa olleet, myös kiireellisesti huostaanotetut.
Lähde: Helsingin sosiaaliviraston asiakastilastot

Taulukko 7.3.5 Lastensuojelun tarvetta aiheuttavat tekijät Helsingissä 2006

Lastensuojelun tarvetta aiheuttava tekijä ¹	Avohuolto yhteensä	Sijoitetut yhteensä	Huostaanotetut	Kiireellinen huostaanotto
Yhteensä lapsia	7 004	2 527	1 967	338
Lapsen/nuoren kasvuolot/perheen elinolot yhteensä	72,6	65,3	61,7	59,5
Päihitteet	16,3	23,8	28,1	21,0
Fyysinen ja psyykkinen terveys	12,9	11,6	9,8	5,6
Sosiaalinen vuorovaikutus	15,7	8,9	6,4	11,8
Kasvatuskysymykset	8,9	7,0	6,9	7,7
Huolto- ja tapaamispulmat	3,7	1,0	0,6	1,2
Hoidon laiminlyönti	1,6	2,0	2,5	2,7
Väkivalta	5,8	5,3	2,6	5,6
Muut perheen elinoloihin liittyvät vaikeudet	7,6	5,7	4,8	3,8
Lapsen/nuoren toimintaedellytykset ja/tai niiden puutteet	19,0	17,7	19,3	29,3
Fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi	4,9	5,6	5,9	5,0
Kouluvaikeudet	4,5	3,7	3,9	5,6
Sosiaalinen vuorovaikutus	6,0	4,1	4,1	5,3
Rikolliset teot	1,4	0,7	0,9	0,9
Kuljeskelu	0,6	1,5	1,9	4,4
Päihitteiden käyttö	2,2	2,1	2,6	8,0
Muu lapsen/nuoren toimintaedellytyksiin liittyvä tekijä	0,2	0,0	0,0	0,0
Muut taustatekijät	3,1	1,2	0,8	0,6
Ei tietoa²	4,6	15,8	18,2	10,7

¹ Tarvetta aiheuttavaksi tekijäksi on otettu tilastovuonna asiakastietojärjestelmään ensimmäiseksi merkitty tekijä. Jos lapsi/nuori on ollut avohuollossa ja huostaanotettuna, tekijäksi kaikki yhteensä-lukuun on otettu huostaanoton tarvetta aiheuttanut tekijä.

² Asiakastietojärjestelmän arvionäytöltä puuttuu tarvetekijätieto
Lähde: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto, Asiakastilastoja

8. Lasten ja nuorten elintavat

Päivi Selander

8.1 Lasten liikunnan harrastaminen – liikunta elämäntapana

Lähes kaikki helsinkiläiset lapset ja nuoret harrastavat liikuntaa

Lapset harrastavat maan eri puolilla liikuntaa suunnilleen yhtä innokkaasti, eikä maaseudun ja kaupunkien välillä ole merkittäviä eroja. Helsingissä liikunnan harrastajia on kuitenkin hieman keskimääräistä enemmän kuin muualla. Helsinkiläisistä 3–18-vuotiaista lapsista ja nuorista 93 prosenttia harrastaa liikuntaa Helsinki liikkuu 2005–2006 tutkimuksen mukaan. Liikuntaa harrastavien lasten ja nuorten osuus on pysynyt samana kuin vastaavassa vuonna 2001–2002 tehdystä tutkimuksesta.

Terveyden kannalta riittävä liikunta

Arviot liikunnan myönteisestä merkityksestä ja terveyden kannalta riittävästä liikunnasta ovat perustuneet pääosin aikuisväestölle tehtyihin tutkimuksiin, ja niiden perusteella on tehty aikuisille tarkoitettuja liikuntasuosituksia. Viime vuosina myös lasten ja nuorten osalta on saatu yhä enemmän tutkimustuloksia fyysisen aktiivisuuden ja terveyden myönteisistä yhteyksistä. Kun lasten liikunta-aktiivisuuden määrän on arveltu vähentyneen tai ainakin muuttuneen vähemmän kuormittavaksi ja kun ylipainoisten lasten määrä on lisääntynyt, on eri maissa päädytty laatimaan liikuntasuosituksia myös lapsille ja nuorille.

Suomessa ei ole vielä laadittu erityisiä kansallisia kouluikäisten lasten terveystuoksituksia, mutta vuonna 2005 julkaistiin alle kouluikäisille suunnatut varhaiskasvatuksen liikuntasuositukset. Lapsille ja nuorille suositellaan päivittäiseksi liikunnan määräksi vähintään tuntia ja alle kouluikäisille vähintään kahta tuntia reipasta ja riittävän kuormittavaa liikumista, sekä omaehtoista että ohjattua (Stigman 2006).

Melkein kaikki lapset ja nuoret harrastavat liikuntaa, mutta silti lasten kunto on nyt huonompi kuin ennen. Ristiriitaa selittää osaksi se, että arkielämän vaatima ruumiillinen rasitus on vähentynyt, ja yleistynyt urheilulajien harrastaminen ei riitä korvaamaan vähentynyttä

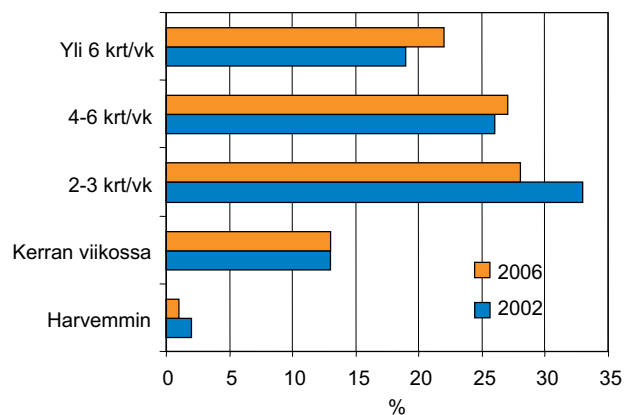
fyysistä aktiiviteettia. Lasten liikunta on muuttunut päivittäisestä pihalla ja lähialueilla leikkimisestä ja pelaamisesta enemmän lajien harjoitteluksi määrätyn ajan.

Kouluterveyskyselyn mukaan liikuntaa harrasti harvemmin kuin kerran viikossa 9 prosenttia peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista sekä lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoista. Muualla Etelä-Suomen läänissä samanikäiset harrastavat viikoittain liikuntaa yhtä säännöllisesti. Lukiolaisilla viikoittainen liikunnan harrastaminen on yleistynyt, vuonna 2000 harvemmin kuin kerran viikossa harrastavien osuus oli 12 prosenttia. Yläasteiden säännöllisesti liikkuvien osuus on pysynyt samana.

Melkein neljäsosa harrastaa liikuntaa yli kuusi kertaa viikossa

Vuonna 2006 helsinkiläisistä 3–18-vuotiaista lapsista ja nuorista harrasti liikuntaa 22 prosenttia yli kuusi kertaa viikossa. Osuus on hieman suurempi kuin vuonna 2002 (19 %) (kuva 8.1.1). Neljästä kuuteen kertaa viikossa liikuntaa harrastavien nuorten osuus oli 27 prosenttia, ja se on lähes sama kuin vuonna 2002 (26 %). Kahdesta kolmeen kertaa viikossa liikuntaa harrastavien osuus oli vähentynyt verrattuna aiempiin tutkimuksiin, ja kerran viikossa liikuntaa harrastavien osuus on säilynyt samana kuin vuonna 2002. Harvemmin kuin kerran vii-

Kuva 8.1.1 Helsinkiläisten 3–18-vuotiaiden liikunnan harrastuksen useus vuosina 2002 ja 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

kossa liikuntaa harrastaneiden osuus oli pienentynyt vuodesta 2002 vuoteen 2006.

Kerran viikossa liikuntaa harrastavia on Helsingissä enemmän kuin koko maassa

Vuonna 2006 liikuntaa yli kuusi kertaa viikossa harrastavien osuudet olivat samat, 22 prosenttia, koko maassa ja Helsingissä. Helsingissä oli 4-6 kertaa viikossa liikuntaa harrastavia hieman enemmän kuin koko maassa, ja 2-3 kertaa viikossa liikuntaa harrastavia oli taas koko maassa suurempi osuus kuin Helsingissä. Kerran viikossa liikuntaa harrastavia oli Helsingissä hieman enemmän kuin koko maassa, ja harvemmin liikkuvien osuudet olivat samat.

Pojat harrastavat liikuntaa useammin kuin tytöt. Poikien osuudet ovat korkeammat, jos verrataan neljästä kuuteen kertaa viikossa liikuntaa harrastaneiden osuuksia ja määriä (kuva 8.1.2). Liikuntaselvityksissä ei ole todettu eroa sukupuolten tai eri-ikäisten välillä yleisessä liikunnan harrastamisessa.

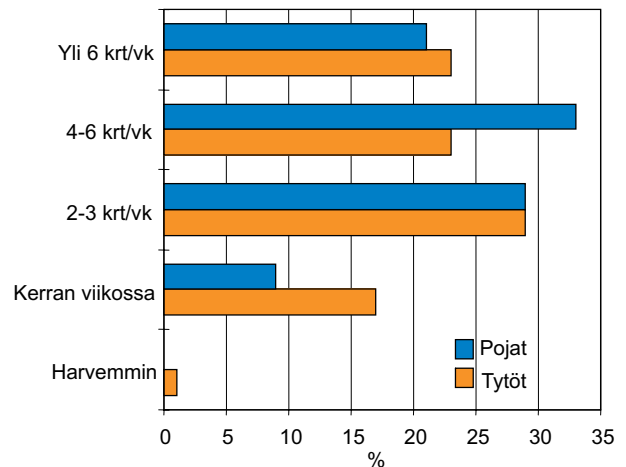
Koulunkäynti vaikuttaa liikunnan ja urheilun harrastamiseen enemmän kuin sukupuoli, ikä tai asuinpaikkakunta. Peruskoulua ja lukiota käyvät lapset ja nuoret harrastavat liikuntaa useammin kuin ammatillisissa oppilaitoksissa tai jo työelämässä olevat nuoret. Ammatillisissa oppilaitoksissa olevista melkein viidesosa (18 %) ei harrasta lainkaan liikuntaa (Kansallinen liikuntatutkimus 2005-2006).

Pojat harrastavat useita liikuntamuotoja – tytöt harrastavat yhtä lajia

Lasten liikunnan ja urheiluharrastamisen useus liittyy harrastettujen lajien määrään. Mitä useammin viikossa lapsi liikkuu, sitä useampia lajeja hän yleensä myös harrastaa.

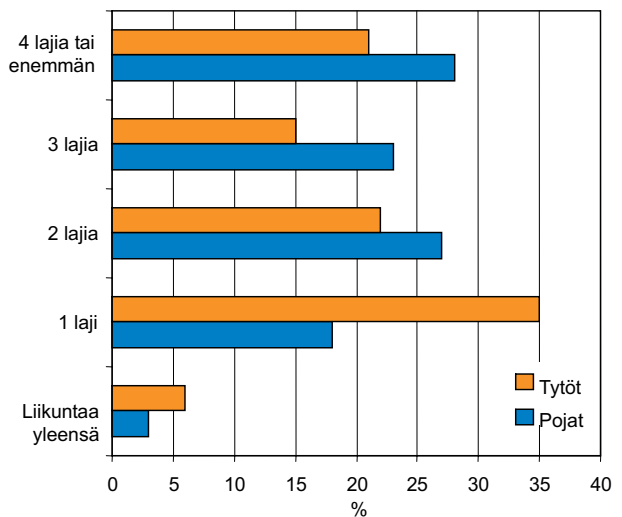
Pojat harrastavat selvästi useampia liikuntalajeja kuin tytöt. Tyttöjen keskuudessa on vuoden 2006 tulosten mukaan enemmän yhden lajin harrastajia kuin poikien joukossa: 35 prosenttia tytöistä ja 18 prosenttia pojista (kuva 8.1.3). Vuodesta 2002 on tyttöjen yhden lajin harrastajien osuus lisääntynyt entisestään. Helsingissä on yhden lajin harrastajia aavistuksen verran enemmän kuin muualla maassa. Helsingissä oli vuonna 2006 jonkin verran enemmän kuin koko maassa neljää tai useampaa lajia harrastavia. Tarjolla oleva lajivalikoima on Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla laajempi kuin muualla Suomessa.

Kuva 8.1.2 Helsingiläisten 3–18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien liikunnan harrastuksen useus vuonna 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

Kuva 8.1.3 Harrastettujen liikuntalajien lukumäärä helsinkiläisillä 3–18-vuotiailla tytöillä ja pojilla vuonna 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

Jalkapallo on lisännyt yhä suosiotaan

Suosituinta liikuntalajia, jalkapalloa, harrastaa 31 prosenttia helsinkiläisistä lapsista. Jalkapallon suosio on kasvanut vuodesta 2002 neljä prosenttia (kuva 8.1.4). Liikuntalajeista on yhä toiseksi suosituin uinti, vaikka sen suosio on hieman pudonnut. Kolmanneksi suosituin liikuntalaji, pyöräily, on myös menettänyt harrastajiin samoin kuin neljänneksi suosituin salibändy. Suosikkilistan seuraavina ovat harrastajiin vuodesta 2002 lisänneet juoksulenkkeily ja jääkiekko, joiden harrastajien osuus on 14 prosenttia.

Jalkapallo oli suosituin liikuntamuoto vuonna 2006 Helsingissä ja koko maassa. Muualla lapset suosivat liikuntamuodoista seuraavaksi eniten pyöräilyä, hiihtoa ja uintia.

Joukkuepallot viedävät poikia

Helsinkiläisten poikien harrastamista liikuntalajeista suosituin oli vuonna 2006 jalkapallo (harrastajia 47 %), jonka suosio on hieman kasvanut verrattuna vuoteen 2002. Poikien toiseksi suosituin laji oli jääkiekko, ja sen harrastajien osuus on kasvanut peräti 10 prosenttia vuodesta 2002. Kolmanneksi suosituin salibändy on menettänyt hieman suosiotaan, samoin kuin seuraavaksi suosituimmat uinti ja pyöräily. Sen sijaan hiihto ja juoksulenkkeily ovat kasvattaneet kannatustaan.

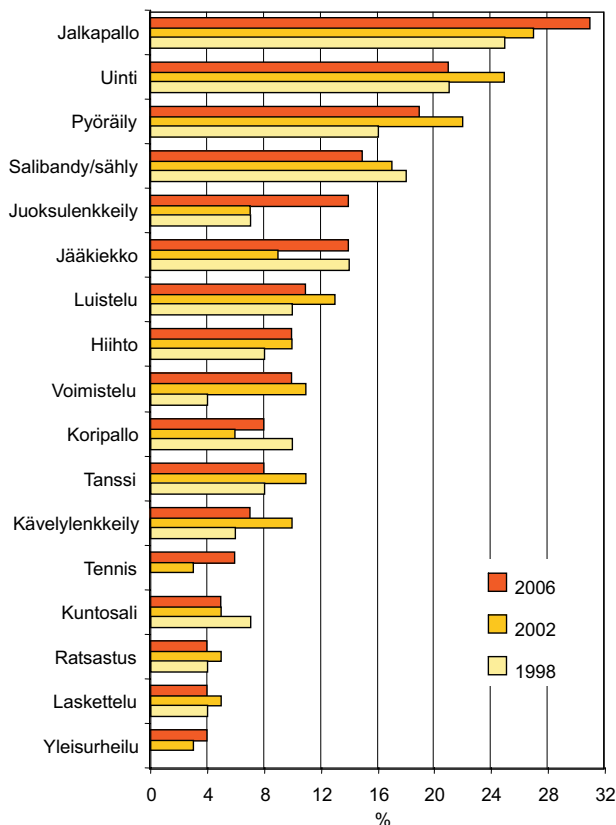
Tytöt pitävät uinnista

Tyttöjen lajisuosikki oli vuonna 2006 uinti, jonka suosio on tosin vähentynyt peräti 7 prosenttia vuodesta 2002. Pyöräily on seuraavaksi suosituinta, ja sekin on menettänyt hieman kannattajiin vuodesta 2002. Kolmanneksi suosituin juoksulenkkeily on lähes kaksinkertaistanut suosionsa vuoteen 2002 verrattuna. Neljäntenä olevan tanssin harrastajien osuus on enää 15 prosenttia kun se oli aiemmin 21 prosenttia. Voimistelussa on harrastajien määrä säilynyt ennallaan, 15 prosenttina. Kuudenneksi suosituin jalkapallo on kasvattanut osuuttaan kahdeksasta prosentista 15 prosenttiin.

Liikuntaseurassa harrastaminen kiehtoo Helsingissä

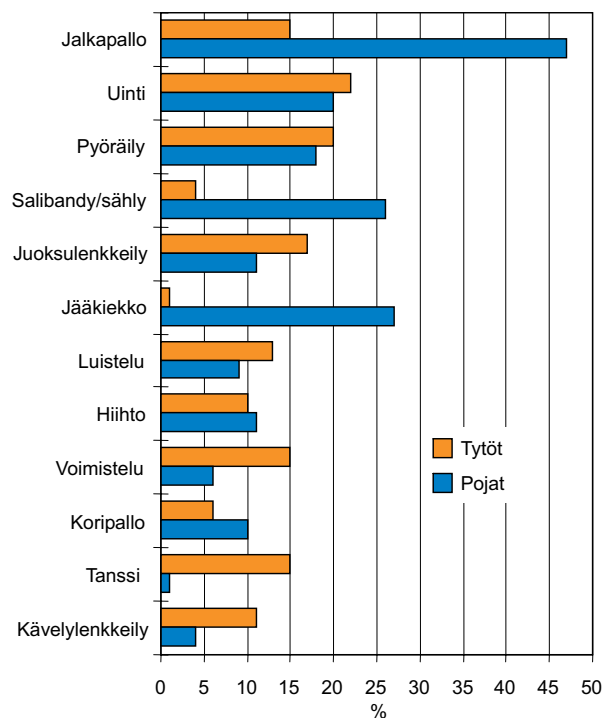
Helsingissä peräti 51 prosenttia lapsista eli yli puolet harrasti liikuntaa eniten vuonna 2006 liikuntaseuroissa, ja osuus on hieman kasvanut vuodesta 2002 (49 %). Pojat ovat urheilu- ja liikuntaseuroissa useammin kuin tytöt (kuva 8.1.6). Kymmenen vuoden aikana aiempaa useampi sekä tytöistä että pojista on lähtenyt

Kuva 8.1.4 Helsinkiläisten 3–18-vuotiaiden suosituimmat liikuntamuodot vuosina 1998, 2002 ja 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

Kuva 8.1.5 Suosituimmat liikuntalajit 3–18-vuotiailla tytöillä ja pojilla vuonna 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

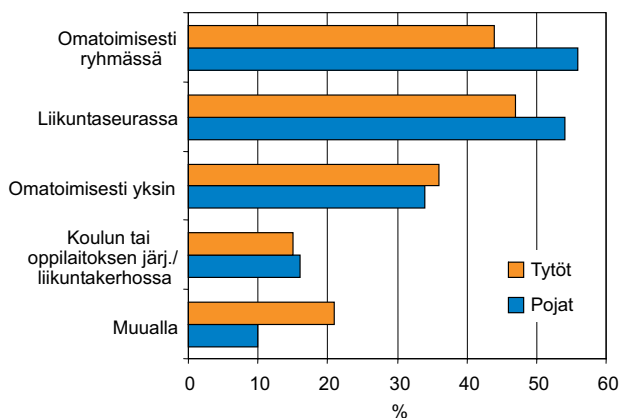
pääkaupunkiseudulla mukaan urheiluseurojen toimintaan. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuvat lapset harrastavat urheilua seuroissa useammin kuin muualla Suomessa asuvat, ja esimerkiksi Pohjois-Suomessa seuroissa liikkuu vain 29 prosenttia lapsista.

Vuoden 2006 tulosten mukaan helsinkiläislapsista 50 prosenttia (58 % vuonna 2002) liikkuu omatoimisesti ryhmässä ja omatoimisesti yksin 35 prosenttia (32 % vuonna 2002). Pojat harrastavat selvästi tyttöjä enemmän liikuntaa omatoimisesti yhdessä.

Ulkoliikuntapaikat houkuttelevat

Lapset liikkuvat Helsingissä eniten rakennetuilla ulkoliikuntapaikoilla ja palloilusaleilla tai -halleilla (kuva 8.1.7). Muita tärkeitä liikuntapaikkoja ovat piha-alueet, voimistelusalit sekä uima- ja jäähallit. Yhä useampaa lajia harjoitellaan nykyisin sisätiloissa. Lasten lisäksi samoja liikuntapaikkoja käyttävät myös aikuiset kilpaurheilijat ja kuntoliikkuajat, niin että tiloja ei riitä kaikkien käyttöön. Tämä esimerkiksi saattaa rajoittaa seuroissa harrastamista.

Kuva 8.1.6 Helsinkiläisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamistahot vuonna 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

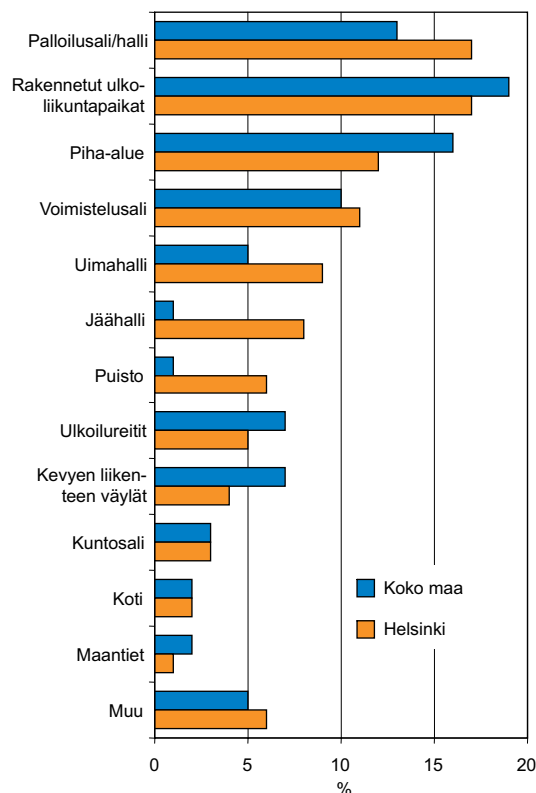
Lähteet:

Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. Lasten ja nuorten liikunta. Suomen liikunnan ja Urheilun (SLU) julkaisusarja 4/06.

Helsinki liikkuu 2005–2006 tutkimus. Osia tutkimuksesta. Stigman, Sari: Liikkuminen on kivaa – ja kaiken lisäksi vielä terveellistä. http://www.ukkinstituutti.fi/fi/lasten_liikunta/629

Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. Helsinki 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:17.

Kuva 8.1.7 3–18-vuotiaiden eniten käyttämä liikuntapaikka Helsingissä ja koko maassa vuonna 2006

Lähde: Helsinki liikkuu 2005–2006

Helsinki liikkuu 2005–2006 kyselytutkimus

Helsinki liikkuu 2005–2006 -kyselytutkimukseen osallistui yhteensä 440 helsinkiläistä lasta ja nuorta, 204 tyttöä ja 236 poikaa. Tutkimus on osa valtakunnallista liikuntatutkimusta, joka on ainoa liikuntalajien harrastamisen trenditutkimus Suomessa. Suomen Liikunnan ja Urheilun, Suomen kuntourheiluliiton, Nuoren Suomen, Olympiakomitean, Helsingin kaupungin liikuntaviraston tilaamassa tutkimuksessa haastatettiin puhelimitse vuosina 2005–2006 yhteensä yli 11 000 suomalaista, joista 5 500 oli 3–18-vuotiaita ja 5 500 oli 19–65-vuotiaita. Haastattelussa alle 12-vuotiaiden tiedot kysyttiin lasten vanhemmilta ja 12–18-vuotiaat vastasivat itse kysymyksiin. Tutkimuksen toteutti Suomen Gallup Oy ja sitä tuki opetusministeriö. Vastaava tutkimus on tehty aiemmin vuosina 1995, 1997–1998 ja 2001–2002.

8.2 Nuorten tupakointi ja päihteiden käyttö

Alle 15 prosenttia nuorista tupakoi

Nuorten tupakointi on vähentynyt kouluterveyskyselyn mukaan Helsingissä koko 2000-luvun ajan. Sekä yläasteen oppilaiden että lukiolaisten keskuudessa on päivittäinen tupakointi vähentynyt yhä vuodesta 2004. Päivittäin tupakoi vuonna 2006 peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisista 14 prosenttia ja 1. ja 2. vuosikurssin lukiolaista 13 prosenttia (kuva 8.2.1).

Terveys 2015 -ohjelman tavoitteisiin kuuluu, että 16–18-vuotiaista alle 15 prosenttia tupakoi. Kouluterveyskyselyn tulos osoittaa, että terveystoimittainen tavoite on saavutettu. Myös valtakunnallisen nuorten terveystapatutkimuksen 2005 tulokset viittaavat tupakoinnin vähentymiseen.

Vanhempien tupakointi on vähentynyt vuodesta 2004, mutta se on edelleen nuorten tupakointia tuntuvasti yleisempää. Vähintään toinen vanhemmista tupakoi 40 prosentilla yläluokkalaisista ja reilulla 30 prosentilla lukiolaisista vuoden 2006 kouluterveyskyselyn mukaan. Pääkaupunkiseudun aineiston mukaan ne nuoret tupakoivat yleisemmin, joiden vanhemmista vähintään toinen tupakoi.

Nuuskaaminen on harvinaista

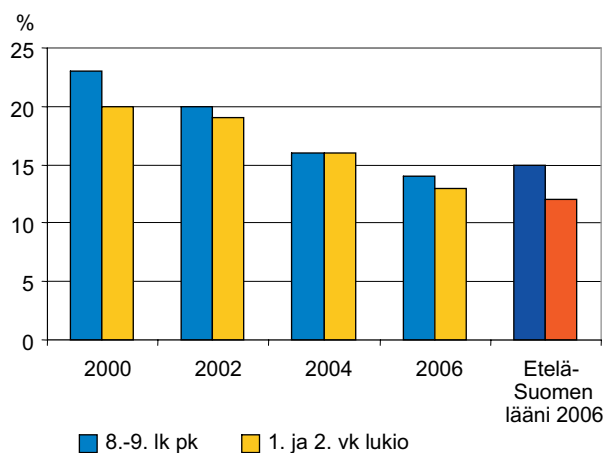
Nikotiiniriippuvuutta aiheuttavien savukkeiden lisäksi tupakkatuotteista käytetään jonkin verran myös nuuskaa. Päivittäin nuuskaaminen on kouluterveyskyselyn mukaan harvinaista. Päivittäin nuuskaavien kokonaisuudet ovat säilyneet kahdessa prosentissa aikajaksoilla 2002–2006.

Nykyisin ei lainkaan -nuuskaavien osuus on peruskoululaisten keskuudessa hieman kasvanut vuonna 2006 verrattuna vuoteen 2000. Lukion 1. ja 2. vuosikurssilla nuuskaamattomien osuus on sen sijaan laskenut niukasti (kuva 8.2.2).

Alkoholin, huumausaineiden ja lääkeaineiden väärinkäyttö

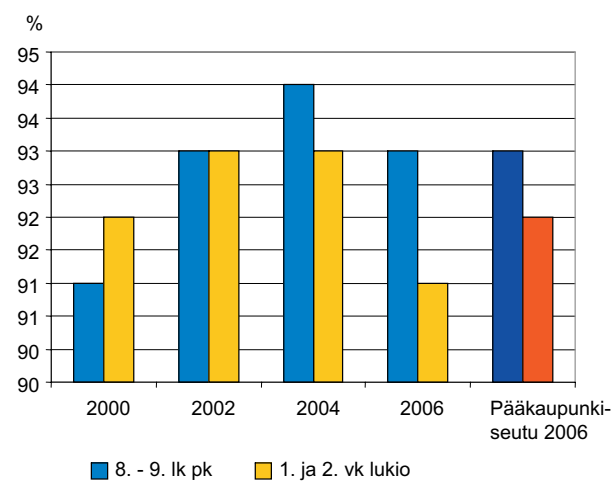
Alkoholin, huumausaineiden ja lääkeaineiden väärinkäyttöä kuvataan termillä päihdekäyttö, ja se ei käsitä dopingia. Raja päihteen kokeilun ja väärinkäytön välillä on helpompi erottaa huumeiden kuin muiden päihteiden suhteen. Jokaisella yksittäisellä huumeella on omat ominaispiirteet ja käytön malli, joiden perusteella väärinkäyttö ja ongelman vakavuusaste määritellään. Esimerkiksi kannabiksen ja heroiinin käyttöä ei voi sellaisenaan rinnastaa. Suomalaisesta huumeiden käyttöön liittyy heti ensimmäisellä käyttökerralla merkittävä infektioriski, koska ensikäyttöä ei yleensä suunnitella ja koska silloin käytetään toisten neuloja. Muihin päihteisiin verrattuna huumeiden käytön seuraukset ovat yleensä vakavampia ja ne ilmenevät nopeammin, ja ne aiheuttavat välittömästi ja vielä jälkepäin enemmän ja vakavampia psykososiaalisia ongelmia (Aalto-Setälä ym. 2005).

Kuva 8.2.1 Päivittäin tupakoivien osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa

Lähde: Kouluterveyskysely

Kuva 8.2.2 Ei lainkaan nuuskaavien osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa

Lähde: Kouluterveyskysely

Raittiiden nuorten osuus kasvaa

Raittius lisääntyi vuodesta 2000 vuoteen 2006 sekä peruskoulussa että lukiossa. Vuoden 2000 kouluterveyskyselyssä 22 prosenttia peruskoulun yläluokkalaisista ja 11 prosenttia lukiolaisista ilmoitti, että he eivät käytä alkoholia. Vuonna 2006 ilmoitti peruskoulun yläasteen oppilaista 39 prosenttia ja lukion opiskelijoista 18 prosenttia, että he eivät käytä alkoholia (kuva 8.2.3).

Kuukausittain tai useammin alkoholia juovien yläluokkalaisten osuus pieneni vuoden 2000 54 prosentista vuoden 2006 37 prosenttiin. Lukiossa kuukausittain tai useammin alkoholin käyttävien 64 prosentin osuus oli vuonna 2006 myös alempi verrattuna vuoden 2000 kyselyn tuloksiin (72 %).

Peruskoululaisista 10 prosenttia (2006) joi alkoholia vähintään kerran viikossa. Osuus on pienentynyt vuoden 2000 alusta, jolloin se oli 17 prosenttia. Myös lukiolaisten keskuudessa on vähintään kerran viikossa alkoholia nauttivien osuus alentunut vastaavana ajanjaksona 25 prosentista 19 prosenttiin.

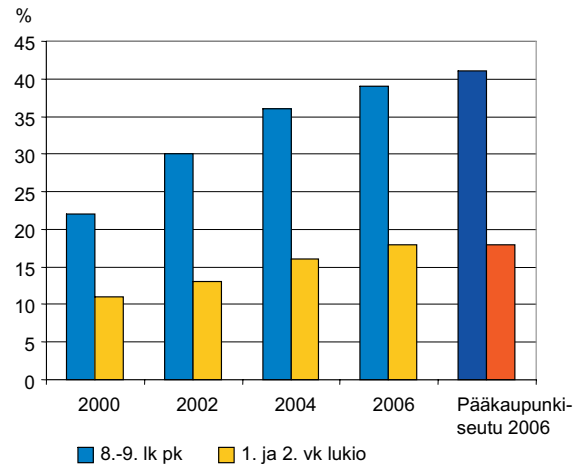
Helsingissä on tosi humalaan juominen lisääntynyt lukiolaisten parissa vuodesta 2000. Vuonna 2006 lähes kolmasosa eli 30 prosenttia lukiolaisista joi itsensä humalaan vähintään kerran kuukaudessa. Osuus oli lähes sama kuin edellisessä kouluterveyskyselyssä. Tosi humalaan juominen oli peruskoulun yläluokilla yleisintä vuonna 2000 (27 %), jonka jälkeen osuus väheni selkeästi. Humalajuominen on vähentynyt hieman 8.–9. luokilla vuodesta 2004 (21 %). Tosin itsensä humalaan säännöllisesti vähintään kerran kuukaudessa juovien osuus on edelleen melko korkea: 18 prosenttia vuonna 2006 (kuva 8.2.4).

Käytännön päihdetyötä tekevät kertovat, että nuorten alkoholin käyttö on huolestuttavan yleistä ja runsasta. Havaittavissa on kaksi ääripäätä: nuoret ovat jakautumassa toisaalta raittisiin ja toisaalta entistä rajummin juoviin (Kaupunkilehti Vartti 2007). Myös tutkimusten mukaan nuorten alkoholinkäytössä on nähtävissä selkeää polarisoitumista (Räsänen ym. 2005).

Tupakan ja alkoholin ostamista pidetään helppona

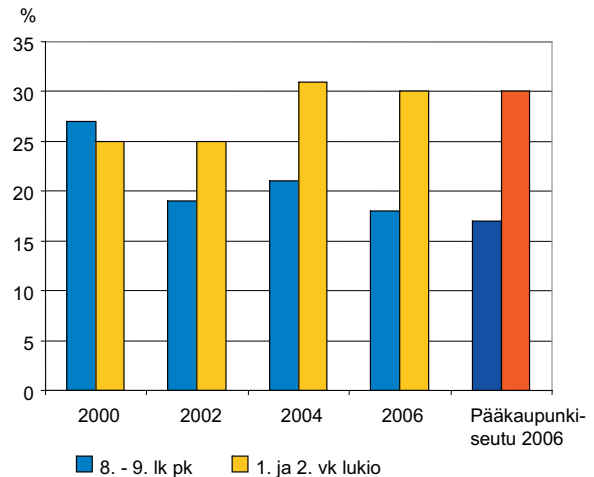
Tupakan oston koki helpoksi 74 prosenttia (2006) peruskoulun yläluokkalaisesta ja 88 prosenttia lukiolaisista. Varsin suuri on yhä niiden yläasteen (65 %) ja lukion (83 %) oppilaiden osuus, jotka pitivät keskioluen ostamista lähikaupasta helppona tai melko helppoa vuoden 2006 kouluterveyskyselyn mukaan (kuva 8.2.5).

Kuva 8.2.3 Raittiiden osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa

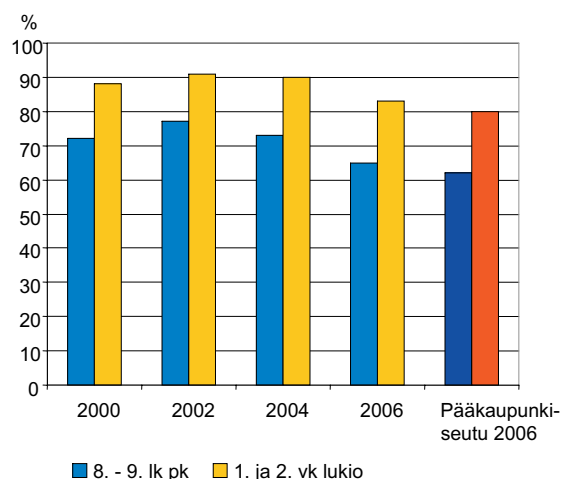
Lähde: Kouluterveyskysely

Kuva 8.2.4 Tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuus Helsingin peruskouluissa ja lukioissa

Lähde: Kouluterveyskysely

Kuva 8.2.5 Helppona tai erittäin helppona keskioluen ostamista lähikaupoista, kioskeista tai huoltoasemilta pitävien osuus Helsingin kouluissa

Lähde: Kouluterveyskysely

Tytöt kokeilleet alkoholia ja lääkkeitä yhdessä useammin kuin pojat

Seitsemän prosenttia peruskoulun yläluokkien oppilaisista oli kokeillut lääkkeitä päihtymistarkoituksessa vuonna 2000 kouluterveyskyselyn mukaan. Osuus laski viiteen prosenttiin vuoteen 2004 mennessä ja nousi kuuteen prosenttiin vuonna 2006. Lukiolaisista 3–4 prosenttia ilmoitti kaikkina kyselyvuosina kokeilleensa lääkkeitä päihtyäksään. Lääkkeiden väärinkäyttö oli tyttöillä hieman yleisempää kuin pojilla.

Alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttö oli tytöillä noin kaksi kertaa yleisempää kuin pojilla. Vuoden 1996 tulosten mukaan kymmenesosa peruskoulun yläluokkien pojista ja runsas viidesosa tytöistä oli kokeillut tällaista päihtymistapaa. Yli puolella kokeilut jäivät yhteen kertaan. Vuonna 2006 yhteiskäytöstä ilmoitti peruskoulun yläluokilla pojista 6 prosenttia ja 11 prosenttia tytöistä, yläluokkien yhteiskäyttäjien osuus oli yhteensä 9 prosenttia.

Lukiossa alkoholin ja lääkkeiden yhteiskäyttäjien kokonaisosuus on vaihdellut 9–12 prosentin välillä viime vuosina. Vuoden 2006 kouluterveyskyselyssä lukion pojista 5 prosenttia ja tytöistä 10 prosenttia ilmoitti käyttäneensä alkoholia ja lääkkeitä yhdessä; yhteensä sekakäyttäneitä oli 7 prosenttia. Pääkaupunkiseudulla sekakäyttäjien osuudet olivat sekä peruskoulussa että lukiossa lähes samat kuin Helsingissä.

Huumeiden hankkiminen on nykyään yhä vaikeampaa

Vuosina 1996–2002 noin kolme viidestä Helsingin peruskoulun 8-9 luokkien oppilaista tiesi tuttaviansa joukossa vähintään yhden nuoren, joka oli kokeillut huumaavia aineita – tytöt poikia yleisemmin. Vuoden 2004 kyselyssä puolet tiesi huumaavia aineita kokeilleita nuoria. Vuonna 1996 viidesosa (22 %) peruskoulun yläluokkalaisista tiesi useampia kuin viisi huumetta kokeillutta nuorta, osuus putosi alle 10 prosenttiin vuoteen 2006 mennessä.

Myös lukiossa yhä harvemmat opiskelijat tiesivät huumaavia aineita kokeilleita nuoria tuttavapiirissään: osuus pieneni vuoden 2000 69 prosentista 53 prosenttiin vuonna 2006. Sukupuolten välillä ei ollut lukiossa eroa.

Huumaavia aineita oli tarjottu entistä vähemmän peruskoulun yläluokkalaisille vuoden 2002 jälkeen. Huumeita oli tarjottu pojille yleisemmin kuin tytöille. Ystä-

vät ja tuttavat olivat tarjonneet niitä tavallisemmin kuin tuntemattomat.

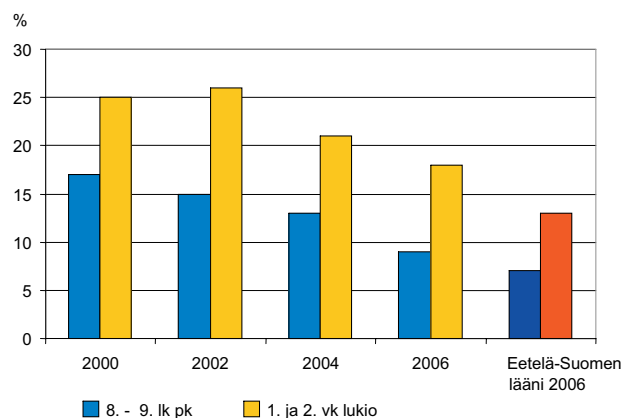
Enemmistö kouluterveyskyselyyn vastaajista arvioi vuonna 1996 huumeiden hankkimisen Helsingissä ikäisilleen helpoksi. Huumeiden hankkimista on pidetty vuosi vuodelta hankalampana. Vuonna 2006 huumeiden hankkimista erittäin helppona pitävien osuus oli 7–8 prosenttia.

Huumeiden käyttökokeilut ovat vähentyneet

Vuonna 2006 yläluokkalaisista 9 prosenttia ilmoitti kokeilleensa huumeita vähintään kerran elämässään. Huumekokeilut ovat vähentyneet vuodesta 2004. Pojat ovat kokeilleet huumeita hieman tyttöjä yleisemmin. Huumekokeilut olivat vähentyneet lukiolaisten parissa vuodesta 2004, mutta kokeilut olivat kuitenkin melko yleisiä: lukiolaisista 18 prosenttia ilmoitti kokeilleensa huumeita vähintään kerran elämässään. Huumekokeilut olivat hieman yleisempiä Helsingissä kuin pääkaupunkiseudulla keskimäärin (kuva 8.2.6).

Huumeutilanne Suomessa 2006 -raportin mukaan huumeutilanne näytti pahenevan vuosina 1995–2001 koko maassa lähes kaikkien mittarien (kokeilut, ongelmakäyttö, terveyshaitat, sairaudet, kuolemat, rikollisuus, takavarikot) mukaan. Vuosina 2001–2005 kehitys osoittaa sen sijaan selviä tasaantumisen merkkejä. Väestökyselyjen mukaan yhä harvempi 15–24-vuotias aloittaa kannabiskokeilut. Kouluterveyskyselyjen mukaan koululaistenkaan huumeikokeilut eivät ole enää lisääntyneet 2000-luvulla. Huumeikokeilut ovat pojilla yleisempiä kuin tytöillä.

Kuva 8.2.6 Laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleiden osuus Helsingin peruskouluissa ja lukioissa

Lähde: Kouluterveyskysely

Kansallisen huumausainevuosiraportin (2006) mukaan huumeita ja lääkkeitä väärinkäyttävien osuus on varsin pieni koko maassa. Ongelma keskittyy Helsinkiin ja muihin suuriin kaupunkeihin.

Päihdekäyttäjien hoito

Alkoholin ja muiden päihteiden käyttökokeilu ja käyttäminen voivat johtaa myös aineiden ongelmakäyttöön. Ensisijainen hoitovastuu on sosiaalitoimen ja terveydenhuollon peruspalveluilla kuten terveyskeskustoiminnalla ja sosiaalityöllä. Päihdehuollon erityistason palveluita tarjoavat esimerkiksi A-klinikat.

Diagnosoituja päihdehäiriöitä, joita ovat haitallinen käyttö tai riippuvuus, on nuoruusikäisistä noin 5–10 prosentilla. Heistä ainakin 80 prosentilla on lisäksi mielenterveyshäiriöitä. Näistä yleisimpiä ovat käytös- ja tarkkaavaisuus- sekä mieliala- ja ahdistuneisuushäiriöt (Lepistö ym. 2005).

Alkoholi, huumausaine, lääkeaine tai korvikkeet -päädiagnooseilla sairaaloiden vuodeosastoilla hoidossa olleiden 15–24-vuotiaiden lukumäärät ovat vähentyneet Helsingissä noin sadalla (239:stä 141:een) ajanjaksona 2000–2006. Myös päihdehuollon katkaisu- ja kuntoutusyksiköissä laitoksissa vuoden aikana hoidossa olleiden 0–17-vuotiaiden määrät ovat vähentyneet 167:stä 30:een vuodesta 2000 vuoteen 2006. Sen sijaan 15–24-vuotiaiden päihdehuollon laitoksissa hoidossa olleiden määrät ovat vuonna 2006 lähes yhtä suuret kuin vuonna 2000, noin 220 henkeä. On kuitenkin huomattava, että sairaalahoidossa ja laitoshoidossa olevien määrät ovat riippuvaisia siitä, miten päihteisiin liittyvää sairaalahoitoa tai avohoitoa on alueella tarjolla samoin kuin vallitsevista hoitokäytännöistä.

Alle 18-vuotiaille on varsin harvoin kehittynyt katkaisutai vieroitushoitoa vaativa huumeriippuvuus. Huumeiden tietojärjestelmän mukaan alle 15-vuotiaiden ikäryhmästä hoidon piiriin tulee vuosittain yksittäisiä tai vain muutamia tapauksia. Hoitojärjestelmä ei erityisesti huomioi alaikäisiä huumeiden käyttäjiä. Suomessa kovat huumausaineet eivät ole saaneet jalansijaa varhaisnuorten keskuudessa. Se on osaltaan estänyt vakavia huumeongelmia ikäryhmässä (Rönkä ym. 2006).

Kulttuuri suosii humalahakuisen juomisen vähentämistä ja jopa täysraittuutta

Valtakunnallisen nuorten terveystapatutkimuksen mukaan raittius lisääntyi 2000-luvulla ja alkoholikokeilut siirtyivät myöhempään ikään. Alkoholien käyttö väheni 12–14-vuotiailla edelleen vuosien 2003 ja 2005 välillä. 16–18-vuotiailla pojilla viikoittaisen ja kuukausittaisen alkoholien käytön laskeva suunta pysähtyi 2003 ja alkoi sitten kasvaa. 18-vuotiailla tytöillä vähintään kuukausittainen käyttö lisääntyi vuoteen 2003, sen jälkeen viikoittainen käyttö on hieman vähentynyt.

Vuosien 1997–2003 aikana 14–16-vuotiaiden poikien humalajuominen harvinaistui terveystapatutkimuksen tulosten mukaan, mutta väheneminen pysähtyi vuoden 2003 jälkeen. Alkoholien hinnan alennus vuonna 2004 näytti pysäyttäneen alkoholien käytön laskevan suunnan ja lisänneen viikoittaista humalajuomista 18-vuotiailla pojilla. Vuosina 2003–2005 18-vuotiaiden poikien viikoittainen humalajuominen yleistyi 7 prosentista 12 prosenttiin. Humalajuominen yleistyi 2000-luvun alkuvuosina 18-vuotiailla tytöillä mutta ei enää vuoden 2003 jälkeen. Humalajuominen oli koko tarkastelujakson harvinaista 12-vuotiailla.

Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan viidennes 12-vuotiaista katsoi vuonna 1979, että kohtuullinen alkoholinkäyttö kuuluu tavalliseen elämänmenoon. Osuus kasvoi 33 prosenttiin vuonna 1999 ja 52 prosenttiin vuonna 2005.

Suomalaisten asenteet alkoholiin ovat Terveystapatutkimuksen keskuksen vuonna 2006 teettämän tutkimuksen mukaan varsin tiukkoja. Kaksi kolmesta pitää nykyistä alkoholien kulutustasoa ongelmana, ja 68 prosenttia toivoi yleisen asenteen tiukentuvan alkoholien juomista ja humalakäyttäytymistä kohtaan.

Nuorisotutkija Lähteenmaa pitää Helsingin Sanomien haastattelun mukaan nuorten raitistumista vähäisenä mutta aitona muutoksena nuorisokulttuurissa. Tutkijan mukaan raitistuminen kertoo siitä, että osa nuorista on kyllästynyt yhteiskunnassa kaikkialla pursuavaan viinaan. Kaikki nuoret eivät pidä tavoittelemisenarvoisina runsaasta alkoholien käytöstä saatuja kokemuksia. (Helsingin Sanomat 2006).

Varsinkin pääkaupunkiseudulla on yhä enemmän pakolaisia ja siirtolaisia, joilla on islamilainen uskonto. Nuoret muslimit ovat hyvin alkoholikielteisiä ja yleensä abso-lutisteja vanhempiensa tavoin. Muslimien kasvava osuus suomalaisnuorissa voi jo sinänsä nostaa täysrait-

tiiden osuutta. Myös nuorten joita alkoholin nauttiminen ei kiinnosta, voi olla helpompi kieltäytyä alkoholista, kun on muitakin kieltäytyjiä, kuten nuoria joille täysraittius on uskonnon perusteella itsestäänselvyys. Nuorisoryhmissä tai koululuokissa raittiiden läsnäolo voi vaikuttaa yllättävän voimakkaasti, etenkin kun sosiaalinen paine on keskeinen nuorten juomisen aloittamisessa ainakin nuorten ilmoittaman mukaan (Lähteenmaa 2004).

Suomessa on saanut sijaa jonkin verran ns. streittari-liike, joka liittyy ylenpalttisesta mielihyvän tavoittelusta kieltäytymiseen ja jolla ei ole kristillistä arvopohjaa. Streittarit eivät hyväksy huumeita, alkoholia, tupakkaa ja lihaa eikä osa heistä irrallisia seksisuhteita. Lähteenmaan mukaan nuorten juomista ei ole juuri tutkittu Suomessa laadullisesti 20 vuoteen, vain juodun viinan määrä on kiinnostanut. Siksi tutkijat eivät tiedä raittiustrendin todellisia syitä (Helsingin Sanomat 2006, Lähteenmaa 2007).

Nuorena opittu päihdehakuinen käyttäytyminen jatkuu helposti aikuisena

Päihdekokeilut liittyvät usein nuoruusikään. Kokeileminen on nykyään yhä tavallisempaa ja se aloitetaan yhä nuorempina. Mitä varhaisemmin päihteiden käyttö alkaa, sitä todennäköisemmin se johtaa ongelmiin.

Pitkäaikaiset seurantatutkimukset osoittavat, että alkoholia ennen 14 vuoden ikää käyttäneet ovat ainakin kolme kertaa todennäköisemmin riippuvaisia alkoholista aikuisina kuin ne, jotka pysyivät raittiina 21-vuotiaaksi asti (Pitkänen ja Pulkkinen 2003). Nuorena opittu päihdehakuinen käyttäytyminen jatkuu helposti aikuisena nuoruusiän kehitysvaiheen vaarantumisen kautta, ja koska aivojen palkitsemis- ja mielihyväjärjestelmät ovat herkistyneet riippuvuutta aiheuttaville aineille (Lepistö ym. 2005).

Ongelmakäytöltä suojaavat ja siihen altistavat tekijät

Mikä saa osan kokeilijoista ja satunnaiskäyttäjistä ajautumaan ongelmakäyttäjiksi, ja toisaalta, miksi suurimmasta osasta kokeilijoita ei tule ongelmakäyttäjiksi. Lukuisat niin yhdessä kuin erikseen vaikuttavat tekijät voivat johtaa nuoren esimerkiksi päihteiden väärinkäyttöön tai muuhun ongelmakäyttämiseen. Muun muassa nuoren persoonallisuuteen liittyvät ominaisuudet kuten tarkkaavaisuushäiriöt, uhmakkuus- ja -käytöshäiriöt, traumaattiset elämäntapahtumat, oppimisvaikeudet tai voimakas elämyshakuisuus voivat al-

tistaa päihdehäiriöille (Lepistö 2005). Humalajuominen ja tupakointi olivat pääkaupunkiseudun kouluterveyskyselyn tulosten mukaan yhteydessä rikkeiden tekoon ja koulusta pinnaamiseen. Näiden nuorten vanhemmat olivat muita useammin tietämättömiä lastensa viikonloppuiltojen viettopaikoista.

Perheeseen liittyviä riskitekijöitä ovat vanhempien päihteiden väärinkäyttö ja/tai vakavat mielenterveysongelmat. Lisäksi vanhempien sallivuus nuoren päihteiden käytölle, puutteellinen vanhemmuus sekä riitaisa kodin ilmapiiri voivat saada nuoren ajautumaan ongelmiin päihteiden kanssa. Ympäristötekijöistä tärkeimmät ovat kavereiden ihannoiva suhtautuminen päihteisiin, kaveripiirissä ilmenevä epäsosiaalinen käytös ja runsas päihteiden käyttö. Lisäksi yhteiskunnassa vallitseva päihdemyönteinen kulttuuri ja päihteiden helppo saatavuus sekä alhainen hinta voivat edistää nuoren päihteiden käyttöä (Lepistö 2005).

Suojaavana pidetään ennen kaikkea tiettyjä perhetekijöitä, joista riittävän vahva vanhemmuus lienee tärkein. Myös lasten ja vanhempien läheiset välit, toimiva keskusteluyhteys perheenjäsenten välillä sekä järkevä suhtautuminen päihteiden käyttöön vähentävät nuoren vaaraa ajautua päihteiden hallitsemattomaan käyttöön.

Altistavien ja suojaavien tekijöiden syyseuraukset eivät ole yksiselitteisiä ja suoraviivaisia. Tekijät vaikuttavat usein lukuisiin eri asioihin yhtä aikaa ja niillä on nuorelle toinen merkitys eri ikä- ja kehitysvaiheissa (Lepistö 2005).

Lähteet:

Aalto-Setälä, Terhi, Marttunen, Mauri, Pelkonen, Mirjami: Nuorten päihdehäiriöt ja muut mielenterveyden häiriöt: tietoa nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Kansanterveyslaitos 2005, www.ktl.fi.

Helsingin Sanomat 27.11.2006. Terveyskysely: Nuoriso raitistuu.

Kaupunkilehti Vartti 3.1.2007. Kaljaa saa, kun ostaa vauvanruokaa.

Kouluterveyskysely 2006: Helsingin peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaiden vastausten jakaumataulukot; Helsingin lukioiden 1. ja 2. vuoden opiskelijoiden vastausten jakaumataulukot, Opetusvirasto, http://www.hel.fi/wps/portal/Opetusvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/fi/Opetusvirasto/Palvelut/Julkaisut+/Muita+julkaisuja

Lepistö, Jaana, Von der Pahlen, Bettina, Marttunen, Mauri: Nuorten päihdehäiriöiden hoito. Kansanterveyslaitos 2005, www.ktl.fi.

Lepistö, Jaana: Nuorten päihdehäiriöiden hoito. Teoksessa Tommi 2005 – Alkoholi- ja huumeutkimuksen vuosikirja (toim. Alho H., Lindeman J., Roine R., Tigerstedt C.) Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 2005, 30–37.

Luopa, Pauliina, Räsänen, Minna, Jokela, Jukka: Missä mennään? Helsingin nuorten päihdekäyttäjien suunta 1996–2004. Sosiaali- ja kehittämiskeskus Stakes, 2004. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/julkaisut/raportit04.htm>

Luopa, Pauliina, Sinkkonen, Annikka, Jokela, Jukka, Puusniekka, Riikka, Pietikäinen, Minna: Kouluterveys 2006: Pääkaupunkiseudun raportti. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/julkaisut/raportit06.htm>

Lähteenmaa, Jaana: Nuorisokulttuuri ja alkoholi 2000-luvun alun Suomessa: lievää käännettä humala- ja alkoholikielteisyyteen ja sen tulkintaa. Teoksessa Tommi 2004 – Alkoholi- ja huumeutkimuksen vuosikirja (toim. Alho H., Lindeman J., Raitasalo K., Roine R.) Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, 2004, 27–35.

Lähteenmaa, Jaana: Jos alkoholinkäyttö olisikin "out". Teoksessa Nuoret ja alkoholi. (toim. Tigerstedt C.) Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura, Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura, 2007, 89–102.

Peltovuoma, Sami, Varamäki, Ritva, Koponen, Jaana: Suomalaisen alkoholisenteet. Terveystieteen edistämisen keskus. 2006. www.health.fi.

Pitkänen, Tuuli, Pulkkinen, Lea: Onko alkoholin käytön alaraja tuulesta temmattu? Teoksessa Tommi 2003 – Alkoholi- ja huumeutkimuksen vuosikirja (toim. Alho H., Lindeman J., Raitasalo K., Roine R.) Helsinki: Alkoholi- ja huumeutkijain seura ry, 12–29.

Puusniekka, Riikka, Sinkkonen, Annikka, Jokela, Jukka, Luopa, Pauliina, Pietikäinen, Minna: Kouluterveys 2006: Helsingin kunta- raportti. Sosiaali- ja kehittämiskeskus Stakes, 2006. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/julkaisut/raportit06.htm>

Rimpelä, Arja, Rainio, Susanna, Pere, Lasse, Lintonen, Tomi, Rimpelä, Matti: Tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2005. Nuorten terveystapatutkimus 2005. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2005:23.

Rönkä, Sanna, Salonen, Pirita (toim.), Lillsunde, Pirjo, Salasuo, Mikko: Huumeilanne Suomessa 2006. Kansallinen huume- vuosiraportti EMCDDA:lle. Stakes 2006, www.stakes.fi.

9. Terveys

Sini Askelo

Lapsuus- ja nuoruusvuosien merkitys myöhempien ikävuosien terveydentilalle on todettu keskeiseksi. Lapsuuden aikana kehittyvät älylliset ja fyysiset perusvalmiudet. Lapsuuden aikana myös omaksutaan myöhempään terveydentilaan vaikuttavat asenteet ja elämäntavat, joiden muuttaminen ei välttämättä ole helppoa. Lapsuus on myös aikasidonnainen. Kunkin lapsen, henkilön kehitykseen vaikuttavat ajankohdan käsitykset hyvästä elämästä ja hyvästä terveydenhoidosta ja lapsen vanhempien resursseista tarjota niitä lapselleen.

Vuosina 2001–2005 vastasyntyneen helsinkiläisen elinajanodote oli 78 vuotta, tytöillä 81,1 vuotta ja pojilla 74,2 vuotta. Vuosiin 1981–1985 nähden eli 20 vuodessa helsinkiläisen vastasyntyneen jäljellä oleva keskimääräinen elinaika on pidentynyt 3,9 vuodella, tytöillä 3 vuodella ja pojilla 5,1 vuodella.

Helsinkiläisen vastasyntyneen pojan elinajanodote jäi vuosina 1981–85 vuoden lyhyemmäksi kuin koko maassa, tytöillä eroa oli 0,3 vuotta Helsingin tappioksi. Vuosiin 2001–2005 tullessa helsinkiläisten ja koko maan poikien elinajanodotteen ero oli pysynyt lähes samana. Tyttöjen osalta ero koko maahan on kasvanut ja helsinkiläisen vastasyntyneen tytön elinajanodote jäi nyt 0,8 vuotta koko maan vastaavaa lyhyemmäksi.

Lasten yleinen terveydentila

Lasten yleistä terveydentilaa voidaan mitata esimerkiksi pitkäaikaisiin tai vaikeisiin sairauksiin myönnettävien lääkkeisiin oikeutettujen ja mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneiden väestöosuudella.

Erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuuksilla mitattuna helsinkiläiset lapset (0–15-vuotiaat) olivat vuonna 2005 terveempiä kuin lapset koko maassa.

Mielenterveyden häiriöihin 0-17-vuotiaat helsinkiläislapsat saivat sairaalahoitoa selvästi useammin kuin lapset koko maassa. Vantaalaislapsilla sairaalahoitoa saaneiden osuus oli likimain Helsingin tasolla.

Taulukko 9.1 Vastasyntyneiden elinajanodote Helsingissä ja koko maassa

		Helsinki	Koko maa
1981-85	Yhteensä	74,1	
	M	69,1	70,1
	N	78,1	78,4
1991-95	Yhteensä	75,6	
	M	71,3	72,1
	N	79,2	79,7
1996-2000	Yhteensä	76,8	
	M	72,8	73,5
	N	80,1	80,8
2001-2005	Yhteensä	78,0	
	M	74,2	75,1
	N	81,1	81,9

Lähde: Tilastokeskus

Taulukko 9.2 Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetut 0-15-vuotiaat ja mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17-vuotiaat tuhatta vastaavan ikäistä kohden 2006

	Erityiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja	Mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet
Helsinki	33,8	6,2
Espoo	33,2	5,7
Vantaa	31,8	7,9
Oulu	40,4	6,0
Tampere	36,8	4,1
Turku	37,3	3,7
Koko maa	40,2	5,0

Lähde: Stakes, SOTKA-net.

Koululaisten terveydentila ja terveystottumukset

Kouluterveyskysely tehdään sekä peruskoulun kahden ylimmän luokan oppilaille että lukion kahden ensimmäisen vuosikurssin oppilaille. Sekä peruskoulun että lukion helsinkiläisistä oppilaista 18 prosenttia arvioi terveydentilansa keskinkertaiseksi tai huonoksi vuonna 2006. Verrattuna 2000-luvun aikaisempiin kyselyihin helsinkiläisten koululaisten terveydentila oli parantunut. Lääkäriin toteama pitkäaikais sairaus oli 8-9 prosentilla koululaisista.

Yleisimmin mainitut oireet olivat sekä peruskoululaisilla että lukiolaisilla viikoittaiset niska- ja hartiakivut sekä päänsäryt. Niska- ja hartiasäryt vaivasivat noin kolmasosaa lukiolaisista ja vajaata kolmasosaa peruskoululaisista. Lähes päivittäinen väsymys vaivasi 16 prosenttia koululaisista.

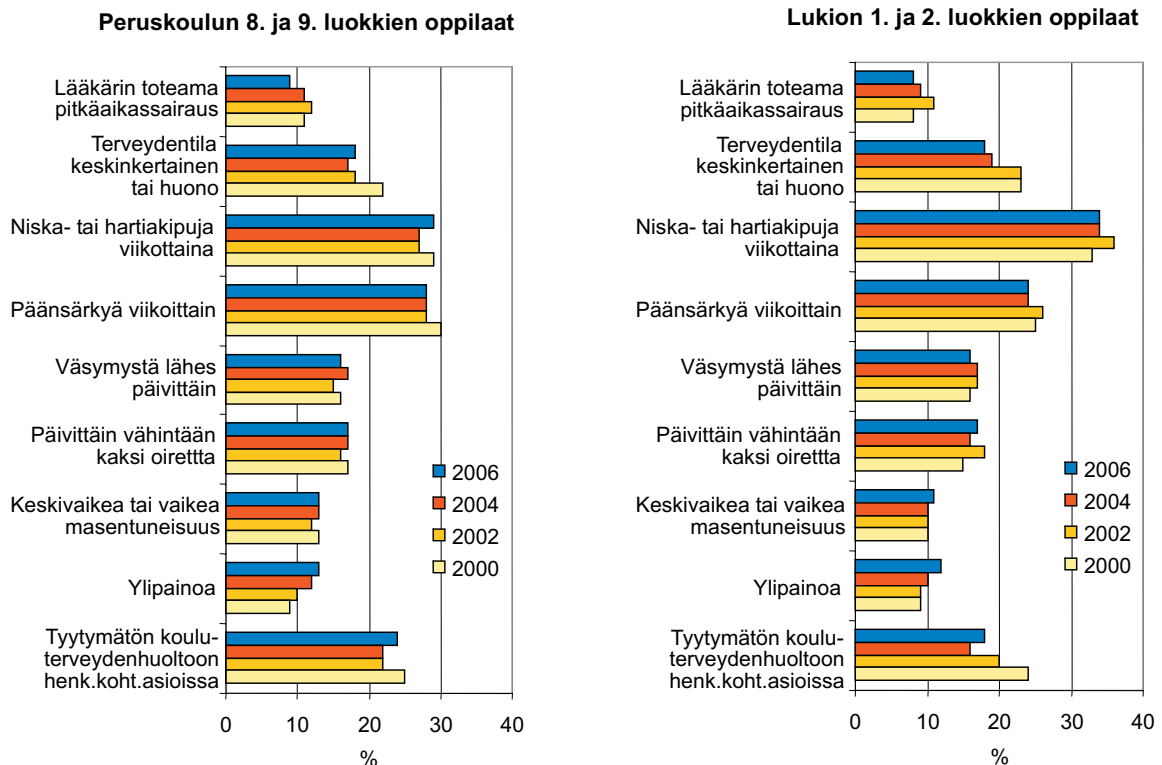
Keskivaikeasta tai vaikeasta masentuneisuudesta kärsi 13 prosenttia peruskoululaisista ja 11 prosenttia lukiolaisista. Osuudet ovat pysytelleet samalla tasolla koko 2000-luvun ajan.

Peruskoululaisista 13 prosenttia ja lukiolaisista 12 prosenttia oli ylipainoisia vuonna 2006. Kummassakin ryh-

mässä ylipainoisten osuus on selvästi noussut 2000-luvun aikana. Peruskoululaisista noin neljäsosa ja lukiolaisista vajaa viidesosa oli tyytymättömiä kouluterveydenhuoltoon vuonna 2006. Tyytymättömien osuus on vuoden 2004 kyselyyn nähden hiukan noussut.

Yleisin puute koululaisten terveystottumuksissa vuonna 2006 oli hampaiden harjauksen laiminlyönti. Harvemmin kuin kahdesti päivässä hampaitaan harjaa hiukan yli puolet helsinkiläisistä peruskoululaisista ja hiukan alle puolet lukiolaisista. Kummatkin ovat hiukan parantaneet tapojaan edelliseen kyselyyn nähden.

Kuva 9.1 Peruskoulun 8. ja 9. luokkien ja lukion 1. ja 2. luokkien oppilaiden terveyttä kuvaavia indikaattoreita Helsingissä 2000–2006

Lähde: Stakes, Kouluterveyskysely 2006.

Taulukko 9.3 Terveystottumuksia kuvaavia indikaattoreita Helsingissä

	Osuus oppilaista %			
	peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat		lukion 1. ja 2. luokkien oppilaat	
	2004	2006	2004	2006
Epäterveellisiä välipaloja vähintään 2 kerta viikossa	40	33	35	29
Hampaiden harjaus harvemmin kuin kahdesti päivässä	56	53	48	46
Nukkumaanmeno myöhemmin kuin klo 23	29	31	43	42

Lähde: Stakes, Kouluterveyskysely 2006.

Koululaisten muita huonoja terveys tottumuksia vuonna 2006 olivat epäterveellisten välipalojen syönti ja liian myöhäinen nukkumaanmeno. Peruskoululaiset syövät useammin epäterveellisiä välipaloja kuin lukiolaiset, mutta molemmissa osuus on hiukan alentunut edelliseen kyselyyn nähden. Liian myöhäinen nukkumaanmeno on yleisempää lukiossa kuin peruskoulussa. Kello 23:n jälkeen nukkumaan menevien osuus on pysynyt likimain ennallaan edellisiin kyselyihin nähden.

Liikunnan harrastamisessa ja päihteiden käytön osalta helsinkiläisten nuorten elintottumukset ovat menneet parempaan suuntaan, näitä teemoja käsitellään erikseen lasten ja nuorten elintavat -kappaleessa.

Lasten pysyvät terveyshaitat

Lasten terveydentilan erityinen piirre ovat syntymässä tai varhaislapsuudessa todetut pysyvät vammat tai sairaudet, jotka vaativat elinikäistä terveydenhoitoa ja kuntoutusta. Vakavimmat terveydelliset haitat tai puutteet paljastuvat yleensä jo synnytyksen yhteydessä tai ihan varhaislapsuudessa. Älyllinen kehitysvammaisuus, synnynnäiset rakenneviat ja kromosomipoikkeavuudet paljastuvat useimmiten viimeistään ensimmäisen elinvuoden aikana.

Helsingissä syntyi 1993–2004 Stakesin epämuodostumarekisterin mukaan vuosittain keskimäärin 210 lasta, joilla oli vähintään yksi merkittävä epämuodostuma. Heistä keskimäärin 3 syntyi kuolleena ja 10 menehtyi ensimmäisen ikävuoden aikana eli yhteensä 6 % epämuodostuneina syntyneistä. Kyseisellä ajanjaksolla kaikkiaan vähän yli kolmella prosentilla helsinkiläisistä vastasyntyneistä oli epämuodostumia ja noin 0,2 prosenttia vastasyntyneistä menehtyi epämuodostumien vuoksi. Tavallisimpia epämuodostumia olivat sydän- ja verenkiertoelimestön rakenteelliset poikkeavuudet (Stakes, epämuodostumarekisteri).

Taulukko 9.5 Vuoden lopussa erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja ikäryhmittäin osuutena vastaavanikäisestä väestöstä 1995–2006, %

	0-15 vuotiaat				16-24 vuotiaat			
	1995	2000	2005	2006	1995	2000	2005	2006
Helsinki	2,8	3,7	3,5	3,4	3,6	3,7	4,2	4,2
Espoo	3,4	3,9	3,6	3,3	3,9	4,0	4,1	4,2
Vantaa	3,5	4,3	3,4	3,2	4,5	4,4	4,5	4,4
Tampere	2,4	3,4	3,8	3,7	4,1	4,5	4,7	4,6
Oulu	3,0	4,2	4,1	4,0	5,0	5,6	5,6	5,8
Turku	3,6	4,5	4,0	3,7	4,5	4,6	5,1	5,0
Koko maa	3,2	4,1	4,2	4,0	4,4	4,7	5,3	5,3

Lähde: Stakes, SOTKA-net.

Taulukko 9.4 Kunnallisten päiväkotien erityistä tukea saavat lapset 31.12.2006

Erityisen tuen tarpeen syy	Yhteensä	%
Autismi	14	1,2
CP-vamma	14	1,2
Kehitysvamma (diagn.)	29	2,5
Kokonaiskehityksen viivästymä	107	9,1
Krooninen sairaus	59	5,0
Kuulovamma	13	1,1
Puheen ja kielen kehityshäiriöt	444	37,8
Sosio-emotionaaliset vaikeudet	87	7,4
Tarkkaavaisuushäiriöt	54	4,6
Erytisopetukseen otettu/siirretty	46	3,9
Diagnoosi puuttuu	191	16,2
Muut vammat ja syyt	118	10,0
Yhteensä	1 176	100,0

Lähde: Helsingin sosiaalivirasto, Lasten päivähoidon tilastotietoja vuodelta 2006

Kunnallisissa päiväkodeissa hoidettiin noin 1 200 erityistä tukea tarvitsevia lapsia vuoden 2006 lopussa. Suurin syy erityisen tuen tarpeeseen olivat puheen ja kielen kehityshäiriöt. Luonteeltaan pysyviä vammoja tai pitkäaikaissairauksia oli kaikkiaan 150 lapsella eli 13 prosentilla erityistä tukea saavista lapsista.

Lasten sairaudet ja niiden hoito

Lasten sairauksia lääkitään itsehoitolääkkeiden, lääkärin määräämien reseptilääkkeiden ja muiden hoitojen avulla. Reseptilääkkeet kuuluvat sairastuvuuden korvausten piiriin. Vuonna 2005 korvauksia reseptilääkkeistä sai 40 prosenttia koko maan alle 16-vuotiaista.

Vakavampien tai pitkäaikaisten sairauksien hoitoon käytettyjen lääkkeiden hinnasta sairastuvuus korvaa 75 prosenttia tai 100 prosenttia. Näihin erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeuttavia sairauksia esiintyy vuosi-

tasolla noin 3 300 alle 16-vuotiaalla helsinkiläisellä lapsella.

Vuonna 2006 helsinkiläisistä alle 16-vuotiaista 3,4 prosenttia ja 16–24-vuotiaista 4,2 prosenttia oli oikeutettu erikoiskorvattaviin lääkkeisiin. Koko maan vastaavat väestöosuudet olivat kummassakin ikäryhmässä selvästi korkeammat. Helsinkiläisten erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen lasten osuus on kasvanut vuodesta 1995, mutta vähentynyt hiukan 2000-luvun kuluessa. Nuorisoikäisillä erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus väestöstä on selvästi kasvanut sekä Helsingissä että koko maassa.

Erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen helsinkiläisten 0-19-vuotiaiden lasten ja nuorten lukumäärä on viimeisten viiden vuoden aikana vähentynyt kaikkiaan noin 5 prosentilla. Ikäryhmään suhteutettuna selvää parannusta ja väestöosuuden laskua on tapahtunut alle 10-vuotiaiden ikäryhmissä. Selvää nousua on sen sijaan tapahtunut 10–19-vuotiaiden erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuudessa ikäryhmästä.

Yleisimmät erikoiskorvattavilla lääkkeillä hoidettavat lasten sairaudet ovat astma, diabetes, epilepsiaa ja sydämen vajaatoiminta. Astmaa sairastavien osuus on selvästi vähentynyt alle 10-vuotiailla vuodesta 2001 vuoteen 2005. Astmaa sairasti kaikkiaan 2 300 alle 20-vuotiasta vuonna 2005.

Diabetesta sairastavien osuus kaksinkertaistuu 10–15-vuotiaiden ikäryhmässä nuorempiin nähden ja osuus ikäryhmästä oli sama myös 16–19-vuotiailla. Kaikkiaan diabetesta sairasti 450 alle 20-vuotiasta vuonna 2005. Samoin kuin diabetes, epilepsiaa sairastavien osuus ikäryhmästä lisääntyy 10–15-vuotiailla nuorempiin nähden ja jatkuu samalla tasolla 16–19-vuotiaiden ikäryhmässä. Epilepsiaa sairasti lähes 500 alle 20-vuotiasta vuonna 2005. Kroonista sy-

Taulukko 9.6 Erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettujen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Helsingissä vuosina 2001–2005, %

	2001	2002	2003	2004	2005
0-4-vuotiaat	2,8	2,5	2,1	2,1	2,0
5-9-vuotiaat	4,5	4,5	4,2	4,1	4,1
10-15-vuotiaat	3,8	3,9	4,0	4,0	4,1
16-19-vuotiaat	3,2	3,3	3,2	3,5	3,6
0-19-vuotiaat yht.	3,6	3,6	3,4	3,5	3,5
Lkm 0-19-v.	3 959	3 954	3 737	3 760	3 756

Lähde: Kela

dämen vajaatoimintaa esiintyy kaikissa lapsuuden ikäryhmissä samantasoinen osuus. Sairaudesta kärsi noin 80 helsinkiläislasta vuonna 2005.

Psykoosit erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeuttavana sairautena alkavat 10–15-vuotiaiden ikäryhmästä ja yleistyy 16–19-vuotiaiden ikäryhmässä. Psykooseja sairasti noin 90 alle 20-vuotiasta vuonna 2005 ja niiden määrä ja osuus näistä ikäryhmistä on kasvanut vuodesta 2001 vuoteen 2005.

Vakavampia tapaturmia sattuu vuosittain yhdelle tuhannesta

Alle 16-vuotiaille helsinkiläislapsille sattuu sairaalahoitoa vaativia tapaturmia likimain saman verran kuin koko maassa, eli noin 8 sairaalahoitoon johtanutta tapaturmaa 1000 lasta kohden vuosittain. Nuoret 16–24-vuotiaat helsinkiläiset ovat ehkä hiukan varovaisempia kuin maassa keskimäärin, sillä heille sattuu sairaalahoitoon johtavia tapaturmia vuosittain noin 10 tapaturmaa 1000 ikäryhmän nuorta kohden, mikä jää hieman koko maan tasoa alemmaksi.

Taulukko 9.7 Tapaturman vuoksi sairaalassa hoidetut lapset ja nuoret tuhatta vastaavaniäistä kohti vuosina 2000–2006

	0-15-vuotiaat				16-24-vuotiaat			
	2000	2004	2005	2006	2000	2004	2005	2006
Helsinki	7,6	8,8	7,8	7,5	11,6	11,1	10,2	10,0
Espoo	5,6	5,6	6,6	5,5	12,4	12,2	9,7	9,6
Vantaa	5,8	6,2	6,2	6,4	10,5	12,5	10,7	11,2
Tampere	6,7	8,1	8,1	6,9	9,9	10,6	11,5	11,8
Turku	8,1	9,6	10,0	8,8	14,8	14,7	14,6	13,6
Oulu	9,2	8,1	8,5	8,8	14,3	12,9	13,7	12,5
Koko maa	7,4	7,8	7,7	7,8	13,6	13,4	12,7	12,3

Lähde: Stakes, SOTKA-net

Lasten kuolleisuus ja kuolemansyyt

Alle kouluikäisten ja 7-15-vuotiaiden kuolleisuus on erittäin vähäistä. Helsingissä kuoli vuosina 2000–2006 keskimäärin 41 alle 20-vuotiaasta vuosittain. Lukumäärien vähäisyydestä johtuen vuosittaiset vaihtelut kuolleiden lasten määrissä voivat olla hyvinkin suuria, mutta keskimäärin Helsingissä kuolee vuosittain 0,5 alle 16-vuotiaasta lasta tuhatta ikäryhmän lasta kohden.

Lasten kuolleisuus keskittyy ikäryhmiin alle 1-vuotiaat ja 15–19-vuotiaat. Vuosina 2001–2006 kuolleista alle 20-vuotiaista keskimäärin 45 prosenttia oli alle 1-vuotiaita ja 27 prosenttia 15–19-vuotiaana. Kuolleista lapsista ja nuorista enemmän kuin puolet on poikia.

Vuosien 2002–2006 keskiarvona helsinkiläisten alle 16-vuotiaiden kuolleisuus ikäryhmästään on koko maan ja muiden suurten kaupunkien tasoa hieman korkeammalla tasolla. Helsingin muita korkeampi kuolleisuus kohdentuu yksinomaan imeväiskuolleisuuteen. Muiden, 1-15-vuotiaiden kuolleisuus oli Helsingissä koko maata vastaavalla tasolla ja jäi useita muita suuria kaupunkeja alemmaksi.

Alle kouluikäisten helsinkiläisten yleisin kuolemansyy olivat perinataalikauden aikana alkaneet tilat, joiden aiheuttamia kuolemia vuosina 2000–2004 oli keskimäärin 11 vuosittain. Toiseksi yleisin kuolemansyy olivat synnynnäiset epämuodostumat ja kromosomipoikkeavuudet, joista johtuvia kuolemia vastaavan ajan keskiarvona esiintyi vuosittain 6,2. Tapaturmiin kuoli keskimäärin 2 alle kouluikäistä helsinkiläislasta vuodessa ja väkivallan uhrina kuoli 0,2 alle kouluikäistä vuodessa vuosien 2000–2004 aikana.

Peruskouluikäisten, 7-15-vuotiaiden yleisin kuolemansyy vuosina 2000–2004 olivat kasvaimet, joihin kuoli vuosittain keskimäärin 2 lasta. Tapaturmiin kuoli keskimäärin 1,8 ja väkivallan uhrina keskimäärin 0,4 ikäryhmän lasta vuosittain vuosina 2000–2004.

Lapset käyttävät kunnallisia ja yksityisiä terveyspalveluita

Helsingiläisille lapsille ja lapsiperheille on tarjolla monia yksinomaan heille kohdennettuja kunnallisia terveyspalveluita kaikille avointen terveyspalvelujen lisäksi. Palveluilla on myös ennalta ehkäisevä tehtävä.

Lasten terveysneuvontaa käyttivät likimain kaikki alle kouluikäiset helsinkiläiset vuonna 2006 ja myös aikaisempina vuosina. Alle vuoden ikäiset kävivät terveysneuvonnassa vuoden aikana keskimäärin 7 kertaa,

Taulukko 9.8 Kuolleet iän ja sukupuolen mukaan Helsingissä 2001–2006

	2001	2002	2003	2004	2005	2006
0-19-vuotiaat	30	52	41	45	42	37
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0-v.	36,7	46,2	48,8	57,8	31,0	48,6
1-4-v.	13,3	3,8	4,9	15,6	21,4	2,7
5-9-v.	6,7	9,6	2,4	4,4	16,7	8,1
10-14-v.	10,0	9,6	12,2	4,4	7,1	13,5
15-19-v.	33,3	30,8	31,7	17,8	23,8	27,0
	%					
Miehet	66,7	51,9	53,7	51,1	61,9	59,5
Naiset	33,3	48,1	46,3	48,9	38,1	40,5

Lähde: Tilastokeskus, ALTIKA

Taulukko 9.9 0-6 ja 7-15 vuotiaat kuolleet tuhatta vastaavan ikäistä kohti 2002-2006

	Yhteensä	Ikä		
	0-15-v.	0-v.	1-6-v.	7-15-v.
Helsinki	0,38	3,40	0,17	0,16
Espoo	0,30	2,21	0,22	0,12
Vantaa	0,34	2,60	0,21	0,16
Oulu	0,29	1,64	0,27	0,11
Tampere	0,36	2,90	0,17	0,17
Turku	0,33	2,87	0,13	0,15
Koko maa	0,33	3,06	0,18	0,14

Lähde: Tilastokeskus, ALTIKA

Taulukko 9.10 Lasten terveysneuvonta 2006

	Alle 1-v.	1-6-v.	Kaikki yhteensä
Palveluja saaneet/ ikäryhmä		1,0	1,0
Käynnit/henkilö		7,3	2,5
Lääkärikäynnit		1,2	0,5
Terveystieteidenkäynnit		6,0	2,0

Yli 6-vuotiaat on laskettu mukaan 1-6-vuotiaisiin.

Lähde: Helsingin kaupungin terveyskeskus

useimmiten terveydenhoitajan vastaanotolla. 1-6-vuotiailla käyntejä oli keskimäärin 2,5 lasta kohden ja suurin osa käynneistä samoin terveydenhoitajan vastaanotolle.

Alle 20 vuotiaista terveysasemien palveluja käytti reilut 60 prosenttia ja terveyskeskuspäivystystä vajaa viidennes vuonna 2006. Alle 15-vuotiaista lasten terveyskeskuspäivystystä käytti noin viidennes. Hammashuol-

lon palveluja käytti 57 prosenttia alle 20-vuotiaista vuonna 2006.

Perusterveydenhuollon eli terveyskeskuksen lääkärin käyttö on jäänyt helsinkiläislapsilla muuta maata vähäisemmäksi 2000-luvun alkupuolella. Vuonna 2005 lääkärin vastaanotolla kävi 67 prosenttia 0-14-vuotiaista helsinkiläisistä kun koko maan osuus oli 75 prosenttia.

Yksityisellä yleislääkärillä kävi vuonna 2005 noin 8 prosenttia 0-15-vuotiaista ja yksityisellä erikoislääkärillä noin 22 prosenttia ikäryhmästä. Alle 5-vuotiailla erikoislääkärin käyttö keskittyy lastentauteihin sekä korva-, nenä- ja kurkkutauteihin kun 5-15-vuotiaat käyttävät näiden lisäksi enemmän myös muiden erikoislääkäreiden palveluja.

Kunnallisessa hammashuollossa helsinkiläisten alle 20-vuotiaiden palvelujen käyttö on vähentynyt. Palveluja käytti 57 prosenttia alle 20-vuotiaista vuonna 2006. Samanaikaisesti myös käyntien määrä asiakasta kohden on vähentynyt.

Yksityisestä hammashoidosta sai Helsingissä vuonna 2006 korvauksia 1,8 prosenttia alle 18-vuotiaista. Yksityisen palvelun käyttö on Espoon jälkeen suurten kaupunkien laajinta ja selvästi laajempaa kuin koko maassa.

Lasten sairaalahoidon käyttö on koko maassa vähentynyt voimakkaasti 1990-luvun puolivälistä, syynä ilmeisesti uudet polikliinisesti toteutettavat hoitomuodot. Helsinkiläislasten sairaalahoidon tarve tai käyttö jää muita suuria kaupunkeja, poikkeuksena Vantaa, ja koko maata alemmalle tasolle erityisesti somaattisen erikoissairaanhoidon osalta. Vuonna 2004 hoidettiin somaattisen erikoissairaanhoidon potilaana Helsingissä 51 lasta tuhatta 0-14-vuotiaista kohden kun koko maassa hoidettujen luku oli 57 tuhatta ikäryhmän lasta kohden.

Psykiatrian erikoisalan lasten sairaalahoido on sen sijaan selvästi lisääntynyt. Helsingissä hoidettiin vuonna 2004 psykiatrian erikoisalan potilaana 2,4 lasta tuhatta 0-14-vuotiaista kohden, mikä on koko maan 1,9 lapsen tasoa selvästi enemmän.

Taulukko 9.11 Kunnallisen terveydenhuollon palveluja vuoden aikana käyttäneet helsinkiläiset 0-19-vuotiaat vuosina 2004-2006

	Osuus ikäryhmästä, %		
	2004	2005	2006
Perusterveydenhuollon avohoito(0-19 v)	99,8	100,7	100,5
Terveysasemat yhteensä (0-19 v)	62,1	63,5	63,5
Terveyskeskuspäivystys (0-19 v)	16,5	18,1	18,0
Lasten terveyskeskuspäivystys (0-14 v.)	18,4	20,7	20,5
Kouluterveydenhuolto (7-17 v.)	78,3	80,4	93,1
Opiskelijaterveydenhuolto (15-19 v.)	39,5	38,9	38,1
Hammashuolto (0-19 v)	56,4	57,1	57,0

Lähde: Helsingin kaupungin terveyskeskus

Taulukko 9.12 Perusterveydenhuollon 0-14-vuotiaat lääkärin potilaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä 2000-2005, %

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Helsinki	72,8	77,8	69,6	69,9	65,6	66,5
Espoo	52,5	51,1	48,2	47,0	60,6	64,1
Oulu	78,4	73,5	76,0	75,9	71,1	72,5
Tampere	74,7	73,4	74,8	73,2	72,3	70,8
Turku	..	70,4	68,5	69,4	67,2	63,8
Vantaa	58,6	59,4	56,3	56,6	51,8	52,4
Koko maa	76,8	78,4	78,0	77,5	72,5	74,9

Lähde: Stakes, SOTKA.

Taulukko 9.13 Yksityisillä yleis- ja erikoislääkäreillä 0-15-vuotiaiden kävijöiden osuus ikäryhmästä Helsingissä vuonna 2005, %

	0-4-v.	5-15-v.
Yleislääkärit yhteensä	7,6	7,7
Erikoislääkärit yhteensä	29,9	18,8
1 Naistaudit ja synnytykset	0,0	0,1
2 Silmätaudit	0,7	2,2
3 Kirurgia	1,0	3,0
4 Korva-, nenä- ja kurkkutaudit	10,7	4,0
5 Psykiatria	0,0	0,2
6 Yleislääketiede	0,6	0,3
7 Lastentaudit	24,0	10,3
8 Sisätaudit	0,1	0,2
9 Ihotaudit ja allergologia	0,9	1,6
99 Muut erikoisalot	7,3	2,8

Lähde: Kela

Taulukko 9.14 Kunnallisen hammashuollon palveluja käyttäneet 0-19-vuotiaat Helsingissä vuosina 2004–2006

	2004	2005	2006
Palveluja käyttäneet henkilöt vuoden aikana	61 320	61 754	61 669
osuus 0-19-vuotiaista, %	56,4	57,1	57,0
Käytetyt terveydenhuoltopalvelut	180 987	173 254	183 566
osuus 0-19-vuotiaista, %	3,0	2,8	3,0

Lähde: Helsingin kaupungin terveyskeskus

Taulukko 9.15 0-17-vuotiaiden hammashoitokorvaukset kunnittain vuonna 2006

Kunta	Korvausten saajat	Osuus väestöstä, %
Helsinki	1 692	1,8
Espoo	1 178	2,1
Vantaa	466	0,9
Oulu	193	0,7
Tampere	297	0,8
Turku	514	1,8
Koko maa	9 766	0,9

Lähde: www.kela.fi.

Taulukko 9.16 Kunnallisissa sairaaloissa vuoden aikana hoidetut 0-14-vuotiaat potilaat erikoisalain mukaan 1995–2004

	Vuosi	Tuhatta 0-14-vuotiaasta kohti						
		Helsinki	Espoo	Vantaa	Oulu	Tampere	Turku	Koko maa
Kaikki sairaaloissa hoidossa olleet	1995	82,8	64,6	75,9	89,9	69,7	73,7	81,2
	2000	58,2	63,8	54,4	81,8	65,4	58,2	67,0
	2004	53,8	54,3	52,2	70,3	62,1	59,0	59,4
Psykiatrian erikoisalain potilaat	1995	1,5	0,9	1,1	0,9	0,8	1,3	0,9
	2000	2,6	1,7	1,7	2,2	1,4	1,6	1,6
	2004	2,4	1,6	2,2	2,5	1,6	2,2	1,9
Somaattisen erikoissairaanhoidon (pl. yleislääket.erik.ala)	1995	79,8	62,1	73,2	88,1	68,7	72,1	79,2
	2000	55,1	60,8	51,6	79,8	63,9	56,0	64,5
	2004	51,4	52,2	49,5	67,2	60,5	56,5	56,7

Lähde: Stakes. Sotka-tietokanta.

10. Turvallisuus

10.1 Lasten ja nuorten liikenneturvallisuus

Päivi Selander

Alle 15-vuotiailla lapsilla ei ole vielä aikuisten valmiuksia selvitä liikenteessä. Liikenneonnettomuustilastot kattavat kaikki liikenteessä kuolleet, mutta tilastot paljastavat lasten liikenteessä loukkaantumista vain noin viidesosan. Lapsi joutuu useimmiten jalankulkijana liikenneonnettomuuteen ja useimmiten onnettomuus sattuu suojatiellä. Ajoneuvojen nopeusrajoitukset lisäävät liikenneturvallisuutta taajamien asunto- ja keskuskaduilla.

Alle viisitoistavuotiaan liikennevalmiudet ovat puutteelliset

Lapsen valmiudet selviytyä erilaisista liikenteessä kohtaamista tilanteista kehittyvät iän karttuessa. Kuulon, näön, keskittymis- ja arviointikyvyn kehittyminen vievät vuosia. Myös kokemuksen puute sekä pieni koko vaikeuttavat liikenteessä pärjäämistä. Lapsen pituus vaikuttaa liikenteessä näkemiseen ja näkymiseen. Kuusivuotiaan pituus on keskimäärin 120 cm, kun taas normaalin henkilöauton korkeus on 135 cm (Nieminen 2004, Aarnikka ym. 2002).

Lapsen voi olla vaikea arvioida erilaisia liikennetilanteita. Esimerkiksi lähestyvän auton nopeutta ja etäisyyttä on aikuisenkin usein vaikea hahmottaa. Lapsen ja lapsijoukon huomio saattaa kiinnittyä nopeasti aivan muuhun kuin ympäröivään liikenteeseen. Lapsen hetken mielijohteita noudattava käyttäytyminen ei ole mikään karsittava vika vaan lapsen kehitykseen kuuluva ominaisuus. Lapsella ei ole myöskään selvää käsitystä liikenteen vaaroista ja muista tielläliikkujista. Yksilölliset vaihtelut liikennevalmiuksissa ovat melkoisia ikäryhmien sisällä, ja vasta noin viidentoista vuoden ikäisillä lapsilla alkavat olla samat valmiudet liikenteessä liikkumisessa kuin aikuisilla (Nieminen 2004, Lapset ja liikenne 2006).

Merkittävä osa lasten liikenneonnettomuuksista jää tilastojen ulkopuolelle

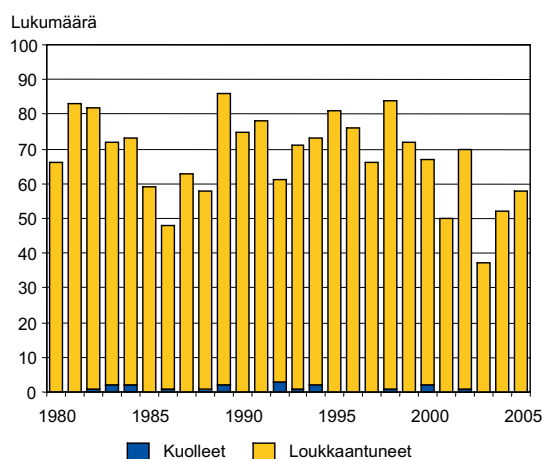
Vuonna 2005 Helsingissä sattui kaikkiaan 558 poliisin tutkimaan henkilövahinkoihin johtanutta liikenneonnet-

tomuutta, joissa kuoli 9 yli 15-vuotiasta, mutta ei yhtään alle 15-vuotiasta (Tilastokeskus). Loukkaantuneita oli 722 henkilöä, joista alle 15-vuotiaiden lasten osuus oli 8 prosenttia.

Merkittävä osa lasten liikenneonnettomuuksista jää tilastojen ulkopuolelle. Monet sairaalahoitoa tai terveyskeskuskäyntejä vaativat lasten onnettomuudet eivät näy tilastoissa, sillä vain poliisin tietoon tulleet liikenneonnettomuudet raportoidaan. Liikenneturvallisuuden kehittymistä seurataan Helsingissä poliisin tilastojen liikenneonnettomuuksien avulla. Poliisin tilastot kattavat kaikki kuolemantapaukset sekä noin viidesosan loukkaantumista.

Kuolleiden ja loukkaantuneiden 0–14-vuotiaiden lasten yhteismäärä on vuodesta 2000 vähentynyt ja lisääntynyt vuorovuosin vuoteen 2005 asti. Vuonna 2002 lapsiuhreja tilastoitiin peräti 70. Lasten liikenneonnettomuudet vähenivät Helsingissä vuonna 2003, jolloin loukkaantui 37 alle 15-vuotiasta lasta. Lapsiuhreja oli lähes puolet vähemmän kuin keskimäärin edellisinä vuosina. Vuonna 2004 loukkaantuneita lapsia oli taas enemmän, 52, ja vuonna 2005 heitä oli jo 58. Vuosina 2000–2005 on Helsingissä loukkaantunut liikenteessä yhteensä 276 iältään 0–14-vuotiasta lasta (kuva 10.1.1).

Kuva 10.1.1 Helsingin liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet alle 15-vuotiaat lapset

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Vuosina 1990–2005 on Helsingissä kuollut liikenteessä yhteensä 10 lasta. Keskimäärin yksi lapsi on kuollut joka toinen vuosi. Vuosina 2000–2005 on kuollut kolme alle 15-vuotiasta lasta. Kaksi kuoli ylittäessään katu suojatietä pitkin, toinen Itäväylällä ja toinen Huopalahdentiellä. Kolmas lapsi kuoli matkustaessaan autossa.

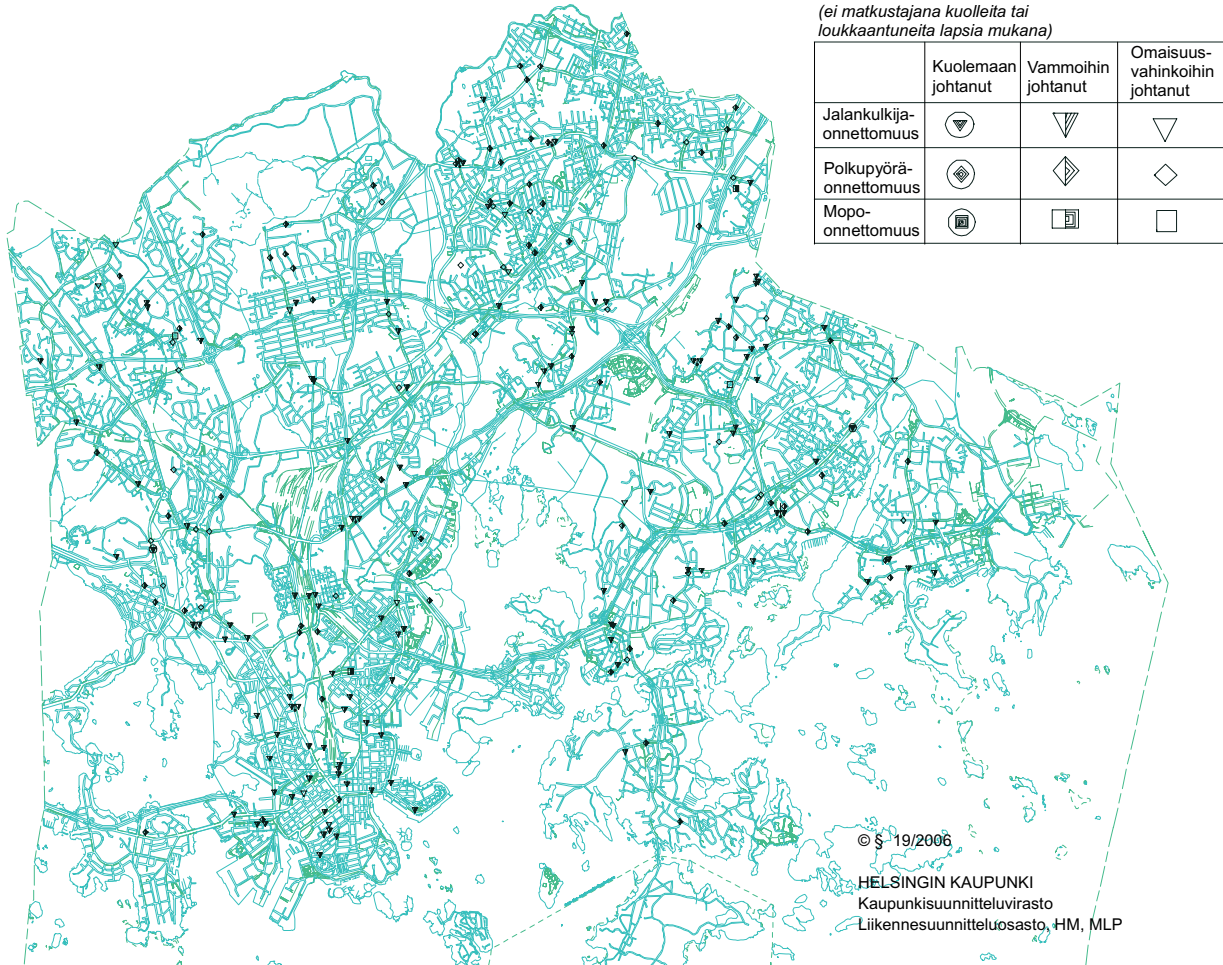
Suurin osa lapsista joutuu jalankulkijana liikenneonnettomuuteen

Alle 15-vuotiaista liikenneonnettomuuteen joutuneista 40 prosenttia oli liikenteessä jalankulkijana ja 37 prosenttia auton matkustajana vuosina 2000–2005. Pyöräilijänä oli 22 prosenttia. Lasten turvallisuus jalankulkijana on parantunut Helsingissä viime vuosina. Vuoden 2002 jälkeen alle 15-vuotiaita lapsia ei ole kuollut jalankulkijana, ja jalankulkuonnettomuuksissa loukkaantuneiden määrä on selvästi aiempaa alhaisempi (kuva 10.1.3)

Monessa koulussa on annettu liikenneturvallisuuksista suositus, että 1. ja 2. luokan oppilaat eivät pyöräilisi koulumatkojaan. Vuonna 2003 loukkaantui tilastojen mukaan kuusi alle 15-vuotiasta polkupyöräonnettomuuksissa. Seuraavina vuosina loukkaantuneita oli huomattavasti enemmän, vuonna 2004 15 ja vuonna 2005 13 (kuva 10.1.4).

Ala-asteen koulumatkakyselyn 2004 mukaan yli kolmen kilometrin matkoja ei juuri enää kävellä tai pyöräillä. Ala-asteen oppilaat saavat HKL:n lipun, jos koulumatka on yli kaksi kilometriä. Tällaisilla matkoilla on joukkoliikenteen osuus vielä kaksinkertainen henkilöautomatkoihin verrattuna. Runsas neljäsnes ekaluokalaisista vietiin selvityksen mukaan kouluun henkilöautolla. Vuosina 2000–2005 yli kolmannes Helsingissä onnettomuuteen joutunut alle 15-vuotias oli auton matkustajana.

Kuva 10.1.2 7-14-vuotiaiden lasten liikenneonnettomuudet Helsingissä vuosina 2000–2005

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Vanhempien huoli lasten liikenneturvallisuudesta on lisääntynyt lasten kuljettamista autolla kouluun ja harrastuksiin. Näin lasten arkiliikkinen, päivittäinen kävely tai pyöräily kouluun, on vähentynyt. Helsingiläiset ala-asteen oppilaat kulkevat koulumatkansa vielä hyvin itsenäisesti verrattuna monen muun Euroopan maan lapsiin. Esimerkiksi englantilaisista 7–10-vuotiaista oppilasta kolmasosa viedään kouluun henkilöautolla, Helsingissä 16 prosenttia.

Arkiliikunta on tärkeää lasten motorisen kehityksen ja fyysisen kunnon ylläpitämisen kannalta. Itsenäisellä liikkumisella on vaikutuksia myös lasten sosiaaliseen kehitykseen. Myös siitä on viitteitä, että liikkumisvapaus voi liittyä lasten emotionaaliseen kehitykseen ja identiteetin muotoutumiseen. Omatoiminen liikkuminen vaikuttaa myös merkittävästi lapsen kehittymiseen itsenäisesti ajattelevaksi ja toimivaksi yksilöksi. Lisäksi voi olettaa, että itsenäinen liikkuminen tutulla koulumatkalla parantaa lapsen valmiuksia selviytyä liikenteestä myös vapaa-aikana ja vähäinen omatoimisen liikkuminen taas vähentää (Aarnikka ym. 2002).

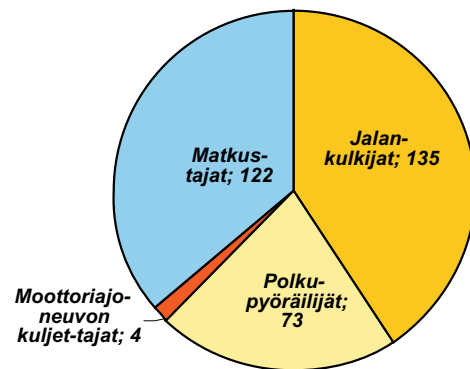
Lapset joutuvat liikenneonnettomuuteen useimmiten suojatiellä

Helsingin liikennesuunnitteluosaston tilastojen mukaan koululaiset joutuvat liikenneonnettomuuksiin vapaa-aikana hieman useammin kuin koulumatkoilla (kuva 10.1.5). Koulumatkoilla ja -päivinä sattuu alle puolet koululaisten liikenneturmista.

Helsingissä lasten liikenneonnettomuudet sattuvat usein suojateillä. Keskimäärin puolet lasten jalankulkija- ja pyöräilijähuhreista joutui onnettomuuteen vuosina 2000–2005 ylittäessään katua suojatietä pitkin. Kaikista 7–14-vuotiaiden koululaisten onnettomuuksista klo 7–16 tapahtui suojateillä vuosina 2000–2005 peräti 61 prosenttia. Loukkaantuneista jalankulkijoista 66 prosenttia ja pyöräilijöistä 52 prosenttia oli suojatiellä.

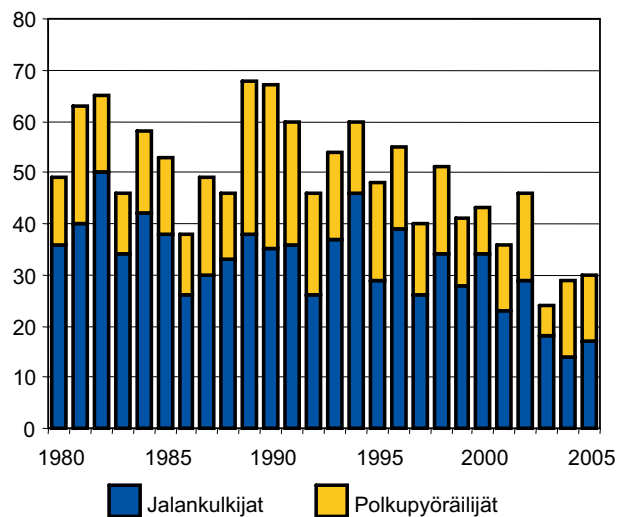
Jalan tai pyörällä liikkuneiden koululaisten onnettomuudet ovat vähentyneet pääkaupunkiseudulla tällä vuosikymmenellä. Kouluteiden turvallisuutta on parannettu 2000-luvulla noin viidellä miljoonalla eurolla lisäämällä koulujen ympäristön turvallisuutta. Lasten liikkumisen turvallisuuden lisäämiseksi on heidän liikennenympäristöönsä suunniteltu muun muassa suojaiteita, alikulkuteitä ja kevyen liikenteen väyliä.

Kuva 10.1.3 Helsingin liikenteessä loukkaantuneet ja kuolleet 0–14-vuotiaat liikennöijäryhmittäin vuosina 2000–2005

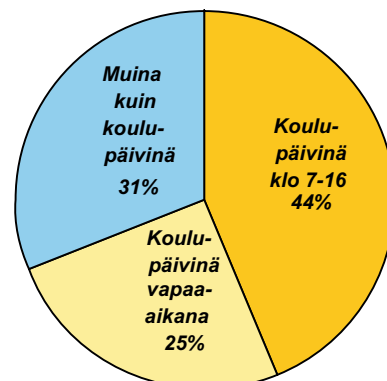
Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Kuva 10.1.4 Alle 15-vuotiaat kuolleet ja loukkaantuneet jalankulkijat ja pyöräilijät 1980–2005

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Kuva 10.1.5 7–14-vuotiaat jalankulkija- ja pyöräilijähuhrit onnettomuuden tapahtuma-ajan mukaan Helsingissä 2000–2005

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Ajonopeuksien hillitseminen lisää kaikkien liikenneturvallisuu

Turvallista liikennekäyttäytymistä on vaikea opettaa ja saada vallitsevaksi, jos liikenneympäristö mahdollistaa riskinoton. Suora, leveä tie tai katu rohkaisee lisäämään nopeutta. Sen sijaan esimerkiksi töyssyt tekevät ylinopeudella ajamisen epämiellyttäväksi.

Liikenne on Helsingin kantakaupungissa vaarallisempaa kuin maanteillä, sillä autojen ajonopeudet ovat valittaviin oloihin nähden liian korkeita. Vilkkaan keskustaliikenteen katuja on vaikea rakentaa nykyisille nopeuksille soveltuviksi. Sen vuoksi on ajonopeuksien hillitseminen paras laajasti tehoava liikenneturvallisuuden parantamiskeino (Kaupunkisuunnitteluvirasto 2007).

Ajonopeuksien alentuminen vähentää kuolemaan johtavia liikenneonnettomuuksia. Myös onnettomuudessa loukkaantuvien vammat ovat lievempiä alhaisemmillä nopeuksilla. Auton törmäysnopeus vaikuttaa oleellisesti onnettomuuden seurauksiin. Jalankulkijan kuoleman todennäköisyys kasvaa jyrkästi, kun auton törmäysnopeus on yli 40 km/h (kuva 10.1.6). Jalankulkijan kuolemanvaara lähes kolminkertaistuu, jos auton nopeus kasvaa 30:stä 40 kilometriin tunnissa tai 40:stä 50 kilometriin tunnissa. Koululaisten kevyen liikenteen onnettomuudet keskittyivät 40:n ja 50:n nopeusrajoitusalueille (kuva 10.1.7).

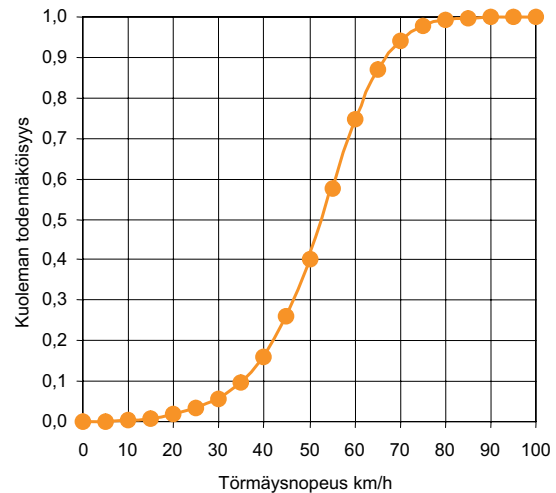
Ajonopeuksien alentamiseksi on Helsingissä rakennettu yhä enemmän ajonopeutta hillitseviä rakenteita kuten töyssyjä, korotettuja suojateitä ja pieniä kiertoilmiymiä. Lukuisten asuntokatu- ja kantakaupungin liiketukatu- ja nopeusrajoitukset alennettiin kesäkuussa 2004 kaupunginhallituksen päätöksellä 50:stä 40:een tai 40:stä 30 kilometriin tunnissa.

Henkilövahinkoihin johtaneiden liikenneonnettomuuksien aiheuttamat kustannukset olivat Helsingissä vuonna 2003 yhteensä 213 miljoonaa euroa. Lasten osuus oli tästä 10 miljoonaa euroa. Niillä kaduilla joiden nopeusrajoitusta alennettiin, aleni keskinopeus 4 prosentilla. Kuolemaan johtaneet onnettomuudet ja siten myös onnettomuuskustannukset vähenivät tällöin noin 15 prosentilla.

Nopeusrajoitukset lisäävät turvallisuuden lisäksi taajamien viihtyisyyttä. Alhainen nopeus vähentää myös liikenteen melu- ja pölypäästöjä sekä veden ja loskan roiskumista jalankulkijoiden päälle. Tärkeintä on kuitenkin se, että ajonopeuksien aleneminen pienentää onnettomuusriskiä ja ennen kaikkea lieventää onnetto-

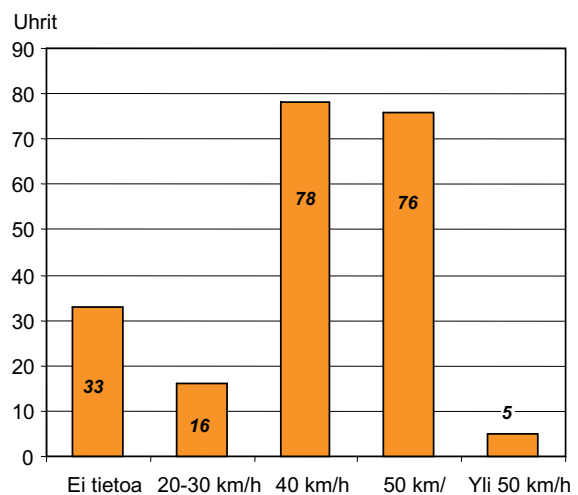
muuksien seurauksia. Tilanteeseen sopiva ajonopeus lisää pelivaraa yllättävissä tilanteissa ja siksi maltillinen nopeus voi pelastaa hengen (Helsingin Sanomat 2006).

Kuva 10.1.6 Jalankulkijan kuoleman todennäköisyyden riippuvuus henkilöauton törmäysnopeudesta

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Kuva 10.1.7 7-14-vuotiaat jalankulkija- ja pyöräilijäuhrit eri nopeusrajoitusalueille vuosina 2000–2005

Lähde: Kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto

Lähteet:

Aarnikko, Heljä, Kytö, Marketta, Myllymäki, Tiina: Lasten näkökulma tienpidossa. Tiehallinnon selvityksiä 53/2002.

Helsingin Sanomat 14.8.2006. Helsingin koulujen liikenneturvallisuutta paranneltu viidellä miljoonalla eurolla

Helsingin Sanomat 14.8.2006. Suojatiet suurimpia vaaranpaikkoja koulumatkoilla

Helsingin Sanomat 28.10.2006. Nopeusrajoituksille löytyy vankat perusteet.

Lapset ja liikenne. Oulun lääninhallitus, poliisiosasto. <http://www.poliisi.fi/poliisi/olh/home.nsf/> 17.10.2006.

Mäyry Heikki, 7-14-vuotiaiden lasten liikenneonnettomuudet Helsingissä vuosina 2000–2005. Kartta, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto.

Nieminen Kirsti, Lasten liikenneonnettomuudet Helsingissä 1999 - 2003. Esite 2004, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto.

Nieminen Kirsti, Liikenneonnettomuudet Helsingissä vuonna 2005. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu: Helsinki suunnittelee 2006:2.

Pasanen Eero, Nopeusrajoitukset Helsingissä. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisu: Helsinki suunnittelee 2005:7.

Sutela Eeva, Pasanen, Eero, Ala-asteen koulumatkakysely 2004, Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto.

Tieliikenneonnettomuudet 2005. Liikenne ja matkailu 2006. Tilastokeskus. Liikenneturva.

Kaupunkisuunnitteluvirasto. http://www.hel.fi/wps/portal/KKau-punkissuunnitteluvirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_26.9.2007.

Kirsti Nieminen, Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto.

Eero Pasanen, Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto, liikennesuunnitteluosasto.

10.2 Lapset ja nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina

Martti Tuominen

Nuorten tekemät rikokset ovat ajoittain hyvinkin näkyvästi esillä mediassa ja nuorten rikollisiin tekoihin reagoidaan herkästi. Kuvaava esimerkki tästä oli vappuna 2006 tapahtunut Makasiinien tulipalo, joka tulkittiin alusta alkaen tuhopoltoksi ja yleisemmäksi oireeksi nuorison kytevästä kapinasta. Mediassa esitetyissä mielipiteissä pidettiin itsestään selvänä, että tulipalo oli tahallisesti sytytetty. Usean viikon tutkinnan jälkeen tahallinen teko oli enää yksi tutkintalinja ja parin kuu-kauden kuluttua poliisi piti todennäköisenä, ettei paloa ollut sytytetty tahallisesti.

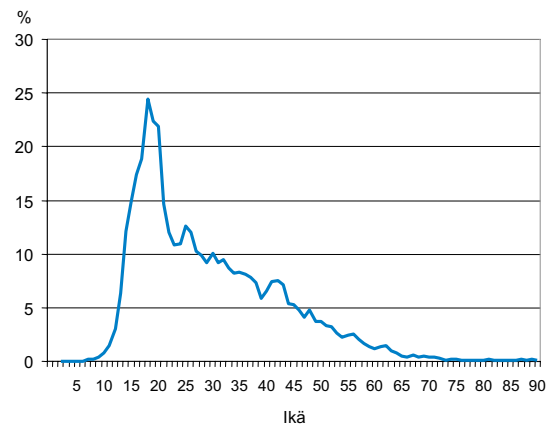
Rikoksia tehdään eniten nuorena

Nuorten tekemät vakavat rikokset ovat järkyttäviä, mutta kotoisissa oloissamme kuitenkin harvinaisia. Huomion kiinnittäminen nuorten rikolliseen toimintaan on kuitenkin perusteltua, sillä oppimisen näkökulmasta myös rikosten tekemiseen opitaan yleensä nuorina - samoin kuin opitaan siihen, että pidättäydytään rikollisista teoista. Nuoruus on tärkeä vaihe myös siinä mielessä, että korkein rikosaktiivisuuden vaihe sattuu nuoruuden ja aikuisuuden taitekohtaan.

Koko väestön keskimääräinen rikoksista epäiltyjen taso saavutetaan jo 13-vuotiaina ja sen jälkeen nousu on nopeaa. Huippu osuu 18-vuotiaiden kohdalle, jolloin lähes joka neljäs helsinkiläinen on rikoksesta epäiltynä. Tämän jälkeen rikosaktiivisuus laskee yhtä nopeasti muutaman vuoden ajan, ja jatkuu pitkänä loivana laskuna aikuisiässä. Näyttää siis siltä, ettei ole kovin epätavallista, että rikoksiin syyllistytään nuoruudessa. Keskimääräinen tarkastelu ei kuitenkaan kerro sitä, että teot eivät jakaudu tasaisesti koko ikäluokalle, vaan joukossa on moninkertaisia rikosentekijöitä, eli aivan yhtä moni nuori ei tee rikoksia kuin kuva 10.2.1 osoittaisi.

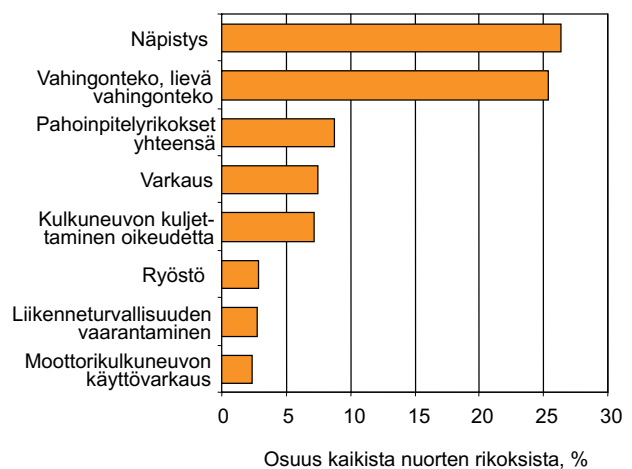
Suhteutettaessa rikoksista epäiltyjen määrää ikäluokkiin, saadaan kuvaava prosenttiluku siitä, kuinka suuri osa ikäluokasta on ollut epäiltynä jostakin rikoksesta yhden vuoden aikana. Esitystapa on kuitenkin voimakkaasti yleistävä useastakin syystä. Läheskään kaikkiin poliisin tietoon tulleisiin rikoksiin ei ole tiedossa olevaa epäiltyä. Esimerkiksi henkeen ja terveyteen kohdistuvissa rikoksissa epäilty on useammin tiedossa kuin

Kuva 10.2.1 Helsingissä vuosina 1999–2000 rikoslakirikoksista epäiltyjen määrät suhteutettuna väestöön iän mukaan (yhtä vuotta kohden keskimäärin)

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Kuva 10.2.2 Alle 18-vuotiaiden syylliseksi epäiltyjen tavallisimpia rikosnimikkeitä Helsingissä vuonna 2005

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

omaisuusrikoksissa. Vuonna 2000 rikoslakirikoksesta epäiltyjen määrä Helsingissä oli 56 prosenttia tietoon tulleiden rikosten määrästä. Myöskään kaikki Helsingissä tapahtuneet rikokset eivät ole helsinkiläisten tekemiä.

Yleisimmin näpistetään tai tehdään lieviä vahingontekoja

Nuoret jaetaan iän mukaan eri ryhmiin oikeudellisten ja rikostilastollisten käytäntöjen mukaan. Rikosoikeudellinen vastuu alkaa 15-vuoden iässä ja nuorella rikok-

sentekijällä tarkoitetaan 15 vuotta täyttäneitä, mutta alle 21-vuotiasta henkilöä (Marttunen & Salmi 2006, 167).

Puolet kaikista nuorten rikoslakirikoksista koostuu näpistyksistä ja vahingonteosta. Kolmanneksi yleisin rikos on pahoinpitely. Varkaudet ja ajokorttitta ajaminen ovat lähes yhtä yleisiä (kuva 10.2.2). Vaikka yleisimpiä ovat lievät teot, myös vakavampia rikoksia kuuluu nuorten tekojen joukkoon. Näihin lukuihin vaikuttaa myös se, että joissakin rikoksissa tekijän henkilöllisyys tulee poliisin tietoon useammin kuin joissakin toisissa. Esimerkiksi pahoinpitelyissä saadaan tekijä usein selville ja ajokorttitta ajaminen paljastuu yleensä poliisin valvonnassa. Sitä vastoin esimerkiksi varkaudet ja vahingonteot jäävät usein selvittämättä. Näistä syistä johtuen ensin mainitut rikokset ovat tarkastelussa yliedustettuina.

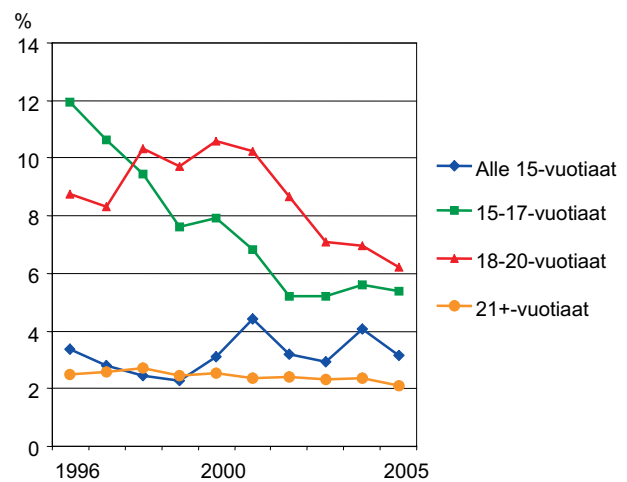
Varastelu on vähentynyt nuorilla

Nuoruusvuodet ovat keskimäärin rikosaktiivisinta aikaa ihmisen elämässä. Kuinka yleistä sitten on, että nuoret tekevät joitakin tavallisimpia rikoksia? Tarkastelemme seuraavaksi ikäluokittain varkauksiin, vahingontekoihin ja pahoinpitelyihin syyllisiksi epäiltyjen osuuksia koko ikäluokasta. Tarkastelun aikajänne on runsas kymmenen vuotta, joka on riittävän pitkä joidenkin trendien havaitsemiseen. Alle viisitoistavuotiaiden epäiltyjen väestöiiteryhmäksi on valittu 10–14-vuotiaat, koska alle kymmenenvuotiaita rikoksesta epäiltyjä ei käytännössä ole.

Varkausrikoksiin syyllistyvät eniten 15–17-vuotiaat ja 18–20-vuotiaat nuoret, vähiten alle 15-vuotiaat (kuva 10.2.3). Varkauksista epäiltyjen 15–17-vuotiaiden rikosaktiivisuus laski voimakkaasti 1990-luvun aikana, ja viime vuosina taso on pysynyt ennallaan. 18–20-vuotiaiden osuudet ovat laskeneet puolestaan kuluvan vuosikymmenen alkuvuosina. Näissä ikäluokissa on tapahtunut selvä tasonlasku varkausrikoksiin syyllistymisessä. Tämä tulos on yhdensuuntainen koululaiskyselyissä saatujen tulosten kanssa, joissa on voitu muun muassa todeta kaupasta varastamisen lähes puolittuneen vuosien 1992 ja 2002 välisenä aikana Helsingissä (Marttunen & Salmi 2006, 186).

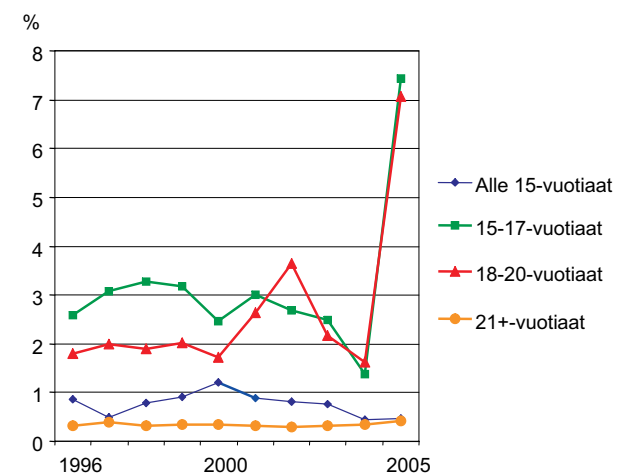
Myös vahingonteot ovat selvästi nuorten rikoksia, vaikka taso on selvästi alempi kuin varkausrikoksissa. Sen sijaan ajallisia kehitystrendejä ei voida havaita. Vuonna 2005 vahingonteosta epäiltyjen alle 15-vuotiaiden sekä 15–17-vuotiaiden määrät moninkertaistuivat edellisiin vuosiin verrattuna (kuva 10.2.4). Tämä ei

Kuva 10.2.3 Varkausrikoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä

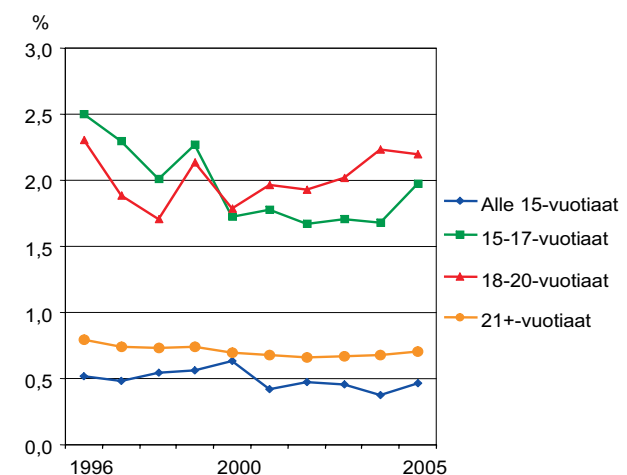
Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Kuva 10.2.4 Vahingontekorikoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Kuva 10.2.5 Pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

johdu siitä, että tekojen määrä olisi äkillisesti lisääntynyt, vaan ilmeisesti usean vahingonteon sarjojen ilmoitusta. Kaikkiaan vahingontekojen määrä on Helsingissä ollut kymmenen vuoden aikana kasvussa 1990-luvun puolivälin noin 6 000 teosta viime vuosien yli 8 000 tekoon vuodessa. Vahingonteosta epäiltyjen määrä on vuosittain vain noin puolet kaikista tietoon tulleista teoista, koska useimpiin tekoihin ei ole epäiltyjä tiedossa.

Pahoinpitelyistä epäiltyjen osuuksissa korostuvat jälleen 15–17-vuotiaiden ja 18–20-vuotiaiden ikäryhmät. Alle viisitoistavuotiaiden osuudet ovat hieman aikuisväestön tasoa alempana (kuva 10.2.5). Ajallisista muutoksista trendinomaista myönteistä kehitystä voi ehkä havaita nuorimpien ikäryhmien osalta. Helsingin muuttoin suotuisa rikollisuustilanne ei yleisimpien väkivalta-rikosten eli pahoinpitelyjen määrässä juurikaan näy.

Rikokset kasautuvat pienelle joukalle nuoria

Rikoksesta epäiltyjen määrien suhteuttaminen ikäluokan kokoon kertoo vain keskimääräisesti ikäluokan rikosaktiivisuudesta. Rikolliset teot eivät kuitenkaan jakaudu tasaisesti kaikkien tietyn ikäisten kesken. Suurin osa ikäluokasta ei vuoden aikana tule yhtään kertaa poliisin tietoon rikoksesta epäiltynä, kun taas suurelle osalle rikoksesta epäillyille kertyy yhdenkin vuoden aikana useampia tekoja.

Kaikkein nuorimmat rikoksista epäillyt esiintyvät pääsääntöisesti vain yhden kerran vuoden aikana epäiltynä, mutta kahdentoista ikävuoden jälkeen alkaa useamman kerran esiintyvien osuudet kasvaa (kuva 10.2.6). Rikosilmoitusrekisterissä olevista 16-vuotiaista jo melkein puolet esiintyy rekisterissä useammin kuin kerran vuoden 2000 aikana. Rikokset siis kasaantuvat pienelle osalle ikäluokasta.

Muutamat nuoret esiintyvät jopa kymmeniä kertoja yhden vuoden aikana rikoksesta epäiltynä ja ovat näin ollen vastuussa suuresta osasta nuorten tekemiä rikoksia. Kymmenellä useimmin rikoksesta epäiltynä olleella nuorella oli ”tilillään” 393 rikosepäilyä vuoden 2000 aikana. Ne muodostavat noin viisitoista prosenttia kaikista tietoon tulleista nuorten rikoksista. Iästään huolimatta heitä voidaan kutsua poliisin vanhoiksi tutuiksi.

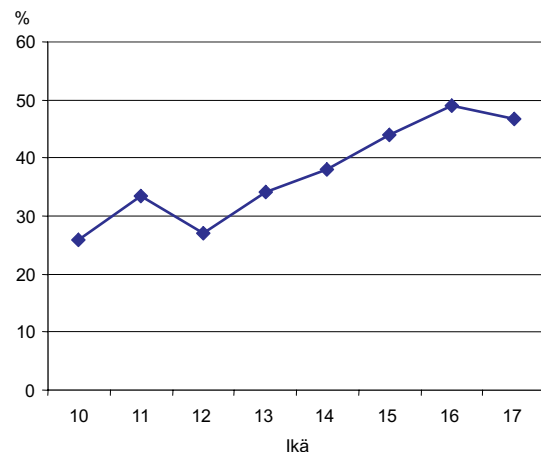
Rikoksia runsaasti tehneiden nuorten tekonimikkeet keskittyvät voimakkaasti suhteellisen lieviin omaisuusrikoksiin, joista tyypillisiä ovat esimerkiksi ajoneuvon luvattomat käytöt (kuva 10.2.7). Yhteensä luvattomat käytöt ja niiden yritykset sekä ajokorttita ajo muodos-

tavat yli kolmanneksen kaikista teoista, eikä olekaan yllättävää, että kaikki epäillyt ovat poikia.

Nuoret ovat vähemmän rikosten uhriina kuin rikosten tekijöinä

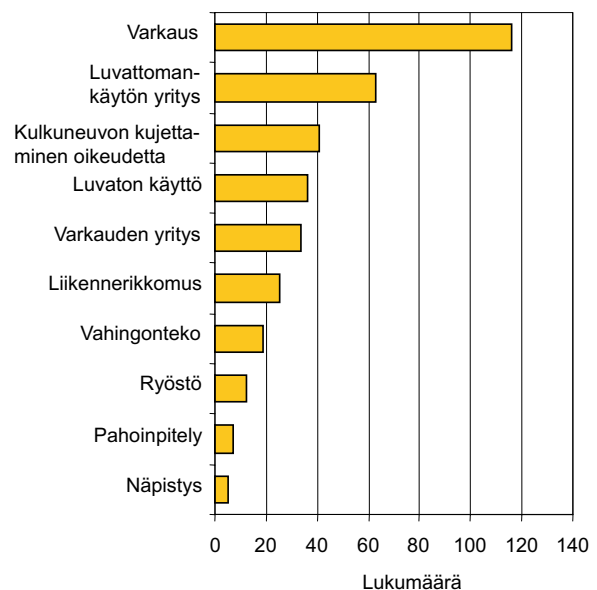
Rikoksen uhreina eli rikosilmoitusrekisterissä asianomistajina esiintyvien ikäjakautuma on oleellisesti erilainen kuin rikoksesta epäiltyjen ikäjakautuma (kuva 10.2.8). Rikoksen uhrilla tarkoitetaan asianomistajaa, joka on rikoksen uhri tai vahingon kärsinyt.

Kuva 10.2.6 Kaksi kertaa tai useammin vuoden 2000 aikana rikosilmoitusrekisterissä esiintyvien nuorten osuus kaikista samanikäisistä rikoksesta epäillyistä iän mukaan

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Kuva 10.2.7 Kymmenen rikosaktiivisimman nuoren yleisimmät rikokset vuonna 2000 Helsingissä

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Nuoruus ei osoittaudu mitenkään erityisen alttiiksi vaiheeksi joutua rikoksen uhriksi, vaan työkäiset ovat taasisesti suurin ryhmä. Rikosten tekijöiden ja rikosten uhrien ikäjakautumien epäsymmetrisyys merkitsee muun muassa sitä, että nuorten tekemien rikosten uhreina on myös heitä itseään vanhempia aikuisia. Tyypillisiä tällaisia rikoksia ovat esimerkiksi varkaudet ja ajoneuvojen luvattomat käytöt. Väkivalta esimerkiksi pahoinpitelyjen muodossa kohdistuu useammin ikätove-reihin.

Nuorten rikosuhriksi joutuminen keskittyy voimakkaasti varkauksiin, ja jos niihin lisätään näpistysten määrät, on näiden omaisuusrikosten osuus puolet kaikista nuorten kohtaamista rikoksista (kuva 10.2.9). Pahoinpitelyt ja ryöstöt ovat kaksi muuta merkittävää rikoskategoriaa. Lapsen seksuaalinen hyväksikäyttö on erityislaatuinen vain nuoriin kohdistuva rikostyyppi, joka voi kohdistua myös aivan pieneen lapseen. Viime aikoina on uutisoitu muutaman laajan hyväksikäyttöri-kosten sarjan selviämisestä, joista osassa internet on ollut keskeinen yhteydenottokanava. Onkin ennakoitavaissa, että tämän tyyppiset teot tulevat yleistymään ainakin tietoon tulleiden rikosten määrissä. Nämä muodostavat myös tyypillisen esimerkin siitä, että tietoon tulleen rikollisuuden määrä ei välttämättä johdu itse kyseisten tekojen yleistymisestä.

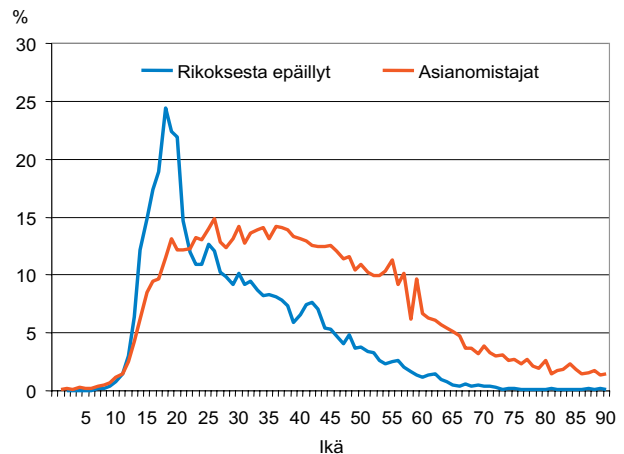
Pahoinpitelyt ovat tyypillisesti nuorten kesken tapahtuvia, mutta aivan pienetkin lapset voivat joutua aikuisien, yleensä vanhempiensa vahingoittamiksi. Poliisin tietoon tällaisia alle kouluikäisten pahoinpitelyjä tulee Helsingissä vuosittain hieman toistakymmentä ikävuosiluokkaa kohden. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä on runsaan kahden vuoden ajan tilastoitu pienten lasten ilmeisiä pahoinpitelytapauksia. Tapauksia on kertynyt runsaat parikymmentä vuodessa ja valtaosa potilaista on ollut alle kolmevuotiaita, noin 70 prosenttia alle yksivuotiaita. Tyypillisiä pienten lasten pahoinpitelyvammoja ovat luunmurtumat ja mustelmat.

Huono-osaisuus näkyy usein rikollisuutena

Rikollisten tekojen yleisyydestä antavat tällaiset rikostilastopohjaiset tarkastelut tavallaan liian myönteisen kuvan, sillä suurin osa rikollisista teoista jää piiloon. Toisaalta lievimpien rikosten ja rikkomusten jäädessä usein piilorikollisuudeksi, painottuu kuva liikaa vakavien rikosten suuntaan.

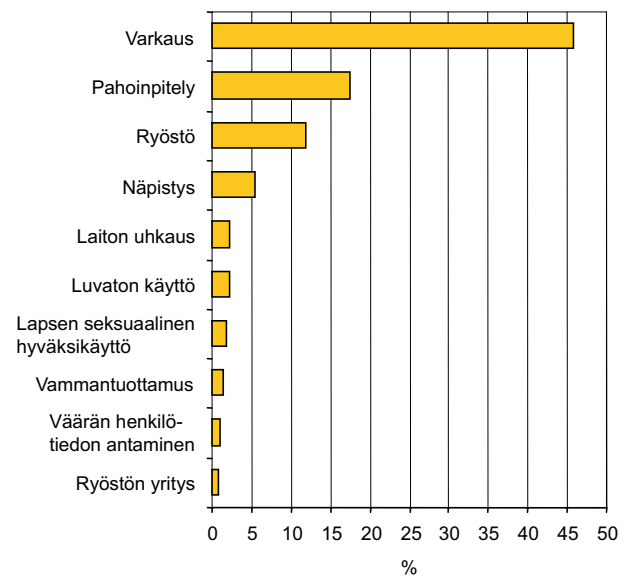
Rikostilastojen antamaa kuvaa voidaan täydentää kyselyillä, joissa nuorilta itseltään on kysytty heidän osallistumisestaan kiellettyihin ja rikollisiin tekoihin. Ne tuo-

Kuva 10.2.8 Rikoslakirikoksista epäiltyjen ja asianomistajien määrät väestöön suhteutettuna iän mukaan vuonna 2000 Helsingissä

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

Kuva 10.2.9 Rikoslakirikoksissa asianomistajina Helsingissä vuonna 2000 olleiden nuorten tavallisimmat rikosnimikkeet

Lähde: Poliisin rikosilmoitusjärjestelmä

vat esiin myös varsinaisia rikoksia lievemmat kielletyt teot, kuten koulusta pinnaamisen, seiiniin piirtelyn ja kiusaamisen (Kivivuori 2002, 16–17). Nämä lievemmat norminrikkomukset ovat tietenkin hyvin yleisiä nuorten keskuudessa ja ovat osa nuoruusikäen rajoittuvaa rikoskäyttäytymistä (Salmi 2002,105).

Pienellä osalla nuorista tämä ikävaiheeseen liittyvä rikostelu muuttuu kuitenkin elämänikäiseksi rikoskäyttäytymiseksi. Tämä joukko valikoituu rikoksiin syyllistyvistä nuorista ja onkin myönteistä, että tämä potentiaalisten elinikäisten rikosentekijöiden joukko on

osittain pienemässä. Kyselytutkimusten mukaan 15–16-vuotiaiden osallistuminen vahingontekoihin ja omaisuusrikoksiin on vähentynyt jaksolla 1995–2001. Sitä vastoin väkivaltainen käyttäytyminen on pysynyt ennallaan, mahdollisesti jopa yleistynyt vuoden 1988 jälkeen (Kivivuori 2002, 51).

Osittain myönteisen kehityksen – entistä suurempi osa nuorista pidättäytyy rikosten teosta – käänttöpuolella on mahdollisesti pienemmän nuorten joukon laajempi rötöstely ja syvempi syrjäytyminen. Julkisuudessa on esiintynyt tietoja 'hyvien perheiden' nuorten tekemistä rikoksista ja tulkinta, etteivät ilmiötä enää selittäisi perinteiset sosiaaliset ja syrjäytymiseen liittyvät syyt. Kyselytutkimusten valossa näyttää kuitenkin siltä, että perheen vaikeudet heijastuvat edelleen myös lasten kasvuun ja kehitykseen sekä myös rikolliseen käyttäytymiseen (Kivivuori 2002, 58–60). Tällainen yhteys ei

tietenkään ole mitenkään deterministinen, mutta huono-osaisuuden tai syrjäytymisen ja rikollisen käyttäytymisen yhteys ei kuitenkaan näytä yhteiskunnastamme mihinkään hävinneen.

Lähteet:

Kivivuori, Janne 2002 (toim.): Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 188. Helsinki.

Salmi, Venla 2002: Helsinkiläisten kuudes- ja yhdeksäsluokkalaisten rikoskäyttäytymisen vertailua. Teoksessa Kivivuori, Janne 2002 (toim.): Nuoret rikosten tekijöinä ja uhreina. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 188. Helsinki.

Marttunen, Matti & Salmi, Venla (2006): Nuorisorikollisuus. Teoksessa Rikollisuustilanne 2005. Rikollisuus ja seuraamusjärjestelmä tilastojen valossa. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 220. Helsinki.

Kuvaluettelo

Kuva 1.1	0–17-vuotiaiden määrä ja osuus koko väestöstä Helsingissä vuosina 1976–2006 ja väestöennuste vuoteen 2016	13
Kuva 1.2	Helsingin lapset ja nuoret ikäryhmittäin 1970–2006 ja väestöennusteen perusvaihtoehto 2007–2040.	13
Kuva 1.5	Helsingin alle kouluikäisten ja kouluikäisten lasten muuttotappio ja -voitto muuttosuunnan mukaan vuosina 2000–2006	16
Kuvio 1.2.1	Lapsiperheet perhetyypin mukaan Helsingissä vuonna 2007 ja koko maassa vuonna 2006	18
Kuva 1.2.2	Helsinkiiläiset lapset iän ja perhetyypin mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007 . .	18
Kuvio 1.2.3	Helsinkiiläiset lapset perhetyypin ja vanhempien kansalaisuuden mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007.	18
Kuva 2.1	Asuntokunnat perhetyypin ja hallintaperusteen mukaan Helsingissä 31.12.2005	21
Kuva 2.2	Lapsiperheiden asunnon hallinta perheen nuorimman lapsen iän mukaan vuonna 2005	21
Kuva 2.4	Asuntokunnat perhetyypin ja asumisväljyyden mukaan 31.12.2005	23
Kuva 2.3	Ahtaasti asuvien lapsiperheiden osuus perheen nuorimman lapsen iän mukaan 31.12.2005	23
Kuva 2.5	Vanhempiensa luona ja itsenäisesti asuvien nuorten määrät Helsingissä vuonna 2005	24
Kuva 3.1	Kunnan kustantamassa päivähoidossa ja kotihoidon tuella hoidettujen lasten osuus 0-6-vuotiaista Helsingissä 1996–2006	25
Kuva 3.2	Päivähoidossa hoidetut lapset kuukausittain 2005	27
Kuva 4.1	Peruskoulun oppilasmäärät Helsingissä 2000–2006	29
Kuva 4.2	Osa-aikainen erityisopetus Helsingin kaupungin ylläpitämissä perusasteen oppilaitoksissa lukuvuonna 2004/2005.	30
Kuva 4.3	Helsingin peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaiden kouluoloja kuvaavia indikaattoreita	31
Kuva 4.4	Peruskoulun vuosina 2000–2005 päättäneet, jotka eivät jatkaneet tutkintoon johtavaan koulutukseen peruskoulun päättämivuonna	31
Kuva 4.5	Lisäopetuksessa eli 10-luokalla olevien määrä suhteessa edellisen vuoden peruskoulun päättäneisiin 1999–2005	32
Kuva 4.6	10-luokan vuosina 2000–2005 Helsingissä päättäneiden pääasiallinen toiminta koulutuksen loppumisen jälkeen	33
Kuva 4.7	Nuorten koulutuksen aloituspaikkamäärä lukioissa ja ammatillisella toisella asteella 16–18-vuotiaiden keskimääräistä ikäluokkaa kohti Helsingissä 1998–2008	33
Kuva 4.8	Peruskoulun vuosina 2003–2005 päättäneet tutkintoon johtavien jatko-opintojen mukaan vuonna 2005	34
Kuva 4.9	Lukiolaisten ikä vuonna 2005 suurimmissa kaupungeissa	34
Kuva 4.10	Helsingin lukioiden lukion 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoiden kouluoloja kuvaavia indikaattoreita	35
Kuva 4.11	Alle 25-vuotiaat ammatillisen toisen asteen koulutuksen aloittaneista vuosina 2000–2005.	36
Kuva 4.12	Pelkästään yleissivistävän koulutuksen (peruskoulu ja lukio) suorittaneet ikäluokastaan Helsingissä ja muussa maassa vuonna 2005	36
Kuva 4.13	Tutkinnon suorittaneiden osuudet ikäluokastaan Helsingissä ja muussa maassa 2005	37
Kuva 5.1.1	Nuoret, 15–24-vuotiaat, pääasiallisen toiminnan mukaan 31.12.2004	38
Kuva 5.1.2	15–24-vuotiaiden ja koko väestön työllisyysaste vuosina 1987–2004	39
Kuva 5.1.3	15–24-vuotiaiden jakauma koulutusasteen mukaan Helsingissä vuoden 2004 lopussa	39

Kuva 5.1.4	Nuorisotyöttömyyden kehitys Helsingissä vuosina 1992–2007 syyskuu (liukuva vuosikeskiarvo)	40
Kuva 5.1.5	Helsingiläisten työttömyysaste ikäryhmittäin 1998–2006	40
Kuva 5.2.1	Helsingiläisten lapsiperheiden vanhempien pääasiallinen toiminta 31.12.2004 . .	41
Kuva 5.2.2	Kahden huoltajan perheiden vanhempien pääasiallinen toiminta perheen lasten määrän mukaan	42
Kuva 5.2.3	Yksinhuoltajien pääasiallinen toiminta perheen lasten määrän mukaan	42
Kuva 5.2.4	Alle 7-vuotiaiden ja 7–17-vuotiaiden lasten vanhempien pääasiallinen toiminta kahden vanhemman perheissä 31.12.2004	43
Kuva 5.2.5	Alle 7-vuotiaiden ja 7–17-vuotiaiden lasten vanhempien pääasiallinen toiminta yhden vanhemman perheissä 31.12.2004	43
Kuva 5.2.6	Pienten lasten vanhempien pääasiallinen toiminta kahden ja yhden vanhemman perheissä 31.12.2004	43
Kuva 6.1	Helsingiläisten lapsiperheiden, yksinhuoltajien ja yksinasuvien henkilöiden valtionveronalaiset reaalitytulot 1995–2004, euroa	46
Kuva 6.2	Helsingiläisten kahden huoltajan lapsiperheiden tulonjako vuonna 2005	48
Kuva 6.3	Kahden huoltajan lapsiperheet tuloluokittain Helsingissä ja koko maassa, osuus lapsiperheistä vuonna 2005	49
Kuva 6.4	Kahden huoltajan helsingiläisten lapsiperheiden ansiotulojen jakautuminen vuonna 2005	49
Kuva 6.5	Kahden huoltajan helsingiläiset lapsiperheet pääomatulojen ja pääomatulojen saajien lukumäärän mukaan tuloryhmittäin vuonna 2005	49
Kuva 6.6	Sosiaaliturvaetuuksien jakautuminen kahden huoltajan lapsiperheissä vuonna 2005	50
Kuva 6.7	Yksinhuoltajaperheet tuloluokittain Helsingissä ja koko maassa, osuus lapsiperheistä vuonna 2005	50
Kuva 6.8	Helsingiläisten yksinhuoltajien tulonjako tuloryhmittäin vuonna 2005	51
Kuva 6.9	Nuorten tulonsaajien osuus kaikista tulonsaajista vuosina 1980–2005	53
Kuva 7.1.1	Lapsilisää saaneita perheitä Helsingissä 1970–2006	54
Kuva 7.1.2	Lapsilisää saavien perheiden osuus lasten lukumäärän mukaan Helsingissä 1990–2006	54
Kuva 7.1.3	Helsingin alle kolmivuotiaat ja 3-6-vuotiaat päivähoitomuodoittain vuosina 2000–2006	55
Kuva 7.1.4	Elatusapua saaneita lapsia tuhatta 0-17-vuotiasta kohti Helsingissä 1990–2006	56
Kuva 7.3.1	Lastensuojelun piirissä olleet lapset ja nuoret Helsingissä 1997–2006	60
Kuva 7.3.2	Lastensuojelun piirissä olleet lapset tuhatta 0-17 vuotiasta kohden Helsingissä 1997–2006	60
Kuva 7.3.3	Lastensuojelun piirissä olleet lapset iän mukaan sekä osuus ikäryhmästä Helsingissä 2000–2006	61
Kuva 7.3.4	Lastensuojelun uusien asiakkaiden osuus 0-17-vuotiaista Helsingissä 2000–2006	61
Kuva 7.3.5	Helsingin lastensuojelun asiakkaat toimenpiteen mukaan 2006	62
Kuva 8.1.1	Helsingiläisten 3–18-vuotiaiden liikunnan harrastuksen useus vuosina 2002 ja 2006 . .	65
Kuva 8.1.2	Helsingiläisten 3–18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien liikunnan harrastuksen useus vuonna 2006	66
Kuva 8.1.3	Harrastettujen liikuntalajien lukumäärä helsingiläisillä 3–18-vuotiailla tytöillä ja pojilla vuonna 2006	66
Kuva 8.1.4	Helsingiläisten 3–18-vuotiaiden suosituimmat liikuntamuodot vuosina 1998, 2002 ja 2006	67
Kuva 8.1.5	Suosituimmat liikuntalajit 3–18-vuotiailla tytöillä ja pojilla vuonna 2006	67
Kuva 8.1.6	Helsingiläisten lasten ja nuorten liikunnan harrastamistahot vuonna 2006	68
Kuva 8.1.7	3–18-vuotiaiden eniten käyttämä liikuntapaikka Helsingissä ja koko maassa vuonna 2006	68
Kuva 8.2.1	Päivittäin tupakoivien osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa	69

Kuva 8.2.2	Ei lainkaan nuuskaavien osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa	69
Kuva 8.2.3	Raittiiden osuudet Helsingin peruskouluissa ja lukioissa	70
Kuva 8.2.4	Tosi humalaan vähintään kerran kuukaudessa juovien osuus Helsingin peruskouluissa ja lukioissa	70
Kuva 8.2.5	Helppona tai erittäin helppona keskioluen ostamista lähikaupoista, kioskeista tai huoltoasemilta pitävien osuus Helsingin kouluissa	70
Kuva 8.2.6	Laittomia huumeita ainakin kerran kokeilleiden osuus Helsingin peruskouluissa ja lukioissa	71
Kuva 9.1	Peruskoulun 8. ja 9. luokkien ja lukion 1. ja 2. luokkien oppilaiden terveyttä kuvaavia indikaattoreita Helsingissä 2000–2006	76
Kuva 10.1.1	Helsingin liikenteessä kuolleet ja loukkaantuneet alle 15-vuotiaat lapset 1980–2005 .	82
Kuva 10.1.2	7-14-vuotiaiden lasten liikenneonnettomuudet Helsingissä vuosina 2000–2005 .	83
Kuva 10.1.3	Helsingin liikenteessä loukkaantuneet ja kuolleet 0–14-vuotiaat liikennöijäryhmittäin vuosina 2000–2005	84
Kuva 10.1.4	Alle 15-vuotiaat kuolleet ja loukkaantuneet jalankulkijat ja pyöräilijät 1980–2005	84
Kuva 10.1.5	7–14-vuotiaat jalankulkija- ja pyöräilijäuhrit onnettomuuden tapahtuma-ajan mukaan Helsingissä 2000–2005	84
Kuva 10.1.7	7-14-vuotiaat jalankulkija- ja pyöräilijäuhrit eri nopeusrajoitusalueille vuosina 2000–2005	85
Kuva 10.1.6	Jalankulkijan kuoleman todennäköisyyden riippuvuus henkilöauton törmäysnopeudesta	85
Kuva 10.2.1	Helsingissä vuosina 1999–2000 rikoslakirikoksista epäiltyjen määrät suhteutettuna väestöön iän mukaan (yhtä vuotta kohden keskimäärin).	87
Kuva 10.2.2	Alle 18-vuotiaiden syylliseksi epäiltyjen tavallisimpia rikosnimikkeitä Helsingissä vuonna 2005	87
Kuva 10.2.3	Varkausrikoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä	88
Kuva 10.2.4	Vahingontekoricoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä . .	88
Kuva 10.2.5	Pahoinpitelyrikoksista epäiltyjen osuus ikäryhmästä 1995–2005 Helsingissä . . .	88
Kuva 10.2.6	Kaksi kertaa tai useammin vuoden 2000 aikana rikosilmoitusrekisterissä esiintyvien nuorten osuus kaikista samanikäisistä rikoksesta epäillyistä iän mukaan	89
Kuva 10.2.7	Kymmenen rikosaktiivisimman nuoren yleisimmät rikokset vuonna 2000 Helsingissä	89
Kuva 10.2.8	Rikoslakirikoksista epäiltyjen ja asianomistajien määrät väestöön suhteutettuna iän mukaan vuonna 2000 Helsingissä	90
Kuva 10.2.9	Rikoslakirikoksissa asianomistajina Helsingissä vuonna 2000 olleiden nuorten tavallisimmat rikosnimikkeet	90

Taulukkoluetelo

Taulukko 1.1	Lapset ikäryhmittäin Helsingissä vuonna 2000 ja 2007	13
Taulukko 1.2	Lapset iän mukaan pääkaupunkiseudulla ja Helsingin seudulla vuonna 2007 .	14
Taulukko 1.3	Lasten yleisimmät äidinkielet iän mukaan Helsingissä vuonna 2007	14
Taulukko 1.4	Helsinkiiläiset 0-17-vuotiaat lapset äidinkielen mukaan vuosina 1997 ja 2007. . .	14
Taulukko 1.2.1	Lapsiperheet ja lapset vuonna 2000 ja 2007	17
Talukukko 1.2.2	Helsinkiiläiset lapsiperheet ja lapset perhetyypin ja iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/07	18
Taulukko 1.2.3	Helsingin lapsiperheet ja lapset huoltajan iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007	19
Taulukko 1.2.4	Lapsiperheet lasten lukumäärän ja huoltajan iän mukaan Helsingissä vuodenvaihteessa 2006/2007	19
Talukko 1.2.5	Helsinkiiläiset vieraskieliset (molemmat vanhemmat vieraskielisiä) lapsiperheet ja lapset perhetyypin, lasten lukumäärän ja iän mukaan vuodenvaihteessa 2006/07	20
Taulukko 1.2.6	Elävänä syntyneet äidin iän ja äidin äidinkielen mukaan 1995–2006.	20
Taulukko 1.2.7	Lapsiperheet ja lasten määrä vanhempien äidinkielen mukaan vuodenvaihteessa 2006/2007	20
Taulukko 2.1	Asuntokunnat perhetyypeittäin asunnon hallintaperuste ja nuorimman lapsen iän mukaan 31.12.2005.	22
Taulukko 2.2	Itsenäisesti asuvien nuorien asunnon hallintaperuste Helsingissä 31.12.2005	24
Taulukko 3.1	Kunnan kustantamassa päivähoitossa olevien 1-6 -vuotiaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä 2000-2005.	25
Taulukko 3.2	Lasten päivähoidon eri toiminnot Helsingissä vuonna 2006	26
Taulukko 3.3	Päivähoidon piirissä olevat lapset äidinkielen mukaan 2006	26
Taulukko 3.4	Lapset iän mukaan päivähoidon eri palveluissa Helsingissä 2006	26
Taulukko 3.5	Kunnallisessa päivähoitossa ja ostosopimuspäiväkodeissa hoidetut lapset hoitoajan ja iän mukaan 2006	27
Taulukko 3.6	Kunnallisten päiväkotien ja perhepäivähoidon erityistä tukea saavat lapset iän mukaan Helsingissä 2000–2006	28
Taulukko 4.1	Esiopetuksen oppilaat päiväkodeissa ja kouluissa Helsingissä 2000–2006. . .	29
Taulukko 4.2	Oppivelvollisuuden suorittaminen Helsingissä lukuvuosina 2001/02–2005/6.	30
Taulukko 4.3	Jatkuvan erityisopetuksen oppilaat Helsingissä 2006	30
Taulukko 4.4	Yhteishaun ulkopuolelle jääneet peruskoulun keväällä 2005 päättäneet helsinkiiläiset	32
Taulukko 4.5	Lukioissa ja toisen asteen ammatillisessa opiskelevien 16–18-vuotiaiden osuus ikäluokastaan vuonna 2005	33
Taulukko 4.6	Ylioppilaskirjoituksissa vuosina 2001–2006 hyväksytyjen osuus kaikista ylioppilaskirjoituksiin ilmoittautuneista, %	35
Taulukko 5.1.1	15–24-vuotiaiden nuorten pääasiallinen toiminta äidinkielen ja sukupuolen mukaan vuoden 2004 lopussa	39
Taulukko 5.1.2	Alle 25-vuotiaat työttömät ja nuorisotyöttömyysaste vuoden 2004 lopussa. .	40
Taulukko 5.2.1	Vanhempien pääasiallinen toiminta helsinkiiläisissä lapsiperheissä 31.12.2004 lapsiluvun mukaan	42
Taulukko 5.2.2	Vanhempien pääasiallinen toiminta pienten lasten määrän mukaan 31.12.2004	44
Taulukko 5.2.4	Alle 7-vuotiaiden lasten perheiden vanhempien pääasiallinen toiminta vuosina 1995, 2000 ja 2004.	45
Taulukko 5.2.3	Helsinkiiläisten lapsiperheiden vanhempien pääasiallinen toiminta vuosina 1995, 2000 ja 2004.	45

Taulukko 6.1	Kahden huoltajan lapsiperheiden lukumäärät, osuudet ja keskitulot eri tuloluokissa Helsingissä, muualla pääkaupunkiseudulla ja koko maassa vuonna 2005 . . .	47
Taulukko 6.2	Helsingiläiset kahden huoltajan lapsiperheet veronalaisten tulojen mukaan vuonna 2005	48
Taulukko 6.3	Helsingiläisten yksinhuoltajaperhiden veronalaiset tulot vuonna 2005	51
Taulukko 6.4	Helsingiläisten kahden huoltajan lapsiperheiden varat ja velat vuonna 2005 .	52
Taulukko 7.1.1	Vanhempainpäivärahat vuonna 2006	55
Taulukko 7.1.2	Pienten lasten hoidon tuen saajat vuonna 2006.	55
Taulukko 7.1.4	Elatustuki Helsingissä vuonna 2000–2006	56
Taulukko 7.1.3	Elatustukea saaneiden lasten osuus 0-17 -vuotiaista, %	56
Taulukko 7.1.6	Lapsiperheiden kodinhoitoapua saaneet kotitaloudet Helsingissä 2000–2006	57
Taulukko 7.1.5	Perheneuvoloiden asiakkaina olleet lapset ja nuoret vuonna 2000–2006. . . .	57
Taulukko 7.2.1	Toimeentulotukea saaneet perheet lasten lukumäärän mukaan 2006.	58
Taulukko 7.2.2	Toimeentulotukea saaneet lapsiperheet päämiehen perhetyypin ja iän mukaan 2006	58
Taulukko 7.2.3	Alle 20-vuotiaat toimeentulotuen saajat Helsingissä 2006	59
Taulukko 7.2.4	Toimeentulotuen saajat päämiehen iän mukaan Helsingissä 2000–2006. . . .	59
Taulukko 7.2.5	Toimeentulotukea saaneet päämiehet perheaseman mukaan 2006	59
Taulukko 7.2.6	Toimeentulotukea saaneiden pääasiallinen toimeentulon lähde iän mukaan 2006	59
Taulukko 7.3.1	Lastensuojelulain perusteella asiakkaana olevat lapset äidinkielen mukaan Helsingissä 2000–2006	61
Taulukko 7.3.2	Lastensuojelun 0-17-vuotiaiden asiakkaiden osuus vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2006, %	62
Taulukko 7.3.3	Lastensuojelun asiakkaat asiakkuuden keston ja iän mukaan 2006	62
Taulukko 7.3.4	Huostassa olleet lapset ja nuoret Helsingissä 2000–2006	63
Taulukko 7.3.5	Lastensuojelun tarvetta aiheuttavat tekijät Helsingissä 2006	64
Taulukko 9.1	Vastasyntyneiden elinajanodote Helsingissä ja koko maassa.	75
Taulukko 9.2	Erytyskorvattaviin lääkkeisiin oikeutetut 0-15-vuotiaat ja mielenterveyden häiriöihin sairaalahoitoa saaneet 0-17-vuotiaat tuhatta vastaavan ikäistä kohden 2006	75
Taulukko 9.3	Terveystottumuksia kuvaavia indikaattoreita Helsingissä	76
Taulukko 9.4	Kunnallisten päiväkotien erityistä tukea saavat lapset 31.12.2006	77
Taulukko 9.5	Vuoden lopussa erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeutettuja ikäryhmittäin osuutena vastaavanikäisestä väestöstä 1995–2006, %	77
Taulukko 9.6	Erikoiskorvattaviin lääkkeisiin oikeuttujen osuus vastaavan ikäisestä väestöstä Helsingissä vuosina 2001–2005, %	78
Taulukko 9.7	Tapaturman vuoksi sairaalassa hoidetut lapset ja nuoret tuhatta vastaavanikäistä kohti vuosina 2000–2006	78
Taulukko 9.8	Kuolleet iän ja sukupuolen mukaan Helsingissä 2001–2006	79
Taulukko 9.9	0-6 ja 7-15 vuotiaat kuolleet tuhatta vastaavan ikäistä kohti 2002-2006 . . .	79
Taulukko 9.10	Lasten terveysneuvonta 2006	79
Taulukko 9.11	Kunnallisen terveydenhuollon palveluja vuoden aikana käyttäneet helsinkiläiset 0-19-vuotiaat vuosina 2004–2006	80
Taulukko 9.12	Perusterveydenhuollon 0-14-vuotiaat lääkärin potilaiden osuus vastaavanikäisestä väestöstä 2000–2005, %	80
Taulukko 9.13	Yksityisillä yleis- ja erikoislääkäreillä 0-15-vuotiaiden kävijöiden osuus ikäryhmästä Helsingissä vuonna 2005, %	80
Taulukko 9.14	Kunnallisen hammashuollon palveluja käyttäneet 0-19-vuotiaat Helsingissä vuosina 2004–2006	81
Taulukko 9.15	0-17-vuotiaiden hammashoitokorvaukset kunnittain vuonna 2006	81
Taulukko 9.16	Kunnallisissa sairaaloissa vuoden aikana hoidetut 0-14-vuotiaat potilaat erikoisalan mukaan 1995–2004	81